

Programmabegroting

3 oktober 2023

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	5
Leeswijzer.....	6
2. Inleiding.....	7
3. Wijzigingen begroting	9
3.1 Programma Maatschappelijke voorzieningen	9
3.2 Programma Preventieve ondersteuning.....	12
3.3 Programma Individuele ondersteuning	14
3.4 Programma Economie en Mobiliteit.....	15
3.5 Programma Ruimtelijke ontwikkeling.....	17
3.6 Programma Veiligheid	20
3.7 Programma Kwaliteit leefomgeving	21
3.8 Programma Bestuur en Organisatie	22
3.9 Investerings omgevingsvisie.....	25
4. Programmaplannen	26
1 Maatschappelijke voorzieningen	26
2 Preventieve ondersteuning.....	37
3 Individuele ondersteuning	51
4 Economie en mobiliteit	65
5 Ruimtelijke ontwikkeling.....	76
6 Veiligheid	89
7 Kwaliteit leefomgeving	95
8 Bestuur en organisatie	100
5. Financiën	112
5.1 Samenvatting financieel beeld	112
5.2 Financiële positie	114
5.3 Algemene uitkering.....	116
5.4 Investerings	116
5.5 Kredieten	117
5.6 Reserves.....	119
6. Actualisatie.....	121
7. Paragrafen.....	133
7.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	133
7.2 Lokale heffingen	137
7.3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	142
7.4 Financiering.....	151

7.5 Bedrijfsvoering.....	155
7.6 Openbaarheidsparagraaf	161
7.7 Verbonden partijen.....	162
7.8 Grondbeleid	170
7.9 Grote projecten	174
7.10 Gevolgen coronacrisis.....	183
8. Bijlagen.....	184
Bijlage 1A - Overzicht meerjarenperspectief	184
Bijlage 1B - Totaaloverzicht programmaplannen	188
Bijlage 1C - Historisch overzicht actuele begroting 2023	190
Bijlage 1D - Overzicht algemene dekkingsmiddelen	192
Bijlage 1E - Overzicht kosten per taakveld	193
Bijlage 1F - Geprognosticeerde balans 2024-2027	197
Bijlage 1G - Overzicht incidentele baten en lasten	198
Bijlage 2 - Meerjarenoverzicht reserves	202
Bijlage 3 - Meerjarenoverzicht voorzieningen	205
Bijlage 4 - Kredieten.....	206
Bijlage 5 - Definities kengetallen paragraaf Weerstandsvermogen	207
Bijlage 6 - Berekening kostendekkendheid tarieven	209
Bijlage 7 - Overzicht (Depla)beleidsindicatoren.....	211
Bijlage 8 - Kernegegevens.....	213
Bijlage 9 - EMU saldo	215
Bijlage 10 - Begrotingssubsidies.....	216
Bijlage 11 - Aanbevelingen Rekenkamercommissie	219
Bijlage 12 - MPG Lite 2023.....	223

1. Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2024-2027. In 2022 zijn wij als college aan de slag gegaan met het bestuursakkoord “Samen werken aan de toekomst”. Met dit bestuursakkoord bouwen we aan een Ede waar het nu én in de toekomst goed leven is. Met deze programmabegroting laten we zien hoe we daar de komende jaren invulling aan geven. We laten zien waar we in investeren, hoe we dat willen doen en hoeveel dat kost.

In de laatste Voorjaarsbrief heeft u kunnen lezen dat de gemeente Ede er op de korte termijn financieel goed voor staat. De algemene reserve is goed gevuld, het weerstandsvermogen is ongekend hoog. Er is echter ook nu nog steeds veel onduidelijkheid over wat er de aankomende jaren financieel gaat gebeuren. Het kabinet werkt aan een andere financieringssysteem. Dit nieuwe stelsel moet in 2026 in werking treden. Het gemeentefonds, waar een groot deel van ons budget vandaan komt, wordt vanaf 2026 aanzienlijk kleiner, maar hoeveel kleiner weten we niet.

En dat terwijl onze taken gecontinueerd worden én verder toenemen. Steeds meer taken worden bij gemeenten belegd en gemeenten worden daardoor steeds verder uitgedaagd om de handschoen op te pakken. Wij zien dat problemen op verschillende beleidsterreinen met elkaar verknoopt zijn; klimaat, energie, stikstof, landbouw, natuur, bedrijvigheid en gezondheid. Landelijk wordt deze problematiek steeds meer opgedeeld in plaats van integraal benaderd, met steeds meer regels tot gevolg. Gemeenten staan aan de lat, maar de financiële bijdragen vanuit het Rijk blijven uit en onzeker. Daarnaast hebben we te maken met een gevallen kabinet wat nog meer onzekerheden met zich meeneemt. Dit alles maakt het begroten lastig en maakt dat we ons in ander weer gaan begeven.

Ondanks deze onzekerheden kan Ede toch verder investeren in haar ambities. Ons verleden van goed rentmeesterschap heeft geresulteerd in een positieve uitgangspositie. Met deze programmabegroting investeren we circa € 42 miljoen om het leven van de Edenaren vandaag én morgen beter maken. We werken aan een Ede waar het goed leven is en iedereen trots op is én blijft. We hebben oog voor de vraag en behoeften van inwoners die nú spelen en zorgen er met deze begroting voor dat het geld daadwerkelijk gaat naar inwoners en plekken waar dit het hardste nodig is. Denk hierbij aan jeugd en onderwijs. Daarnaast staat de bestaanszekerheid van mensen onder druk.

En tegelijkertijd rijken onze ambities verder, omdat we willen dat het ook in de toekomst goed toeven is in onze gemeente. We kiezen nadrukkelijk voor verdere stedelijke ontwikkeling en plattelandontwikkeling. Voor meer én betaalbare woningen, voor een landelijk gebied dat in balans is en een energie- en klimaatneutraal Ede. Ede is een sterk groeiende gemeente en het voorzieningenniveau dient daaraan mee te groeien. We investeren in deze kwaliteitsslag.

In het kort betekent het dat we oog houden voor een brede welvaart. Koers houden door verder te werken aan de realisatie van onze ambities voor Ede. Samen met onze inwoners pakken wij als eerste overheid de uitdagingen waar we als samenleving voor staan aan. Tegelijk houden we goed oog voor de toekomstige generaties. Opgroeien in Ede moet het beste zijn wat je kan overkomen, maar ook gezond oud worden. Participatie van alle Edenaren is daarbij van groot belang, daarin ligt de kracht van Ede!

Leon Meijer
Wethouder Financiën

Leeswijzer

Met deze leeswijzer geven we een overzicht wat in welk hoofdstuk van de programmabegroting staat vermeld.

In het **inleidend** hoofdstuk, *hoofdstuk 2*, licht het college toe hoe zij tot deze programmabegroting is gekomen.

Alle belangrijke **wijzigingen** ten opzichte van de Programmabegroting 2023-2026 en de Voorjaarsbrief 2024-2027 zijn opgenomen in *hoofdstuk 3*. Per begrotingsprogramma is in dit hoofdstuk in een tabel aangegeven waar meer en minder geld aan wordt uitgegeven in de jaren 2024 tot en met 2027. In totaal gaat het in deze begroting om ruim € 42 miljoen aan wijzigingen over vier jaar. Al deze posten worden vervolgens kort toegelicht. Wijzigingen voor het jaar 2023 zijn opgenomen in hoofdstuk 6 Actualisatie.

Deze programmabegroting bestaat uit acht deelprogramma's. In *hoofdstuk 4* zijn hiervoor de **programmaplannen** opgenomen. Voor elk van de acht begrotingsprogramma's is aangegeven wat het doel is en welke algemene ontwikkelingen we zien. Elk programma bestaat vervolgens weer uit een aantal productgroepen. Per productgroep is aangegeven wat we willen bereiken, wat we daarvoor gaan doen en wat dat kost. Hierbij zijn zoveel mogelijk streefwaarden opgenomen bij zogenaamde effect- en prestatie-indicatoren. Vanaf 2020 worden in door de gemeenteraad vast te stellen nota's, waar van toepassing, streefwaarden opgenomen. Deze streefwaarden komen terug in de programmabegroting. Voor onderwerpen waarvoor door de raad nog geen kaders zijn vastgesteld, worden streefwaarden bepaald door middel van deze programmabegroting. Met ingang van deze begroting hebben we het aantal jaren dat wordt getoond bij de indicatoren uitgebreid naar zes. Daarnaast tonen we geen referentiecijfers meer. Nieuwe indicatoren worden aangeduid met een (1).

De programmaplannen zijn financieel gebaseerd op de kaders die voortvloeien uit de Voorjaarsbrief 2024-2027. De voorstellen die zijn opgenomen in hoofdstuk 3 zijn nog niet verwerkt in de programmaplannen. Diverse thema's zoals bijvoorbeeld duurzaamheid, food en transformatie sociaal domein spelen binnen verschillende programma's. Dit maakt dat gedeeltelijke herhaling noodzakelijk is.

In *hoofdstuk 5* gaan we in op het totaal van de gemeentelijke **financiën**. We schetsen het financiële beeld van de gemeente voor en na de keuzes in deze programmabegroting. Verder gaan we in op de financiële positie van de gemeente, de gevolgen van de algemene uitkering van het rijk en onze investeringen, kredieten en reserves.

In *hoofdstuk 6* geven we een **actualisatie** van het huidige begrotingsjaar 2023. Per begrotingsprogramma geven we aan voor welke posten we grote afwijkingen voorzien. In totaal gaat het dit jaar om een nadeel van ruim € 4 miljoen. Deze posten worden allemaal kort toegelicht.

In *hoofdstuk 7* behandelen we een aantal onderwerpen die verder inzicht geven in onze **financiële situatie** in 10 paragrafen. Dit zijn belangrijke achtergronden bij deze programmabegroting. Zo gaan we bijvoorbeeld in op ons weerstandsvermogen en risico's, de lokale heffingen en met welke partijen we verbonden zijn.

2. Inleiding

Koersvast scherp aan de wind

Gemeenten staan aan de lat, maar de financiële bijdragen vanuit het Rijk blijven onzeker. Dit maakt het begroten lastig en maakt dat we ons in ander weer gaan begeven. Desondanks kan Ede toch verder investeren in haar ambities door onze positieve financiële uitgangspositie. Met deze programmabegroting investeren we verder in het Ede van nu én het Ede van de toekomst. We investeren in de kwaliteitsslag die past bij een groter groeiende gemeente.

In dit inleidend hoofdstuk van de begroting leggen we uit welke financiële uitgangspunten we hebben gehanteerd om tot deze begroting te komen. Ook nemen we u kort mee langs de relevante ontwikkelingen die spelen binnen het sociaal domein, het ruimtelijk domein en het bestuur en de organisatie van onze gemeente.

Gehanteerde financiële uitgangspunten

Het gemeentefonds is onze belangrijkste bron van inkomsten. Het kabinet is overgestapt op een nieuwe vorm van ramen van de omvang van het fonds in 2026, wat in feite neerkomt op een bezuiniging. Dit heeft drastische gevolgen voor onze inkomsten vanaf dat jaar, dat bekend staat als 'het ravijn'. Het ravijn in 2026 en 2027 bestond voor Ede na de voorjaarsbrief uit een tekort van rond de € 11 miljoen per jaar. Door de aankomende verkiezingen en de daaropvolgende kabinetsformatie zal het nog even duren voor er duidelijkheid komt over een mogelijke tegemoetkoming van het rijk om het ravijn te dempen. Het is dus ook nog onduidelijk of het de komende jaren noodzakelijk is om te bezuinigen en zo ja in welke omvang. Vanwege die onduidelijkheid kiezen we er voornamelijk voor om nog niet in te zetten op deze ombuigingen.

Ondanks deze onzekerheden kan Ede investeren in haar ambities. Ons verleden van goed rentmeesterschap heeft geresulteerd in een positieve uitgangspositie. Ede beschikt namelijk over een ruime algemene reserve. Een deel daarvan investeren we in het realiseren van onze ambities. De raad heeft de bodem van de algemene reserve vastgesteld op € 10 miljoen. Daarnaast voorzien we de aankomende jaren flinke ruimtelijke investeringen om onze opgaven te realiseren. Zo staan we aan de vooravond van de planontwikkeling in Kernhem Noord, Nieuw Hoekelum en het Noordplein. Voor het eerste deel van deze plannen stellen we in deze programmabegroting voor om € 20 miljoen te reserveren. Dit betekent dat we in het financieel beeld van deze programmabegroting eind 2027 nog € 30 miljoen in de algemene reserve laten zien. We kiezen ervoor om het deel van de algemene reserve boven de reservering van € 30 miljoen in te zetten om te blijven investeren in Ede. De ruimte in onze reserves maken het mogelijk om het tekort in 2026 en 2027 in deze programmabegroting nog iets te laten oplopen. Deze tekorten worden immers afgedekt door de algemene reserve.

Als de tekorten in 2026 en 2027 niet door het rijk worden aangevuld, bekijken we bij komende perspectiefnota's en programmabegrotingen steeds of het nodig is om ombuigingen in te zetten en eventueel in welke omvang. We zetten hier nu een kleine stap in. Ede heeft op dit moment één van de laagste woonlasten van Nederland. In het bestuursakkoord is afgesproken dat we het percentage van 85% van het gemiddelde van Nederlandse gemeenten als ondergrens beschouwen. We verhogen de OZB daarom met 2%, bovenop het inflatiepercentage. Daarnaast maken we steeds meer kosten om de OZB te innen door bureaus die werken op basis van no cure, no pay. Het voeren van procedures is voor deze bureau's een inkomensbron geworden. Hiervoor verhogen we de OZB met nog eens 1%.

Ambities sociaal domein; van verhelpen naar voorkomen van problemen

We zien in onze samenleving verschillende ontwikkelingen die leiden tot een stijgend beroep op de zorg. Onder andere door vergrijzing, individualisering, toename van welvaartsziektes, toename van armoede en prestatiedruk in het onderwijs nemen zorgvragen toe in omvang en complexiteit. Daarnaast staat de bestaanszekerheid van mensen onder druk. Dit gaat om een passende woning, zekerheid van werk en inkomen en mee kunnen doen in de samenleving. Bestaansonzekerheid kan leiden tot stress, gezondheidsklachten en uiteindelijk tot meer hulp- en zorgvragen. Deze ontwikkelingen, in combinatie met een blijvend krappe

arbeidsmarkt en hoge kosten, maakt dit het huidige systeem op termijn onhoudbaar en onbetaalbaar. Door nu te investeren, zullen toekomstige kosten afnemen.

De gemeente Ede wil de gezondheidsvraagstukken anders benaderen. Minder vanuit medische gezondheid denken, en ontdekken waar de gemeente met partners de gemeenschap kan versterken en ondersteunen om veerkrachtig te zijn en gezondheidsproblemen vóór te zijn. Daarnaast is het noodzakelijk dat we een ander antwoord hebben op de zorgvragen die er wel zijn.

We streven ernaar om de groei van volume en aantal maatwerkvoorzieningen te dempen, door zorgvragen

- **te voorkomen** door welzijn, veerkracht, gezondheid en bestaanszekerheid te vergroten;
- **te normaliseren** door een antwoord te geven op de vraag in “het normale leven” (zelfredzaamheid en samenredzaamheid);
- een meer collectief en regulier antwoord te geven en **minder specialistische (jeugd)hulp** in te zetten, onder andere door een alternatief collectief aanbod (hervormingsagenda jeugd) en een stevige regie vanuit de toegang;
- Door voornamelijk effectief bewezen interventies in te zetten.

Ambities ruimtelijk domein; uitvoering van de omgevingsvisie staat centraal

Voor deze programmabegroting geldt voor het ruimtelijk domein dat we te maken hebben met een grote mate van complexiteit. Binnen de stad hebben we te maken met een enorme (sociale)woningbouwopgave die we moeten realiseren in de context van de stikstofcrisis, netwerkcongestie en de opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit en leefbaarheid. In het landelijk gebied van Ede hebben we te maken met een forse transformatieopgave voor de landbouw. De prachtige natuur die Ede rijk is, staat enorm onder druk en vergt op korte termijn ingrepen om de achteruitgang te stoppen en te werken aan herstel. De opgaven worden steeds ingewikkelder, waarbij de cirkel van invloed steeds kleiner wordt, omdat het gaat om externe factoren. Tegelijkertijd blijven de opgaven onverminderd groot, maar zien we dat co-financiering van het rijk of de provincie uitblijft. De gemeente kan het niet alleen. Waar we voorheen middelen konden genereren via de grondexploitaties, zien we dat dit niet meer haalbaar is en projecten simpelweg geld kosten. We focussen ons op de Omgevingsvisie en de daaruit voortvloeiende Ontwikkel- en investeringsstrategie. Hiermee creëren we een heldere inhoudelijke lijn, die als kompas dient in onze dynamische werkpraktijk. Met deze inhoudelijke lijn kunnen we tevens sturen op de benodigde capaciteit en brengen we de organisatie verder in lijn met de opgaven waar we voor gesteld staan. Dit doen we door gebiedsgericht te werken en van buiten naar binnen te werken en zo oog en oor te hebben voor de vragen en belangen van inwoners en bedrijven in onze dienstverlening. Om de doelen uit de Omgevingsvisie ook daadwerkelijk te kunnen realiseren, zijn aanvullende middelen nodig die in deze programmabegroting 2024 zijn aangevraagd.

Bestuur en organisatie

De schaa sprong van Ede en de veranderende en (nieuwe) grote maatschappelijke vraagstukken doen een appèl op het bestuur en de organisatie. We werken aan een meer wendbare en weerbare organisatie die goed in verbinding staat met haar omgeving, zowel intern als extern en in staat is slagvaardig te opereren. We versterken de realisatiekracht en blijven werken aan betere dienstverlening. Hierbij wordt verder invulling gegeven aan de regie van inwoners en ondernemers over eigen data, meer zaken zelf kunnen regelen en diensten en producten, waar mogelijk, direct leveren. Daarbij letten we erop dat de kostprijs doorberekend wordt aan de gebruiker.

Het blijft de komende jaren een uitdaging om al het werk gedaan te krijgen, omdat de arbeidsmarkt krap blijft. We zetten in op de gemeente Ede als aantrekkelijke werkgever. Met als resultaat beperkte uitstroom, minder ziekteverzuim, het bevorderen van de interne doorstroming en het actief werven van nieuwe medewerkers.

Tot slot

We houden dus onze koers vast, maar zeilen scherp aan de wind!

3. Wijzigingen begroting

In het voorjaar hebben we een beleidsarme Voorjaarsbrief 2024-2027 vastgesteld. In dit hoofdstuk worden de nieuwe voorstellen toegelicht die verder invulling geven aan de richting die in het bestuursakkoord is beschreven. Onderstaande tabel geeft een samenvattend beeld.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Progr.	2024	2025	2026	2027
Maatschappelijke voorzieningen	1	2.274 N	723 N	355 N	340 N
Preventieve Ondersteuning	2	483 N	2.222 N	2.217 N	2.217 N
Individuele ondersteuning	3	4.220 N	3.826 N	3.968 N	3.913 N
Economie en Mobiliteit	4	775 N	131 N	52 N	69 N
Ruimtelijke Ontwikkeling	5	4.160 N	4.212 N	350 N	343 N
Veiligheid	6	305 N	267 N	273 N	223 N
Kwaliteit Leefomgeving	7	269 N	115 N	123 N	185 N
Bestuur en Organisatie	8	1.826 N	704 N	609 N	398 N
Totaal		14.312 N	12.200 N	7.947 N	7.688 N

3.1 Programma Maatschappelijke voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Maatschappelijke voorzieningen	Progr.	2024	2025	2026	2027
Boekwaarde Bovenbuurtweg 1 - Het Streek	1	1.392 N	77 V	77 V	77 V
Huisvestingprogramma 2024	1	107 N	144 N	176 N	176 N
Inclusief onderwijs	1	75 N	50 N	-	-
Inclusief onderwijs - dekking reserve onderwijshuisvesting	1	75 V	50 V	-	-
Strategisch Huisvestingplan jaarschijf 2027	1	-	-	-	-
Vorbereidingsbudget functieverandering Sterrenberg	1	50 N	-	-	-
SPUK Herstel Bibliotheek Bennekom	1	60 N	-	-	-
SPUK Herstel Bibliotheek Bennekom - dekking reserve cofinanciering	1	60 V	-	-	-
Erfgoed - Kernkwaliteiten	1	65 N	-	-	-
Ziekenbarakken	1	200 N	-	-	-
Ziekenbarakken - dekking reserve cofinanciering	1	200 V	-	-	-
Renovatie Sportzaal Maandereng	1	-	-	-	45 N
Aanleg kunstgras oefenhoek VV Lunteren	1	-	25 N	25 N	25 N
Uitbreiding overdekt zwembad	1	-	-	-	pm
Investering Vrije Slag Bennekom	1	600 N	400 N	-	-
DNA-Evenementen	1	60 N	60 N	60 N	-
Onderhoud schoolgebouwen eigendom gemeente Ede	1	96 N	96 N	-	-
Onderhoud schoolgebouwen eigendom gemeente Ede - dekking	1	96 V	96 V	-	-
Reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen					
Verbouwing Theaterzaal Cultura	1	-	171 N	171 N	171 N
Totaal		2.274 N	723 N	355 N	340 N

Boekwaarde bovenbuurtweg - Het Streek

Het Streek, locatie aan de Bovenbuurtweg 1, wordt vernieuwd. Het oude schoolgebouw heeft nog een boekwaarde. Bij sloop van het pand, gepland in het tweede half jaar van 2024, dient deze boekwaarde conform BBV-voorschriften in een keer ten laste van de exploitatie te worden gebracht. Tot en met 2047 staan, in verband met de nog bestaande boekwaarde, kapitaallasten begroot. Zodra de boekwaarde volledig wordt afgeschreven in 2024 vallen de kapitaallasten structureel vrij ten gunste van de algemene middelen.

Huisvestingsprogramma 2024

We zijn als gemeente verantwoordelijk voor voldoende onderwijsvoorzieningen. Om de kwaliteit van onze schoolgebouwen te waarborgen stellen we ieder jaar een huisvestingsprogramma op. In 2024 verwachten we uitgaven voor de volgende scholen: Marnix college, School met de Bijbel Ruitenbeek, De Wegwijzer en De Ontdekking.

Inclusief Onderwijs

We hebben samen met onderwijspartijen een intentieverklaring ondertekend met de titel “Op weg naar inclusie Ede” om inclusiever onderwijs in Ede structureel aan te bieden. We stimuleren de ontwikkeling dat regulier- en speciaal onderwijs steeds meer samenwerken. We zullen de komende tijd kleinschalige initiatieven steunen die bijdragen aan het verstevigen van thuisnabij onderwijsaanbod in Ede.

Strategisch Huisvestingplan jaarschijf 2027

In het bestuursakkoord is afgesproken dat het budget voor onderwijshuisvesting meerjarig in de begroting opgenomen wordt. Daarmee is de planning niet meer afhankelijk van jaarlijkse besluitvorming. Dit is conform het strategisch huisvestingsplan. Op deze manier kunnen we duidelijkheid bieden aan scholen. De komende periode staat vernieuwing van Louise de Coligny en Van Lodensteincollege op de planning. Op dit moment is al duidelijk dat voor beide scholen de huidige planning van realisatie in 2026 niet gehaald zal worden en daarmee (minimaal) een jaar opschuiven. Het is daarom niet nodig om in de jaarschijf 2027 al structureel lasten op te nemen.

Vorbereidingsbudget functieverandering Sterrenberg

Door faillissement van de huurder van gebouw “De Sterrenberg” en het vertrek uit het gebouw ontstaat ruimte voor een andere functie in het gebouw tegenover het gemeentehuis. We onderzoeken welke nieuwe invulling hierbij mogelijk is, waarbij de lead ligt bij cultuur.

SPUK Herstel Bibliotheek Bennekom

Als gemeente hebben we de beleidswens om alle dorpskernen van een kwalitatieve, passende bibliotheekfunctie te voorzien. In Bennekom verhuist de bibliotheek in 2025 naar een nieuwe locatie in de Commanderij, waar Cultura met andere organisaties gemeenschappelijk gebruik zal maken van de ruimte. Om invulling te kunnen te geven aan de verschillende functies van een bibliotheek en om een zo breed mogelijke groep inwoners van Bennekom te kunnen bedienen, willen we het aantal bemande uren van de bibliotheek uitbreiden. Het ministerie van OCW biedt in 2023 hiervoor een specifieke uitkering met als voorwaarde dat wij als Gemeente 20% meefinancieren. Dit betreft een eenmalig bedrag van € 59.400. Vanuit het ministerie verwachten we na 2025 structurele ondersteuning te ontvangen.

Erfgoed - Kernkwaliteiten

Als gevolg van de vertraagde invoering van de Omgevingswet en ombuigingen in 2021 hebben we onderdelen in het project ‘Actualisatie Cultuurhistorische Waardenkaart’ conform de Erfgoednota 2018 nog steeds niet gerealiseerd. Inmiddels blijkt het niet mogelijk deze verplichting binnen de bestaande formatie uit te voeren, zoals we dit in 2021 nog wel hadden beoogd. We zetten in 2024 daarom extra in op het eenmalig definiëren van de wezenlijke eigenschappen van ons waardevol cultuurlandschap en stedenbouwkundige ensembles. Voor het uitwerken van de gebiedsprogramma's, en de verdere doorvertaling van de Omgevingsvisie in relatie tot de Welstandsnota en Omgevingsplan, zijn genoemde cultuurhistorische bouwstenen namelijk nodig.

Ziekenbarakken

De ziekenbarakken zijn twee barakken die zijn aangewezen als gemeentelijk monument. We willen deze barakken verplaatsen naar de Mauritskazerne waar deze barakken als dependance van het Platform Militaire Historie Ede gaan functioneren. Ondanks subsidie van de provincie, een aantal fondsen en eigen vermogen van stichting Boei, lukt het niet de businesscase rond te krijgen. Er is een tekort van € 260.000. Woonstede en de

ontwikkelaar van de voormalige Klinkenberg dragen beiden € 30.000 bij. Gelet op het belang van de panden en de beoogde herbestemming en alternatieve locatie leveren we een eenmalige bijdrage van € 200.000.

Renovatie sportzaal Maandereng

We zijn als gemeente verantwoordelijk voor goede gymzalen. Om de kwaliteit te borgen, renoveren wij gymzalen na 40 jaar. In 2026 gaan we de sportzaal Maandereng renoveren zodat deze weer 20 jaar gebruikt kan worden. De geschatte kosten voor de renovatie zijn € 665.000 en dit zorgt vanaf 2027 voor een structurele last van € 45.000.

Aanleg kunstgras oefenhoek VV Lunteren

We willen graag dat zoveel mogelijk Edenaren kunnen sporten en goede faciliteiten horen daarbij. De capaciteit op sportpark Wormshoef in Lunteren is beperkt en er is een korte en een lange termijn oplossing nodig om de basisfaciliteiten voor VV Lunteren op orde te krijgen en ruimte te geven om te kunnen voetballen. Om op korte termijn dit knelpunt op te lossen, gaan we in de zomer van 2024 de oefenhoek omzetten in kunstgras. Daarbij kiezen we, vooruitlopend op verbod op aanleg van kunstgrasvelden met een bodemvreemde stof, voor een non-infill veld, zodat we daar ervaring mee opdoen. De incidentele investering in 2024 wordt geschat op € 300.000. De structurele last, minus de huur die van de vereniging wordt gevraagd, is vanaf 2025 € 25.000.

Uitbreiding overdekt zwembad

Voldoende overdekt zwembad zien we als een basisvoorziening voor Ede. Op basis van onafhankelijk onderzoek is de toekomstbehoefte voor overdekt zwembad bepaald. Daaruit blijkt dat er nu al een tekort is en dit gaat oplopen naar 2040. Extra overdekt zwembad is daarmee noodzakelijk, ook in het licht van de schaa sprong van Ede en de voorzieningen die hierbij nodig zijn. Daarom is in het najaar van 2022 een voorkeurs scenario gekozen voor een zwembad van 35x25 meter achter de VD Knaaphal. De gemeenteraad heeft daarbij opdracht gegeven om het scenario van uitbreiding van overdekt zwembad met een 35x25 bad bij de VD Knaaphal verder uit te werken tot een ontwerp, zodat er een nauwkeurig beeld is van de investering en van de structurele lasten. We hechten aan een zorgvuldig besluitvormingsproces over een nieuw zwembad en leggen in het voorjaar van 2024 het ontwerp voor aan de raad, zodat een eventuele investering kan worden betrokken bij de eerstvolgende perspectiefnota.

Investering Vrije Slag Bennekom

Zwembad Vrije Slag is voor ons een belangrijke basisfunctie in Bennekom met 80.000 bezoekers per jaar. De laatste grote investeringen in het bad zijn ruim 20 jaar geleden gedaan. Daarna heeft het bestuur in verschillende samenstelling ervoor gezorgd dat het bad werd onderhouden en open kon blijven. Om het bad ook de komende jaren open te houden, zijn forse investeringen nodig. Voor 2024 is daarvoor € 600.000 benodigd, voor 2025 nog eens € 400.000. Met het bestuur van de Vrije Slag gaan we op korte termijn in gesprek over een duurzaam toekomstperspectief voor het zwembad. De rolneming en betrokkenheid van de gemeente is daarbij een belangrijk onderwerp.

DNA-evenementen

In het Bestuursakkoord staat dat de gemeente zorgt voor voldoende structurele middelen voor evenementen, met daarbij bijzondere aandacht voor DNA-evenementen, evenementen die passen bij het lokale Edese karakter en die al sinds jaar en dag in onze gemeente worden georganiseerd. Vanwege toenemende kosten voor materiaal, personeel en veiligheid van wel 30% ondersteunen we onze DNA evenementen de komende drie jaar extra.

Onderhoud schoolgebouwen eigendom gemeente Ede

In 2022 zijn twee schoolgebouwen die in eigendom waren van het schoolbestuur in eigendom gekomen van de gemeente Ede. Hiermee wordt de gemeente ook verantwoordelijk voor het onderhoud en de instandhouding van de gebouwen. Het betreft De Zicht en het schoolgebouw aan de Jan Voermanstraat. Beide

schoolgebouwen worden ingezet voor het onderwijs aan Oekraïners. We nemen budget op voor twee jaar en bekijken het verloop van de leerlingen uit Oekraïne in Ede en daarmee de noodzaak tot de instandhouding van de beide schoolgebouwen.

Verbouwing Theaterzaal Cultura

In Ede hebben we door de groei een passend voorzieningenniveau nodig. Een gedegen en integrale upgrade van de theaterzaal van Cultura is vereist om aan de standaardeisen te voldoen voor een breed toegankelijke, goed geventileerde en brandveilige theaterzaal, die grootstedelijke producties kan ontvangen. Een inclusieve faciliteit met een aantrekkelijke programmering van de theaterzaal Cultura draagt bij aan een goed vestigingsklimaat van onze gemeente. Voor deze investering werken we actief samen met Cultura. Van de benodigde € 2,8 miljoen co-financiert Cultura uit eigen middelen ruim € 1,2 miljoen.

3.2 Programma Preventieve ondersteuning

Preventieve ondersteuning	Progr.	Bedragen x € 1.000			
		2024	2025	2026	2027
Versterking samenwerking onderwijs	2	85 N	85 N	-	-
Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE)	2	210 N	-	-	-
Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE) - dekking	2	210 V	-	-	-
Reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen					
Beweging naar de voorkant	2	355 N	485 N	565 N	565 N
Beweging naar de voorkant dekking voorstel resultaatbestemming	2	492 V	-	-	-
onderbesteding 2023					
Nieuw Wijkhuis Ede West (de Kolk)	2	155 N	-	-	-
Inburgering en vluchtelingen	2	366 N	228 N	228 N	-
Inburgering en vluchtelingen - dekking Reserve opvang en	2	366 V	228 V	228 V	-
begeleiding specifieke doelgroepen					
Compensatie kostenstijgingen sociale basis	2	380 N	500 N	500 N	500 N
De Zicht Ederveen - keuken	2	-	3 N	3 N	3 N
Knelpunt VGGM	2	-	765 N	765 N	765 N
MFD Otterlo	2	-	384 N	384 N	384 N
Totaal		483 N	2.222 N	2.217 N	2.217 N

Versterken samenwerking onderwijs

Op lokaal en regionaal niveau werken onderwijs en gemeenten al jaren samen om de kinderen en jongeren in onze regio te ondersteunen. We ondersteunen het onderwijs en daarmee de kinderen door belemmeringen weg te nemen. Dit kan door de onderwijslocaties fysiek aan te passen en door gezamenlijk te investeren in de ondersteuning. Het gaat hierbij om kinderen die nu nog speciaal onderwijs ontvangen (of gaan ontvangen). Door de realisatie van de pilots inclusiever onderwijs kunnen zij wel de overgang maken naar een reguliere school in Ede. Hiernaast zetten we regionaal in op de aansluiting gemeente-onderwijs. Dit doen we samen met gemeenten in de regio, de Jeugdhulpregio en de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs. De kosten dragen we gezamenlijk.

Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE)

In Nederland ligt de verantwoordelijkheid voor de organisatie van de opvang en integratie van vluchtelingen voor een heel groot deel bij de gemeenten. Het is belangrijk dat vluchtelingen zodra ze 'landen' iets om handen hebben. Nuttige dagbesteding en sociale contacten zijn een voedzame bodem voor een verdere opbouw van een bestaan in Nederland. CVVE coördineert het activiteiten aanbod en taalondersteuning op de locaties, verbindt bewoners van Ede en vluchtelingen aan elkaar, zorgt dat vluchtelingen kunnen participeren in de Edese samenleving en brengt vraag en aanbod bij elkaar. Met de inzet van CVVE verhogen we de leefbaarheid bij de opvanglocaties, de vluchtelingen ontwikkelen een sociaal netwerk en zetten de eerste stappen in hun integratie. De kosten dekken we vanuit de reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen.

Beweging naar de voorkant

Vanaf 2022 investeren we sterk in preventie en in de sociale basis om problemen op het gebied van zorg, geld en opvoeding bij onze inwoners zoveel mogelijk te voorkomen. Hiermee bouwen we aan een gezonde en veerkrachtige generatie. We herijken onze inventarisatie van activiteiten en investeringen van vorig jaar. Dit is nodig omdat een aantal impactvolle interventies - belangrijk voor de beweging - incidenteel gefinancierd was en we deze anders zouden moeten beëindigen. Daarnaast neemt de vraag vanuit inwoners en zorgaanbieders naar voorzieningen toe, in omvang en complexiteit. Daarom kiezen we ervoor een aantal interventies uit te breiden en te intensiveren. Tenslotte zorgen we voor voldoende ambtelijke capaciteit. Die is randvoorwaardelijk om de activiteiten uit te kunnen voeren.

Nieuw Wijkhuis Ede West (De Kolk)

De Kolk en de Ericahorst verhuizen samen naar het nieuwe Wijkhuis Ede West aan de Wulplaan in Ede. Het definitief ontwerp en bijbehorende begroting zal in het najaar van 2023 worden afgerond. Het definitief ontwerp inclusief businesscase en exploitatiesubsidie leggen we ter besluitvorming voor in de Perspectiefnota 2025-2028. Om in 2024 voorbereidende werkzaamheden te kunnen uitvoeren verstrekken we een aanvullend voorbereidingsbudget.

Inburgering en vluchtelingen

Ede heeft dit jaar en de komende jaren te maken met een toenemende instroom van asielzoekers en statushouders, waaronder steeds meer alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Daarnaast is er een forse instroom geweest van Oekraïense vluchtelingen, waarvan naar verwachting de helft in onze gemeente zal blijven. Het is onzeker of en hoeveel (Europese) vluchtelingen nog meer onze kant op zullen komen, gezien onrust in Europa en andere delen van de wereld. Al deze groepen moeten allereerst opgevangen (zie CNO, Harskamp), gehuisvest worden en vervolgens integreren in onze samenleving. Dit heeft de komende jaren gevolgen op allerlei leefgebieden zoals werk, inkomen, zorg en wonen. Dit vraagt om het ontwikkelen en uitvoeren van een integrale toekomstvisie ("van immigratie naar integratie").

Met de Wet Inburgering 2021 is niet langer de statushouder zelf, maar de gemeente verantwoordelijk voor de inburgering. De taakstelling om statushouders te huisvesten neemt sinds 2021 steeds toe, waardoor de gemeente steeds meer statushouders naar inburgering moet leiden. Hierdoor zijn meer begeleiders voor de statushouders (procesregisseurs) nodig. We investeren in ambtelijke capaciteit om deze taken op te kunnen vangen en op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen. De kosten dekken we vanuit de reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen.

Compensatie kostenstijgingen sociale basis

We nemen een stelpost op om de stijgende lasten van de maatschappelijke partners in de sociale basis en de buurt-wijk- en dorpshuizen op te kunnen vangen. Vanuit de sociale basis bieden diverse informele en formele organisaties ondersteuning aan inwoners. Zij zetten tijd in op preventie en voorkomen zo dat problematiek verergert. Deze partijen en hun medewerkers zijn daarmee van groot belang voor de sociale basis en de ingezette Beweging naar de Voorkant. Zij hebben te maken met loonkostenstijgingen door de nieuwe CAO Sociaal werk en maatschappelijke dienstverlening, en met stijgende lasten (energie en inflatie). De subsidiebudgetten dekken deze kosten niet, ook niet met de indexatie. Hierdoor ontstaat een tekort bij deze organisaties. Compenseren is nodig om te zorgen dat deze organisaties overeind blijven en door kunnen gaan met hun activiteiten.

De Zicht Ederveen - keuken

De Zicht ontwikkelt zich steeds meer als huiskamer van het dorp en het aantal activiteiten, voor verschillende doelgroepen, neemt toe. De vrijwilliger die tot op heden thuis kookte voor de open eettafel is ermee gestopt. Daarnaast zijn de activiteiten rondom koken uitgebreid. Dit heeft geleid tot de wens om een keuken te realiseren in de Zicht. Deze wens sluit aan bij de vastgestelde visie op de Buurt-, Wijk- en Dorpshuizen, waarin we hebben opgenomen dat een keuken een basisfunctie is in een BWD-huis.

Knelpunt VGGM

De veiligheidsregio heeft in 2022 onderzoek laten uitvoeren naar de toekomstbestendigheid van de bedrijfsvoering. In de begroting van de VGGM wordt een stijging van de gemeentelijke bijdrage van € 2,5 miljoen per jaar verwacht. Hiervan is € 1,8 miljoen terug te voeren op de effecten van loon-/prijscompensatie, € 490.000 op de uitbreiding van taken en € 275.000 op de versterking van de bedrijfsvoering VGGM breed. De dekking van 2024 was al opgenomen in de Voorjaarsbrief 2024-2027. Voor 2025 en verder nemen we deze een structurele lasten nu ook op.

MFD Otterlo

De gemeenteraad heeft in 2016 besloten tot nieuwbouw van een multifunctioneel dorps huis (MFD) met sportzaal in Otterlo, ter vervanging van het huidige dorps huis de Aanloop en sportzaal SERO. Inmiddels is er - na vertraging door stikstofproblematiek en bezwaren op het bestemmingsplan - een definitief ontwerp inclusief begroting opgesteld. Er was in 2016 een bouwkrediet beschikbaar gesteld van € 4,1 miljoen. De totale realisatiekosten en voorbereidingskosten worden op basis van huidig prijspeil geraamd op € 9,8 miljoen. Dit komt door de gestegen bouwkosten en de extra eisen die gesteld worden aan de bouw t.a.v. geluid en natuur inclusief bouwen, omdat het nieuwe dorps huis tegen Natura 2000 is gesitueerd. Ook worden nu de kosten voor de inrichting van € 972.000 meegenomen in het bouwkrediet. Over de sterk gestegen kosten is de raad geïnformeerd in juli 2022. Dit betekent dat er voor de realisatie nog extra investeringskrediet nodig is van € 5,7 miljoen. We nemen deze kosten nu als kapitaallasten op in de programmabegroting.

3.3 Programma Individuele ondersteuning

Individuele ondersteuning	Progr.	Bedragen x € 1.000			
		2024	2025	2026	2027
Vraagafhankelijk vervoer en leerlingenvervoer - Boven nominale indexatie	3	195 N	195 N	195 N	195 N
Tekort Jeugdhulp, Hervormingsagenda Jeugd en investering in de toekomst	3	4.025 N	3.241 N	3.383 N	3.328 N
WMO-hulpmiddelen en voorzieningen	3	-	390 N	390 N	390 N
Totaal		4.220 N	3.826 N	3.968 N	3.913 N

Vraagafhankelijk vervoer en leerlingenvervoer - Boven nominale indexatie

In de vervoerscontracten is vastgelegd dat voor de jaarlijkse indexatie van de tarieven de landelijke NEA-index wordt gehanteerd. Deze index geeft de kostenontwikkeling in het taxivervoer weer en wordt jaarlijks berekend. Eind 2022 is de NEA-index voor 2023 bekend geworden en vastgesteld op 13,7% voor 2023. De redenen van deze hoge indexering zijn een nieuwe CAO Zorgvervoer en taxi en de zeer hoge brandstofkosten. In Ede hebben we de budgetten voor vervoer met 4,4% geïndexeerd. Dit is derhalve onvoldoende om de NEA-index te compenseren.

Voor het vraagafhankelijk vervoer geldt dat het sinds de Coronapandemie te maken heeft met een achterblijvend volume. Onze budgetten zijn gebaseerd op het volume van voor Corona. Hierdoor is momenteel dekking aanwezig om het verschil in indexering op te vangen.

Tekort Jeugdhulp, Hervormingsagenda Jeugd en investering in de toekomst

We zien de kosten voor behandeling en begeleiding aan onze jeugdigen in Ede fors toenemen in 2023. Vandaar dat we het budget Jeugdhulp verhogen voor 2023 en 2024. Jeugdhulp trajecten kennen meer uren/dagdelen en duren langer. Om hier meer grip op te krijgen willen we extra investeren om meer actieve regie te voeren op deze trajecten binnen de toegangsteams, maar ook de wachtlijsten oplossen. Daarnaast willen we de verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs versterken, kijken we kritisch naar de huisartsenroute en onze inzet van de specialistische ondersteuners jeugd (SOJ). Tevens gaan we in gesprek met onze zorgaanbieders over de beheersing van de zorgintensiteit en het kostenverloop. Deze maatregelen moeten in 2024 een deel van het

tekort doen terugdringen. Alleen loon-prijscompensatie en de herijking van de tarieven door CAO-stijgingen worden structureel opgenomen in de begroting.

Voor de lange termijn is er een Hervormingsagenda Jeugd opgesteld, waarmee in de komende 5 jaar wordt toegewerkt naar een duurzaam en beheersbaar stelsel. De Hervormingsagenda is niet vrijblijvend. De maatregelen in de agenda moeten landelijk gaan leiden tot een kostenbesparing van opgeteld ruim € 1 miljard in 2028. Voor Ede zal dit een besparing van € 6,5 miljoen moeten gaan opleveren op het budget voor maatwerkvoorzieningen jeugd. Voor een aantal maatregelen zijn ook investeringen nodig. Hiervoor worden rijksmiddelen beschikbaar gesteld in onze algemene uitkering. Voor Ede betekent dit tot 2028 dat we vanuit de algemene middelen oplopend tot €1 miljoen beschikbaar stellen voor de Hervormingsagenda Jeugd.

WMO-hulpmiddelen en voorzieningen

Vanaf 2025 hebben we te maken met hogere kosten voor WMO-hulpmiddelen en voorzieningen. Dit komt ten eerste doordat eerder beschikbaar gestelde incidentele extra dekking ter grootte van € 200.000 wegvalt, terwijl de kosten toenemen. Hieraan ligt de stagnerende woningmarkt ten grondslag, die ervoor zorgt dat er meer en duurdere woningaanpassingen nodig zijn. Ten tweede hebben we in de jaarrekening 2022, ondanks deze extra toegekende middelen, een tekort van € 150.000 moeten melden vanwege meer en duurdere woonvoorzieningen en extra inhuur personeel. Tenslotte heeft de Europese aanbesteding hulpmiddelen voor de gemeente Ede geresulteerd in een tariefstijging van ruim 6%. In 2023 en 2024 kunnen deze kosten nog opgevangen worden door voordelen op de inzet van maatwerkvoorzieningen. Vanaf 2025 is dit niet meer mogelijk, omdat eventuele voordelen op maatwerk dan aangewend worden voor besparingen via de opgave Vitaliteit en Gezondheid.

3.4 Programma Economie en Mobiliteit

Bedragen x € 1.000					
Economie en Mobiliteit	Progr.	2024	2025	2026	2027
Fietsstraat Kerkweg	4	-	2 N	22 N	22 N
Fietsparkeervoorziening Ede Centrum	4	100 N	100 N	-	-
Fietsparkeervoorziening Ede Centrum - dekking reserve parkeren	4	100 V	100 V	-	-
Stimulering vereniging en aanpak urgente thema's bedrijventerreinen	4	80 N	80 N	-	-
Uitvoering Stadspark	4	-	7 N	13 N	30 N
Motie MVO - inzet Koplopersproject	4	25 N	25 N	-	-
Leefbaar Voetgangersgebied	4	-	17 N	17 N	17 N
Upgrade parkeerterrein Heuvelsepad	4	50 N	-	-	-
Food - Voedseleducatie	4	70 N	-	-	-
Gebiedsprogramma KennisAs	4	245 N	-	-	-
Vorbereidingsbudget Nieuw Hoekelum (voormalig Kenniscampus)	4	305 N	-	-	-
Totaal		775 N	131 N	52 N	69 N

Fietsstraat Kerkweg

De Kerkweg tussen de Zanderijweg en de Verlengde Parkweg wordt ingericht als een fietsstraat om zo een veilige fietsroute aan de zuidkant van de Somatunnel te accommoderen realiseren. Daarmee voeren we motie van de gemeenteraad uit.

Fietsparkeervoorziening Ede Centrum

We willen het centrum aantrekkelijk houden en inwoners stimuleren om met de fiets naar het centrum te komen. Hiervoor is het wenselijk om de overdekte fietsenstalling te blijven bemensen, om zo bij te dragen aan veiligheid en criminaliteit te voorkomen. In de toekomst onderzoeken we of er met een gebruiksvriendelijk toegangscontrolesysteem gewerkt kan worden.

Stimulering vereniging en aanpak urgente thema's Bedrijventerreinen

Op onze bedrijventerreinen liggen tal van grote opgaven zoals netcongestie, gebrek aan technisch personeel,

toekomstbestendige vestigingsruimte, revitalisering, herstructurering, klimaatadaptatie en circulariteit. Om deze opgaven te kunnen aanpakken hebben we de medewerking en expertise van onze bedrijven nodig. Dit doen we om de organisatiegraad en samenwerking van de ondernemers op deze bedrijventerreinen te verbeteren. Dit moet ervoor zorgen dat vanuit de overkoepelende stichting samenwerking tussen bedrijventerreinen verder wordt geprofessionaliseerd en dat concrete plannen en projecten ontstaan om gezamenlijke thema's aan te pakken.

Uitvoering Stadspark

In 2022 is de visie op het stadspark vastgesteld, waarmee het gebruik en de inrichting zijn bepaald. Het park dient ter versterking van het Levendig Centrum en maakt de Veluwe straks voelbaar tot in het hart van de stad: het Oude Kerkplein. Er is reeds een uitvoeringskrediet aanwezig voor een deel van het plan. Aansluitend op de eerste fase willen we de volgende fase van het Stadspark uitvoeren en werken aan het ontwerp van het stadspark richting het Mausoleum.

Motie MVO - inzet Koplopersproject

Met de uitvoering van de motie willen we een bijdrage leveren aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit gaat onder andere over inclusiviteit, aantrekkelijk werkgeverschap, duurzaamheid, natuur en biodiversiteit en innovaties. Concreet kiezen wij voor een projectmatige aanpak met het 'Koplopersproject'. Hierin helpen we bedrijven om op een inspirerende en praktische manier duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

Leefbaar Voetgangersgebied

Afgelopen jaar heeft evaluatie van de maatregelen in het kader van een leefbaar voetgangersgebied Ede Centrum plaatsgevonden samen met ondernemers en eigenaren. De uitkomst van de evaluatie leert dat nog enkele extra maatregelen (camera's en borden) nodig zijn om het voetgangersgebied te verbeteren.

Upgrade parkeerterrein Heuvelsepad

Aan het Heuvelsepad, direct achter de winkelstraat Maandereind, ligt een verscholen parkeerterrein. We gaan werken aan een plan om de kwaliteit van het gebied te verbeteren en de parkeermogelijkheden te behouden. Daarmee stimuleren we toekomstige ontwikkelingen en particuliere investeringen in woningbouw.

Food - Voedseleducatie

We ondersteunen scholen bij het voedselonderwijs. Door middel van de inzet van een coördinator kunnen we voedselonderwijs structureel borgen in het onderwijs.

Gebiedsprogramma KennisAs

We werken aan het Gebiedsprogramma KennisAs, in samenwerking met de gemeente Wageningen en de provincie Gelderland. Dit met het doel het gebied tussen station Ede-Wageningen en WUR in samenhang te ontwikkelen. De komende jaren werken we in de uitwerking van de KennisAs aan het Ontwikkelkader, de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD), een concept-Gebiedsprogramma, een Milieueffect-rapport (MER), het vaststellen van een gebiedsprogramma en het inrichten van een uitvoeringsorganisatie. Voor nu maken we middelen vrij om te starten met het proces in 2024, de samenwerking met gemeente Wageningen en provincie Gelderland verder vorm te geven en de bekostiging uit te werken.

Vorbereidingsbudget Nieuw Hoekelum (voormalig Kenniscampus)

Binnen de gebiedsontwikkeling KennisAs hebben we een versnellingskans gesignaleerd voor doorontwikkeling van een gebied, eerder aangeduid als Kenniscampus. Deze mogelijke ontwikkeling noemen we vanaf nu het project Nieuw Hoekelum. Om grondspeculatie in dit gebied te voorkomen, heeft de gemeenteraad de Wet voorkeursrecht gemeenten op een aantal percelen ten zuiden van de A12 ter grootte van circa 30 hectare van toepassing verklaard. Het gebied Nieuw Hoekelum staat aan het begin van het planproces waarbij meerdere

ontwikkelscenario's denkbaar zijn met betrekking tot woningbouw en/of bedrijfsfuncties. Om tot keuzes te komen, verrichten we in 2024 een haalbaarheidsonderzoek waarna de ruimtelijke, juridische en financiële consequenties globaal inzichtelijk worden gemaakt in een Startdocument.

3.5 Programma Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ontwikkeling	Progr.	Bedragen x € 1.000			
		2024	2025	2026	2027
Meerjarenraming Regio Foodvalley 2025-2027	5	-	319 N	90 N	90 N
Programma gezonde leefomgeving	5	70 N	70 N	70 N	70 N
Verkabeling hoogspanningslijn en uitbreiding onderstations	5	310 N	-	-	-
Programma Ede Energieneutraal	5	3.460 N	2.765 N	2.680 N	2.680 N
Programma Ede Energieneutraal - dekking Rijksgelden: klimaat- en energiebeleid	5	3.460 V	3.165 V	3.080 V	3.080 V
Uitvoering omgevingsvisie Ede 2040	5	2.163 N	2.066 N	-	-
Versterking regionale ruimtelijke ontwikkelingen	5	163 N	163 N	-	-
Facilitaire plannen woningbouw	5	500 N	-	-	-
Omgevingswet, onderdeel Omgevingsplan	5	225 N	200 N	150 N	100 N
Uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme	5	609 N	774 N	520 N	563 N
Uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme - dekking verhoging toeristenbelasting	5	-	200 V	200 V	200 V
Omgevingswet, overdracht bodem en milieutaken	5	120 N	120 N	120 N	120 N
Opgave landelijk gebied	5	-	1.700 N	-	-
Opgave landelijk gebied - dekking rijksgelden	5	-	200 V	-	-
Opgave landelijk gebied - dekking reserve cofinanciering	5	-	400 V	-	-
Versterken uitvoering woonbeleid	5	-	-	-	-
Totaal		4.160 N	4.212 N	350 N	343 N

Meerjarenraming Regio FoodValley 2025-2027

Op basis van de definitief vastgestelde begroting Regio FoodValley, wordt de gemeentelijke meerjarenbegroting hierop aangesloten. Voor de deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling is de begroting bindend om dekking te bieden voor daarin opgenomen uitgaven. De gemeenteraad heeft het Algemeen Bestuur van de Regio via de wensen en bedenkingen bij de ontwerpbegroting opgeroepen terughoudend te zijn met het aangaan van meerjarige verplichtingen. Dit gelet op de financiële positie van gemeenten na 2025. Het Algemeen Bestuur herkent de geuite zorgen en geeft aan dat de gemeenteraden via de nieuwe Strategische Agenda op ambities en kosten kunnen sturen.

Programma gezonde leefomgeving

Op grond van Europese en nationale regelgeving is het verplicht om een programma met maatregelen op te stellen voor luchtkwaliteit. Deze regelgeving wordt aangescherpt waardoor meer maatregelen noodzakelijk zijn. In 2022 is de Omgevingsvisie Ede 2040 vastgesteld. Het programma gezonde leefomgeving wordt hierin genoemd om de wettelijke verplichtingen en doelstellingen uit de omgevingsvisie op het gebied van een gezonde leefomgeving te kunnen uitvoeren. Bij een gezonde leefomgeving gaat het qua gezondheidsbescherming om milieuaspecten zoals luchtkwaliteit, geluid en geur. Het budget stelt ons in staat om verder invulling te geven aan de afspraken om - samen met andere overheden - maatregelen te nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren om in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst uit binnenlandse bronnen te realiseren ten opzichte van 2016.

Verkabeling hoogspanningslijn en onderstations

Ook in Ede speelt de problematiek van de netcongestie, waardoor het bouwen van nieuwe woningen en bedrijven vertraagt. We vinden het dan ook van belang om voldoende aandacht te hebben voor de realisering van de verkabeling van de hoogspanningslijn en het realiseren van voldoende onderstations. Hiervoor werken we samen met Liander, maar het blijft zaak om de Edese belangen hoog op de prioriteitenlijst van Liander te hebben en te houden. Daarom is extra inzet nodig. Voor de verkabeling heeft Liander een vaste prijs afgegeven. Deze prijs ligt hoger dan de beschikbare middelen. Wij onderzoeken momenteel of er subsidiemogelijkheden zijn voor de verkabeling. Mocht dit (in de toekomst) het geval zijn, dan vallen de middelen weer vrij.

Programma Ede Energieneutraal

In de programmabegroting 2023-2026 zijn naar aanleiding van het bestuursakkoord en vooruitlopend op rijksbijdragen vanuit het klimaatakkoord middelen beschikbaar gesteld om structureel op basisniveau te kunnen werken aan het programma Ede Energieneutraal. Inmiddels zijn de rijksmiddelen via verschillende Specifieke uitkeringen in 2023 beschikbaar gekomen. Het gaat om bedragen van ruim €3 miljoen per jaar. Gezien de omvang van deze specifieke uitkeringen is het mogelijk de eigen investeringen in het Programma Ede Energieneutraal te verminderen. Daarmee maken we vanaf 2025 jaarlijks € 400.000 vrij.

Uitvoering omgevingsvisie Ede 2040

De afgelopen jaren constateren we dat co-financiering vanuit Rijk en provincie achterblijft bij de ruimtelijke ambities. Het laat de financiële afhankelijkheid en risico's voor de gemeenten in de grote opgaven zien. Om uitvoeringskracht te kunnen behouden, stellen we voor dit risico te verminderen door benodigde uitgaven (met name capaciteit) te dekken vanuit de Algemene Middelen. Dit doen we incidenteel tot en met 2025, rekening houdend met het sombere financiële perspectief in de gemeentebegroting.

Daarnaast zien we in toenemende mate dat het realiseren van onze ruimtelijke ambities complexer is dan ooit. In onze ruimtelijke projecten lopen we steeds meer aan tegen belemmeringen die we niet kunnen oplossen op projectniveau, omdat de invloeden projectoverstijgend zijn. De programmering van de ruimtelijke ontwikkeling van Ede leggen we neer in een Ontwikkel- en Investeringsstrategie (zie paragraaf 3.9).

Versterking regionale ruimtelijke ontwikkelingen

De regionale schaal is steeds vaker het niveau voor rijk en provincies voor het adresseren en oppakken van complexe opgaven in het ruimtelijk domein. De schaa sprong in verstedelijking, de transitie van het landelijk gebied en het herstel van natuur en natuurlijke systemen zijn van een dusdanig nationaal belang, dat het rijk hiervoor de regio's Arnhem-Nijmegen en Foodvalley samen een bijzondere status gaf als NOVEX-gebied. Die status brengt meer rijksaandacht en ondersteuning op dat wat de regio niet alleen kan organiseren. Ede neemt als grootse gemeente van de regio Foodvalley een belangrijke plaats in op grond van (beschikbare) capaciteit en kwaliteit, naast het regiokantoor. We willen hierin onze rol als centrumgemeente innemen. Om stuurkracht te versterken en betere ondersteuning te bieden aan bestuurders in bovenlokale overleggen en stuurgroepen zetten we hiervoor extra capaciteit in.

Facilitaire plannen woningbouw

We nemen een actieve rol en verantwoordelijkheid voor de woningbouwopgave en voeren daarbij ook facilitaire projecten uit, waarin we plannen van ontwikkelaars ondersteunen. Kijkend naar de schaa sprong die Ede ondergaat en de inzet op bewonersparticipatie, zien we een steeds grotere benodigde inzet op concrete producten, het voeren van omgevingsdialoog en toetsing van plannen. Kosten van juridische procedures na vaststelling van het ruimtelijk besluit door de gemeenteraad nemen ook toe en zijn bovendien op basis van regelgeving niet verhaalbaar. Al enige jaren worden we zodoende geconfronteerd met financiële tekorten. We stellen voor om incidentele middelen beschikbaar te stellen ter dekking van de verwachte tekorten op korte termijn. We werken momenteel aan een integrale heroverweging van de projectenportefeuille in het kader van

de ontwikkel- en investeringsstrategie. Op basis hiervan willen we onderbouwd afwegen in welke omvang middelen de komende jaren nodig zijn.

Omgevingswet, onderdeel Omgevingsplan

Het gevraagde budget is noodzakelijk voor de uitwerking van het Omgevingsplan Ede. Dit is een verplicht onderdeel van de Omgevingswet. Het Omgevingsplan is het juridische bindende instrument dat directe doorwerking heeft naar burgers en bedrijven. We maken van de gelegenheid gebruik om kritisch te kijken naar de regeldruk in Ede. Goed nadenken over leesbare regels en daarbij concreet inzichtelijk maken waarom de regels worden gesteld, kan bijdragen aan acceptatie en vermindering van ervaren regeldruk. Naar verwachting hebben we begin 2024 het concept Omgevingsplan Ede gereed voor een eerste participatieronde. Vervolgens wordt het Omgevingsplan Ede gefaseerd in procedure gebracht. Daarnaast zal voor het Omgevingsplan Ede een planMER (milieueffectrapport) opgesteld moeten worden. Gemeenten moeten voor 2032 het omgevingsplan gereed hebben. In Ede willen we dat eind 2027 bereikt hebben vanuit een goede dienstverlening en onze wens om tijdig te kunnen inspelen op gewenste ontwikkelingen en ambities.

Uitvoeringsprogramma Recreatie & Toerisme

De natuur op de Veluwe staat onder druk. Met een verwachte groei van 25% van het aantal bezoeken aan de Veluwe in de komende 10 jaar door woningbouwopgave en de groei van het toerisme, neemt deze druk extra toe. Daarom werken we aan een goede balans tussen recreatie/toerisme, bewoners en de natuur. We streven dus niet meer naar meer bezoekers, maar zetten in op bestemmingsmanagement. Het streven naar een goede balans op de Veluwe vraagt meer overheidsregie dan tot nu toe. Voor de lange termijn is het noodzakelijk om buiten de Veluwe (N2000) recreatief en toeristisch aanbod te creëren om de extra vraag op te kunnen vangen. Voor dit nieuwe uitvoeringsprogramma is de omgevingsvisie als basis genomen. In de omgevingsvisie staan als belangrijkste doelen voor recreatie en toerisme: een betere balans op de Veluwe tussen natuur en economie en de ontwikkeling van recreatie en toerisme in het landelijk gebied. We stellen hiervoor extra middelen beschikbaar en willen deze vanaf 2025 gedeeltelijk dekken door verhoging van de toeristenbelasting.

Omgevingswet, overdracht bodem en milieutaken

In het kader van de Omgevingswet worden de bodem- en milieutaken overgedragen vanuit de provincie naar de gemeente. De OddV werkt samen met zijn partners aan de implementatie van deze Omgevingswet. Deze taken worden niet door leges gedekt. Gezien de nog bestaande onzekerheden rondom de gevolgen van de nieuwe wet is ervoor gekozen om de geraamde budgetten in de ontwerpbegroting OddV te volgen. Na de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal er meer inzicht zijn in wat de gevolgen zijn voor de uitvoering van de taken. Via de P&C cyclus zullen eventuele bijstellingen voor besluitvorming worden voorgelegd.

Opgave Landelijk gebied

In de Opgave Landelijk Gebied werken we in drie programma's aan de transitie van het landelijk gebied. Herstel en versterking van de draagkracht van het natuurlijke systeem is hiervoor noodzakelijk. Denk aan een betere water- lucht- en bodemkwaliteit, meer groen-blauwe dooradering, meer biodiversiteit en het tegengaan van verstoring door mensen van de Veluwse natuur. We werken aan een geïntegreerd landschap waarin functies in het landelijk gebied van Ede niet náást elkaar, maar mét elkaar bestaan, zodat ze elkaar versterken. Voor (economische) activiteiten ligt de focus op zoveel mogelijk op 'multifunctioneel, circulair en natuurinclusief' voor de boeren en andere ondernemers die wel door willen en kunnen met hun bedrijf.

We willen het huidig ingerichte uitvoeringsprogramma in de huidige vorm continueren in 2025. Gelet op de vele onzekerheden van deze opgaven vanuit Rijk en provincie (met name co-financiering) en de druk op de gemeentebegroting reserveren we in deze programmabegroting geen aanvullende middelen.

Versterken uitvoering woonbeleid

Op het beleidsveld volkshuisvesting is en wordt veel nieuwe wet- en regelgeving ingevoerd. Voorbeelden zijn de wet goed verhuurderschap, de huisvestingswet, de wet betaalbare woningen en de wet versterking regie op

de volkshuisvesting. In deze wetten, die deels al van kracht zijn geworden, legt de wetgever veel (uitvoerende) zaken bij gemeenten neer. We richten hiervoor uitvoeringscapaciteit in binnen de hiervoor beschikbaar gestelde rijksmiddelen. Indien de rijksmiddelen ontoereikend blijken voor de benodigde inzet, komen we met een voorstel terug.

3.6 Programma Veiligheid

Bedragen x € 1.000					
Veiligheid	Progr.	2024	2025	2026	2027
Nieuwe brandweerkazerne Otterlo	6	113 N	75 N	81 N	81 N
Breder toepassingsbereik Wet Bibob	6	142 N	142 N	142 N	142 N
Aanbod digitale weerbaarheid	6	50 N	50 N	50 N	-
Totaal		305 N	267 N	273 N	223 N

Nieuwe brandweerkazerne Otterlo

De huidige brandweerkazerne in Otterlo is te klein, waardoor het tweede brandweervoertuig buiten moet staan. Dit vertraagt de uitruktijd. Er is een locatieonderzoek uitgevoerd voor een nieuwe brandweerkazerne op zowel de huidige als op alternatieve locaties. Een nieuw kazernegebouw op het terrein achter de huidige kazerne is als voorkeursscenario naar voren gekomen. Op basis van het voorlopig ontwerp willen we overgaan tot realisatie van deze nieuwe kazerne. De totale investering 2,1 miljoen euro, wat zorgt voor een structurele kapitaallast van € 81.000 vanaf 2026.

Breder toepassingsbereik Wet Bibob

Met de wetwijziging Bibob in 2022 is het toepassingsbereik van de Wet Bibob uitgebreid. De wet is nu ook van toepassing op vergunningen, subsidies en diverse overheidsopdrachten, zoals aanbestedingen van zorg en vastgoedtransacties, waarbij de overheid partij is. Ook is een ruimere informatiedeling mogelijk tussen overheden onderling. Op dit moment wordt Bibob alleen toegepast bij horecaexploitatievergunningen. Vanwege de omvangrijke gemeentelijke vastgoedtransacties en zorgaanbestedingen willen we onderzoeken op welke manier de wet Bibob ook in Ede breder ingezet kan worden. We willen het huidige Bibob-beleid actualiseren en de uitvoeringscapaciteit versterken omdat we verwachten dat het aantal Bibob-onderzoeken in omvang en complexiteit zal toenemen. Om dit te realiseren gaan we structureel een coördinator Bibob aantrekken.

Aanbod digitale weerbaarheid

Van de gemeente wordt verwacht dat zij haar inwoners, bedrijven en organisaties weerbaar en bewust maakt van digitale veiligheidsrisico's. Bewustwordingsacties gericht op doelgroepen die vaker slachtoffer en in sommige gevallen ook dader zijn, zoals senioren, jongeren en MKB helpen hierbij. Vanwege de grote impact en de snelle ontwikkelingen op dit gebied, worden op nationaal niveau tal van effectieve producten ontwikkeld om die bewustwording te stimuleren, zoals: hackshield, digitale ouderenbingo, digitale escaperooms, VR-experiences enz. Deze middelen willen we aanschaffen en inzetten voor onze inwoners, bedrijven en onze interne organisatie. Daarvoor zijn incidenteel extra incidentele middelen benodigd van €50.000 voor de periode 2024 tot en met 2026.

3.7 Programma Kwaliteit leefomgeving

Bedragen x € 1.000

Kwaliteit leefomgeving	Progr.	2024	2025	2026	2027
Opvang van dieren	7	41 N	41 N	41 N	41 N
Kredietaanvraag project wethoudersbuurt	7	-	21 N	29 N	91 N
Terugdraaien taakstelling SWB	7	100 N	-	-	-
Natuuronderzoek t.b.v. verbreding fietspaden	7	75 N	-	-	-
Huisontruimingen	7	43 N	43 N	43 N	43 N
Verhogen kostendekkendheid hondenbelasting	7	110 V	110 V	110 V	110 V
Formatie Groene BOA/Boswachters, derde fte structureel	7	120 N	120 N	120 N	120 N
Totaal		269 N	115 N	123 N	185 N

Opvang van dieren

We hebben voor onze (wettelijke) dierenwelzijnstaken in 2021 een overeenkomst afgesloten met de Dierenbescherming. De Dierenbescherming heeft de taken op dierenwelzijnsvlak van ons overgenomen als regisseur en uitvoerder. De jaarkosten die we contractueel verplicht zijn te betalen, zijn gestegen door het groeiende inwoneraantal en een indexering.

Kredietaanvraag project Wethoudersbuurt

We werken samen met onze partners aan een integrale herstructurering van de Wethoudersbuurt. Het plan is om 220 woningen te realiseren, waarvan 200 sociale huurwoningen in diverse segmenten. Naast de gemeentelijke vervangingsopgave vragen we een investeringskrediet van € 2,1 miljoen aan. Dit geld benutten we voor het invullen van extra ambities om te komen tot hedendaagse infrastructuur en een duurzame groene inrichting, die volgen uit de omgevingsvisie. We benutten hierbij koppelkansen gelet op de gemeentelijke vervangingsopgave voor het wegdek en het riool. De jaarlijkse kapitaallasten die volgen uit de eenmalige investeringen worden in de begroting vanaf 2025 verwerkt. Het bestemmingsplan met planologische kaders wordt begin 2024 aan de raad voorgelegd.

Terugdraaien taakstelling SWB

Door de taakstelling met een extra jaar te financieren en daarmee uit te stellen, is het mogelijk om in 2024 aan de wettelijke sociale doelstelling te blijven voldoen, zonder dat er invloed is op de kwaliteit in de openbare buitenruimte. In 2025 gaan we de opdracht (taakstelling van € 100.000 per jaar) alsnog uitvoeren.

Natuuronderzoek ten behoeve van verbreding fietspaden

Voor de toegankelijkheid van het recreatieve fietsverkeer in het buitengebied is het noodzakelijk om smalle fietspaden te verbreden. Deze fietspaden liggen met name in natura2000 gebieden. Voor de uitvoering van de werkzaamheden zijn natuuronderzoeken noodzakelijk om de haalbaarheid van de verbredingen te bepalen. Deze onderzoeken voeren we in 2024 uit. De uitvoeringskosten voeren we later op.

Huisontruimingen

Sinds 1 april 2021 zijn gemeenten wettelijk verantwoordelijk voor de opslag van huisraad na een huisontruiming in verband met schulden. We moeten deze huisraad (laten) afvoeren en gedurende een wettelijke periode van 13 weken opslaan en we zijn daarna verantwoordelijk voor de vernietiging daarvan. Dit proces is inmiddels goed ingericht en de structurele kosten van deze nieuwe wettelijke taak zijn bekend. Daarom voeren we deze kosten nu op in de programmabegroting. We sturen op een integrale aanpak waarbij we ook in staat zijn om geplande huisontruimingen te voorkomen.

Verhogen kostendekkendheid hondenbelasting

Op 22 november 2022 is het beheerplan 'Hondenvoorzieningen 2022 - 2026' vastgesteld. Uit het hoofdstuk Financiën blijkt dat de kostendekkendheid van de hondenbelasting in 2023 80% is. Bij het vaststellen van het

beheerplan is besloten om met ingang van 2024 de kostendekkendheid van de hondenbelasting in vier jaar te verhogen naar 100%. Gezien het lage tarief in Ede en de financiële situatie, verhogen wij de kostendekkendheid in 2024 in één keer naar 100%.

Formatie Groene BOA/ Boswachters, 3e fte structureel

Middels de motie voor niet één maar twee extra BOA's, hebben we voor een periode van twee jaar (2022 en 2023) extra geld ingezet voor de derde BOA. In de huidige setting met drie BOA's behalen we mooie resultaten in de preventieve sfeer, ter voorkoming van incidenten en overtredingen. Het naleefgedrag verbetert door de huidige bezetting. Met verlenging van deze uitbreiding blijven we investeren in een structurele aanpak van toezicht, handhaving en faunabeheer.

3.8 Programma Bestuur en Organisatie

Bedragen x € 1.000					
Bestuur en Organisatie	Progr.	2024	2025	2026	2027
Airborne Ede-maand 2024 - Kroonjaar 80 jaar herdenken en vieren	8	135 N	-	-	-
Opzetten en instellen Mediafonds	8	70 N	-	-	-
Duurzame inrichting Datagedreven Werken	8	284 N	159 N	159 N	159 N
Duurzame inrichting Datagedreven Werken - dekking ict reserve	8	125 V	-	-	-
Extra capaciteit Public Affairs	8	52 N	52 N	26 N	-
Invoering Wet open overheid	8	327 N	7 N	7 N	-
WOO verzoeken	8	117 N	49 N	-	-
Elektronisch ondertekenen	8	83 N	37 N	37 N	37 N
Elektronisch ondertekenen - dekking ICT reserve	8	83 V	37 V	37 V	37 V
Toegankelijkheid van de websites	8	150 N	-	-	-
Toegankelijkheid van de websites - dekking ICT reserve	8	150 V	-	-	-
Proceskostenvergoedingen NCNP-bureaus	8	220 N	198 N	178 N	160 N
Budget wettelijke verplichtingen	8	70 N	70 N	70 N	70 N
Verbeteren dienstverlening	8	310 N	160 N	160 N	-
Asbestsanering en achterstallig onderhoud Sterrenberg - Bergstraat 2 Ede	8	350 N	-	-	-
Nieuwe woonwageng Lunteren	8	16 N	9 N	9 N	9 N
Totaal		1.826 N	704 N	609 N	398 N

Airborne Ede-maand 2024 - Kroonjaar 80 jaar

In 2024 is het Kroonjaar voor de Airborne Maand - 80 jaar Herdenken en Vieren. Deze periode zal landelijk worden herdacht, met in Ede en de provincie extra aandacht voor 80 jaar Operatie Market Garden. De oorlog op ons Europese continent maakt het thema Vrijheid actueler voor een nog groter publiek. De ervaring leert dat kroonjaren extra kosten meebrengen, gemiddeld zo'n 25% meer. Om het kroonjaar in 2024 daarnaast extra aandacht te geven met nieuwe en bestaande programmaonderdelen hebben we een incidentele aanvulling nodig op het bestaande Airborne budget.

Opzetten en instellen Mediafonds

Vanuit de gemeenteraad is een motie aangenomen die het college vraagt een plan uit te werken voor het instellen van een onafhankelijk en toegankelijk lokaal mediafonds. Een mediafonds blijkt in de praktijk een goed middel om een stimulans te geven aan journalisten, maar toch de onafhankelijkheid van de gemeente daarbij de waarborgen. De komende periode wordt uitgewerkt op welke wijze het beste vorm en inhoud kan worden gegeven aan een lokaal mediafonds en wordt een eerste proeve gestart. Ook wordt onderzocht met welke partijen hierbij het beste kan worden samengewerkt.

Duurzame inrichting Datagedreven Werken

In het bestuursakkoord 2022-2026 wordt de ambitie datagedreven werken aangegeven. Het slimmer gebruik maken van gegevens stelt ons in staat om betere beslissingen te nemen en effectiever en efficiënter te handelen. Als gemeente beschikken we over een grote hoeveelheid gegevens waar waardevolle informatie in besloten ligt. In 2024 leggen we het stevige fundament in de organisatie door in te zetten op verder ontwikkelen van het vakmanschap en de inbedding in de organisatie. We gaan door met de data-analyses voor de opgaven en brengen in beeld welke ondersteuning nodig is om het datafundament te realiseren. Dit in samenhang met de brede ontwikkeling van onze ICT, programma Dienstverlening, de Edese Werkomgeving en de implementatie van de WOO. Hieruit volgt een specifiek inzicht in de noodzakelijke technische investeringen waar we in de Programmabegroting 2025-2028 zo nodig op zullen terugkomen.

Extra capaciteit Public Affairs

Als gemeente zijn we actief in bestuurlijke netwerken. Zo verkrijgen we waardevolle informatie en hebben we invloed op het beleid van het rijk. Voor deze bestuursperiode zetten we extra capaciteit in bij ons team Public Affairs voor het ondersteunen van onze deelname in bestuurlijke netwerken.

Invoering Wet Open Overheid

Van 2022 tot en met 2026 wordt programmatisch gewerkt aan de implementatie van de Woo. Per begrotingsjaar doen wij voor de benodigde menskracht, activiteiten en software een voorstel. Door afhankelijkheden van externe factoren en relaties met interne factoren laten de activiteiten en bijbehorende kosten zich namelijk niet direct jaren van tevoren begroten. In 2023 is de Rijksoverheid gestopt met de oorspronkelijke opzet van het publicatieplatform (PLOOI) en gestart met een herontwikkeling waarbij de opzet ingrijpend wijzigt. De Rijksoverheid zet in op een landelijke verwijsindex en van gemeenten wordt verwacht een eigen publicatievoorziening te treffen. Dit betekent dat wij in 2024 ons richten op ontsluiting via een eigen publicatievoorziening. Daarnaast zetten we in op het verbeteren van kennis van informatiebeheer voor alle medewerkers en ontwikkelen we het uitvoeringskader. We vervolgen ons programma in 2024 in samenhang met gerelateerde initiatieven die richting geven aan de informatiehuishouding (Visie op Dienstverlening, Datagedreven sturing, I-visie). Bij de Programmabegroting 2025-2028 komen we zo nodig terug met de kosten voor 2025 en verder.

WOO verzoeken

We zien sinds de invoering van de Wet Open Overheid in mei 2022 een verdriedubbeling van het aantal WOO-verzoeken. Naast de toename van het aantal aanvragen constateren we een toename van de complexiteit van de verzoeken. Er is in de markt nog geen softwaretoepassing voorhanden om in de behandeling van WOO verzoeken volledig ontzorgd te worden. Deze ontwikkelingen leiden tot een knelpunt in de juridische capaciteit. De centrale concernjuristen zijn vanwege het grote afbreukrisico voor de gemeente op dit proces in het gat gesprongen dat organisatie breed is geslagen door de verdrievoudiging en complexiteit. Met tijdelijke extra capaciteit voor de behandeling van Woo verzoeken kunnen we aan de wettelijke verplichting voldoen. Na twee jaar wordt bezien of de extra uitvoerende capaciteit een toereikende oplossing biedt en structureel nodig is, afhankelijk van hoe de gemiddelde instroom WOO verzoeken stabiliseert en welk effect interventies op proces en informatievoorziening sorteren.

Elektronisch ondertekenen

De communicatie tussen burgers, bedrijven en de overheid verloopt steeds meer via de digitale weg en onze applicaties stellen ons in staat om meer informatie digitaal te ontvangen, verwerken en archiveren. Bij digitaal communiceren past ook het elektronisch ondertekenen van documenten. Deze vorm van ondertekenen is duurzamer, efficiënter (plaatsonafhankelijk en niet meer printen, tekenen, scannen en versturen) en ook minder foutgevoelig. In september 2021 is gestart met een pilot met elektronisch ondertekenen. Na de goede ervaringen is het moment aangebroken dat we de digitale handtekening tot een standaard generieke voorziening maken en het gebruik ervan verbreden.

Toegankelijkheid van de websites

Verbetering van de digitale toegankelijkheid zorgt ervoor dat de inwoners met een (visuele) 'beperking' nog meer betrokken worden bij onze gemeente. We maken het contact met hen slimmer, toegankelijker en persoonlijker. Digitale toegankelijkheid zorgt er ook voor zij makkelijker informatie van de gemeente tot zich kunnen nemen en van de dienstverlening gebruik kunnen maken. Denk hierbij aan inwoners die minder digitaal vaardig zijn, inwoners met een autistisch spectrum syndroom of inwoners met een tijdelijke fysieke beperking. Maar ook inwoners zonder beperkingen hebben baat bij een optimale digitale toegankelijkheid. Het doel is om in 2024 80% van de websites ook naar status A te brengen. Daarnaast willen we vanaf medio 2024 nieuwe Pdf-bestanden toegankelijk publiceren en tenminste de 50 tot 100 belangrijkste (meest geraadpleegde) reeds gepubliceerde bestanden omzetten. Ook zullen we de 50 tot 75 meest gebruikte elektronische formulieren toegankelijk maken en zorgen dat nieuwe formulieren aan de toegankelijkheidseisen voldoen.

Proceskostenvergoedingen NCNP-bureaus

Tussen belastingjaar 2016 en 2023 heeft er een enorme opmars plaatsgevonden van de zogenaamde No-cure-no-pay (NCNP) bureaus die 'kosteloos' bezwaar maken voor burgers tegen beschikte WOZ-waarden. In 2016 waren er slechts 91 bezwaren van deze bureaus, in 2023 waren dit 1.491 bezwaren. Voor 2023 bestaan de WOZ-bezwaren in Ede voor 37% uit NCNP-bezwaren, wat onder het landelijk gemiddelde van 49% ligt. Het verdienmodel voor deze bureaus zit in de uit te keren proceskostenvergoedingen door gemeenten bij gegrond verklaarde bezwaren en procedures bij de Rechtbank of het Gerechtshof. In 2024 proberen we de inwoners te 'verleiden' zelf bezwaar te maken, of nog beter, het informele contact te zoeken met de afdeling Belastingen. We dekken deze kosten door een verhoging van de OZB met 1%.

Budget wettelijke verplichtingen

Als gevolg van nieuwe wettelijke verplichtingen om de diensten van gemeente Ede zo toegankelijk mogelijk aan te bieden én de dienstverlening c.q. digitalisering te optimaliseren, investeringen we in applicaties en (nieuwe) functionaliteiten.

Verbeteren Dienstverlening

We hebben onze visie op onze dienstverlening vernieuwd. Met een nieuw driejarige programma dienstverlening implementeren we de visie. We richten ons op de tien afdelingen die de meeste producten en diensten verlenen. De afdelingen gaan intensiever aan de slag om de processen van de meest geleverde diensten en producten te verbeteren. We roepen de hulp in van inwoners en ondernemers om ons bij de meest complexe producten een spiegel voor te houden. Daarnaast inventariseren we in 2024 hoe we onze diensten en producten beter toegankelijk kunnen maken via onze website. Op dit moment hebben we portalen die er verschillend uit zien en er zijn verschillende manieren om in te loggen om producten en diensten aan te vragen. Met een incidentele investering in 2024 bekijken we welke investeringen er in 2025 en verder nodig zijn om een hoognodige verbeterslag te maken. Dit doen we in samenhang met de andere verbeteropgaven in onze informatiesystemen. Hieruit volgt een uitvoeringsprogramma waarop we in de Perspectiefnota 2025-2028 zo nodig terugkomen.

Asbestsanering en achterstallig onderhoud Sterrenberg

Het gemeentelijk monument de Sterrenberg aan de Bergstraat 2, 2A en B te Ede maakt onderdeel uit van de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Sinds begin augustus staat het pand leeg. In afwachting van de keuze voor de toekomstige invulling gaan we groot onderhoud aan het gebouw uitvoeren. Een groot gedeelte hiervan is opgenomen in ons Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) en de daaraan gekoppelde budgetten. Voor sommige werkzaamheden doet zich nu een natuurlijk moment voor om dit op te pakken, waaronder de asbestsanering van het dak. Kosten voor sanering zijn niet voorzien in het MJOP en ook de vervanging van het dak was op korte termijn niet voorzien. Daarnaast is in de afgelopen jaren achterstallig onderhoud ontstaan, omdat de

voormalige huurder de binnenkant van het gehuurde niet conform de juiste eisen heeft onderhouden. Dit zorgt voor verval aan de binnenzijde wat we op korte termijn moeten herstellen.

Nieuwe woonwag en Lunteren

Op de Hermelijnl aan te Lunteren heeft de gemeente Ede vier standplaatsen in eigendom met op twee standplaatsen een woonwag en in eigendom van de gemeente. Heel recent is een ernstig gebrek in één van de betrokken woonwagens geconstateerd: door ouderdom zijn diverse dak lekkages ontstaan en bij het herstel/onderzoek is ontdekt dat alle wanden, de vloer en het plafond vol met vocht zijn getrokken. Het is dusdanig ernstig dat herstel erg kostbaar is en vervanging van de huidige woonwag en voor een nieuwe woonwag en de beste optie is. Gemeente is verhuurder van de standplaats met de woonwag en dat staat wettelijk gelijk aan verhuur van woonruimte. Met een nieuwe woonwag en voldoen we aan onze verplichtingen als goed verhuurder. De nieuwe woonwag en zal conform bouwbesluit worden gebouwd en met het oog op de toekomst voldoen aan de ambities van de gemeente Ede om in 2050 een energie neutrale (CO2 neutraal) gemeente te zijn.

3.9 Investerings omgevingsvisie

In het Bestuursakkoord 2022-2026 staat dat we *samen aan slag willen voor een Ede waar het ook in de toekomst goed leven is*. We geven dit vorm met de Omgevingsvisie Ede 2040 als leidraad. De Omgevingsvisie werken we op dit moment uit in een ontwikkel- en een investeringsstrategie. Hierover is de gemeenteraad in november 2022 en juni 2023 geïnformeerd. In de *Ontwikkelstrategie Omgevingsvisie* vertalen we de Omgevingsvisie in een afgewogen, meerjarige integrale programmering voor de korte termijn (2023 - 2025 - de huidige bestuursperiode), de middellange termijn (tot 2030) en de langere termijn (tot 2040). Deze programmering geeft aan in welke gebieden we aan de slag gaan met gebiedsprogramma's en voor welke onderwerpen thematische programma's worden uitgewerkt. In de *Investeringsstrategie Omgevingsvisie* vertalen we de programmering uit de ontwikkelstrategie door deze af te zetten tegen de beschikbare, schaarse middelen en waar mogelijk verwachte (maatschappelijke) opbrengsten. Het resultaat is een meerjarige financiële verkenning die steeds verder wordt ingekleurd naarmate de realisatie van de ambities dichterbij komt. Beide producten zijn in ontwikkeling en verwachten we in de eerste helft van 2024 aan de raad te presenteren.

Concrete investeringen

Inmiddels wordt het duidelijk dat de investeringen een forse inzet van middelen zullen vragen. Vooruitlopend op de investeringsagenda is het afgelopen jaar al gewerkt aan indicatieve doorrekeningen van de kosten van de twee gebieden die we bij het rijk hebben aangemerkt als onze Grootschalige Woningbouw Gebieden (GWG): Ede Noordwest; Kernhem Noord en omgeving en Ede Zuidoost; de Kennisas. Voor deze gebieden voorzien we nu investeringen in de ontsluiting van ruim € 55 miljoen. Een deel hiervan kan gefinancierd worden door een aangekondigde rijkssubsidie voor GWG-locaties van € 27,5 miljoen. Voor de rest zullen we nog dekking moeten vinden, bijvoorbeeld in nog te openen grondexploitaties.

De komende jaren voorzien we een aantal concrete investeringsbesluiten. Het gaat dan bijvoorbeeld over het openen van de eerste deel van de grondexploitatie voor Kernhem Noord en de tekorten op de planontwikkeling van Nieuw Hoekelum en van het Noordplein. Ook zien we dat door verschillende redenen, zoals de stikstofproblematiek, netcongestie en economische omstandigheden, de ontwikkeling van reeds bestaande plannen onder druk staat. Daarom reserveren we voorlopig € 20 miljoen in de algemene reserve om de komende jaren deze investeringsbesluiten te kunnen nemen.

4. Programmaplannen

Doel programma

Adequate voorzieningen voor onderwijs, sport en cultuur en duurzaam behoud en ontwikkeling van erfgoed.

Ontwikkelingen programma

Onderwijshuisvesting

In de periode 2023-2033 groeit het leerlingenaantal (4 tot 12-jarigen) met 1231 leerlingen naar ruim 13.000. Deze groei doet zich vooral voor in de wijken Veluwe Poort, ENKA en Kernhem en in de buitengebieden van Lunteren, Ederveen en Wekerom. Uitbreiding van onderwijsgebouwen is daarom nodig. Ook de toenemende verwijzing naar (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (SO/VSO) vergt uitbreiding. Om een bijdrage te leveren aan de realisatie van het klimaatakkoord worden onderwijsgebouwen zoveel mogelijk energieneutraal gebouw/aangepast. De Coronacrisis heeft aangetoond dat ventilatie erg belangrijk is; dit heeft consequenties voor de onderwijshuisvesting. In heel Nederland zien wij steeds vaker dat er Integrale Kind Centra ontstaan; ook in Ede kiezen wij ervoor om kinderen van 0 tot 12 jaar zoveel mogelijk in één gebouw te huisvesten: een doorlopende leerlijn is hierdoor mogelijk. Om te voorkomen dat kinderen naar het SO/VSO gaan, worden huidige en toekomstige onderwijsgebouwen zodanig ingericht dat passend onderwijs mogelijk wordt. Gegeven de schaarse ruimte, het bredere scala aan gebruikers en de beperkte middelen is samenwerking belangrijker dan ooit.

Sport

In de samenleving zien wij steeds meer aandacht voor een gezonde leefstijl. Sport gaat meer en meer deel uitmaken van de 'beweging naar de voorkant, oftewel 'meer inzetten op preventie'. Sport en bewegen maakt daarom al in 2023 deel uit van het 'Gezond en actief leven akkoord'.

Evenementen

In het bestuursakkoord is opgenomen dat we evenementen willen bieden voor al onze inwoners. We zien dat vooral organisatoren van onze DNA evenementen zoals Heideweek, Vlegeldag, e.d. kampen met de gevolgen van inflatie en krapte op de arbeidsmarkt. We verwachten dat dit de komende jaren niet zal veranderen en daarom faciliteren wij hen. Daarnaast daalt de bereidheid van bezitters van natuurlocaties om evenementen op hun terrein toe te staan vanwege de stikstofproblematiek en de druk op de natuur. Ook zijn organisatoren van evenementen met ingang van 1 januari 2024 verplicht plastic te weren. Dit betekent dat zij op een andere wijze hun inkoop moeten organiseren. Wij verwachten dat de trend om meer vegetarisch en veganistisch eten en drinken te bieden bij evenementen doorzet en zo bijdraagt aan onze duurzaamheidsambities.

Cultuur

Op landelijk niveau is 2024 het jaar waarin de meerjarige plannen voor de komende beleidsperiode 2025-2028 op het gebied van de professionele kunsten, cultuurparticipatie en cultuureducatie beoordeeld worden. Culturele instellingen in Ede met een bovenregionale functie maken daarbij kans op structurele subsidie. De door de landelijke overheid gestimuleerde samenwerking met zorg en welzijn biedt, te midden van de toenemende vergrijzing en verschraling van de zorg, de kans om een brede doelgroep betere kansen te bieden op cultuurdeelname, talentontwikkeling en zelfontplooiing.

Het landelijke meerjarenbeleid 'Cultuureducatie met Kwaliteit' draagt er in positieve zin aan bij dat de in 2023 gestarte verdieping van klassieke muziek- en filmeducatie een vaste plek in kan nemen. Specifieke uitkeringen op het gebied van het herstellen van de bibliotheekfunctie en het faciliteren van een informatiepunt digitale overheid binnen de bibliotheek bieden de kans om onze bibliotheken te stimuleren in hun functie tot het ontwikkelen van kansen van jeugdigen en het tegengaan van laaggeletterdheid.

Erfgoed

Verduurzaming - Mede door de urgente situatie op energiemarkt willen steeds meer monumenteneigenaren hun panden verduurzamen. Overheden willen hier graag een bijdrage aan leveren, door manieren te stimuleren waarop dit kan met behoud van monumentale waarden.

Accentverschuivingen - In de belangstelling voor erfgoed is een verbreding van het aandachtsveld te verwachten: het na-oorlogse erfgoed (periode grofweg 1940-1990) wordt belangrijker bij afwegingen rond behoud en herbesteding of sloop en vernieuwing. In categoriale zin stijgt de belangstelling voor grafcultuur (funerair erfgoed) en oorlogserfgoed. Bij herbestedingen of transformaties krijgen monumentale interieurs niet altijd de aandacht die ze verdienen, waardoor meer interieurwaarden verloren gaan.

Ondergronds erfgoed - Een belangrijk deel van ons erfgoed bevindt zich in de ondergrond. Edese archeologische resten genieten (inter)nationale bekendheid. Het veranderend klimaat, het klimaatbestendig maken van onze leefomgeving, natuurherstelmaatregelen en intensivering van ruimtegebruik zijn ontwikkelingen met een groot effect op het bodem-watersysteem, waar archeologie onderdeel van uitmaakt. Wat rest van ons bodemarchief gaat hierdoor op veel plaatsen hard achteruit.

Behoud - Vanuit de Edese samenleving is er draagvlak om méér karakteristieke objecten en structuren te behouden dan alleen het beschermde erfgoed. Dit vergt (achterstallige) uitwerking van gemeentelijk beleid: de Omgevingsvisie en Cultuurhistorische Waardenkaart. Meer specifiek is er (nog steeds) behoefte aan helder en vlakdekkend door de gemeente gedefinieerde kernkwaliteiten op gebied van erfgoed, uitgewerkt in gebiedsprogramma's en verankerd in het Omgevingsplan.

Subsidierегeling - De provincie heeft er voor gekozen de sinds 1985 opgebouwde cofinancieringsregeling voor alle gemeenten af te schalen. Dit beleid stimuleerde dat er op tijd in het onderhoud werd geïnvesteerd waardoor hoge uitgaven voor restauratie als gevolg van achterstallig onderhoud werden voorkomen. Ook diverse juridische actualisaties vergen een herbezinning op de tegemoetkomingsregeling voor gemeentelijke monumenten.

Rijksinstructieregels - vanuit het idee dat de omgeving van beschermde monumenten beter moet worden beschermd tegen ontsiering verplicht het rijk gemeenten om hiervoor regels te ontwikkelen. Daarnaast wil het rijk dat gemeenten waardevolle stadsgezichten en cultuurlandschappen beter beschermen.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Onderwijshuisvesting	5.763 N	6.397 N	6.971 N	7.854 N	9.289 N	9.323 N
Sport	8.143 N	8.678 N	8.371 N	8.651 N	8.902 N	8.252 N
Evenementen	0 N	0 N	473 N	438 N	438 N	386 N
Cultuur	10.164 N	11.047 N	11.664 N	11.902 N	10.919 N	10.725 N
Lasten programma	24.070 N	26.122 N	27.479 N	28.845 N	29.548 N	28.687 N
Onderwijshuisvesting	27 V	30 V	30 V	30 V	30 V	30 V
Sport	274 V	1.204 V	633 V	633 V	596 V	0 V
Evenementen	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V	0 V
Cultuur	609 V	602 V	171 V	171 V	171 V	171 V
Baten programma	910 V	1.837 V	834 V	834 V	796 V	201 V
Saldo van baten en lasten	23.161 N	24.285 N	26.645 N	28.011 N	28.751 N	28.486 N
Storting reserve	248 N	550 N	259 N	258 N	232 N	231 N
Onttrekking reserve	1.339 V	1.072 V	770 V	1.088 V	277 V	317 V
Resultaat	22.069 N	23.763 N	26.134 N	27.180 N	28.706 N	28.400 N

Productgroep Onderwijshuisvesting

Doel

Onderwijsaccommodaties die passen bij de huidige maatschappelijke verwachtingen en die voldoen aan de huidige bouwbesluit eisen voor nieuwbouw en de eisen die van kracht worden in het kader van het Klimaatakkoord en de doelstellingen van Parijs 2050.

Ketenpartners

Schoolbesturen (en in mindere mate schooldirecties en MR); Instellingen voor Kinderopvang (in de rol van huurder/gebruiker van onderwijsaccommodatie); Sportservice Ede.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- Programma en overzicht onderwijshuisvesting 2023
- [Samenwerken aan de Toekomst, Bestuursakkoord 2022-2026](#)
- [Programma, overzicht en huisvestingsagenda voor kalenderjaar 2021. Toekenningen en weigeringen aanvragen & huisvestingsagenda SHP2022](#)
- [Strategisch huisvestingsplan onderwijs, deel 2 2018-2021](#)
- [Strategisch huisvestingsplan onderwijs deel 1 2017-2020](#)
- [Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Ede 2017 ev.](#)
- [Integraal huisvestingsplan onderwijs 2015-2018](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Betere kwaliteit van de (bestaande) onderwijsgebouwen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Oplevering nieuwbouw het Streek, Bovenbuurtweg 9. • Verdere uitwerking programma van eisen Senioregebouw en Junior gebouw Marnixcollege. • Uitvoering nieuwbouw Koning Davidschool op het Elias Beeckman 2 terrein.

Subdoel Voldoende onderwijsvoorzieningen in 2033: voor regulier basisonderwijs (10.660 m2 BVO) en voor speciaal basisonderwijs (1546 m2 BVO)

Prestaties

- Wij realiseren onderwijshuisvesting in Kernhem-Noord die geschikt is voor passend onderwijs.

Subdoel Voldoende kinderopvanglocaties met oog op de groei van Ede.

Prestaties

- Wij participeren in het programma 'normenkader maatschappelijke voorzieningen Ede 2040'

Subdoel De leegstand wordt vaker benut voor maatschappelijke doelen.

Prestatie

- Wij maken afspraken met schoolbesturen zodat onderwijsgebouwen efficiënter worden benut.

Indicatoren

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
De wachtlijst voor kinderopvangvoorzieningen (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>Aantal kinderen op wachtlijst. Nieuwe indicator, daarom nog geen meetgegevens en streefwaarde 2024.</i>							
Het percentage leegstand onderwijsgebouwen daalt (1)	-	-	-	-	15	-	5

Vervallen indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage schoolgebouwen dat voldoet aan de huidige bouwbesluiteisen van nieuwbouw	-	-	-	3 (3 van 74)	7	8	n.v.t.
<i>Deze indicator komt te vervallen, omdat het geen haalbaar streven is oude gebouwen aan te passen aan de huidige eisen.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	5.763 N	6.397 N	6.971 N	7.854 N	9.289 N	9.323 N
Baten	27 V	30 V	30 V	30 V	30 V	30 V
Storting reserve	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	439 V	130 V	39 V	39 V	39 V	39 V

Toelichting

De lasten nemen in 2024 met € 0,6 miljoen toe ten opzichte van 2023. Deze toename wordt onder andere veroorzaakt door de reguliere loon- en prijscompensatie ter grootte van € 0,1 miljoen. De kapitaallasten stijgen met in totaal € 0,7 miljoen als gevolg van fluctuaties in de onderliggende investeringsplanning. Deze investeringsplanning levert ook de meerjarige toename van de lasten op en dan met name de opname van kapitaallasten voor het Marnix college. In de Voorjaarsbrief 2024-2027 is in boekjaar 2023 incidenteel geld toegekend voor de plaatsing van noodlokalen in Bennekom en op de Kazerneterreinen, dit levert in 2024 een afname aan de lastenkant op voor € 0,2 miljoen*. De noodlokalen Bennekom wordt gedekt uit de reserve Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen, met als gevolg een onttrekking uit de reserve in 2023.

* Als gevolg van het raadsvoorstel "Tijdelijke locatie voortgezet onderwijs nieuwkomers" (zaaknummer 415510) zijn de noodlokalen Bennekom uiteindelijk toch niet nodig. Financiële effecten zullen terugkomen in de Programmarekening 2023.

Doel

We bieden of geven onze inwoners voldoende kansen en mogelijkheden om te sporten en bewegen. Dit vinden we belangrijk omdat het vitaliteit en contact stimuleert. We streven ernaar dat onze inwoners geen belemmering ervaren om te gaan sporten en bewegen en via sport en bewegen een gezonde leefstijl aan gaan meten en sociaal actief zijn.

Ketenpartners

Sportservice Ede; Sportforum Ede, (commerciële) sportaanbieders; onderwijsinstellingen en zorgaanbieders.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Accommodatieplannen binnensport- buitensport 2022-2025](#) (2022)
- [Sportvisie Ede](#) (2020)
- [Sportakkoord](#) (2019)
- [Toekomstvisie zwemproduct](#) (2016)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Meer inwoners voldoen aan de beweegrichtlijnen; daarmee meten we in hoeverre Edenaren op het gebied van sport en bewegen een gezonde leefstijl hebben.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering geven aan het GALA akkoord voor wat betreft sport en bewegen, door bijvoorbeeld Lekker in je vel, Wandeluitdaging en andere leefstijlinterventies. • Toekennen initiatieven in het kader van Sportakkoord.
Subdoel	Het aantal voorzieningen sluit aan bij de samenstelling van de bevolking.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Wij zorgen ervoor dat sportaanbieders voldoende faciliteiten hebben. • Inhoudelijk bijdragen aan uitwerking plan Bewegen, ontmoeten, sporten en spelen in de buurt. • Uitwerking nieuwbouwplan Turnstede i.s.m. brandweerkazerne.
Subdoel	Voorzieningen worden gewaardeerd met een 7 of hoger. We willen dat onze faciliteiten goed worden beoordeeld omdat goede accommodaties het gebruik bevorderen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren geplande renovaties binnensport en kunstgrasvelden.
Subdoel	Hoger lidmaatschap van organisaties op het gebied van sport en bewegen. Daarbij gaat het ook om het bevorderen van de sociale activatie; het gaat daarom niet alleen om sportverenigingen, maar ook om fitness, loopgroepen, maneges en dergelijke.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Inrichten verenigingsmanagement in samenwerking met SFE om gezamenlijke vraagstukken van aanbieder te inventariseren en aan te pakken en daarmee vitaliteit aanbieders te vergroten. • Toekennen initiatieven in het kader van Sportakkoord.

Indicatoren

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage inwoners aangesloten bij sportvereniging	-	22	22,1	21,9	22,0	n.n.b.	25
<i>Meting 2022 nog niet beschikbaar. Sporten in clubverband volgt de landelijke trend van anders-georganiseerd sporten, bijvoorbeeld door loopgroepen, fitness en bedrijfscompetitie.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage inwoners dat sport in groepsverband (vereniging, club, loopgroep, MTB-groep o.i.d.) <i>Wordt tweemaal gemeten. Streefwaarde is landelijk gemiddeld.</i>	-	-	-	40	-	36	35
Percentage inwoners (4 jaar en ouder) dat voldoet aan de beweegrichtlijnen <i>Volgende meting pas in 2024.</i>	-	56	55	54	-	-	56
Percentage inwoners dat op de een of andere wijze aan sport doet	-	-	-	71	-	60	70
Oordeel gebruikers over gemeentelijke sportaccommodaties (rapportcijfer) <i>Zoals sporthallen, Zwembad De Peppel, voetbalvelden. Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	-	-	7,5	-	7,4	7,0
Percentage inwoners (4 jaar en ouder) dat één keer per week of vaker sport (1) <i>Percentage.</i>	-	-	-	-	-	49	50

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage gerealiseerde gemeentelijke sportaccommodaties dat benodigd is volgens het accommodatieplan sport om te voldoen aan de vraag van de bevolking <i>Formulering naam indicator is gewijzigd. Oude naam 'Aantal sportaccommodaties (nodig tot 2030)'.</i>	60	75	80	90	95	95	100
De mate waarin de hoeveelheid accommodaties aansluit bij de samenstelling van de bevolking <i>In procenten. In het accommodatieplan is per jaar ingeschat hoeveel accommodaties nodig zijn; het percentage geeft aan in welke mate dit is gerealiseerd.</i>	75	85	85	95	95	95	100

Vervallen indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Waardering voor Sportservice Ede is 7 of hoger <i>Er is een overlap met de indicator Oordeel gebruikers over gemeentelijke sportaccommodaties, daarom vervalt deze indicator.</i>	-	-	-	7,5	7,5	n.n.b.	n.v.t.

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	8.143 N	8.678 N	8.371 N	8.651 N	8.902 N	8.252 N
Baten	274 V	1.204 V	633 V	633 V	596 V	0 V
Storting reserve	14 N	14 N	13 N	13 N	12 N	12 N
Onttrekking reserve	101 V	143 V	45 V	45 V	45 V	45 V

Toelichting

De lasten nemen in de begroting van 2024 ten opzichte van 2023 met € 0,3 miljoen af. Dit wordt veroorzaakt door prijscompensatie op de subsidies van € 0,3 miljoen, daarnaast is er in 2023 incidenteel geld ontvangen € 0,6 miljoen vanuit het Rijk voor de uitvoering van het Gelderse Winterfonds. Tot slot is er in 2023 € 0,1 miljoen aan lasten en onttrekking vanwege herstelagenda sociaal verbonden - sport 2023, conform collegebesluit 347232.

Productgroep Evenementen

Doel

We werken aan een evenementenaanbod van evenementen die samen een aantrekkelijk vrijetijdsaanbod bieden aan alle Edenaren, die bezoekers naar Ede trekken om hier te verblijven en die uitstralen wie we zijn.

Ketenpartners

Ede Marketing, Sport Service Ede, Cultura, Platform Ede Centrum

Relevante nota's en lokale regelgeving

[Evenementenvisie](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Er zijn voldoende evenementen voor inwoners.
Prestaties	• Monitoren in hoeverre de evenementenkalender evenwichtig verdeeld is. • Faciliteren van nieuwe evenementen, aanvullend aan het bestaande evenementenaanbod.

Subdoel	We faciliteren de organisatoren van onze DNA evenementen door kennisoverdracht en ondersteuning op onderdelen van het proces.
Prestaties	• Ondersteunen bij verkeersmaatregelen en afval. • Ondersteunen met subsidie in tegemoetkoming oplopende kosten. • Het twee keer per jaar organiseren van informatiesessies voor organisatoren van DNA evenementen. • Ondersteuning en begeleiding bij het vergunningenproces.

Subdoel	We brengen de basis van het proces rondom evenementen op orde.
Prestaties	• Samen met afdeling Veiligheid zorgen we voor een goede facilitering van evenementenorganisatoren. • Het in kaart brengen van evenementenlocaties in Ede Centrum en in groene gebieden. • Optimaliseren van communicatie en marketing rondom evenementen.

Indicatoren

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage jongeren (15-22 jaar) dat tevreden is over het vrijetijdsaanbod in Ede	-	77	-	82	-	70	70
<i>Indicator afkomstig van programma 2. Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage inwoners dat tevreden is over het vrijetijdsaanbod (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten. Nieuwe indicator, daarom nog geen meetgegevens en streefwaarde 2024.</i>							
Oordeel inwoners over aanbod activiteiten/festivals	-	6,4	-	6,3	-	6,4	6,5
<i>Indicator verplaatst van programma 4 naar programma 1, productgroep Evenementen.</i>							
Oordeel inwoners over het aanbod van evenementen (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>Nieuwe indicator, daarom nog geen meetgegevens en streefwaarde 2024.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	0N	0 N	473 N	438 N	438 N	386 N
Baten	0V	0V	0V	0V	0V	0V
	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Vanaf 2024 wordt conform raadsbesluit (388944) productgroep Evenementen onder programma 1 geplaatst. Voorheen op programma 8, onder product bestuur. Derhalve nu een verschil in lasten van € 0,5 miljoen ten opzichte van de begroting 2023.

Productgroep Cultuur

Doel

Kunst, cultuur en erfgoed worden meer zichtbaar en de voorzieningen sluiten aan op de behoefte van inwoners.

Ketenpartners

Ministerie OCW; Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (RCE); Provincie Gelderland; Cultuur Oost, Kröller-Müller Museum; Moe (museum overleg Ede); lokale musea; Omroep Ede; Cultura; Cultuurmakelaar, Openluchttheater; culturele instellingen die (incidentele) subsidie van de gemeente Ede ontvangen; monumenteneigenaren, -gebruikers en -huurders; architecten; restauratie-bedrijven; archeologisch bedrijfsleven; aannemers; hoveniers; beheerders; commissie ruimtelijke kwaliteit Ede (CRK); Bond Heemschut; Federatie Grote Monumentengemeenten (FGM); Nationaal Restauratiefonds (NRF); Vereniging Edese Monumenten (VEM); Nationale Maatschappij tot Restaureren en Herbesteden van Cultureel Erfgoed (BOEi); Stichting Monumentenwacht Gelderland; Comité Open Monumenten Dag Ede (OMD); Historische verenigingen; Archeologische vrijwilligersorganisaties; buur- en regiogemeenten; Vereniging Behoud Begraafplaats Bennekom; BAK (belangenvereniging amateurkunst), Platform Edese Kunstenaars (PEK), Cultuurforum.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Cultuurhistorische Waardenkaart](#) (2023)
- [Reglement van orde Commissie Ruimtelijke Kwaliteit Ede 2021](#)
- [Beleidsregels voor onderhoud en restauratie van monumenten \(Beleidsregel MOOI Ede\)](#) (2020)
- [Erfgoedverordening Gemeente Ede](#) (2020)
- [Nota 'Erfgoed maakt Ede!' \(archeologie, monumentenzorg, archief\)](#) (2018)
- [Subsidieregeling cultuur 2017](#)
- [Subsidieregeling Instandhouding Erfgoed](#) (2017)
- [Cultuurnota 2016 en verder](#) (2016)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Cultuur

Subdoel	Alle kinderen maken kennis met en krijgen een basis van alle cultuurvormen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het subsidiëren van specifieke projecten die het Kröller-Müller Museum uitvoert. • Het subsidiëren van het Cultuurpunt binnen Cultura. • Het herijken van het samenwerkingsconvenant met het Kröller-Müller Museum. • Het deelnemen aan de matchingsregeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit' (landelijke samenwerking van Rijk, provincie en gemeenten om cultuuronderwijs te verbeteren). • Het mede vormgeven van de nieuwe aanvraag voor de matchingsregeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028'.
Subdoel	Edenaren kennen de (militaire) historie van Ede (het verhaal van Ede).
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het faciliteren van Cultura Erfgoed (een locatie voor ontmoeting, onderzoek en expositie); daar wordt het verhaal van Ede verteld. • Het subsidiëren van wisseltonstellingen in musea en de Stichting Militaire Historie Ede. • Het subsidiëren van een Informatiepunt Digitale Overheid binnen de bibliotheek (SPUK IDO).
Subdoel	Inwoners en bezoekers komen meer met elkaar in contact via kunst en cultuur. Dit versterkt de sociale cohesie en sociale kracht van Ede.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het subsidiëren van een bibliotheekvoorziening met ontmoetingsfunctie. • Het verstrekken van waarderingssubsidies aan verenigingen voor amateurkunst. • Het handhaven 'subsidieregeling overige culturele aangelegenheden' (onderdeel van de subsidieregeling cultuur) vanwege de focus op ontmoeting en sociale cohesie.
Subdoel	Een beter (cultureel) ondernemersklimaat.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het ondersteunen/versterken/subsidiëren van de cultuurmakelaar in het informeren, stimuleren en verbinden van het culturele veld (versterking vanuit Brede SPUK). • Het ondersteunen/subsidiëren van de cultuurmakelaar in het organiseren van de jaarlijkse Uitmarkt ten behoeve van de zichtbaarheid van het culturele aanbod. • Het ondersteunen/subsidiëren en monitoren van het culturele veld in het uitvoeren van samenwerkingsprojecten met de partners in de Food Valley gemeenten.
Subdoel	Een culturele uitstraling van Ede die beter aansluit bij de behoefte van inwoners.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het faciliteren van de ontwikkeling van ArtBase Ede. • Het ondersteunen van het kunstfestival Woest & Bijster.<ul style="list-style-type: none"> – Het faciliteren van de ontwikkeling van een nieuwe bibliotheek in Bennekom. (SPUK Herstel bibliotheken). – Het verkennen van het ontwikkelen van een nieuwe bibliotheek in Otterlo. (SPUK Herstel bibliotheken). – Het stimuleren van een cultureel netwerk gericht op jongerencultuur met als basis een samenwerking tussen het culturele veld, zorg, welzijn en aangrenzende domeinen. (SPUK Jongerencultuur en Brede SPUK).

Erfgoed

Subdoel	Cultura Erfgoed is centrum voor erfgoed in de hele gemeente, een locatie voor kennisuitwisseling en uitvalsbasis voor cultuurhistorisch (veld)onderzoek.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We bieden Edenaren de ruimte om deel te nemen aan wetenschappelijk onderzoek onder begeleiding van professionals. • Vrijwilligers worden verder bekwaamd tot gastheren/dames en ambassadeurs; we trekken nieuwe vrijwilligers aan.
Subdoel	Edenaren en bezoekers kennen de historie van Ede; de geschiedenis van Ede wordt tastbaar en beleefbaar.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We blijven evenementen gericht op erfgoededucatie ondersteunen, zoals Open Monumentendag en Historisch Café Ede.
Subdoel	Dat bestaande beschermde monumenten (archeologisch, gebouwd en aangelegd) en erfgoedwaarden zo goed mogelijk in stand gehouden worden.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Wij informeren erfgoedeigenaren in geval van restauratie- of verbouwplannen, coördineren structureel de (wettelijk verplichte) advisering aan het college hierover, ondersteunen in het vergunningstraject, en zijn nadien vaak betrokken bij de uitvoering in het veld naar aanleiding van vergunningverlening, bijzondere situaties of voortschrijdend inzicht. In geval van (al dan niet door derden geïnitieerde) handhavingprocedures ondersteunen wij de Oddv. • Wij adviseren en ondersteunen bij individuele aanvragen op grond van diverse instandhoudingregelingen, stimuleren periodieke inspecties, en verlenen subsidies op basis van de eigen gemeentelijke tegemoetkomingsregeling en controleren dit in het veld. • Wij zorgen ervoor dat, daar waar noodzakelijk, rekening wordt gehouden met archeologische, historisch (steden) bouwkundige en/of cultuurlandschappelijke erfgoedwaarden binnen (ruimtelijke) planvorming in brede zin.
Subdoel	Dat nieuwe erfgoedwaarden op diverse deelgebieden, zowel actief (op basis van beleid of wetgeving) als passief (op verzoek derden) zichtbaar en/of beschermd worden.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Categorieel: wij analyseren en beschermen het meest waardevolle funeraire erfgoed in Ede (begraafplaatsen en graftekens) als gemeentelijk monument. • Generiek: wij beschermen als gemeentelijk monument de meest waardevolle objecten in het buitengebied uit de periode van 'Oorlog & Wederopbouw' (1945-1965) - (2e tranche). • Generiek: wij beschermen 'Karakteristieke Panden' (tot 1965) in Ede via het Omgevingsplan. • Specifiek: wij doorlopen door derden geïnitieerde verzoeken tot aanwijzing als gemeentelijk of rijksmonument. • Generiek: wij typeren, waarderen beschermen van waardevolle stadsgezichten en/of cultuurlandschappen via het Omgevingsplan (taak Omgevingswet/Omgevingsplan).
Subdoel	Dat monumentale aspecten van interieurs, in het bijzonder woonhuisinterieurs, beter worden gerespecteerd bij verduurzaming, verbouw of transformatie van beschermde monumenten.
Prestatie	<ul style="list-style-type: none"> • Wij maken een informatiebrochure over het belang van monumentale interieurs, specifiek bedoeld voor makelaars, monumenteneigenaren c.q. potentiële kopers.
Subdoel	Het (wettelijk verplichte) voorkomen van de aantasting of ontsiering van de omgeving van beschermde monumenten (nieuwe taak Omgevingswet/Omgevingsplan).
Prestatie	<ul style="list-style-type: none"> • Wij stellen regels op voor een biotoopgebied rondom ieder monument ter voorkoming van ontsiering of aantasting van de directe omgeving.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Sociale cohesie <i>Schaalscore op 10-puntsschaal die is opgebouwd uit vier stellingen over sociale samenhang in de buurt. Wordt tweemaal gemeten.</i>	6,4	-	6,4	-	6,3	-	n.v.t.
Woonaantrekkelijkheid Ede <i>Rangnummering woonaantrekkelijkheidsindex (Atlas voor gemeenten): hoe lager des te aantrekkelijker is de gemeente.</i>	22	25	25	26	25	25	n.v.t.

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage Edenaren dat cultuuraanbod voldoende vindt <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	70	-	63	-	72	75
Deelname aantal scholen aan het programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit'	17	22	29	33	40	41	52
Percentage inwoners dat een (zeer) positief beeld heeft van de gemeente Ede (als gebied) <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	72	-	77	-	81	81

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	10.164 N	11.047 N	11.664 N	11.902 N	10.919 N	10.725 N
Baten	609 V	602 V	171 V	171 V	171 V	171 V
Storting reserve	234 N	537 N	246 N	245 N	220 N	220 N
Onttrekking reserve	799 V	799 V	686 V	1.005 V	194 V	234 V

Toelichting

De lasten op productgroep Cultuur zijn in 2023 € 0,6 miljoen hoger dan in 2024. Dit wordt veroorzaakt doordat er in 2023 voor € 0,35 miljoen wordt gecompenseerd aan Culturele instellingen. Daarnaast is de prognose dat in 2023 € 0,3 miljoen minder aan kosten wordt gemaakt in de exploitatie dan begroot. Dit budget is conform besluit specifiek gealloceerd voor Artbase en wordt derhalve gedoteerd aan de Reserve Kunst- en Cultuur Ontwikkelfonds. De baten op productgroep Cultuur zijn in 2024 ten opzichte van 2023 circa € 0,4 miljoen lager. Dit wordt veroorzaakt door de specifieke uitkering jongerencultuur van € 0,3 miljoen en de specifieke uitkering informatiepunt digitale overheid van € 0,1 miljoen in 2023. Tot slot is er in 2023 € 0,1 miljoen meer onttrokken aan de reserves onder andere door de onttrekking van € 90.000 voor vernieuwing licht openluchttheater.

Doel programma

Zoveel mogelijk gezonde en zelfredzame inwoners die zich veilig, vrij en thuis voelen in Ede en waarbij de jeugd gezond, veilig en kansrijk opgroeit.

Ontwikkelingen programma

Maatschappelijke ondersteuning

Investering op preventie: "Beweging naar de voorkant" - De vraag naar zorg en ondersteuning neemt landelijk en ook in Ede toe. De krappe arbeidsmarkt geeft extra druk op de sector. Onze inzet is daarom ook gericht op het voorkomen van problemen bij inwoners onder andere op het gebied van gezondheid, opgroeien en geld. Deze inzet is in 2022 geïntensiveerd met een breed pakket van zo'n 50 initiatieven. In 2024 zetten we deze inzet voort, met de focus op vitaliteit en gezondheid, samen met onze partners. Dit is onderdeel van en sluit aan op het landelijke Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), de Brede Specifieke Uitkering (SPUK) en de Hervormingsagenda Jeugd. Deze akkoorden hebben alle tot doel de toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg voor de toekomst te borgen. Ede werkt samen met vele (gesubsidieerde) organisaties in sociale basis om deze beweging naar de voorkant te realiseren. Deze organisaties worden geconfronteerd met hogere kosten als gevolg van nieuw afgesloten CAO's, hogere energiekosten en inflatie (bijv. VGGM).

Ook andere maatschappelijke ontwikkelingen vergroten het beroep op de sociale basis: de bestaanszekerheid die onder druk staat, de toenemende kloof tussen de sociale klassen (zie SCP-rapport *Eigentijdse Ongelijkheid*, maart 2023), het toenemend beroep op mantelzorgers, de focus op het individu en de druk op de sociale cohesie, de instroom van statushouders met de verhoogde taakstelling, en de komst van Oekraïense vluchtelingen. We verstevigen daarom de sociale basis en breiden het aanbod uit. Zo helpen we de inwoner met lichtere en informele ondersteuning en voorkomen we een (zwaardere) zorgvraag. Dit is nodig om zorg en ondersteuning in de toekomst toegankelijk en betaalbaar te houden.

Inburgering en asiel - De gemeente heeft wettelijke taken ten aanzien van huisvesting en het inburgeren van statushouders. Mede door de oorlog in Oekraïne nam het aantal vluchtelingen toe. De gemeente heeft in 2023 een hogere (verviervoudiging ten opzichte van 2019) huisvestingstaakstelling voor statushouders. Dit werkt door in de taakstelling 2024. Daarnaast blijft crisisnoodopvang (CNO) en opvang Oekraïners de komende tijd noodzakelijk. Deze ontwikkelingen leiden ook tot meer druk op het nieuwkomersonderwijs en op het woningaanbod in Ede. Naarmate de oorlog in Oekraïne langer duurt, zal de kans toenemen dat er meer asiel wordt gevraagd. Het Kabinet heeft het wetsvoorstel 'gemeentelijke taken mogelijk maken

asielopvangvoorzieningen' aan de Tweede Kamer aangeboden. Het voorstel is bekend geworden onder de naam 'spreidingswet'. Gemeenten hebben de Kamer gevraagd het onderwerp niet controversieel te verklaren. Wanneer de wet wordt aangenomen leidt dit tot nieuwe subdoelen op het gebied van asiel-inburgering.

Preventief jeugdbeleid - Komende jaren wordt - als onderdeel van de Hervormingsagenda Jeugd - de reikwijdte van de jeugdhulp(plicht) beperkt: hulpvragen worden zoveel mogelijk opgepakt in voorliggende, vrij-toegankelijke en bij voorkeur collectieve voorzieningen, in plaats van in individuele jeugdhulptrajecten. Voor de meest kwetsbaren blijft jeugdhulp altijd beschikbaar. Dit vraagt om versterking van de preventieve voorzieningen en sluit aan bij de 'Beweging naar de voorkant' die in Ede al is ingezet. De beperking van de reikwijdte vergroot echter ook de urgentie om te (blijven) investeren in de sociale basis en preventie. De jeugdhulpketen en het preventieve jeugdveld staan onder druk. Belangrijke oorzaak is de krappe arbeidsmarkt in combinatie met toenemende (complexiteit van) hulpvragen. Daarnaast leiden wachtlijsten bij organisaties verderop in de jeugdhulpketen (zoals het Sociaal Team of jeugd-GGZ) ertoe dat zware casussen te lang blijven liggen bij voorliggende voorzieningen zoals het CJG. Hierdoor neemt de werkdruk verder toe en moeten jeugdigen (te) lang op passende hulp wachten.

Onderwijsondersteuning

In zowel kinderopvang en onderwijs wordt een belangrijke basis gelegd voor het verdere leven. Daarom werken we op diverse gebieden samen, van VVE-peuteropvang op jonge leeftijd tot aan het voorkomen van schooluitval op oudere leeftijd. Dat blijven we doen. We zien daarnaast een aantal aandachtspunten, zoals personeelstekorten in kinderopvang/ onderwijs en zorg, prestatiedruk en de wachtlijsten in de zorg. Samen met het onderwijs zetten we acties in om deze jongeren zo goed mogelijk te ondersteunen. Komend jaar verlengen we ons huidige beleidsplan Jeugd en Onderwijs met een jaar om samen met o.a. de onderwijspartners plannen te maken voor de volgende periode.

Gezondheidsondersteuning

Met het Gezond en Actief Leven Akkoord en het Integraal Zorgakkoord de 'beweging naar de voorkant' stimuleert het Rijk goede zorg, ondersteuning en een gezonde samenleving met als doel een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde omgeving met een sociale basis. Belangrijke thema's hierbij zijn: gezondheidsachterstanden, gezonde leefomgeving, mentale gezondheid, gezonde leefstijl, preventie in het zorgstelsel, versterken sociale basis en vitaal ouder worden. Om de 'beweging naar de voorkant' te realiseren, is preventie en gezondheidsbevordering noodzakelijk om de groei van zorgvragen en -kosten af te remmen. Investeren in een samenleving waarin inwoners prettig met elkaar samenleven, meer welzijn ervaren, zich veilig voelen, in hun eigen inkomen kunnen voorzien en beter in staat zijn gezonde keuzes te maken, is daarom nodig. De 'beweging naar de voorkant' in de vorm van een integrale en domeinoverstijgende aanpak is zichtbaar op landelijk, regionaal en lokaal niveau. De GGD (voor Ede de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)) heeft hier een belangrijke regionale en lokale rol.

Seksuele misdrijven - Met de wet seksuele misdrijven, die naar verwachting in 2024 in werking treedt, worden meer vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag strafbaar. De verwachting is dat deze wet, en de aanhoudende media-aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag, leidt tot een toename van hulp- en adviesvragen bij het Centrum Seksueel Geweld.

* De val van het kabinet Rutte IV kan leiden tot vertraging in de aanpassing van landelijke wetgeving die nodig is voor onderdelen van de Hervormingsagenda, zoals het bepalen van de reikwijdte van de jeugdzorg.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Maatschappelijke Ondersteuning	18.661 N	23.036 N	23.170 N	22.507 N	22.422 N	21.694 N
Onderwijsondersteuning	4.670 N	6.586 N	6.022 N	5.942 N	5.863 N	5.863 N
Gezondheidsondersteuning	8.192 N	10.370 N	11.635 N	10.424 N	9.923 N	9.373 N
Lasten programma	31.523 N	39.992 N	40.826 N	38.873 N	38.208 N	36.930 N
Maatschappelijke Ondersteuning	238 V	2.654 V	1.829 V	1.829 V	1.730 V	1.424 V
Onderwijsondersteuning	3.749 V	5.061 V	4.332 V	4.252 V	4.173 V	4.173 V
Gezondheidsondersteuning	686 V	1.454 V	1.292 V	1.292 V	1.049 V	500 V
Baten programma	4.673 V	9.169 V	7.452 V	7.373 V	6.952 V	6.097 V
Saldo van baten en lasten	26.849 N	30.823 N	33.374 N	31.501 N	31.256 N	30.833 N
Storting reserve	15 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	1.988 V	610 V	322 V	322 V	322 V	322 V
Resultaat	24.877 N	30.213 N	33.052 N	31.179 N	30.934 N	30.511 N

Productgroep Maatschappelijke ondersteuning

Doel

Zoveel mogelijk gezonde en zelfredzame inwoners die zich veilig, vrij en thuis voelen in Ede en waarbij de jeugd gezond, veilig en kansrijk opgroeit.

Ketenpartners

Voor maatschappelijke ondersteuning werkten we samen met meer dan 60 organisaties. Specifiek voor jeugd gaat het om ongeveer 15 organisaties, zoals het CJG (Centrum voor Jeugd & Gezin), Opella, Malkander, Buurtgezinnen en Youth for Christ. Voor volwassenen en ouderen werkten we samen met partijen als Malkander, Netwerk Dien je Stad, Stichting Present, Meet-Inn, Diaconaal Platform Ede, buurt-, wijk-, en dorpshuizen, Koffieluitjes, de Mantelzorgtrefpunten, bewonersinitiatieven, De Vluchtheuvel, Toon Hermans Huis, Humanitas, Odensehuis, Vluchtelingenwerk Oost Nederland, onderwijsinstellingen/taalaanbieders (onder andere Nieuwkomersonderwijs), Werkkracht, COA, Nidos, The Girl Movement, CVV Ede en de Internationale Schakelklas (ISK). Rond inclusie werkten we samen met onder andere Onderling Sterk, Astrant het Oogcafé, Anti-café, Fierce en de Koplopers Inclusie.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Actieprogramma Versterken Sociale basis & preventie 2020-2023](#) (2020)
- [Visie en uitvoeringskader BWD-huizen](#) (2022)
- [Beleidsplan Jeugd en Onderwijs 2019-2022](#)
- [Uitvoeringsplan Jeugdbeleidsplan 2019-2022](#)
- [Lokaal gezondheidsbeleid 2020-2024](#)
- [Uitvoeringsplan Samen Gezond Ede 2021-2024](#) (2021)
- [Beleidskader transformatie sociaal domein 2020](#)
- [Beleidsregel Inburgering Ede 2023](#) (2023)
- [Integraal Zorg Akkoord](#) (2022)
- [Gezond en Actief Leven Akkoord](#) (2022)
- [Memo Ontwikkelperspectief en quick wins - Gebiedsaanpak delen Ede-Zuid en Veldhuizen](#) (2021)

- Gebiedsagenda's (2024-2027): Ede de Dorpen; Ede-Centraal; Veldhuizen en Kernhem ; Ede-Zuid en Bennekom (link nog niet beschikbaar)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	<p>Een sterkere sociale basis met meer/gerichtere activiteiten en inwoners die zich inzetten in de buurt zodat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het welzijn van onze inwoners gelijk blijft of verbetert. • Er minder aanspraak is op formele ondersteuning en zorg. • Inwoners langer actief zijn en ondersteuning zoeken bij elkaar; zoveel mogelijk inwoners zijn zelf- en samenredzaam.
Prestaties	<p>We versterken de sociale basis door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • We subsidiëren welzijnswerk, inloopvoorzieningen, bewonersinitiatieven en vrijwilligersorganisaties. • We zorgen voor afstemming tussen de inzet van de sociale basis, de vraag van inwoners en de doelstellingen van de gebiedsagenda. • We faciliteren de samenwerking binnen de sociale basis onder andere door in de subsidie- en inkoopafspraken samenwerking als vereiste op te nemen en door de samenwerking te regisseren. In 2022 zetten we met name in op het verbreden van het netwerk dat inmiddels is ontstaan • Wij zorgen ervoor dat er vroegtijdig ondersteuning is voor ouderen. • We stimuleren dat inwoners elkaar meer ontmoeten in de buurt-, wijk- en dorpshuizen, door de vrijwillige bestuurder te ondersteunen naar de ontwikkeling van BWD-huizen naar 'huiskamers van de buurt'. • We zorgen ervoor dat kwetsbare inwoners - rekening houdende met hun mogelijkheden en wensen - blijven participeren in de samenleving. • We stimuleren laagdrempelige activiteiten voor alle inwoners.
Subdoel	<ul style="list-style-type: none"> • Inwoners maken deel uit van een netwerk waarin ze in staat zijn ondersteuning en zorg te ontvangen. • Mantelzorgers zijn in staat om zorg en ondersteuning te bieden aan hun naasten. • Minder mantelzorgers zijn overbelast.
Prestaties	<p>We ondersteunen zorgvragers en mantelzorgers door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het waarderen en ondersteunen van mantelzorgers • Het stimuleren van samenwerking tussen formele en informele zorg.
Subdoel	<p>Verbeterde leefbaarheid in delen van Veldhuizen (Horsten en Burgen) en Ede-zuid (Hoogbouw-Zuid, de Uitvindersbuurt en de Elskamp).</p>
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het in gang zetten van extra acties en interventies uit het 'Ontwikkelperspectief delen Veldhuizen en Ede-Zuid'.
Subdoel	<p>Edese kinderen groeien gezond en veerkrachtig op, waarbij gezondheid wordt gezien als een geheel van lichamelijke gezondheid, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren.</p> <p>Het CJG is voor alle ouders, kinderen en jongeren het vanzelfsprekende adres is bij opgroei- en opvoedingsvragen.</p>
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Wij organiseren dat ondersteuning zo vroeg mogelijk is, het CJG zichtbaar en bekend is en er een passend preventief aanbod is. • We voeren een campagne uit om de vindbaarheid van het CJG te verbeteren. • We maken afspraken met partners over het meten van de resultaten van het

	<p>uitvoeringsplan, onderdeel preventie. Wanneer nodig sturen we bij.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We zorgen voor afstemming tussen de inzet vanuit preventieve jeugdhulp, de vraag van inwoners en de doelstellingen vanuit de gebiedsagenda. • Wij subsidiëren partners en hebben inkoopopdrachten met partners om preventieve ondersteuning te realiseren en jeugdactiviteiten uit te voeren, zodat: <ul style="list-style-type: none"> - Er voldoende en passend aanbod is. - Jongeren en ouders ondersteund worden, om problemen met betrekking tot opvoeden en opgroeien te voorkomen/verminderen. - Jongeren een positieve tijdsbesteding hebben. • We faciliteren en stimuleren samenwerking: in de subsidie- en inkoopafspraken nemen we samenwerking als vereiste op.
--	--

Subdoel	Statushouders zijn snel ingeburgerd en geïntegreerd in de Edese samenleving en zijn financieel zelfstandig via (regulier) werk.
Prestaties	<p>Wij voeren de taken uit die in de Wet inburgering (Wi2013 en Wi2021) aan gemeenten zijn opgelegd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samen met Werkkracht en onderwijsaanbieders ontwikkelen wij duale trajecten: inburgering gecombineerd met participatieve activiteiten (waar mogelijk: werk). • De wijze waarop we de wet inburgering uitvoeren is vastgelegd in beleidsregels.

Subdoel	Meer volwassenen beschikken over taal-, reken- en digitale vaardigheden:
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het bereik onder de NT1 doelgroep (i.c. autochtone inwoners) én • Het aantal deelnemers aan NT1- trajecten, neemt in de periode 2022-2025 toe. • We trainen medewerkers om laaggeletterdheid beter te herkennen. • We ontwikkelen inzicht in het werkelijke aandeel laaggeletterden onder de verschillende klantgroepen die zich voor dienstverlening melden bij de gemeente, Taalhuis, bibliotheek en andere vindplaatsen. • We maken inwoners bewuster van de gevolgen van laaggeletterdheid. In onze communicatie-uitingen gebruiken we praktijkvoorbeelden om onze boodschap toe te lichten. • Wij kiezen een structurele vorm van screening zodat wij uiterlijk in 2024 een instrument hebben (zoals bijvoorbeeld Taalmeter) dat standaard onderdeel is in het aanvraagproces van een uitkering, een schulddienstverleningstraject, aanvraag Wmo-voorziening, enz. • We wisselen kennis en ervaringen over datgene wat goed aanslaat bij de NT1-doelgroep uit in de regionale, ambtelijke overleggen rond volwasseneneducatie. Zo willen we voortdurend aan de kwaliteit van dienstverlening aan laaggeletterden blijven werken.

Subdoel	Meer (kwetsbare) inwoners doen mee aan de samenleving in al haar facetten, wonen zelfstandig en ervaren weinig fysieke en mentale drempels.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het 'bevorderen van een inclusieve samenleving' is één van de toetsingselementen binnen ons subsidiebeleid. • Wij voeren het inclusiebeleid uit: <ul style="list-style-type: none"> - De voortdurende verbetering van de toegankelijkheid van openbare ruimte, publieke gebouwen en dienstverlening zijn een blijvend aandachtspunt. - Wij stimuleren ondernemers, maatschappelijke organisaties en derden om bij te dragen aan een inclusieve samenleving waarin niemand wordt uitgesloten en mensen elkaar met respect voor elkaars identiteit en achtergrond elkaar ontmoeten en samenwerken/samenleven. - Wij steunen initiatieven die uiteenlopende groepen binnen de samenleving met elkaar in

contact brengen.

- Als Regenbooggemeente werken wij aan de zichtbaarheid, de sociale acceptatie en de sociale en fysieke veiligheid van mensen met een lhbt-achtergrond.

Subdoel

Er is minder discriminatie in de Edese samenleving.

Prestaties

- We vergroten de bekendheid van Vizier-Oost als meldpunt voor discriminatie.
- We stellen een antidiscriminatiebeleid op.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Taakstelling huisvesting statushouders	150	133	106	86	163	168	n.v.t.
<i>De vermelde waarden zijn de daadwerkelijk gerealiseerde cijfers op 31-12 van dat jaar.</i>							
Aantal trajecten vroeghulp (gericht op het jonge kind) (CJG)	56	44	40	32	45	45	n.v.t.
Aantal aanmeldingen CJG	-	409	510	483	544	523	n.v.t.
Aantal collectieve activiteiten (trainingen, cursussen, webinars) (CJG)	-	51	52	38	52	65	n.v.t.
Totaal aantal deelnemers collectieve activiteiten CJG	-	-	-	1.024	544	752	n.v.t.

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage Edenaren dat zich eenzaam voelt	-	33	-	33	-	37	34
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage Edenaren dat minimaal een keer per week mantelzorg geeft	-	18	-	17	-	19	20
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage mantelzorgers dat zich tamelijk zwaar of zeer zwaar belast voelt	-	8	-	6	-	11	10
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten. Met streefwaarde wordt bedoeld: bovengrens.</i>							
Percentage Edenaren dat vrijwilligerswerk doet	44	-	48	-	48	-	48
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage Edenaren dat zegt zich goed te kunnen redden	-	90	-	91	-	90	90
<i>Zelfredzaamheid. Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage inwoners dat het CJG kent	-	-	-	78	-	70	80
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Tevredenheid ouders die afgelopen 12 maanden contact hebben gehad met het CJG (% (zeer) tevreden)	-	-	-	78	-	75	78
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage inwoners dat (waarschijnlijk) een beroep wil en kan doen op hun sociale netwerk wanneer zij hulp of zorg nodig hebben	-	-	-	85	-	95	95
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							

Vervallen indicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage jongeren (15-22 jaar) dat tevreden is over het vrijetijdsaanbod in Ede	-	77	-	82	-	70	70
<i>Indicator verplaatst naar programma 1 (Evenementen).</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	18.661 N	23.036 N	23.170 N	22.507 N	22.422 N	21.694 N
Baten	238 V	2.654 V	1.829 V	1.829 V	1.730 V	1.424 V
Storting reserve	15 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	1.649 V	610 V	0 N	0 N	0 N	0 N

Toelichting

Het saldo van de lasten en baten voor het onderdeel Maatschappelijke Ondersteuning neemt in 2024 toe met € 1.570.000 ten opzichte van 2023. Dit wordt veroorzaakt door onder andere:

- Toekenning van reguliere loon- en prijscompensatie stijgen de lasten met € 0,9 miljoen.
- Actualisatie van personeelskosten (incl. CAO-verhoging) stijgen de lasten met € 0,3 miljoen.
- Middelen incidenteel (vanuit diverse circulaires) beschikbaar gesteld in 2023 en vervallen of zijn lager in 2024. Als gevolg hiervan dalen de lasten en baten met € 0,1 miljoen.
- In 2024 wordt voor de maatschappelijke ondersteuning naar verwachting niets meer uit de reserves onttrokken. Zowel de onttrekking met betrekking tot incidentele subsidies in het kader van de herstelagenda Corona (€ 0,2 miljoen in 2023) als de onttrekking aangaande het fonds Impuls Sociaal domein (€ 0,1 miljoen in 2023) zijn in 2023 voornamelijk voor het laatst. Voor de herstelagenda Corona en het fonds Impuls Sociaal domein dalen de lasten met genoemde bedragen. De overlopende verplichtingen van voorgaande jaren die ook via de reserves lopen, zijn op dit moment nog niet bekend (€ 0,3 miljoen in 2023).

Beweging naar de voorkant

In 2022 zijn we gestart met de "beweging naar de voorkant"; een structurele investering in preventie, vertaald naar in totaal zo'n 50 initiatieven, geclusterd naar vijf thema's. Door inzet op vitaliteit en gezondheid, samen met partners zoals de zorgverzekeraars, organiseren we een meer toekomstig bestendig sociaal domein. Door stevig te investeren in preventie voorkomen we problemen en dempen we de groei. In 2024 zetten we deze inzet voort, met de focus op vitaliteit en gezondheid, samen met onze partners. Met de gefaseerde invoering van beweging naar de voorkant en de aanvullende middelen vanuit de brede specifieke uitkering stijgen de lasten binnen de preventieve jeugdhulp en preventieve maatschappelijke ondersteuning met € 0,2 miljoen in 2024.

Inburgering

Bij de Programmarekening 2022 is middels een (negatieve) resultaatbestemming een nadeel van € 0,2 miljoen doorgeschoven naar 2023. Het betreft hier kosten voor de nieuwe doelgroep van inburgeraars waarbij de uitgaven zijn gedaan in 2022 en het budget beschikbaar is in 2023. Door het vervallen van de beschikbare middelen vanaf 2024 stijgen de lasten met € 0,2 miljoen.

De specifieke uitkering voor de bekostiging van inburgeringsvoorzieningen wordt eind september voorlopig vastgesteld voor het jaar 2024. Het voorlopig budget voor 2024 is nog niet vastgesteld en niet verwerkt in de begroting van 2024. In 2024 dalen zowel de lasten als baten met € 0,8 miljoen.

BWD-huizen De Kolk, Bennekom en buurthuizen

Voor zowel De Kolk als de ontmoetingslocaties in Bennekom (combi van bibliotheek, buurthuis en denksport), is in 2023 een voorbereidingsbudget beschikbaar gesteld, zodat een definitief ontwerp inclusief begroting uitgewerkt kan worden. Dit budget is tevens beschikbaar gesteld voor het voorbereiden van geplande renovaties van Buurthuis De Schakel in Lunteren en Buurthuis De Meerpaal in Ede. In 2024 dalen de lasten met € 0,2 miljoen door het wegvallen van het voorbereidingsbudget.

Doel

Alle jeugd in Ede groeit zo gezond, veilig en kansrijk mogelijk op.

Ketenpartners

We werken op dit onderdeel zowel lokaal als regionaal samen. Lokaal met Kindcentra (VVE en regulier), scholen voor primair-en voortgezet onderwijs, CJG en welzijnsinstellingen. Regionaal met het middelbaar beroepsonderwijs, regiogemeenten jeugdhulpregio FoodValley, regiogemeenten RMC, VSV, Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs PO en VO (OOGO) en Arbeidsmarktregio FoodValley.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Beleidsplan Jeugd en Onderwijs 2019 - 2022](#) (verlenging t/m 2024)
- [Uitvoeringsplan Jeugdbeleidsplan 2019-2022](#) (verlenging t/m 2024)
- [Subsidieregeling peuteropvang 2022-2023](#) (verlenging t/m 2024)
- [Subsidieregeling peuteractiviteiten, onderwijsachterstanden en onderwijsondersteuning 2022-2023](#) (verlenging t/m 2024)
- [Wijzigingsregeling Subsidieregeling Peuteractiviteiten Onderwijsachterstandenbeleid en onderwijsondersteuning Ede 2020-2022](#) (verlenging t/m 2024)
- [Regionale aanpak Voortijdig Schoolverlaten RMC Regio Vallei \(16B\) 2020-2024](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel Prestaties	Iedere peuter maakt een sterke start in het Primair Onderwijs. Wij zorgen er samen met partijen voor dat: <ul style="list-style-type: none"> • 85% van de VVE-peuters VVE-ondersteuning krijgen op een VVE-kindcentrum. • Peuters in Ede terecht kunnen op een VVE-geregistreerd kindcentrum naar keuze. • Er een VVE-toeleider is om VVE-peuters naar een kindcentrum te leiden. • Er een vraaggericht aanbod is voor gezinnen die vanuit een pedagogische overtuiging hun kind niet naar een kindcentrum brengen. • Voortzetting in 2024: Gratis reguliere en VVE peuteropvang voor ouders zonder recht op kinderopvangtoeslag + gratis VVE opvang voor ouders met een smalle beurs. • Nieuw in 2024: De nieuw aangestelde VVE coördinator realiseert afspraken ten aanzien van de doorgaande lijn peuteropvang- basisonderwijs.
Subdoel Prestaties	Er zijn minder kinderen met achterstanden. <ul style="list-style-type: none"> • We controleren VVE-geregistreerde kindcentra of ze voldoen aan de wettelijke eisen. • We zorgen ervoor dat nieuwkomers met forse taalachterstand deelnemen aan onderwijs. • Voortzetting in 2024: Het Startcollege (integrale voorziening VO voor leerlingen die door taalachterstand of andere beperkingen niet kunnen doorstromen naar regulier onderwijs) is 1-1-2023 gestart en wordt in 2024 doorontwikkeld.
Subdoel Prestaties	Potentials op de basisschool worden extra uitgedaagd. <ul style="list-style-type: none"> • Wij realiseren klusklassen, een alternatief aanbod voor ondernemende kinderen in het Primair Onderwijs. • Wij voeren de Gelijke Kansen Agenda uit.

Subdoel Prestaties	Jeugdhulp en (passend) onderwijs sluiten goed op elkaar aan.
	<ul style="list-style-type: none"> • Wij voeren schoolpilots uit om het gebruik van jeugd GGZ te verlagen. • Wij realiseren regionaal schoolpilots speciaal onderwijs om kwetsbare kinderen eerder en beter te ondersteunen. • We voeren de regionale focusagenda Jeugd en Onderwijs uit in samenwerking met regiogemeenten en de vijf Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs.

Subdoel Prestaties	Alle kinderen krijgen een passend diploma.
	<ul style="list-style-type: none"> • Wij zorgen voor een voorziening/ schakelroute voor jongeren die tussen wal en schip dreigen te raken. • We hebben alle jongeren in beeld: ze zitten op school, werk of ontvangen begeleiding. • We realiseren de maatregelen zoals opgenomen in ons Regionale VSV programma 2020-2024 (Voorkomen Voortijdig Schoolverlaten).

Indicatoren

Effectindicatoren			Metingen 31-12				Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage doelgroepkinderen dat deelneemt aan programma's voor- en vroegschoolse educatie (vve)	75	-	77 (67+10)*	72	81	73,5*	85
<i>Het feitelijke bereik. * Voorlopige cijfers, worden nog nader onderzocht.</i>							
Percentage jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar dat het onderwijs heeft verlaten zonder startkwalificatie in betreffend schooljaar	1,4	1,6	1,6	1,6	1,5	2,1	1,9
Percentage jongeren tussen de 18 en 23 jaar dat geen startkwalificatie heeft	9,7	6,8	7,8	7,8	7,3	*	7,1
<i>Metingen vinden plaats per schooljaar. * Bij DUO is vertraging ontstaan waardoor de cijfers 2021-2022 nog niet zijn gepubliceerd.</i>							

Prestatie-indicatoren			Metingen 31-12				Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Klusklassen in het Primair Onderwijs	0	0	2	6	8	5	6
Aantal schoolpilots (= deelnemende scholen)	0	0	3	5	10	11	11
<i>Alle schoolpilots zijn gestart.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	4.670N	6.586N	6.022N	5.942N	5.863N	5.863N
Baten	3.749V	5.061V	4.332V	4.252V	4.173V	4.173V
Storting reserve	0N	0N	0N	0N	0N	0N
Onttrekking reserve	0N	0N	0N	0N	0N	0N

Toelichting

Voor onderwijsondersteuning zijn in 2023 incidenteel € 0,6 miljoen extra middelen vrijgekomen vanuit de specifieke uitkering Nationaal Programma Onderwijs (NPO). Deze middelen zijn bedoeld voor het inhalen van onderwijsvertragingen. Hierdoor zijn zowel de lasten als de baten in 2024 circa € 0,6 miljoen lager.

In het kader van de onderwijshuisvesting van ontheemden uit Oekraïne heeft de gemeente van het Rijk in 2022 een vergoeding van € 261.000 ontvangen. Hiervan is € 130.000 beschikbaar gesteld in 2023. Door het wegvallen van de incidentele middelen dalen de lasten en baten in 2024 met € 0,1 miljoen.

Doel

Inwoners in Ede hebben gelijke kansen op een optimale gezondheid, met voorkoming (of vroegtijdige opsporing/signalering) van gezondheidsrisico's en geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Ketenpartners

Voor gezondheidsondersteuning werkten we samen met huisartsen, Ziekenhuis Gelderse Vallei, Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden, schoolbesturen PO-en VO-scholen, ouderenbonden en vele andere organisaties zoals Adviesraad Sociaal Domein Ede, Christelijke Hogeschool Ede, Centrum voor Jeugd en Gezin Ede, hulpverlenings-, welzijns- en zorgorganisaties, Sportservice Ede, Verloskundig Samenwerking Verband Ede, Alliantie Voeding in de Zorg, Voedselraad, Zorgverzekeraars en vrijwilligersorganisaties. Voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn onze partners Veilig Thuis, vrouwenopvang Moviera, het Centrum Seksueel Geweld en het Veiligheidshuis. Daarnaast zijn er vele organisaties in de sociale basis en zorg die een rol hebben in preventie, signalering en aanpak, bijvoorbeeld welzijnswerk, scholen, kinderopvang, jongerenwerk en hulpverleners in brede zin.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Omgevingsvisie gemeente Ede](#) (2022)
- [Uitvoeringsplan Samen Gezond Ede 2021-2024](#) (2021)
- [Regiovisie Publieke gezondheidszorg](#) (2021)
- [Lokaal uitvoeringsplan Geweld in afhankelijkheidsrelaties 2021-2022](#)
- [Regiovisie Geweld in afhankelijkheidsrelaties 2020-2024](#)
- [Samen werken aan een sterke Sociale Basis, actieprogramma 2020-2023](#) (2020)
- [Beleidskader transformatie sociaal domein 2020](#) (2020)
- [Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024](#) (2020)
- [Lokaal gezondheidsbeleid 2020-2024](#)
- [Beleidsplan Jeugd en Onderwijs 2019-2022](#) (2019)
- [Uitvoeringsplan Jeugdbeleidsplan 2019-2022](#)
- [Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018: een gezond vooruitzicht, RIVM](#) (2018)
- [Integraal Zorg Akkoord](#) (2022)
- [Gezond en Actief Leven Akkoord](#) (2022)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel

Edese kinderen groeien gezond (en veerkrachtig) op, waarbij gezondheid wordt gezien als een geheel van lichamelijke gezondheid, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren (positieve gezondheid).

Prestaties

- We verkrijgen inzicht in verbeterpunten/-acties op het gebied van signalering en samenwerking in de geboortezorg en de jeugdgezondheidszorg in samenwerking met partners Kansrijke Start Ede (verloskundigen, kraamzorg, ziekenhuis, jgz).
- We versterken de integrale aanpak alcohol- en drugspreventie op maat (denk aan wijken en doelgroepen).
- We creëren bewustwording bij scholen over leefstijlonderwijs en de Gezonde School-aanpak door hen hierbij te ondersteunen in proces (gebruikmakend van het programma 'Gezonde School', Lekker in je Vel (Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG)), aansluiten bij het bestaande aanbod/inzet).
- 'Rookvrij' is een vanzelfsprekende randvoorwaarde op alle plekken waar kinderen komen en zijn.

- We stellen in samenwerking met de jeugdgezondheidszorg een plan van aanpak op voor het verhogen van de vaccinatiegraad voor het Rijksvaccinatieprogramma, onder meer op basis van de resultaten uit de pilot 'vaccinatieconsult' Barneveld.

Subdoel

Inwoners van de gemeente Ede hebben voldoende kennis, vaardigheden, mogelijkheden en (ervaren voldoende) ondersteuning om te werken aan hun gezondheid.

Prestaties

- We verkrijgen inzicht in de buurten/wijken waar de meeste gezondheidswinst te behalen is door extra preventieve inzet (gebaseerd op positieve gezondheid, bijv. ontmoeten gecombineerd met bewegen). Deze inzet realiseren we door gebruik te maken van bestaande initiatieven en deze aan elkaar te koppelen en te verspreiden in andere wijken.
- We verlagen gezondheidsachterstanden door een integrale aanpak vanuit bestaanszekerheid (passende huisvesting, stabiel inkomen, daginvulling), leefstijl en het hebben van een sociaal netwerk.
- Mentale gezondheid wordt bespreekbaar: mentale problemen kunnen ons allemaal raken. We zetten hier in op wijkgerichte en laagdrempelige ontmoetingsplaatsen, scholen en het gezin door een integrale aanpak van gemeente, maatschappelijk veld en inwoners.
- In de omgevingsvisie zijn aanknopingspunten opgenomen voor gezondheidsbevordering in de openbare ruimte door inwoners te verleiden om meer te bewegen (groen, veilige wandel- en fietspaden, etc.), gezonder te eten en te leven in een rookvrije gemeente.

Subdoel

Inwoners van de gemeente Ede worden gezond ouder, waarbij ze in staat zijn om een veerkrachtig en betekenisvol leven te leiden waar ze zelf regie op hebben.

Prestaties

- Bij de inzet voor vitaal ouder worden, richt preventieve ondersteuning zich op het vergroten van zelfredzaamheid en zo laagdrempelig mogelijke ondersteuning (positieve gezondheid, normaliseren).
- We stimuleren passende huisvesting en (zorg)voorzieningen via de ontwikkeling van de omgevingsvisie in samenwerking met wonen, ruimtelijke ontwikkeling, werk en inkomen.
- Een gezonde leefstijl (bewegen, voeding, alcoholgebruik, roken) koppelen wij aan bestaande initiatieven voor ontmoeting en preventie van eenzaamheid in het sociale domein in nauwe samenwerking met lokale partners (Sportservice, welzijnsorganisaties, huisartsen).
- Samen met lokale en regionale partijen ontwikkelen we de ketenaanpak valpreventie, met onder andere aandacht voor vroegsignalering op risico op vallen, bewegen en gezonde voeding.

Subdoel

Situaties van geweld in afhankelijkheidsrelaties komen eerder en beter in beeld en worden duurzaam opgelost.

Prestaties

- Voorlichting en deskundigheidsbevordering voor professionals/vrijwilligers (onder andere scouting, kerken, sportverenigingen, hulpverleners, onderwijs).
- We organiseren campagnes om meer bewustwording bij inwoners en professionals te creëren.
- Versterken van kennis en deskundigheid in onze sociale teams via de implementatie van het vernieuwde kwaliteitskader Werken aan veiligheid voor Lokale teams.
- We bevorderen het toepassen van de meldcode 'huiselijk geweld en kindermishandeling' intern en extern.
- Borging van intern netwerk aandachtsfunctionarissen.
- Vergroten bekendheid en bereikbaarheid Centrum Seksueel Geweld.

Subdoel Prestaties	<p>Er is een dekkend netwerk van AED.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er is een stichting die: <ul style="list-style-type: none"> – Toeziet op een toename is van AED's die 24/7 beschikbaar zijn. – Erop toeziet dat bestaande AED's tijdig worden onderhouden en vervangen. – Zorgt voor uitbreiding van AED's daar waar noodzakelijk. – Zorgt voor opleiding van burgerhulpverleners.
Subdoel Prestaties	<p>Ede staat bekend als gemeente die aan de voedselopgave logisch samenhangend uitvoering geeft (subdoel komt uit programma 4).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van het benaderen van het voedselsysteem als 1 geheel en voorkomen van fragmentatie in beleid. • Intensiveren van duurzaam strategische partnerschappen op het gebied van voedselaanpakken als de Voedselraad, City Deals en MUFPP.
Subdoel Prestaties	<p>Ede draagt in 2025 bij aan een gezonde en duurzame voedselomgeving ten behoeve van een gezondere leefstijl van en door inwoners (subdoel komt uit programma 4).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van een gezonde leefstijl zodat dat Edenaren weten wat een gezond voedingspatroon is en in staat zijn een gezonde leefstijl te kiezen. • Stimuleren en reguleren dat er een gezond voedselaanbod is op specifieke locaties als het stationsgebied en in specifieke wijken. • Faciliteren en stimuleren dat voedselonderwijs en gezond voedselbeleid op de BO en VO scholen gerealiseerd is. • Regisseren dat meer eetbaar groen in met name de publieke ruimte gerealiseerd is. • Intensiveren van partnerschappen als Voedingsalliantie. • Verankeren van uitgangspunten van een gezonde en duurzame voedselomgeving in omgevingsvisie, gebiedsvisies en andere gemeentelijke visies. • Stimuleren van vermindering voedselverspilling en in regionaal verband aanjagen van de eiwittransitie.
Subdoel Prestaties	<p>Er is meer eetbaar groen (bomen/struiken met eetbare vruchten) in de publieke en private ruimte (bijvoorbeeld woonwijken) gerealiseerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij gaan meer plekken in Ede geschikt maken om eetbare bomen en planten te plaatsen. • Bij het ontwerpen/herinrichten van wijken/buurtten is eetbaar groen een vast bestanddeel. • Wij stimuleren particulieren om eetbaar groen te verbouwen. • Wij benutten het WFC om kennis over en ervaring met eetbaar groen te verspreiden.
Subdoel 1 Subdoel 2 Prestaties	<p>Alle scholen besteden aan het eind van 2025 aandacht aan voedselonderwijs en Alle scholen hebben aan het eind van 2025 een gezond voedselbeleid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We faciliteren de basisscholen met financiële middelen, kennis, een netwerk en inzet vanuit de gemeente, zodat zij voedselonderwijs kunnen geven. • We faciliteren de basisscholen met kennis, inzet vanuit de gemeente en hulp bij het ontwikkelen van voedselbeleid, zodat zij voedselbeleid gaan invoeren. • We faciliteren VO scholen met kennis, een netwerk en (mogelijk) financiële middelen, zodat zij hun schoolkantines verbeteren.

Indicatoren

Beeldindicatoren			Metingen 31-12				Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Aantal meldingen Veilig Thuis: huiselijk geweld en kindermishandeling	527	636	734	666	622	595	n.v.t.
<i>Dit betreft alle meldingen die bij Veilig Thuis binnenkomen, inclusief zorgmeldingen Jeugd van politie.</i>							
Percentage volledig gevaccineerde kinderen	82,7	80,9	80,6	80,6	83,3	81,8	n.v.t.
<i>De WHO-norm is 90%.</i>							

Effectindicatoren			Metingen 31-12				Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage kinderen (15-16 jaar) dat overmatig alcohol drinkt (heeft afgelopen 4 weken meer dan 5 glazen per keer gedronken)	20	21	20	16,6	14,2	18,7	14
Percentage kinderen (15-16 jaar) dat recent alcohol heeft gedronken	18	30	27	n.b.	20,9	26,2	21
(Ernstig) overgewicht jeugd 3 jaar*	7	7,8	8,8	10,5	7,1	8,0	7,5
<i>Percentage van alle kinderen in die leeftijdscategorie.</i>							
(Ernstig) overgewicht jeugd 5/6 jaar*	10	10,3	11,4	11,3	12,2	7,1	7,1
<i>Percentage van alle kinderen in die leeftijdscategorie.</i>							
(Ernstig) overgewicht jeugd 10/11 jaar*	17	16,2	15,3	17,3	17,3	16,1	15,6
<i>Percentage van alle kinderen in die leeftijdscategorie.</i>							
(Ernstig) overgewicht jeugd klas ½ VO*	22	14,8	15,3	17,7	15,5	13,2	13,2
<i>Percentage van alle kinderen in die leeftijdscategorie. In het nationaal preventieakkoord is de ambitie opgenomen om het percentage jeugdigen met overgewicht te laten dalen met grofweg 5% in 2040. Huidige gemeentelijke indicatoren komen niet helemaal overeen met de landelijke, streven is voor elke leeftijdscategorie -5% in 2040, dus jaarlijks -0,25%. NB. Preventieve inzet richt zich voornamelijk op het voorkómen van overgewicht.</i>							
Vaccinatiegraad (basisvaccinatie (vaccinatie afgerond) Covid-19 onder 12+ in gemeente Ede	-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	77,6	76	85
<i>In procenten.</i>							
Percentage PO scholen waarvan bekend is dat er een schoolmoestuin is	40	44	44	42	40	48	48
<i>Naam indicator is gewijzigd. Was Aantal basisscholen met een schooltuin. Totaal aantal PO-scholen is 52.</i>							
Percentage scholen met een vignet 'gezonde school, themacertificaat voeding'	4	2	5	13	15	17	18
<i>Naam indicator gewijzigd. Was: Aantal basisscholen met vignet 'gezonde school, themacertificaat voeding'. In de uitvoeringsplannen van programma Food is als ambitie voor 2025 opgenomen: 24% van de basisscholen in gemeente Ede (15 in aantal) zijn gezonde school met themacertificaat voeding/hebben gezond voedselbeleid. Percentage op basis van totaal aantal scholen (67).</i>							
Aantal locaties met AED die 24/7 bereikbaar zijn (1)	-	-	-	-	71	85	112
Percentage scholen met een vorm van structurele voedseleducatie (1)	-	-	-	-	-	-	55
Percentage jongens/meisjes met psychische klachten (1)	-	-	-	-	-	32	30
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage jongeren dat aangeeft zich (zeer) vaak gestrest te voelen door één of meer factoren (1)	-	-	-	-	-	51	49
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage jongeren dat zich meestal (zeer) gelukkig voelt (1)	-	-	-	-	-	72	75
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							

* Overgewicht is bepaald aan de hand van de lengte- en gewichtsgegevens, die door de JGZ-medewerker tijdens een regulier contactmoment zijn gemeten. De BMI en gewichtsklasse van het kind is op basis van internationale afkapwaarden voor overgewicht naar halve leeftijdsjaren en geslacht. Cijfers zijn aangeleverd door VGGM, zoals ook worden opgenomen in de Integrale Jeugd rapportage.

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	8.192 N	10.370 N	11.635 N	10.424 N	9.923 N	9.373 N
Baten	686 V	1.454 V	1.292 V	1.292 V	1.049 V	500 V
Storting reserve	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	338 V	0 N	322 V	322 V	322 V	322 V

Toelichting

Het saldo van de lasten en baten voor het onderdeel Gezondheidsondersteuning neemt in 2024 toe met € 1.100.000 ten opzichte van 2023. Door de toekenning van reguliere loon- en prijscompensatie stijgen de lasten met € 0,1 miljoen.

Gezondheidszorg - specifieke uitkering Nationaal Preventieakkoord

In 2023 heeft de gemeente in het kader van het Nationaal Preventieakkoord een specifieke uitkering ontvangen voor de uitvoering van het lokale preventieakkoord. Het doel is het terugdringen van roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht. De regeling Specifieke uitkering lokale preventieakkoorden en preventieaanpakken loopt tot 1 januari 2024. In 2024 dalen zowel de lasten als baten met € 0,1 miljoen.

Gezondheidszorg - VGGM ontwerpbegroting 2024

De gemeente Ede maakt deel uit van de gemeenschappelijke regeling VGGM. De bijdrage van gemeente Ede stijgt met € 0,4 miljoen voor de uitbreiding van de wettelijke taken jeugdgezondheidszorg, € 0,2 miljoen voor het versterken van de bedrijfsvoering VGGM breed en € 0,2 miljoen voor het effect van de loon-/prijscompensatie. In 2024 stijgen de lasten met € 0,8 miljoen.

Beweging naar de voorkant

In 2022 zijn we gestart met de "beweging naar de voorkant"; een structurele investering in preventie, vertaald naar in totaal zo'n 50 initiatieven, geclusterd naar vijf thema's. Door inzet op vitaliteit en gezondheid, samen met partners zoals de zorgverzekeraars, organiseren we een meer toekomstig bestendig sociaal domein. Door stevig te investeren in preventie voorkomen we problemen en dempen we de groei. In 2024 zetten we deze inzet voort, met de focus op vitaliteit en gezondheid, samen met onze partners. Met de gefaseerde invoering van beweging naar de voorkant en de aanvullende middelen vanuit de brede specifieke uitkering stijgen de lasten binnen de Gezondheidszorg met € 0,5 miljoen in 2024.

Preventieve maatschappelijke opvang

In 2024 is een onttrekking van € 0,3 miljoen uit de reserve Maatschappelijke Opvang geraamd voor vooral de regionale preventieve kosten van Housing first. Deze kosten zijn in 2023 via programma 3 Individuele ondersteuning onttrokken aan de reserve, maar dit hoort thuis in dit programma. Housing first betreft hier de woonbegeleiding voor ongeveer 12 cliënten.

Doel programma

Zoveel mogelijk inwoners met problemen op sociaal maatschappelijk gebied te bereiken, te ondersteunen en hun financiële zelfstandigheid te bevorderen, zodat de kwaliteit van hun leven verbetert c.q. op peil blijft.

Ontwikkelingen programma

Maatwerkvoorzieningen

Met de extra stevige inzet op preventie en investeringen in de sociale basis (zie programma 2), voorkomen we problemen bij onze inwoners, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, opgroeien en geld. Zo verhogen we niet alleen bestaanszekerheid en welzijn van onze inwoners, maar dempen we op termijn ook de vraag naar zorg en maatwerkvoorzieningen. Dit is noodzakelijk vanwege de toenemende vraag naar zorg vanwege bevolkingsgroei en vergrijzing. Daarbij komen dan nog de personeelstekorten bij aanbieders en opdrachtnemers vanwege de aanhoudende krappe arbeidsmarkt. We verwachten dat vanaf 2025 lagere lasten op maatwerkvoorzieningen zichtbaar zullen zijn.

Jeugdhulp - Landelijk hebben Rijk, gemeenten, cliëntorganisaties, aanbieders en professionals een Hervormingsagenda Jeugd opgesteld waarmee in de komende vijf jaar wordt toegewerkt naar een duurzaam en beheersbaar stelsel. De Hervormingsagenda is niet vrijblijvend. We zullen als gemeente deze agenda *moeten* gaan implementeren. Dit vraagt extra inspanningen van diverse afdelingen binnen de gemeente waaronder zeker ook de uitvoerende afdelingen. Maar ook op de korte termijn ligt er forse opgave ten aanzien van het jeugddomein. We zien een kostenstijging van 25% in het eerste kwartaal 2023 ten opzichte van het derde kwartaal 2022. Met name de kosten van ambulante begeleiding en behandeling zien we toenemen. Vandaar dat we willen investeren in de toegang en het preventieve jeugdveld om te besparen op deze maatwerkvoorzieningen. De maatregelen in de agenda moeten landelijk gaan leiden tot een kostenbesparing van opgeteld ruim 1 miljard in 2028. Voor Ede zal dit een besparing van circa € 6,5 miljoen moeten gaan opleveren op het budget voor maatwerkvoorzieningen jeugdhulp. Alleen als gemeenten aantoonbaar kunnen maken dat de inspanningen niet hebben geleid tot het financieel resultaat wordt er door het Rijk gecompenseerd. Dit vereist inspanning en monitoring.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) - Het rijk wil de onverwacht hoge instroom van cliënten met Ggz-problematiek in de Wet langdurige zorg (Wlz) terugdringen. Dit met ingang van 1 januari 2024. Hierover zijn bestuurlijke afspraken gemaakt. Er zal een strengere toegang tot de Wlz komen waardoor er een groter beroep zal worden gedaan op de Wmo. Over wat dit voor gemeenten betekent is nog geen duidelijkheid. Meer meldingen en hogere uitgaven zijn de minimaal te verwachten effecten.

Het Rijk is voornemens om de middelen voor beschermd wonen verder te decentraliseren van de centrumgemeenten naar alle gemeenten (doordecentralisatie). Om dit te realiseren wil het Rijk een wetswijziging van de Wet maatschappelijke ondersteuning doorvoeren, waarin is vastgelegd dat gemeenten financieel verantwoordelijk worden voor hun eigen inwoners, op basis van het woonplaatsbeginsel. De veranderingen vragen om een nieuwe vorm van samenwerkingen. In een regiovisie zetten de samenwerkende gemeenten in de Valleiregio uiteen hoe zij aan de samenwerking willen vormgeven. Een centraal uitgangspunt in de regiovisie is dat inwoners met psychiatrische beperking en/of verslaving zo gewoon mogelijk kunnen wonen en meedoen in de wijk. De uitgangspunten uit de regiovisie vertalen we in 2024 naar nieuwe contractafspraken met de zorgaanbieders.

De landelijke toename van vluchtelingen uit onder andere Afghanistan, Syrië, Eritrea en Oekraïne gaat gepaard met een toename van het aantal cliënten in de vrouwenopvang en bij Veilig thuis. Spanningen in deze vluchtelingengezinnen nemen vaak toe door de oorlogstrauma's en de onzekerheid die het opbouwen van een nieuw bestaan met zich brengt. De hulpverlening is vanwege de aard van de problematiek vaak complexer van aard. Hulpverleners zijn daarnaast vaker afhankelijk van tolken. Dit brengt extra kosten met zich mee.

Schulddienstverlening - Met de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden (2022-2025) wordt een halvering van het aantal huishoudens met problematische schulden beoogd in 2030. Sinds 1 juli 2023 is de aflosprijs van het minnelijk en wettelijk schuldhulptraject verkort van 36 naar 18 maanden. Tegelijkertijd streven we ernaar dat inwoners duurzaam uit de schulden zijn geholpen. Schuldeisers zien een kleiner deel van de schuld terug en willen een passend nazorgtraject zodat inwoners financieel zelfredzaam worden. Bij de start van het traject kijken we naar de best passende begeleiding voor inwoners met financiële problemen. Hiervoor bieden we de cursus Omgaan met Geld, budgetbeheer- en coaching aan. In het najaar verwachten we vanuit het ministerie nieuwe handreikingen om nazorg in te zetten.

Werk en Participatie

De regering stelt een generieke participatieplicht voor. De in de wet opgenomen arbeidsverplichtingen, de bepalingen rond de wet Taaleis en de tegenprestatie komen dan te vervallen. Gemeenten krijgen beleidsvrijheid om de participatieplicht in te vullen. De mogelijke financiële consequenties zijn nog niet helder.

Het wijzigingsvoorstel *Participatiewet in Balans* zal op een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip in werking treden. Of de wet (of onderdelen ervan) in 2024 van kracht wordt is daarmee nog niet duidelijk.

De verwachting is dat de gemeente voor financiële gevolgen van het wijzigingsvoorstel wordt gecompenseerd via de gebundelde uitkering (BUIG). Dit vanzelfsprekend met inachtneming van de landelijke spelregels die gelden voor de verdeling van het landelijke budget over de gemeenten.

Hervorming arbeidsmarkt - In het voorjaar van 2024 komt het kabinet* met voorstellen om het oneigenlijk gebruik van flexarbeid tegen te gaan. Flexwerkers krijgen meer zekerheid door aanpassingen zoals het verkorten van het uitzendbeding en het verlengen van de onderbrekingstermijn tussen tijdelijke contracten. Ook beogen de voorstellen dat zelfstandigen en ZZP-ers een stevige arbeidsmarktpositie krijgen en dat schijnconstructies worden voorkomen.

Voor Ede kan dit als positief effect hebben dat meer inwoners vanuit de uitkering uitstromen en zzp-er/zelfstandige worden. Een ander effect kan zijn dat de arbeidsparticipatie - juist van onze inwoners die moeilijker aan het werk komen - toeneemt. En dat ze dit werk dan vaker kunnen behouden (duurzaamheid).

Doorontwikkeling arbeidsmarktregio's - In de arbeidsmarktregio werkt Ede samen met partners aan een inclusieve arbeidsmarkt. Het Rijk heeft met VNG en G40 een traject ingezet om de structuur van de AMR's te herijken. Uitgangspunt is onder meer dat er voor werkgevers en werkzoekenden één loket komt. Daarbij wordt voortgebouwd op de positieve ervaringen met de Regionale Mobiliteitsteams, die inwoners van werk naar werk leiden. Dit traject loopt door in 2024.

Bestaanszekerheid en kansengelijkheid - Deze thema's zijn onderdeel van de VNG-propositie *De Winst van het Sociaal Domein*. Zekerheid van werk, een stabiel inkomen en mee kunnen doen, zijn hierin belangrijke aspecten. Verbetertrajecten zoals versoepelingen van de Participatiewet lopen door in 2024 en vanaf 2025 is een fundamentele herziening in beeld. Voor beschut werk (mensen met een beperking die alleen met intensieve begeleiding betaald kunnen werken) krijgen gemeenten van het Rijk naar verwachting € 2157 extra per werkplek. Het kabinet heeft in april 2023 aangegeven kwetsbare huishoudens in 2024 gericht kunnen helpen, als dat door hoge energieprijzen of inflatie nodig is. Na de val van het kabinet heeft de Tweede Kamer bijna unaniem een motie aangenomen, waarbij het demissionaire kabinet wordt opgeroepen te voorkomen dat de armoede in Nederland toeneemt door de val van het kabinet. Welke maatregelen het demissionaire kabinet gaat nemen, wordt op Prinsjesdag bekend gemaakt en is gebaseerd op de augustusraming van het CPB. De inmiddels gepubliceerde raming van het CPB stelt dat als er geen extra maatregelen worden genomen, het percentage inwoners in armoede zal toenemen in 2024. In juni 2023 gaf het kabinet aan het aantal kinderen in armoede in 2025 ten opzichte van 2015 te willen halveren en het aantal mensen in 2030 ten opzichte van 2015 te willen halveren. Het advies van de Commissie Sociaal Minimum, dat onderzoek doet naar het benodigde sociaal minimum en de systematiek van het sociale stelsel geeft verder input voor mogelijke aanpassingen van het Rijksbeleid. In hoeverre de adviezen worden overgenomen en hoe dit uitwerkt voor het lokale beleid is nog niet bekend.

Inkomensvoorziening

De leidende beginselen van het wetstraject Participatiewet in Balans zijn vertrouwen, menselijke maat en vereenvoudiging. De wet beoogt met een twintig maatregelen balans aan te brengen tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving. Voorbeelden zijn: uitbreiding van de bijverdienregeling, vereenvoudiging van verrekening van bijverdiensten en het introduceren van een bufferbudget om maandelijkse inkomensschommelingen te dempen. Het ontvangen van giften wordt wettelijk nader geregeld. Daarnaast krijgt het college de bevoegdheid om in individuele gevallen soepel om te gaan met de vier weken zoektermijn bij aanvragen van een uitkering. Er komen financiële versoepelingen als sprake is van tijdelijke inwoning: de tijdelijk inwonende wordt niet beschouwd als kostendeler; of als sprake is van intensieve mantelzorg door een inwonende mantelzorger: inwoning zorgt niet voor een gezamenlijke huishouding.

Handhaving - Bij de handhaving van de regels in de sociale zekerheid moet er meer worden uitgegaan van vertrouwen in mensen. Dat is het doel van het wetsvoorstel handhaving sociale zekerheid. Deze wet heeft een domeinoverstijgend karakter. Met het voorstel krijgen uitvoerders verschillende mogelijkheden om passend te reageren op een overtreding. Verwachte invoering is eind 2024*.

* De val van het kabinet Rutte IV kan betekenen dat sommige onderwerpen en wetsvoorstellen vertraging oplopen of (voorlopig) niet meer doorgaan.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Maatwerkvoorziening	108.718 N	112.270 N	97.858 N	97.763 N	97.528 N	97.985 N
Werk en Participatie	17.929 N	19.359 N	17.396 N	17.278 N	16.764 N	16.459 N
Inkomensvoorziening	30.108 N	29.912 N	30.095 N	30.095 N	30.095 N	30.095 N
Lasten programma	156.755 N	161.541 N	145.349 N	145.136 N	144.386 N	144.538 N
Maatwerkvoorziening	18.642 V	17.422 V	2.250 V	1.722 V	3.028 V	3.028 V
Werk en Participatie	2.241 V	1.291 V	905 V	867 V	867 V	867 V
Inkomensvoorziening	25.236 V	25.513 V	25.513 V	25.513 V	25.513 V	25.513 V
Baten programma	46.120 V	44.227 V	28.668 V	28.102 V	29.408 V	29.408 V
Saldo van baten en lasten	110.635 N	117.314 N	116.681 N	117.034 N	114.978 N	115.130 N
Storting reserve	5.581 N	4.120 N	4.424 N	4.434 N	4.443 N	4.443 N
Onttrekking reserve	2.568 V	5.920 V	1.128 V	698 V	699 V	699 V
Resultaat	113.648 N	115.514 N	119.977 N	120.770 N	118.722 N	118.874 N

Productgroep Maatwerkvoorziening

Doel

Zoveel mogelijk inwoners in Ede hebben regie over hun eigen leven, zijn financieel zelfredzaam, doen mee naar vermogen en worden indien nodig op maat ondersteund, waarbij de jeugd in Ede zo gezond, veilig en kansrijk mogelijk opgroeit.

Ketenpartners

Circa 300 zorgaanbieders Wmo en Jeugd; GGZ-instellingen, met name Pro Persona; Woningcorporaties Woonstede en Plichtgetrouw); Financiers: zorgverzekeraars en zorgkantoor Menzis; Onderwijs (basis en voortgezet); Werkkracht en werkgevers; Tal van partijen in de sociale basis, zoals bijvoorbeeld Humanitas en het Diaconaal Platform Ede; Externe doorverwijzers, zoals huisartsen, jeugdartsen en gecertificeerde instellingen; Andere gemeenten in de regio Foodvalley/Valleiregio.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Integraal Zorg Akkoord \(2022\)](#)
- [Gezond en Actief Leven Akkoord \(2022\)](#)
- [Visie toezicht en handhaving Wmo gemeente Ede \(2022\)](#)
- [Visie op de Maatschappelijke Opvang Valleiregio 2021](#)
- [Beleidskader transformatie sociaal domein 2020](#)
- [Verordening Leerlingenvervoer 2020](#)
- [Verordening bekostiging leerlingenvervoer 2021](#)
- [Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Ede 2020](#)
- [Lokaal uitvoeringsplan Geweld in afhankelijkheidsrelaties 2021-2022](#)
- [Regiovisie Geweld in afhankelijkheidsrelaties 2020-2024](#)
- [Uitvoeringsplan Jeugdbeleidsplan 2019-2022](#)
- [Jeugdbeleidsplan 2019-2022](#)
- Minima effectrapportage gemeente Ede 2019 (onderzoek van het NIBUD) (geen link beschikbaar)
- [Regionaal visiedocument specialistische jeugdhulp Ons Verhaal \(2018\)](#)
- [Jeugdbeleidsplan 2019-2022](#)

- [Voorstel toekomst huishoudelijke ondersteuning \(2016\)](#)
- [Visie op Schulddienstverlening Ede-Wageningen \(2016\)](#)
- [Notitie Eigen bijdrage Wmo-maatwerkvoorzieningen \(2016\)](#)
- [Inkoop Jeugdhulp samenwerkende gemeenten regio FoodValley 2016 e.v. \(2016\)](#)
- [Raadsvoorstel voortzetten Minimabeleid 2015 en verder](#)
- [Woonvisie Ede 2030 \(2015\)](#)
- [Groeidocument Beschermd Wonen Valleiregio 2015-2017 \(2015\)](#)
- [Regionale Visie Zorg voor jeugd Foodvalley 'Elke jeugdige telt en doet mee' \(2014\)](#)
- [Minimabeleid 2015 en verder \(2014\)](#)
- [Regionaal beleidsplan Jeugd Foodvalley 2015-2018 \(2013\)](#)
- [Analyse wonen en zorg voor ouderen in Ede.](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Meer inwoners zijn zelfredzaam.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding Wmo is daar waar mogelijk gericht op actieve participatie. • Het stimuleren van ouders en leerlingen om - daar waar mogelijk - zelfstandig te reizen en minder gebruik te maken van het leerlingenvervoer. • Inwoners ontvangen passende ondersteuning naar financiële zelfredzaamheid, bestaande uit budgetbeheer, budgetcoaching en/of cursussen.
Subdoel	Subdoel 1 Inwoners krijgen de professionele ondersteuning die nodig is. Subdoel 2 Meer gezinnen en kinderen leven in bestaanszekerheid.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het doorontwikkelen van een integraal aanbod van Wmo-producten/arrangementen waardoor zo veel mogelijk passende zorg wordt geboden. • Het verder versterken van de regiefunctie, met name op de dure/duurdere trajecten, zodat professionele ondersteuning betaalbaar is en blijft voor de inwoners die het echt nodig hebben. • Bekendheid, bereik en effectiviteit van aanvullende inkomensondersteuning optimaliseren door laagdrempelige voorlichting en bieden van maatwerk. • Aanvullende inkomensondersteuning herijken op basis van onderzoek. • Inzetten van breed aanbod aan schulddienstverlening dicht bij de inwoners in wijken en kernen.
Subdoel	Het aantal personen dat intramuraal verblijft neemt af.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen en starten met de uitvoering van het plan van aanpak wonen-zorg ouderen. • Gerichte uit- en doorstroom vanuit de Maatschappelijke Opvang. • Het structureel inbedden en borgen van Housing First. • Minder huisuitzettingen.
Subdoel	Benodigde dienstverlening voor jongvolwassenen vanuit de Jeugdwet en Wmo sluiten op elkaar aan.
Prestaties	Als gemeente voeren we actieve regie op zorg waardoor: <ul style="list-style-type: none"> • Alle jeugdigen van 16 jaar of ouder met specialistische jeugdhulp een perspectiefplan 18+ heeft. • Verlengde jeugdhulp met verblijf niet meer ingezet wordt als het Wmo aanbod voor handen en passend is. • De noodzakelijke ondersteuning aan 18+ jongeren vergelijkbaar of hetzelfde is.

Subdoel	Minder diagnoses en toch passende ondersteuning voor jeugdigen.
Prestaties	<p>De voorliggende algemene voorzieningen voor hulp en ondersteuning die aantoonbaar het beroep op specialistische jeugdhulp verminderen en die passend zijn bij de ondersteuningsvragen van jeugdigen worden uitgebreid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • We zorgen ervoor dat ons CJG (het preventieve aanbod), het toegangsteam jeugd en sociaal teams goed bereikbaar zijn. • We investeren in laagdrempelige ondersteuning bij onze onderwijspartners. • We herijken onze visie op de inzet van SOJ bij huisartsen. • We investeren in de inzet van krachtgezinnen en ervaringsdeskundigheid.
Subdoel	Professionele hulpverleners en vrijwilligers werken altijd gelijkwaardig samen aan de doelen van het gezin.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Als gemeente stimuleren en verplichten we aanbieders altijd te werken met een JIM of een andere vergelijkbare methode. • Als gemeente voeren we actieve regie op zorg waardoor aanbieders altijd systeemgericht werken en aansluiten bij het integrale gezinsplan. • Als gemeente stimuleren we aanbieders om de partners uit de sociale basis en mantelzorg te betrekken bij het zorgproces.
Subdoel	Van exclusieve opvang naar toegankelijke voorzieningen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte maken gebruik van reguliere kinderopvang en buitenschoolse opvang met extra begeleiding op locatie. • Kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte maken gebruik van het reguliere vrije tijd- en sportaanbod in Ede.
Subdoel	Meer personen die te maken hebben met geweld in afhankelijkheidsrelaties krijgen passende ondersteuning in de eigen omgeving.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het inzetten van - als dat veilig is - zo veel mogelijk ambulante hulpverlening, zodat vrouwen en kinderen in hun eigen omgeving hulp krijgen in plaats van opname in de vrouwenopvang. Wie dat nodig heeft, wordt opgenomen in de vrouwenopvang. • We maken de ondersteuning vanuit diverse organisaties beter bekend zodat inwoners weten waar ze terecht kunnen. • Kinderen in de vrouwenopvang krijgen meer begeleiding en we zorgen voor meer ondersteuning voor 'plegers' van/betrokkenen bij huiselijk geweld. Daarbij is het hele systeem met alle betrokkenen erin van belang. • Er is meer aandacht voor samenwerking gericht op kortdurende (intensieve) traumabehandeling voor vrouwen en kinderen die slachtoffer zijn van geweld in afhankelijkheidsrelaties.
Subdoel	Inwoners vinden ons bij geldzorgen; ze zijn op de hoogte hoe ze ons kunnen vinden en wat wij aanbieden.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Als gemeente vergroten we onze zichtbaarheid onder jongeren onder andere door financiële educatie op scholen en een update van de 18+ verjaardagskaart. • De boodschap van onze communicatie draait om de vrijblijvende hulp bij geldzorgen, zodat inwoners zich geen zorgen hoeven te maken bij aanmelding.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Gemiddelde schuldenlast	-	-	-	-	70.000	44.500	n.v.t.
Kosten woon-, rolstoel-, vervoersvoorzieningen sociaal domein	-	-	-	-	2.004.013	2.213.182	n.v.t.
Aantal inwoners met een indicatie begeleiding	-	-	96	96	102	101	n.v.t.
<i>Aantal inwoners met een indicatie begeleiding WMO per 10.000 inwoners</i>							
Aantal ambulante trajecten in het kader van slachtofferschap van geweld in een afhankelijkheidsrelatie (1)	32	36	40	50	52	31	n.v.t.

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal dak- en thuislozen in gemeente Ede dat gebruik maakt van opvang	211	202	112	124	123	127	147
<i>Indicaties MO-ZIN in kalenderjaar</i>							
Aantal leerlingen dat gebruik maakt van taxivervoer (busjes)	404	422	430	357	350	385	380
<i>Leerlingenvervoer is een open einde regeling.</i>							
Percentage jongeren met jeugdhulp (tot 18 jaar)	11,3	12,1	12,6	12,20	12,20	12,18	13,0
<i>Depla-indicator. Percentages op basis van facturatiegegevens.</i>							
Aantal huishoudens met schulddienstverlening	384	342	403	345	337	343	400
<i>Aantal aanmeldingen in het betreffende kalenderjaar.</i>							
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners	316	313	325	344	332	336	359
<i>Depla-indicator. Peildatum is 1 januari van het kalenderjaar. Het gaat hier om unieke zorgklanten die indicatie hebben voor begeleiding (individueel of groep), hulp bij het huishouden, persoonlijke verzorging, beschermd wonen of kortdurend verblijf.</i>							
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo Huishoudelijke Hulp per 10.000 inwoners	203	201	211	221	217	224	246
<i>Peildatum is 1 januari van het kalenderjaar.</i>							
Aantal inwoners dat uitstroomt uit budgetbeheer naar zelfstandig beheer van hun financiën	-	-	-	-	Nog n.v.t.	33	30
<i>Aantal in kalenderjaar. Meting is de totale uitstroom op aantal personen in budgetbeheer.</i>							
Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo Beschermd Wonen per 10.000 inwoners	22	21	22	22	10	8	12
<i>Peildatum is 1 januari van het kalenderjaar.</i>							
Percentage Wmo cliënten dat zich door de ondersteuning beter kan redden	83	84	86	87	83	83	92
Aantal inwoners met een indicatie dagbesteding Wmo	-	-	47	47	40	38	38
<i>Aantal cliënten met een maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners</i>							
<i>Aantal inwoners met een indicatie voor dagbesteding Wmo per 10.000 inwoners</i>							
Aanvraagproces Wmo-ondersteuning	-	-	7,5	7,8	7,8	7,7	7,9
<i>Oordeel van inwoners over de uitvoering van de Wmo door de gemeente.</i>							
Verhouding indicaties begeleiding regulier en specialistisch (ZIN) In procenten.	39,3	32,3	34,2	41,1	44,2	49,0	50
Verhouding indicaties dagbesteding regulier en dagbesteding specialistisch (ZIN) In procenten.	63,3	71,0	77,6	83,3	90,3	93,5	94
Hulp die gekregen wordt door de zorgaanbieder	-	-	7,9	7,9	7,8	7,9	8,0
<i>Oordeel van inwoners over de uitvoering van de Wmo door de aanbieder</i>							
Gemiddelde omvang indicatie begeleiding per jaar (ZIN)	112,2	105,3	94,9	91,6	87,9	86,6	94
Gemiddelde omvang indicatie dagbesteding per jaar (ZIN)	170,9	168,0	159,5	148,7	141,6	134,0	161
<i>Meeteenheid = dagdelen.</i>							
Gemiddelde omvang indicatie thuisondersteuning per jaar (ZIN)	108,6	106,6	100,0	94,5	91,6	91,3	104
<i>Meeteenheid = uren.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Gemiddelde omvang indicatie beschermd wonen per jaar (ZIN)	309,5	302,8	300,3	287,8	222,2	246,0	316
<i>Meeteenheid = etmalen. Cijfers zijn inclusief de regiogemeenten Barneveld, Rhenen en Scherpenzeel.</i>							

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Aantal huishoudens dat begeleid wordt vanuit budgetbeheer	-	393	382	401	416	413	440
<i>Aantal in kalenderjaar.</i>							
Percentage succesvol afgeronde schuldhulptrajecten	-	71,5	63,5	87,9	73,8	68,5	80
<i>Percentage in kalenderjaar.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	108.718 N	112.270 N	97.858 N	97.763 N	97.528 N	97.985 N
Baten	18.642 V	17.422 V	2.250 V	1.722 V	3.028 V	3.028 V
Storting reserve	2.975 N	4.120 N	4.424 N	4.434 N	4.443 N	4.443 N
Onttrekking reserve	475 V	4.216 V	1.128 V	698 V	699 V	699 V

Toelichting

Samenvattend beeld

De totale lasten, maar ook de baten, zijn in 2024 fors lager dan in 2023. Belangrijkste reden hiervoor betreft het vervallen van ramingen voor de opvang Oekraïners (-/- € 11,7 miljoen) en de noodopvang vluchtelingen (-/- € 2,3 miljoen). Diverse actualisaties, waaronder het aframen van incidentele budgetten 2023, maar ook de ombuigingen beschermd wonen zorgen eveneens voor een lagere begroting 2024 (-/- € 4,0 miljoen).

Hier tegenover stijgt de begroting met de prijscompensatie (+ € 4,0 miljoen). De volumecompensatie staat gereserveerd binnen het concern en wordt nog aan de maatwerkbudgetten toebedeeld.

De lagere onttrekking aan de reserves in 2024 (-/- € 3,1 miljoen) is het gevolg van vooral twee incidentele onttrekkingen 2023. Dit betreft financieringen van de energietoeslag en ombuigingen Beschermd wonen, vooruitlopend op de decentralisatie.

Hieronder volgt een aanvullende toelichting op de grootste wijzigingen van het financiële kader 2023-2027.

Gemeentelijke opvang ontheemden Oekraïne

In gemeente Ede worden vluchtelingen uit Oekraïne sinds 3 maart 2022 opgevangen op de Legerplaats Harskamp. De uitgaven die worden gedaan in het kader van de gemeentelijke en particuliere opvang van ontheemden uit Oekraïne worden volledig gecompenseerd door het Rijk op basis van een normbedrag en het aantal beschikbare opvangplekken. De gemeentelijke opvang van ontheemden uit Oekraïne is onlangs verlengd tot en met 31 december 2023. Door de onzekerheid van een eventuele verlenging en het ontbreken van een raming voor 2024 dalen de lasten en baten met € 11,7 miljoen.

Crisisnoodopvang Galvanistraat

Op 17 januari 2023 heeft het college ingestemd met het huren van een leegstaand kantoorpand aan de Galvanistraat in Ede voor de realisatie van de crisisnoodopvang. Op deze locatie worden sinds 1 maart 2023 maximaal 111 asielzoekers opgevangen. De opvang van de asielzoekers is onlangs verlengd tot en met 29 februari 2024. De noodzakelijke kosten voor het realiseren van de crisisnoodopvang worden gecompenseerd door het COA. Eventuele wensen zoals dagbesteding en taalonderwijs worden niet gecompenseerd door het

COA. Door de onzekerheid van een eventuele verlenging en het ontbreken van een raming vanaf maart 2024 dalen de lasten en baten met € 2,3 miljoen.

Overige actualisaties

Proeftuin Kind- en gezinsbescherming

In 2024 dalen de lasten en overeenkomstige baten van het rijk met € 1,2 miljoen voor de proeftuin toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming binnen de Jeugdhulpregio FoodValley. Landelijk worden de proeftuinen benut om te komen tot een nieuwe inrichting van de veiligheidsketen. Met de Proeftuin en de Gelderse Verbeteragenda zetten we in onze regio goede stappen met de hervorming van de veiligheidsketen. De nieuwe werkwijze laat zien dat we de keten verkorten door veel eerder samen te werken, we hierdoor beschermingsmaatregelen voorkomen en ouders/jeugdigen en professionals meer tevreden zijn. Continueren van de nieuwe werkwijze is daarvoor noodzakelijk.

Aanvullende inkomensvoorziening - Energietoeslag

Met de decembercirculaire heeft de gemeente incidenteel € 0,9 miljoen (waarvan € 0,2 miljoen voor Bijzondere bijstand studenten) ontvangen op basis van een energietoeslag van € 500. Het demissionaire kabinet is niet van plan om de regeling voor een energietoeslag van 1.300 euro voor mensen met een inkomen rond het sociaal minimum te verlengen. Dit betekent een daling van de lasten en baten in 2024 met € 0,9 miljoen.

Aanvullende inkomensvoorziening - Noodfonds Bestaanszekerheid

Met de programmabegroting 2023-2026 is voor 2023 incidenteel een noodfonds bestaanszekerheid ingericht om inwoners te ondersteunen die door de inflatie en hoge energiekosten in financiële problemen komen. Door de hoge energieprijzen en de inflatie enerzijds en de onzekerheid rondom eventuele compensaties vanuit het Rijk is besloten om een noodfonds bestaanszekerheid te creëren voor 2023 en hiervoor een bedrag van € 1,0 miljoen te reserveren. Door diverse maatregelen vanuit het Rijk zoals het prijsplafond op energie, een energietoeslag voor huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum en extra hulp bij energie besparen voor inwoners in slecht geïsoleerde huizen blijven de uitgaven vooralsnog achter op het gebudgetteerde bedrag. Het noodfonds is incidenteel en vervalt per 2024. Hierdoor dalen de lasten met €1 miljoen.

Beschermd wonen - lokale ombuigingen extramuralisering

In 2024 dalen de intramurale lasten van beschermd wonen met € 0,8 miljoen vanwege een lokale taakstelling vanuit de ombuigingen Sociaal domein. Dit betreft het ombouwen van bedden naar GGZ-arrangementen voor Edese cliënten.

In 2023 wordt een deel van de reserve verdeeld onder de regiogemeenten, zodat zij met deze middelen de decentralisatie kunnen voorbereiden. Een voorstel hiertoe verloopt eind 2023 tevens via het Bestuurlijke Overleg van de regio. Dit is tevens de reden dat de geraamde onttrekking in het financiële kader 2024 weer daalt.

Ontwikkelingen

Integraal Zorgakkoord (IZA)

In het Integraal Zorgakkoord is elke regio gevraagd om in kaart te brengen wat de belangrijkste opgaven in de regio zijn en vervolgens samen uit te werken wat er nodig is om de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van zorg in de regio te borgen. In de Gelderse Vallei werken zeven gemeenten, diverse zorg- en welzijnsorganisaties en zorgverzekeraar Menzis aan een regiobeeld en regioplan 2024-2026. De zorgverzekeraar en gemeente Ede als centrumgemeente hebben de opdracht gekregen de regiobeelden tot stand te brengen en de transformatiemiddelen voor de regio aan te vragen. Voor de regio Gelderse Vallei kan jaarlijks maximaal € 2,4 miljoen worden aangevraagd. De minister verleent de uitkering voor het jaar 2023

ambtshalve uiterlijk 30 september 2023. De aanvraag voor de jaren 2024, 2025 en 2026 wordt in de periode van 15 november 2023 tot en met 31 december 2023 ingediend.

Integraal zorgakkoord (IZA) - Afschaffing abonnementstarief voor alle WMO - voorzieningen

Het terugdraaien van het abonnementstarief in 2025 en herinvoering van de eigen bijdrage zorgt in 2026 voor een forse stijging van de baten terug naar het niveau van voor het abonnementstarief.

De verwachting is dat we deze opbrengsten kunnen realiseren met het voormalige (en nog voor te actualiseren) eigen bijdrage beleid. Daarbij is het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de vormgeving zoals die voorheen was met oog voor inkomenseffecten en het beroep dat wordt gedaan op de Wmo.

Ter compensatie van gemeenten voor gestegen kosten als gevolg van de invoering van het abonnementstarief Wmo zijn structureel extra middelen beschikbaar gesteld. De extra middelen zijn mogelijk te betrekken bij de oplopende taakstelling Vitaal en Gezond vanuit de beweging naar de voorkant.

Nationaal Actieplan Dakloosheid

Het kabinet zet met het Nationaal Actieplan Dakloosheid ("Eerst een thuis") in op het voorkomen van dakloosheid en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. Het kabinet heeft daarvoor over 2022 en 2023 extra middelen van samen € 1,0 miljoen beschikbaar gesteld vanuit de coalitieakkoord maatregel dak- en thuislozen. Deze middelen zijn hiertoe gereserveerd in de reserve Maatschappelijke Opvang.

Het voornemen van het VWS is om in de voorjaarsbesluitvorming van 2024 structureel € 55 miljoen naar het gemeentefonds over te hevelen. In dat geval wordt dit in de meicirculaire van 2024 verstrekt aan centrumgemeenten maatschappelijke opvang/beschermd wonen via de decentralisatie-uitkering Nationaal Actieplan Dakloosheid. Naast VWS kent het nationale actieplan Dakloosheid een gezamenlijke aanpak met andere ministeries, zoals SZW en BZK. Hierbij wordt dan ook gekeken naar de aanpak van geldzorgen, armoede en schulden, maar ook naar de huisvesting, ondersteuning medeoverheden een woningbouwimpuls en een volkshuisvestingsfonds.

Productgroep Werk en Participatie

Doel

Alle inwoners doen mee aan de Edese samenleving, bij voorkeur via duurzaam betaald werk.

Ketenpartners

We werken samen met Werkkracht, UWV, (Pro/VSO-)onderwijs en aanbieders van arbeidsmatige dagbesteding.

Voor het stimuleren van een inclusieve arbeidsmarkt werkt de gemeente Ede bestuurlijk samen met regiogemeenten, UWV, onderwijs en werkgevers- en werknemersorganisaties in de overlegtafel Regionaal Werkbedrijf (RWB).

Voor de arbeidsmarktregio Foodvalley fungeert Ede als centrumgemeente.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Beleidsvisie Werk en Participatie 2022 -2025 Meedoen Voor Elkaar](#) (2021)
- ["Natuurlijk Naleven", Beleidsplan handhaving en fraude 2020 - 2023](#) (2019)
- [Evaluatie handhaving- en fraudebeleid 2014 -2018](#) (2019)
- [Ontwerp Participatiebedrijf Ede](#) (2016)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Bereiken van duurzaam, betaald werk voor de brede doelgroep van de Participatiewet.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • De stappen die inwoners zetten op de participatieladder in beeld krijgen. • Wegnemen van drempels om te switchen vanuit dagbesteding of uitkering naar betaald werk. • In de arbeidsmarktregio in planvorming en projecten aansluiting maken met de regionale Human Capital Agenda.

Subdoel	Inwoners in de uitkering die tijdelijk niet werken of tijdelijk niet naar school gaan doen mee in de Edese samenleving.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Met Werkkracht en partners in de sociale basis afspraken maken over participatie van inwoners die (nog) niet kunnen werken. • Met Werkkracht en maatschappelijke partners bevorderen van vitaliteit door inwoners te stimuleren te sporten en hun kennis over gezonde voeding te vergroten.

Subdoel	Meer inwoners buiten de doelgroep van de Participatiewet stromen door naar werk.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Door middel van (her)indicatiestelling WMO krijgen inwoners met arbeidsmatige dagbesteding of uitstromers uit het speciaal onderwijs een passend aanbod om hun arbeidsvermogen te onderzoeken en te ontwikkelen bij Werkkracht. • Kandidaten zonder arbeidsvermogen stromen door of terug naar arbeidsmatige dagbesteding. • In de arbeidsmarktregio ontwikkelen we met partners het Regionaal Mobiliteitsteam verder door. Daarbij sluiten we aan op het landelijke traject naar één loket voor werkgevers en werkzoekenden in de arbeidsmarktregio's.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal werkzoekende werklozen zonder uitkering ingeschreven bij het UWV	-	-	-	-	261	230	n.v.t.
Omvang bijstandsgerechtigden met ontheffing arbeidsplicht	-	-	-	-	222	233	n.v.t.
Omvang aantal inwoners in het Doelgroepenregister	-	-	-	-	354	374	n.v.t.
Omvang indicaties Nieuw Beschut werk	-	-	-	-	37	40	n.v.t.
Omvang aantal medewerkers in de Sociale Werkvoorziening	-	-	-	-	311	280	n.v.t.
Totaal aantal mensen werkzaam in gesubsidieerde arbeid	-	-	-	-	470	490	n.v.t.
Aantal inwoners geregistreerd in het doelgroepenregister met een uitkering op grond van de Participatiewet	87	88	116	147	181	193	n.v.t.

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal arbeidsplaatsen met loonkostensubsidie banenafpraak	-	-	-	-	140	186	200

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal beschutte werkplekken Beschut Werk BV met loonkostensubsidie	-	-	-	11	17	19	30
Aantal huishoudens dat volledig uitstroomt naar werk vanuit de bijstand	-	-	224	165	203	191	190
Aantal huishoudens met bijstand dat uitstroomt naar parttime werk	-	-	-	-	67	78	90

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	17.929 N	19.359 N	17.396 N	17.278 N	16.764 N	16.459 N
Baten	2.241 V	1.291 V	905 V	867 V	867 V	867 V
Storting reserve	2.606 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	2.093 V	1.705 V	0 N	0 N	0 N	0 N

Toelichting

Participatiewet

De uitvoering van de Participatiewet en Wet Sociale Werkvoorziening is belegd bij Werkkracht en vormt 95% van de begrote lasten binnen de productgroep Werk en Participatie. De lasten van de Participatiewet en Wet Sociale Werkvoorziening stijgen in 2024 met € 0,3 miljoen ten opzichte van 2023. De belangrijkste ontwikkelingen tussen 2023 en 2024 worden verklaard door:

- Een daling van de lasten in de vorm van een bijdrage Sociale Werkvoorziening aan Werkkracht als gevolg van de verwachte uitstroom van Wsw-medewerkers (€ 0,3 miljoen)
- Een stijging van de lasten als gevolg van de actualisatie van personeelskosten (€ 0,1 miljoen)
- Een stijging van de lasten als gevolg van de reguliere prijscompensatie (€ 0,5 miljoen)

Arbeidsmarktregio

Werkgevers, vakbonden, onderwijspartijen, het UWV en de acht gemeenten werken al lange tijd samen in de arbeidsmarktregio Foodvalley. Regio FoodValley is een van de 35 arbeidsmarktregio's waarin gemeenten en UWV de dienstverlening aan werkgevers en werkzoekenden vormgeven. Ede vervult daarin als centrumgemeente een regierol; wij verbinden, initiëren, stimuleren en faciliteren de samenwerking in de arbeidsmarktregio. Tevens is Ede als centrumgemeente belast met het beheer van de beschikbaar gestelde financiële middelen. Ede ontvangt als centrumgemeente de middelen voor de arbeidsmarktregio. Het gaat om incidentele en structurele middelen die het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verstrekt aan de centrumgemeenten voor diverse beleidsdoelen in de arbeidsmarktregio's, zoals ESF, Matchen op Werk en Perspectief op Werk.

De begroting van de arbeidsmarktregio voor 2024 is nog niet vastgesteld en derhalve niet verwerkt in de programmabegroting. Ten opzichte van de vastgestelde begroting van 2023 dalen de begrote lasten in 2024 met € 1,7 miljoen. Tevens wordt € 1,7 miljoen minder onttrokken aan de reserve Arbeidsmarkt Regio Foodvalley. Na vaststelling van de begroting van de arbeidsmarktregio wordt bij de perspectiefnota de lasten en baten budgettair neutraal in de begroting bijgesteld. Middelen die in 2023 niet worden besteed, blijven beschikbaar in de reserve voor 2024 en verder.

In 2023 is vanuit het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een bedrag van € 0,3 miljoen incidenteel beschikbaar gesteld om innovatieve arbeidsmarktgerichte projecten voor jongeren uit het Praktijk Onderwijs en Voorgezet Speciaal Onderwijs te stimuleren en bevorderen. In 2024 dalen de lasten met € 0,3 miljoen.

Vanuit de provincie is een subsidie beschikbaar gesteld voor activiteiten die onderdeel zijn van het project "het bevorderen van een Leven Lang Ontwikkelen binnen het Gelders MKB" en bijdragen aan de thema's 'Lang Leven Lang Ontwikkelen' of 'Aanpak krapteberoepen.' Het project dient uiterlijk 1 juli 2024 afgerond te zijn. In 2024 dalen de lasten en baten met € 0,3 miljoen.

Productgroep Inkomensvoorziening

Doel

Ondersteuning van inwoners om bestaanszekerheid te bevorderen.

Rechtmatig en doelmatig verstrekken van een uitkering op grond van de Participatiewet, IOAW en IOAZ en financiële ondersteuning van zelfstandigen op grond van het Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz).

Ketenpartners

We werken samen met Werkkracht Ede B.V.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Beleidsvisie Werk en Participatie 2022 -2025 Meedoen Voor Elkaar](#) (2021)
- [“Natuurlijk Naleven”, Beleidsplan handhaving en fraude 2020 - 2023 \(2019\)](#)
- [Evaluatie handhaving- en fraudebeleid 2014 -2018](#) (2019)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Inwoners die (nog) niet zelfstandig in hun inkomen kunnen voorzien hebben een tijdelijk vangnet in de vorm van een uitkering op grond van de Participatiewet.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Begrijpelijk informeren van de inwoner over hoe de ondersteuning er uit ziet en met welke rechten en plichten deze gepaard gaat. • Voeren van regelmatige gesprekken met de inwoner waarbij een check op de afspraken over en weer wordt gedaan en de nodige handelingen verrichten om de ondersteuning af te stemmen op de inwoner. • Inkomensondersteuning verbinden met het bevorderen van bestaanszekerheid.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal huishoudens dat in een jaar een of meerdere bedragen bijzondere bijstand of een minimaregeling heeft ontvangen <i>Aantal op 1 januari van de kalenderjaren. Stand van 31 december kan niet gegeven worden. Inclusief Collectieve Ziektekostenverzekering. * Exclusief energietoeslag. Inclusief energietoeslag: 5.193.</i>	3.375	3.657	3.858	3.690	3.544	3.404*	n.v.t.
Aantal inwoners (op 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder) dat een bijstandsuitkering ontvangt	-	-	-	29,7	23,2	22,7	n.v.t.
Aantal inwoners met een WW-uitkering (per 1.000 inwoners van 15 - 74 jaar)	-	-	-	13,1	11,4	8,9	n.v.t.
Totaal instroom uitkering <i>Lage(re) instroom vanwege gunstige arbeidsmarkt</i>	-	-	-	562	416	361	n.v.t.
Totaal uitstroom uitkering	-	-	-	462	507	414	n.v.t.

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal huishoudens in de bijstand met parttime inkomsten uit werk	442	392	375	317	288	286	300
Aantal huishoudens dat een bijstandsuitkering ontvangt; periode	2.510	2.436	2.290	2.235	2.192	2.030	2.000
Aantal huishoudens dat een bijstandsuitkering ontvangt; peildatum 31 december	1.903	1.793	1.719	1.814	1.723	1.670	1.653
Preventiequote (aantal instroom in de uitkering op aantal aanvragen) <i>Percentage.</i>	27,5	26,2	31,3	25,2	29,2	26,2	28

Effectindicatoren	Metingen 31-12						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Streefw. 2024
Aantal beëindigingen uitkering door handhaving	82	63	57	32	40	31	35
Aantal huishoudens met opgelegde maatregelen	-	-	22	17	17	29	20

Korting op uitkering, inclusief maatregel 0%. Er vinden bij constatering van maatregelwaardig gedrag gesprekken met de inwoner plaats. Als naar aanleiding van het gesprek het gedrag verandert, wordt in principe geen maatregel opgelegd. Het opleggen is geen doel op zich.

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	30.108 N	29.912 N	30.095 N	30.095 N	30.095 N	30.095 N
Baten	25.236 V	25.513 V	25.513 V	25.513 V	25.513 V	25.513 V
	0	0	0	0	0	0

Toelichting

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Jaarlijks wordt ultimo september de voorlopige beschikking van het bijstandsbudget vastgesteld. Voor 2024 is het bijstandsbudget niet vastgesteld en is het voorlopige budget over 2023 als uitgangspunt genomen (zowel de lasten als baten blijven gelijk in 2024). Eventuele aanpassingen na vaststelling van het voorlopige bijstandsbudget worden met de actualisatie gecorrigeerd in 2024. De BUIG-systematiek is complex en het budget wordt bepaald door factoren waar wij geen invloed op hebben.

Door actualisatie van de personeelskosten (o.a. CAO-verhoging) stijgen de lasten met € 0,1 miljoen.

4

ECONOMIE EN MOBILITEIT

Werkgelegenheid, Food, Kennis
Grondexploitatie werken
Verkeersveiligheid, parkeren

| Economische ontwikkeling
| Uitgifte bedrijfslocaties
| Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Doel programma

Een gezonde economie, met ruimte voor innovatie en dynamiek. Belangrijke bouwstenen daarvoor zijn een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid voor alle modaliteiten en een goed functionerende arbeidsmarkt. Als Ede aantrekkelijk is voor bedrijven en instellingen is dat positief voor de inwoners van Ede: er ontstaan (meer) banen en er is sprake van economische dynamiek.

Ontwikkelingen programma

Economische ontwikkeling

De onzekerheid tijdens de periode van corona is voorbij en de economie draait op vele terreinen weer op volle toeren. Hier staan minder positieve ontwikkelingen tegenover:

- De oorlog in Oekraïne zorgt voor spanningen op verschillende markten.
- Door netcongestie en stikstofproblematiek stagneren de uitbreidings- en vestigingsmogelijkheden van bedrijven.
- De renteverhoging zorgt voor een verminderde investeringsbereidheid.

De innovatieve daadkracht van onze lokale en regionale bedrijvigheid wordt daarmee uitgedaagd.

Digitalisering, robotisering, dataficering (AI), energietransitie, circulariteit en milieu & klimaat zijn steeds meer ons vertrekpunt. Samen met Ondernemers, Onderwijs en Overheid spelen we vanuit de Human Capital Agenda Regio Foodvalley in op de kansen voor jongeren, het aantrekken van talent en het binden, boeien en ontwikkelen van werknemers. Het kunnen beschikken over voldoende en goed opgeleid personeel is nodig om tijdig in te spelen op onze economie van de toekomst.

Levendig Centrum - Met de in 2021 de verrijkte visie "Ede Centrum Groen en Gastvrij 2030 - We houden koers" beoogt de gemeenteraad dat Edenaren en bezoekers weer van Ede Centrum gaan houden en er vaker naartoe komen. In 2022 is hiervoor structureel geld in de begroting van de Gemeente Ede opgenomen. We verwezenlijken de visie via eigen projecten en het begeleiden van initiatieven van anderen, zoals de 60+ transformatielocaties van private vastgoedeigenaren. Daarmee zetten we bijvoorbeeld het gevelverbeteringsfonds door tot 2030. Met de oprichting van BIZ Vastgoed Ede Centrum in 2022 en in het verlengde daarvan het samenwerkingsverband Platform Ede Centrum (P.E.C.) is de centrumorganisatie geprofessionaliseerd. Het jaarbudget van ca. €550.000 besteden wij samen met SBE en de BIZ Vastgoed aan marketing, communicatie, evenementen en groene en gastvrije projecten. Ook het provinciale programma Steengoed Benutten draagt bij aan de professionalisering. De aantrekkingskracht van Ede Centrum is inmiddels aantoonbaar vergroot. Het centrum is compacter, groener en er zijn meer voorzieningen. De leegstand is fors gedaald van 19.000 (22%) in 2021 naar 8.000 m² (11%) in 2022. De waardering is toegenomen van een 6,1 in 2016 naar een 6,8 in 2022. De toekomst van de horeca en winkelvoorzieningen ligt ondanks deze positieve ontwikkelingen nog altijd onder druk. Stijgende kosten en concurrentie van internet zetten de winstmarges

onder druk. De transformatie naar wonen in het centrum komt in het gedrang omdat het voor ontwikkelaars fiscaal minder aantrekkelijk kan gaan worden om appartementen te verhuren.

Werklocaties

In de regio Foodvalley zien we een forse kwantitatieve ruimtebehoefte aan bedrijventerreinen en hoogwaardige werklocaties. Daarom streven we naar nieuwe toekomstbestendige werklocaties waar het juiste bedrijf zich op de juiste plek kan ontwikkelen. De realisatie en uitgifte van bedrijventerreinen wordt ernstig bemoeilijkt door netcongestie en de stikstofproblematiek. Door revitalisering, herstructurering en samenwerking met bestaande bedrijventerreinen proberen wij het gebruik te optimaliseren. Daarnaast creëren we ruimte in 'gemengde' gebieden en in vrijkomend agrarisch vastgoed. We zetten in op vitale retailgebieden, (gemengde) kantorenlocaties, bedrijventerreinen en ruimte voor de toeristische sector (zoals vakantieparken). Het gaat om werklocaties en -concepten die aansluiten bij de (toekomstige) behoefte van ondernemers.

Kennishart en KennisAs - Het Kennishart (Ede en Wageningen) is een van de meest innovatieve regio's binnen Nederland. De wereldwijd leidende Wageningen University & Research (WUR) maakt het ecosysteem uniek en dit trekt bedrijven en instellingen aan met hoogwaardige kennis en goed opgeleide werknemers. Met het programma Kennishart werken we samen met de gemeente Wageningen en provincie Gelderland aan een economisch foodcluster van nationale en internationale betekenis. De verstedelijkingsopgaven van Ede en Foodvalley vergen zorgvuldige en slimme afwegingen tussen economie, wonen, mobiliteit en landschap. Het Kennishart wordt hét visitekaartje voor de regio. Hier willen we in praktijk brengen wat het kenniscluster ontwikkelt op het gebied van duurzaamheid, gezondheid, innovatie en het versterken van de brede welvaart.

Food - Food is en blijft een belangrijk vliegwiel van de economische en sociaal-maatschappelijke ontwikkeling van Ede. We onderscheiden ons daarmee als vestigingslocatie voor bedrijven en nieuwe inwoners. We werken aan een gezonde en duurzame leefomgeving. Food blijft in ontwikkeling door de blijvende behoefte van partners aan een gezond en duurzaam voedselsysteem. Er ontstaan binnen dit innovatief ecosysteem nieuwe kansen voor ondernemers en maatschappelijke organisaties. Een vanzelfsprekend perspectief gezien de ambities van Ede met de World Food Experience, het Food Innovation District en het Kennishart. Op het Food Innovation District stimuleren we deze vernieuwing door het ondersteunen en faciliteren van bedrijven/start-ups (in Roots), de Internationale Etalage FoodX, evenementen en R&D zoals de 'bananenkas'.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Tot 2040 komen er naar verwachting 11.000 tot 15.000 woningen bij. Dit beïnvloedt de luchtkwaliteit, de geluidsoverlast, de perceptie van het verkeersbeeld, de mate van gezond bewegen en daarmee het menselijk welzijn. De afname van spitsgebonden verplaatsingen (meer thuiswerken) zal, waarschijnlijk door de hoge arbeidsparticipatie, gering zijn. Doordat het openbaar vervoer steeds minder reizigers krijgt, wordt het buitengebied minder goed bediend. Schaalvergroting en functieveranderingen in landbouwgebieden leiden tot meer intensiteit en diversiteit van vervoersbewegingen. Het verkeersbeeld in woonstraten verandert: steeds meer inkopen worden aan huis bezorgd. De transformatie van winkels en kantoren naar woningen heeft effect op het spits- en parkeerprofiel. De jongere generatie is minder gericht op bezit waardoor op termijn een verschuiving van autobezit naar autogebruik is te verwachten. Deelmobiliteit gaat een steeds volwaardigere plek in ons mobiliteitssysteem innemen. Voor korte ritten moet de fiets een betere concurrentiepositie krijgen dan de auto. Voor middellange afstanden is de (elektrische) fiets een steeds beter alternatief. De gemeente stimuleert en faciliteert duurzame mobiliteit en verkeersveiligheid door middel van onderhoud en aanleg van infrastructuur en gedragsbeïnvloeding.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Economische Ontwikkeling	3.121 N	4.926 N	3.868 N	3.805 N	3.653 N	3.528 N
Uitgifte Bedrijfslocaties	9.083 N	15.816 N	12.855 N	10.558 N	14.501 N	11.650 N
Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid	2.885 N	4.072 N	4.704 N	4.247 N	3.720 N	3.807 N
Lasten programma	15.090 N	24.813 N	21.427 N	18.610 N	21.874 N	18.985 N
Economische Ontwikkeling	467 V	761 V	497 V	497 V	497 V	497 V
Uitgifte Bedrijfslocaties	3.417 V	15.594 V	12.617 V	10.322 V	14.264 V	11.413 V
Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid	1.613 V	1.606 V	1.637 V	1.637 V	1.637 V	1.637 V
Baten programma	5.497 V	17.961 V	14.751 V	12.456 V	16.398 V	13.548 V
Saldo van baten en lasten	9.593 N	6.852 N	6.676 N	6.154 N	5.476 N	5.437 N
Storting reserve	246 N	193 N	354 N	1.451 N	353 N	130 N
Onttrekking reserve	648 V	783 V	861 V	1.513 V	415 V	191 V
Resultaat	9.191 N	6.262 N	6.169 N	6.093 N	5.414 N	5.376 N

Productgroep Economische Ontwikkeling

Doel

Voldoende bedrijvigheid, dynamiek en investeringen in Ede, zowel over de volle breedte van de Edese economie als specifiek voor de doelstellingen gelieerd aan 'Ede kiest voor Food'. Denk daarbij aan een sterk kennisecosysteem en een gezond, duurzaam voedselsysteem. Daarnaast werken we aan een goed functionerende arbeidsmarkt, waar vraag en aanbod in balans zijn.

Ketenpartners

Regio Foodvalley, Provincie Gelderland, Foodvalley NL, VNO/NCW; EBC (Edes Bedrijfs Contact) en overige bedrijventerrein- en winkeliersverenigingen.

Provincies Gelderland en Utrecht, ministeries LNV, EZK, VWS en BZK, Voedselraad, Voedingscentrum, Ziekenhuis Gelderse Vallei, NEON, Voedingsalliantie, MUFPP.

In het programma werkgelegenheid werken we samen met WUR, COG, Aeres groep, CHE, NRTO, VNO-NCW, FOV, FNV, CNV, UWV, andere gemeenten in de regio en Nederland.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Omgevingsvisie Ede 2040](#) (2022)
- [Investeringsagenda Vestigingsklimaat Foodvalley 2030](#) (2020-2021)
- [Strategische Agenda Regio Foodvalley](#) (2020)
- [Regionale kantorenvisie](#) (2019)
- [Structuurvisie WFC](#) (2019)
- [Veluwe Agenda 2030](#)
- [Regionaal Programma Werklocaties Regio Foodvalley 2022 – 2026](#)
- [Visie Werklocaties Regio Foodvalley 2020-2030](#)
- [Visie op Recreatie en Toerisme](#) (2017)
- [Retailvisie 2030](#) (2016)
- [Plan Levendig Centrum](#) (2015/2016)

- [Actualisering PDV -beleid Regio Foodvalley 2020-2025](#)
- [Visie openbare ruimte gemeente Ede](#) (2016)
- [Startnotitie duurzaam Ede](#) (2015)
- [Visie Food](#) (2015)
- [De economische ambitie van Ede \(programma Economie\)](#) (2013).

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel Prestaties	<p>Behoud en toename van bedrijven en werkgelegenheid in Ede.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking met lokale bedrijfsleven en bedrijvenverenigingen versterken middels concrete projecten die bijdragen aan het doel. Door middel van een subsidieregeling willen we zowel overkoepelend als op bedrijventerreinniveau de samenwerking stimuleren. • Account- en relatiemanagement op hoog niveau houden door inzet van capaciteit en middelen. Daarbij hebben we specifieke accountmanagers voor recreatiebedrijven, retailgebieden en bedrijvenlocaties. • Bijdragen aan toekomstbestendige werklocaties (centrum, bedrijventerreinen, kantoorlocaties), investeren op revitaliseren en intensiveren van bestaande terreinen. • Investeren in samenwerking tussen gemeente, onderwijs en bedrijfsleven. • Stimuleren en faciliteren van innovatieve samenwerking voor het tegengaan van netcongestie op de bedrijventerreinen, zoals BTA12.
Subdoel Prestaties	<p>Toekomstbestendige en levendige centra en detailhandelsstructuur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken binnen projectorganisatie van het Platform Ede Centrum met winkeliers, horeca, cultuur en vastgoedeigenaren. • Verder versterken van de collectieve ondernemersvertegenwoordiging. • Bijdragen aan herinrichting van retailgebieden en het faciliteren en stimuleren van initiatieven van ondernemers en eigenaren in lijn met de Retailvisie 2030. • Versterken van de verbinding met evenementen, toerisme, cultuur en met sociale thema's.
Subdoel Prestaties	<p>Groei agrifoodcluster in termen van werkgelegenheid en aantal bedrijven/partijen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren versterking Kennis Hart in samenwerking met partijen als OostNL, WUR, FoodvalleyNL, CHE, bedrijven. Door projecten zoals FoodX, waar de regionale en Nederlandse kennisinfrastructuur binnen Food wordt ontsloten voor buitenlandse (handels)partners en kennisinstellingen. • Opstellen ontwikkelkader gebiedsprogramma KennisAs.
Subdoel Prestaties	<p>Ede is in 2025 een gemeente waar alles rond voedsel samenkomt waardoor bedrijven en organisaties zich hier graag vestigen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van korte voedselketens ten behoeve van het creëren van marktkansen voor Edese (agrarische) ondernemers en het verbinden van Edenaren met het buitengebied. • Stimulering samenwerking en Food-educatie en informatie op scholen, bij evenementen en bij recreatieve activiteiten. • Stimuleren van duurzaam en innovatief ondernemerschap (MKB) in de hele voedselketen ten behoeve van een robuuste en toekomstbestendige agrifoodsector.
Subdoel Prestatie	<p>Een goed functionerende arbeidsmarkt waarin Ondernemers, Onderwijs en Overheid elkaar versterken vanuit de Human Capital Agenda.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Middels projecten en acties aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt vergroten. • Meer inzetten op aandacht bij MKB voor leercultuur en strategische personeelsplanning

- Het onbenut arbeidspotentieel (o.a. gepensioneerden, deeltijders) maximaal inzetten
- Stimuleren van werkgevers om in te zetten binden van medewerkers door bijvoorbeeld bedrijfspitaliteit

Subdoel Prestaties

Excellente dienstverlening via het werkgeversservicepunt.

- Werkgevers bieden duurzame kansen en mogelijkheden aan de werkzoekenden met kwetsbare positie op de arbeidsmarkt (zoals statushouders, mensen met een beperking).
- Opdracht aan Werkgeversservicepunt verstrekken met als doel dat meer inzicht ontstaat in uitstroomresultaten in relatie tot de middelen.
- Opdracht aan Werkgeversservicepunt verstrekken met als doel dat werkgevers ontzorgd worden zodat wij kansen kunnen bieden aan werkzoekenden.

Subdoel Prestaties

Meer jong (top)talent kiest voor Ede, en de regio.

- Meer jongeren vroegtijdig binden en boeien aan Ede middels programma's met onder andere lokale ondernemers en onderwijsinstellingen;
- Bieden van faciliteiten voor startende ondernemers en startups
- Project aanbieden waar leerlingen/jongeren kennis maken met het ondernemerschap

Subdoel Prestaties

Stimuleren van Leven Lang Ontwikkelen (LLO) en inzetten op aanpak krapteberoepen

- Bewustwording tot stand brengen over het belang dat meer medewerkers al hun ervaring en competenties inzetten op de plek waar dit het meeste nodig is.
- Bedrijven een ontwikkeltraject op het gebied van LLO aanbieden. Waarbij bedrijven ondersteund worden door arbeidsmarktcoaches
- Aanbieden van regionale LLO leerkringen waarin bedrijven samen uitwisselen en leren van elkaar
- Duurzame inzetbaarheid: met werkgevers en onderwijs mensen vanuit het vak van het verleden opleiden voor de kansen van de (nabije) toekomst.
- Inzetten op (om)scholing en oriëntatie(carrousel) ten aanzien van kraptesectoren zoals de techniek en zorg
- Transitie vormgeven: voor ieder probleem op de arbeidsmarkt zijn de mensen deels aanwezig, maar op de verkeerde plek

Subdoel Prestaties

Meer bedrijven/organisaties zetten in op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO)

- Inspireren van bedrijven en organisaties door informatie te delen.
- Aanbieden van praktische tools om MVO te bevorderen en uit te voeren.
- Stimuleren van een netwerk van MVO bedrijven/organisaties, die kennis delen, samenwerken en zaken doen.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage nieuwe bedrijven in Ede	10,8	13,0	11,9	13,3	13,6	14,8	n.v.t.
<i>Aandeel nieuwe gestarte bedrijven (ten opzichte van totaal aantal bedrijven). Percentage 2021 met terugwerkende kracht aangepast.</i>							
Percentage ontwikkeling aantal bedrijven gemeente Ede	1,2	5,4	3,4	4,7	4,2	5,0	n.v.t.
<i>Jaarlijkse groei van het aantal bedrijven in gemeente Ede.</i>							
Percentage leegstaand winkelvloeroppervlak in Ede-Centrum	17,6	15,4	20,6	24,5	16,6	11,1	n.v.t.

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal winkels (verkooppunten) Ede Centrum exclusief leegstand	335	336	338	327	338	317	n.v.t.
Aantal arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners van de beroepsbevolking (15 t/m 74 jaar)	680	680	690	672	674	702	n.v.t.
<i>Depla-indicator.</i>							
Aantal banen in topsector Agrifood	7.756	7.884	8.186	8.350*	8.180*	8.602	n.v.t.
<i>* Nieuwe data werkgelegenheid met terugwerkende kracht gepubliceerd door provincie Gelderland.</i>							
Percentage foodstarters (van totaal aantal starters) in Ede	5,4	5,8	5,7	6,7	5,2	5,9	n.v.t.
<i>Aandeel nieuwe gestarte Food-bedrijven (ten opzichte van totaal startende bedrijven). Metingen met terugwerkende kracht aangepast.</i>							
Oordeel inwoners over horeca-aanbod	-	7,1	-	7,2	-	7,2	n.v.t.
<i>Oordeel uitgedrukt in een rapportcijfer van 1 t/m 10 (1 = zeer slecht en 10 = uitstekend). Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Aantal MBO Food studenten dat in Ede studeert	3.358	3.372	3.384	3.417	4.708	4.480	n.v.t.
<i>Aantal MBO studenten ingeschreven aan MBO-FOOD opleiding in Ede. Food-opleidingen bestaan uit de MBO-sector 'agrarisch' en bedrijfstak 'Voedsel en leefomgeving'.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Bezoekt minstens 1x per week Ede Centrum	-	34	-	29	-	30	33
<i>Percentage. Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Oordeel inwoners over Ede Centrum	-	6,4	-	6,6	-	6,8	7,0
<i>Rapportcijfer van 1 t/m 10 (1 = zeer slecht en 10 = uitstekend). Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage bedrijven dat inzet op Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) (1)	-	-	-	-	-	-	5,0
<i>Selectie gemaakt op bedrijven uit Ede met 5 of meer medewerkers die economisch actief zijn en inzetten op MVO. Meetgegevens beschikbaar vanaf 2023.</i>							

Vervallen indicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Oordeel inwoners over aanbod activiteiten/festivals	-	6,4	-	6,3	-	6,4	n.v.t.
<i>Indicator is overgeheveld naar programma 1, productgroep Evenementen.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Lasten	3.121 N	4.926 N	3.868 N	3.805 N	3.653 N	3.528 N
Baten	467 V	761 V	497 V	497 V	497 V	497 V
Storting reserve	25 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	320 V	449 V	198 V	0 N	0 N	0 N

Toelichting

De belangrijkste verschillen in de productgroep Economische ontwikkeling tussen 2023 en 2024 worden verklaard door:

- Het incidentele budget voor het opstellen van een integraal plan voor een toekomstbestendige huisvesting van Cultura en Astant vervalt in 2024 (€ 450.000).
- De middelen voor het opstellen van een gebiedsvisie voor de KennisAs (€ 387.000 verschil lasten) zijn enkel toegekend voor 2023. Voor 2024 is nog geen budget beschikbaar. In deze middelen werd vanuit gemeente Ede voor € 200.000 bijgedragen en door provincie Gelderland voor € 187.000 (verschil baten).

- De middelen voor het ontwikkelen van nieuwe werklocaties (€ 200.000), Food (€ 90.000) en toekomstbestendige WKO op BTA12 (€ 88.000) zijn incidenteel toegekend voor 2023
- Revitalisatie van Kievitsmeent, waarvoor middelen beschikbaar zijn gesteld vanuit Reserve Cofinanciering (€ 50.000 baten) en vanuit provincie Gelderland (€ 50.000) loopt niet door in 2024.
- In 2023 zijn vanuit herstelagenda corona nog middelen beschikbaar gesteld voor herstelbijdragen ten behoeve van een levendige gemeente (€ 146.000) met dekking vanuit reserve steun en herstel corona.
- Overige wijzigingen komen in totaal uit op circa € 404.000 extra lasten in 2024. Het betreft reguliere wijzigingen als gevolg van prijscompensaties, actualisatie van personeelskosten en met name actualisatie van kapitaallasten (€ 237.000). De toename van kapitaallasten wordt voornamelijk veroorzaakt door het afsluiten van investeringsprojecten in het kader van Levendig Centrum.

Productgroep Uitgifte bedrijfslocaties

Doel

Voldoende bedrijventerreinen/werklocaties beschikbaar die kwalitatief voldoen aan de vraag van het bedrijfsleven.

Ketenpartners

Regio Foodvalley; provincie Gelderland; EBC (Edes Bedrijfs Contact); overige bedrijfs/ondernemersverenigingen; private ontwikkelende partijen.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Investeringsagenda Vestigingsklimaat Foodvalley 2030](#) (2020-2021)
- [Structuurvisie WFC](#) (2019)
- [Regionale programmering bedrijfsterreinen Foodvalley](#) 2022-2026
- [Nota Maatschappelijk Ondernemend Grondbeleid](#) 2022

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Huisvesten van bedrijven op Edese werklocaties en (naar behoefte) ontwikkeling van hoogwaardige nieuwe locaties, binnen de huidige uitdagingen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • In kaart brengen en waar mogelijk oplossen van factoren die de uitgifte en ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen momenteel bemoeilijken zoals stikstof, netcongestie, hoge bouwkosten, etc. • Het (met partners) voorbereiden en realiseren van nieuwe werklocaties, conform vastgesteld beleid. • Vervolg voorbereiding bedrijventerrein Harskamp. • Faciliteren projectinitiatieven De Stroet IV en Kievitsmeent II • In kaart brengen mogelijkheden tot intensivering en optimalisering van bestaande bedrijventerreinen. • Stimuleren van vestiging van agro- en foodbedrijven en kennisinstellingen in Ede, door huisvesting op het Food Innovation District en het stimuleren van vestiging van starters.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage ontwikkeling aantal bedrijven bedrijventerreinen	0,9	6,0	2,4	3,5	5,6	5,0	n.v.t.
<i>Jaarlijkse groei van het aantal bedrijven gevestigd op bedrijventerreinen.</i>							
Oppervlakte uitgegeven nieuwe bedrijventerreinen	6,9	11,1	4,9	3,4	9,2	0,3	n.v.t.
<i>Aantal hectare grond uitgegeven voor (nieuwe) bedrijventerreinen.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	9.083 N	15.816 N	12.855 N	10.558 N	14.501 N	11.650 N
Baten	3.417 V	15.594 V	12.617 V	10.322 V	14.264 V	11.413 V
Storting reserve	58 N	76 N	239 N	1.337 N	239 N	16 N
Onttrekking reserve	176 V	252 V	385 V	1.483 V	385 V	162 V

Toelichting

De begrote lasten en baten zijn gebaseerd op de projectplanningen zoals deze bij het MPG 2023 zijn vastgesteld. De daling van baten en lasten van circa € 3 miljoen wordt met name veroorzaakt door de verwachte daling van leveringen op het bedrijventerrein A12-De Klomp. De lagere lasten komen voort uit de hiermee samenhangende balansmutatie.

Productgroep Bereikbaarheid en Verkeersveiligheid

Doel

Ede heeft een verkeers- en vervoersysteem dat maximaal bijdraagt aan een goed vestigingsklimaat, een prettig woonklimaat en aan de behoefte om te ontmoeten en te verbinden waarbij de negatieve gevolgen (zoals emissie) van mobiliteit zo veel mogelijk worden beperkt.

Ketenpartners

Regio Foodvalley (de gemeenten hierin), provincies Gelderland en Utrecht en het Rijk. Openbaar vervoerbedrijven (landelijk en regionaal).

CROW (bepaalt met veel adviseurs landelijke richtlijnen voor weginrichting).

Er is een regionaal mobiliteitsconvenant. Hieraan nemen grote bedrijven, overheidsorganisaties en onderwijsinstellingen deel. De regio zet een mobiliteitsmakelaar in, die samen met deze partijen plannen maakt om het vervoer van personeel slimmer, duurzamer en gezonder te maken. In 2023 heeft de mobiliteitsmakelaar flink ingezet op de werkgeversaanpak, nadat dit tijdens enige tijd na de coronaperiode vrijwel stillag. Aanbieders van deelmobiliteit nemen een steeds prominentere rol in hun bijdrage aan duurzame mobiliteit.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- Koersnota Mobiliteit (2023)
- Beleidsregel Parkeernormen gemeente Ede (2023)
- Omgevingsvisie (2022)
- [Integrale projecten Verkeer & Ruimte Levendig Centrum](#) (2018)
- [Van peloton naar kopgroep. Fietsplan gemeente Ede](#) (2016)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Het aantal verkeersdoden en -gewonden in de gemeente Ede neemt af. In 2030 is het aandeel inwoners dat (zeer) tevreden is over de verkeersveiligheid in de buurt toegenomen tot 60%.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Intensiveren diverse campagnes die zich richten op gedragsbeïnvloeding (scholieren, alcohol, afleiding in het verkeer, enz.). • In samenwerking met provincie verbeteren oversteekbaarheid langzaam verkeer op N224 Ede en N310 Otterlo. • Opstellen en uitvoeren uitvoeringsprogramma GOW-B wegen om fietsveiligheid op gebiedsontsluitende wegen te verbeteren.
Subdoel	In 2030 wordt 35% van alle verplaatsingen in de gemeente Ede gemaakt met de fiets. In 2040 is het aandeel inwoners van Ede dat dat meer dan 3 dagen per week fietst gestegen tot minimaal 65%.
Prestaties	<p>In 2030 is 90% van de inwoners (zeer) tevreden over fietspaden/fietsroutes in de buurt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren diverse 'Fietsplan 2016' projecten zoals hoogwaardige fietsroute Ede-Bennekom-Wageningen. • Opstellen en uitvoeren 'Uitvoeringsprogramma Fiets 2023'. • Fietsstimulering (door onder andere gedragsinterventies en campagnes). • Regionale werkgeversbenadering 'slim op weg'.
Subdoel	De reistijdverhouding tussen openbaar vervoer en auto verbetert tussen 2025 en 2040 ten gunste van het OV op de regionale verbindingen Ede-Wageningen en Ede-Veenendaal.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren ontwikkeling van de Rijnlijn (opvolger Valleilijn bus) tot Hoogwaardig Openbaar Vervoer tussen Ede en Wageningen (en Arnhem). • Haalbaarheidsstudie Hoogwaardig Openbaar Vervoer tussen Ede en Veenendaal.
Subdoel	Deelmobiliteit (free-floating en/of op vaste mobiliteitshubs) is een volwaardig onderdeel van het mobiliteitsaanbod en-gebruik in de gemeente Ede.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiden pilot (deel)bakfietsen in Ede. • Pilot elektrische deelfietsen KennisAs. • Instellen mobiliteitsfonds voor uitbreiding aanbod deelmobiliteit Ede-centrum.
Subdoel	Het aandeel inwoners van Ede dat vaak verkeersoverlast ervaart neemt af (agressief verkeersgedrag, geluidsoverlast door verkeer, te hard rijden, parkeeroverlast).
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Geen specifieke prestatie.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Verkeersongevallen met dodelijke afloop (%)	0,4	0,4	0,2	0,3	0,8	n.n.b.	n.v.t.
<i>Meting 2022 nog niet beschikbaar.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal openbare laadpalen, geplaatst in opdracht van de gemeente	42	56	92	128	174	247	510
<i>Het aantal laadpalen dat in opdracht van de gemeente Ede in de openbare ruimte is geplaatst. Iedere laadpaal is voorzien van twee laadpunten.</i>							
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over de verkeersveiligheid in de buurt	-	62	-	57	-	52	54
<i>Oordeel inwoners. Wordt tweemaal gemeten.</i>							
Fietsgebruik Edenaren	-	56	-	48	-	53	56
<i>Percentage Edenaren dat minimaal vier keer per week de fiets gebruikt. Wordt tweemaal gemeten.</i>							
Percentage fietsverplaatsingen van alle verplaatsingen binnen gemeente Ede (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>Wordt tweemaal gemeten. *</i>							
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over fietspaden/fietsroutes van en naar de buurt	-	86	-	86	-	83	80
<i>Wordt tweemaal gemeten.</i>							
Verkeersongevallen per 100.000 inwoners (inclusief rijks- en provinciale wegen)	789	738	860	617	655	n.n.b.	750
<i>Meting 2022 nog niet beschikbaar.</i>							
Aanbod deelauto's (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>*</i>							
Aanbod deel(bak)fietsen (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>*</i>							
Percentage inwoners dat verplaatsingen met deelmobiliteit maakt (onderscheid naar type verplaatsing en type deelmobiliteit) (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>*</i>							
Aantal verkeersslachtoffers/100 km weglengte (onderscheid naar type weg) (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>*</i>							
Reistijden auto op assen Ede-Wageningen en Ede-Veenendaal (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>*</i>							
Reistijden OV op assen Ede-Wageningen en Ede-Veenendaal (1)	-	-	-	-	-	-	-
<i>*</i>							
Percentage inwoners dat aangeeft in hun buurt vaak overlast te ervaren van agressief verkeersgedrag (1)	41	-	43	-	48	-	45
<i>Wordt tweemaal gemeten. *</i>							
Percentage inwoners dat aangeeft in hun buurt vaak overlast te ervaren van geluidsoverlast door verkeer (1)	38	-	41	-	46	-	45
<i>Wordt tweemaal gemeten. *</i>							
Percentage inwoners dat aangeeft in hun buurt vaak overlast te ervaren van te hard rijden (1)	71	-	72	-	77	-	75
<i>Wordt tweemaal gemeten. *</i>							
Percentage inwoners dat aangeeft in hun buurt vaak overlast te ervaren van parkeeroverlast (1)	43	-	45	-	48	-	45
<i>Wordt tweemaal gemeten. *</i>							
Vervallen indicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de buurt met het OV	-	68	-	69	-	62	n.v.t.
<i>Indicator sluit niet meer aan bij de (nieuwe) subdoelen.</i>							
Verkeersdrukke snelwegen (avondspits)	15,3	15,7	16,3	13,5	13,6	n.n.b.	n.v.t.
<i>Reistijd A12 Maanderbroek (Ede) - Waterberg (Arnhem) in minuten. Indicator sluit niet meer aan bij de (nieuwe) subdoelen.</i>							
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over de bereikbaarheid van de buurt met de auto	-	88	-	89	-	85	n.v.t.
<i>Indicator sluit niet meer aan bij de (nieuwe) subdoelen.</i>							
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over parkeergelegenheid in de buurt	-	63	-	61	-	56	n.v.t.
<i>Indicator sluit niet meer aan bij de (nieuwe) subdoelen.</i>							

Vervallen indicatoren			Metingen 31-12				Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Aantal bedrijventerreinen, ontsloten door een snelle fietsroute (SFR)	1	1	1	3	3	3	4
<i>Indicator sluit niet meer aan bij de (nieuwe) subdoelen.</i>							
Aantal gemeentelijke voorrangsrondtes	24	24	24	25	25	25	28
<i>Indicator sluit niet meer aan bij de (nieuwe) subdoelen.</i>							

* Nieuwe indicator, daarom nog geen meetgegevens en streefwaarde voor 2024.

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	2.885 N	4.072 N	4.704 N	4.247 N	3.720 N	3.807 N
Baten	1.613 V	1.606 V	1.637 V	1.637 V	1.637 V	1.637 V
Storting reserve	163 N	117 N	115 N	114 N	114 N	114 N
Onttrekking reserve	151 V	82 V	279 V	30 V	30 V	30 V

Toelichting

De lasten voor het onderdeel verkeersveiligheid nemen in 2024 toe met € 592.000 ten opzichte van 2023. Dit wordt veroorzaakt door:

- Een toegezegde bijdrage van € 248.000 in 2024 voor de herinrichting N310 bij Harskamp aan provincie Gelderland die verantwoordelijk is voor de uitvoering. De bijdrage wordt gedekt vanuit de reserve cofinanciering (verschil onttrekking reserve).
- Vanuit het bestuursakkoord zijn in de Programmabegroting 2023-2026 middelen beschikbaar gesteld voor verschillende ambities (schaalsprong, fietsverbindingen, snelheidsbeperking) met daarbij een planning van uitgaven. Dit leidt tot extra lasten in 2024 ten opzichte van 2023 (€ 175.000).
- Overige wijzigingen komen in totaal uit op circa € 169.000 extra lasten in 2024, het betreft reguliere wijzigingen als gevolg van prijscompensaties, actualisatie van kapitaallasten en actualisatie van personeelskosten. Met name afronding van investeringsprojecten vanuit het fietsplan zorgt in de actualisatie van kapitaallasten voor verschillen.

Op parkeren spelen enkel kleine reguliere wijzigingen waardoor lasten met circa € 40.000 toenemen in 2024.

5

RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Grondexploitatie: wonen, bouwen en wonen | Woningmarkt
Algemene milieuactiviteiten, duurzaamheid, afvalstoffenverwijdering | Duurzaamheid en energie
Ruimtelijke ontwikkeling, omgevingsvergunning, ontwikkeling buitengebied, Recreatie en Toerisme | Ruimtelijke planvorming

Doel programma

Met het onze dragende systemen (natuurlijk systeem, mobiliteit, energienetwerken en omgevingskwaliteit) als fundament ontwikkelt Ede zich tot een economisch, sociaal én fysiek gezonde gemeente.

Ontwikkelingen programma

Inleiding

We zien dat het realiseren van de ruimtelijke ambities complexer is dan ooit. Binnen Ede-stad hebben we te maken met een enorme (sociale)woningbouwopgave die we moeten realiseren in de context van de stikstofcrisis, netwerkcongestie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid, leefbaarheid, etc. In het landelijk gebied is herstel van onze natuurgebieden noodzakelijk. Dit vraagt om een forse transitie van de landbouw.

We hebben te maken met druk vanuit Rijk en Provincie op deze opgaven, waarbij het vaak onduidelijk is wat er gevraagd gaat worden en wanneer. Ook over de financiële bijdragen is onduidelijkheid. En door de komst van de Omgevingswet wijzigen ook wettelijke kaders. In dit weerbarstige speelveld staan onze gemeentelijke grondexploitaties steeds verder onder (financiële) druk.

Door al deze ontwikkelingen kunnen we niet reactief zijn en afwachten wat er op ons afkomt. Het vraagt om regie en wendbaarheid. De Omgevingsvisie Ede 2040 geeft richting. Om de doelen uit de Omgevingsvisie daadwerkelijk te kunnen realiseren voeren we onderzoeken uit naar de effecten op vier dragende systemen. Dit zijn de verkeersinfrastructuur, de milieuruimte (onder andere fijnstof, geur en geluid), het energienetwerk en de natuurlijke systemen (bodem en water). Deze geven input voor op te zetten gebiedsprogramma's en uit te voeren projecten.

Naast stedelijke ontwikkelingen is ook de transitie van het landelijk gebied omvangrijk en complex. In deze opgave werken we aan herstel en versterking van de draagkracht van het natuurlijk systeem zoals aangegeven in de omgevingsvisie (De natuur als basis, de Veluwe Centraal en de Eigenheid van Ede). Belangrijk daarvoor is de verandering van de landbouw naar een natuurinclusieve, circulaire landbouw, die werkt met respect voor natuur, binding heeft met de omgeving en economisch perspectief heeft (Werk maken van Foodvalley). De veranderingen worden zodanig in goede banen geleid dat het woon- en leef- en werkklimaat voor boeren en bewoners in ons landelijk gebied prettig blijft (Leven in gezonde wijken, dorpen en buurtschappen). Een gezond landelijk gebied waarin functies niet náást elkaar maar mét elkaar bestaan.

Tenslotte. In de afgelopen jaren is steeds duidelijk geworden dat de grote opgaven regionaal opgepakt moeten worden, waarbij we als centrumgemeente vanuit meerdere rollen onze belangen vertegenwoordigen. De Omgevingsvisie vormt steeds ons uitgangspunt hierbij. Door de toenemende regionalisering op het gebied van verstedelijking en wonen is het noodzakelijk dat we hier onze organisatie op versterken. Hierdoor borgen we dat er een goede wisselwerking ontstaat tussen de uitvoering van de Omgevingsvisie en de (boven)regionale ontwikkelingen.

Volkshuisvesting (Woningmarkt)

Het is duidelijk dat er een grote woningbouwopgave is in Ede. Het is zaak dat de productie op peil blijft en tegelijkertijd dat we planvoorraad toevoegen. Ook op dit punt is de Omgevingsvisie richtinggevend. Hierin is aangegeven dat we gaan verdichten in Ede-Stad, voor de dorpen de eigen autonome groei wordt gefaciliteerd en daarnaast dat we inzetten op uitbreidingslocaties zoals Kernhem Noord en de Kenniscampus. Naast de hierboven genoemde middelen voor de uitvoering van de Omgevingsvisie zijn er middelen nodig om ook marktpartijen die een bijdrage leveren aan onze woningbouwopgave te faciliteren en stimuleren.

De woningmarkt zal ook de komende jaren kampen met wachtlijsten in de huursector, stagnatie in de verkoop van nieuwbouwprojecten en uitdagingen op het gebied van betaalbaarheid. Het aanbod in de particuliere verhuur zal dalen als gevolg van fiscale maatregelen en stijgende rente. En dat terwijl de woningvraag onverminderd hoog zal blijven. Met provincie en rijk hebben we als gemeente samen met de andere regiogemeenten een woondeal gesloten met daarin de opgave om tot en met 2030 ongeveer 7.000 woningen te realiseren in de gemeente Ede. In de woondeal staan afspraken over de aantallen, de programmering over de prijssegmenten en de fasering. Het accent ligt op betaalbaarheid. In de woondeal staan afspraken gericht op de vraag van doelgroepen en thema's zoals flexwonen en vakantieparken. Via regionale woontafels worden de afspraken gemonitord. Door nieuwbouw, doorstroming en betere benutting van de bestaande woningvoorraad dragen wij bij aan het verminderen van het tekort aan woonruimte. Nieuwe dekkingsbronnen zijn nodig nu de betaalbaarheid cruciaal is; de klassieke functie van woningbouw als kostendrager in gebiedsontwikkelingen staat onder druk. Aanpassing van het grondbeleid is nodig, zo blijkt ook uit een recente kamerbrief. Nieuwe wetgeving (zoals de Wet goed verhuurderschap, de Wet Betaalbare huur, de wijziging van de Huisvestingswet 2014 en de Wet versterking regie op de volkshuisvesting) vergt aanpassing van gemeentelijk beleid, uitvoering en handhaving.

Duurzaamheid

Het Rijk heeft de landelijke klimaatdoelen aangescherpt naar 60% CO₂-equivalent reductie in 2030 en klimaatneutraal in 2050. Om die doelen te realiseren zet het Rijk in op een versnelling van de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Een grote plus op lopende beleid. Hiervoor heeft het een perspectief gecreëerd tot 2030 door:

- een klimaatplan - met een uitvoeringsplan- op te stellen;
- een klimaat- en transitiefonds - met rijksmiddelen voor gemeenten- op te richten;
- acties en doelen uit het Klimaatakkoord voor gemeenten op te stellen;
- een doorkijk te geven vanaf 2040.

Het Rijk stelt voor deze versnelde uitvoering geoormerkt geld ter beschikking aan gemeenten. Gemeente Ede heeft middelen ontvangen om onder andere te investeren in capaciteit voor de uitvoering van beleid. Voor de financiering van de lopende inspanningen blijven de eigen middelen noodzakelijk. Een deel daarvan wordt ingezet om werk te maken van circulaire economie als versneller van de klimaatdoelen.

Ontwikkelingen in het landelijk klimaat- en energiebeleid waar ook Ede mee te maken heeft zijn:

- de klimaatdoelen;
- het Nationaal Isolatieprogramma voor versnelde isolatie van woningen, aanpak van energiearmoede en gebiedsgerichte warmtetransitie;
- Landelijk Actieplan Netcongestie;
- en de voorbereiding van duurzame stadslogistiek.

Het biedt ons kansen om op grotere schaal dan nu van publieke waarde te zijn in de energietransitie voor inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. De krappe arbeidsmarkt en de congestie op onze energienetten zorgen voor grote uitdagingen.

Huishoudelijk afval - In de klimaataanpak van het Rijk wordt ingezet op circulaire economie mede door het beprijzen van het verbranden van (huishoudelijk) afval. Naar verwachting stijgt hierdoor de verbrandingsbelasting. In 2023 is de UPV (Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid) voor textiel van kracht geworden. Producenten en importeurs van textiel zijn verantwoordelijk voor hergebruik en recycling maar hebben nog geen concrete afspraken met gemeenten over inzameling en vergoeding gemaakt. In 2024 zal Regio De Vallei de verwerking van huishoudelijk restafval aanbesteden

Gezonde leefomgeving - De fysieke leefomgeving heeft veel invloed op de gezondheid en levensstijl van inwoners. Bij een gezonde leefomgeving gaat het qua gezondheidsbescherming om milieuaspecten zoals luchtkwaliteit, geluid en geur. De gemeente Ede is op grond van Europese en nationale regelgeving verplicht om een maatregelenprogramma op te stellen voor luchtkwaliteit. In de Omgevingsvisie Ede 2040 wordt het programma gezonde leefomgeving genoemd om de wettelijke verplichtingen en doelstellingen op het gebied van een gezonde leefomgeving te kunnen uitvoeren, met daarin in ieder geval maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren. In 2024 gaan we aan de slag met het opzetten en uitvoeren van het programma gezonde leefomgeving. Sinds 2020 werken we in de uitvoering van het Schone Lucht Akkoord al samen (regionaal en landelijk). Het doel is dat verbetering van de luchtkwaliteit leidt tot 50% gezondheidswinst in 2030. De komst van de Omgevingswet heeft een grote invloed op de beleidsontwikkeling op milieugebied vanwege decentralisatie van bevoegdheden. Voor het nieuwe omgevingsplan zal in 2024 een milieueffectrapportage worden opgesteld voor het maken van de beleidskeuzes in het omgevingsplan. Parallel daaraan is er een aantal ontwikkelingen in wet- en regelgeving op Europees en nationaal niveau die van invloed zijn op keuzes in het programma gezonde leefomgeving en het omgevingsplan.

Ruimtelijke ontwikkeling

Dragende systemen - In de omgevingsvisie Ede 2040 is vastgelegd hoe ons natuurlijk systeem het fundament moet vormen voor onze ruimtelijke ontwikkeling. De vijf strategische keuzes zijn hiervoor leidend. Omdat we in Ede verschillende bodemsoorten hebben, zijn de (on)mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling overal anders. Naast herstel van het natuurlijk systeem zijn ook onze energie- en mobiliteitsnetwerken en onze omgevingskwaliteit (o.a. geur, fijnstof, geluid) essentiële dragende systemen. De effecten van onze groei op deze systemen brengen wij de komende jaren goed in beeld.

Het natuurlijk systeem als fundament - In Ede zijn hoge en lage, droge en natte, zandige en venige gebieden. Het landgebruik is vanwege deze variatie zeer divers. Hierdoor is een aantrekkelijk en afwisselend landschap ontstaan. Op de hoge zandgronden liggen de beschermde natuurgebieden van de Veluwe. In de aangrenzende Gelderse Vallei liggen zeer intensieve landbouwbedrijven. De 120.000 inwoners wonen voor het grootste deel in de overgangszone van de Veluwe naar de Vallei: in Ede-stad en de dorpen. Dit fraaie Edese landschap staat onder druk. De draagkracht van het natuurlijk systeem is niet meer toereikend om de groeiende bevolking en economie op te vangen. Het systeem is zo ver uit balans dat het zich niet meer kan herstellen. Dit uit zich onder meer in verdroging, hitte, verzuring, vergiftiging door chemische stoffen, overstromingsgevaar, neerslag van stikstof en afname van biodiversiteit. Om het evenwicht te herstellen, moeten we de aard en intensiteit van onze activiteiten aanpassen. Niet alles kan meer overal. We gaan prioriteiten stellen en keuzes maken. Als we dit niet doen zijn ruimtelijke ontwikkelingen (zoals woningbouw, infrastructuur, maatschappelijke voorzieningen) niet meer mogelijk in Ede en nemen investeringen om te houden wat we hebben fors toe. De complexe opgave om het natuurlijk systeem te herstellen en in balans te houden is dé uitdaging van onze ruimtelijke ontwikkeling.

Impuls ruimtelijke ontwikkeling - In Ede-Stad zien we een toenemende vraag naar mogelijkheden om locaties te verdichten of te transformeren. Passend bij de versnellingsopgave woningbouw gaan we initiatieven actief begeleiden. Daarnaast is het noodzakelijk (uitbreidings)locaties in voorbereiding te nemen voor onze lokale en regionale woon- en werkopgaven. Dit doen we door de groene kwaliteiten van onze leefomgeving te blijven versterken. Samen met de provincie Gelderland leggen we de ruimtelijke puzzel in een regionaal arrangement en in gebiedsprocessen. Deze lopen momenteel op De Ginkel, in het Renkums Beekdal, in Otterlo en in het Binnenveld. Voor een gezonde leefomgeving gaat de agrarische sector in transitie naar circulaire en natuur-inclusieve landbouw. Het is aan ons als gemeente om hiervoor planologische instrumenten te ontwikkelen.

Recreatie en toerisme - De natuur op de Veluwe staat onder druk. Met een verwachte groei van het aantal bezoeken aan de Veluwe met 25% neemt de druk in de komende 10 jaar verder toe. Deze wordt veroorzaakt door onze bevolkingsgroei (woningbouwopgave) en de groei van het toerisme. Voor een goede balans tussen recreatie/toerisme, bewoners en de natuur is een regierol van ons als overheid nodig. We streven niet zozeer naar meer bezoekers, maar zetten in op bestemmingsmanagement. We werken actief aan het zoneringsplan van de Veluwe dat onder regie van de provincie is opgesteld. Om aan de voorwaarden van dit plan te voldoen is het noodzakelijk om buiten de Veluwe (N2000) meer recreatief en toeristisch aanbod te creëren. Alleen dan kunnen we aan de behoefte van al onze inwoners voldoen. Door te investeren in recreatieve routes, aantrekkelijk landschap en het stimuleren van onze ondernemers kan het landelijk gebied deze benodigde capaciteit in de toekomst bieden.

Omgevingswet - Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking met een overgangstermijn tot 2032. Dit betekent een enorme operatie die veel van onze medewerkers en partners vraagt omdat veel procedures en instrumenten veranderen. Naar verwachting hebben we begin 2024 het concept Omgevingsplan Ede gereed voor een eerste participatieronde. Vervolgens brengen wij het Omgevingsplan Ede gefaseerd in procedure. We streven om eind 2027 het Omgevingsplan Ede gereed te hebben.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Woningmarkt	20.142 N	28.799 N	27.738 N	10.064 N	9.270 N	6.696 N
Duurzaamheid en energie	14.822 N	17.920 N	18.785 N	16.825 N	17.452 N	18.235 N
Ruimtelijke Planvorming	53.577 N	20.451 N	16.494 N	12.133 N	11.741 N	11.437 N
Lasten programma	88.542 N	67.170 N	63.016 N	39.022 N	38.463 N	36.367 N
Woningmarkt	19.909 V	27.337 V	24.301 V	9.860 V	8.625 V	6.054 V
Duurzaamheid en energie	13.482 V	15.355 V	17.862 V	16.951 V	17.988 V	18.770 V
Ruimtelijke Planvorming	31.916 V	6.889 V	7.287 V	5.038 V	5.038 V	5.038 V
Baten programma	65.308 V	49.581 V	49.450 V	31.849 V	31.651 V	29.862 V
Saldo van baten en lasten	23.234 N	17.590 N	13.566 N	7.173 N	6.812 N	6.505 N
Storting reserve	28.401 N	7.742 N	4.628 N	3.371 N	3.718 N	3.367 N
Onttrekking reserve	40.358 V	12.904 V	5.975 V	744 V	1.074 V	774 V
Resultaat	11.277 N	12.428 N	12.219 N	9.801 N	9.456 N	9.098 N

Productgroep Woningmarkt

Doel

We streven naar een functioneel- en financieel passende woning voor alle inwoners en woningzoekenden (meer specifiek voor alle volkshuisvestelijke doelgroepen) en streven daarmee naar de opbouw van een woningvoorraad passend bij de behoefte(n) van inwoners en bij de groeiprognozes van bevolking en huishoudens tot 2030.

Ketenpartners

Onder andere de woningbouwcorporaties en andere marktpartijen zoals projectontwikkelaars/bouwers, beleggers, makelaars, lokale/regionale koepels, zorgaanbieders, uitzendbureaus, werkgevers, huisvesters van arbeidsmigranten.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Beleidsregel prijsgrenzen en woningbouwprogrammering gemeente Ede 2023](#)
- [Woondeal 2022-2030 Regio Foodvalley](#) (2023)
- [Omgevingsvisie Ede 2040. Dierbaar. Duurzaam. Dynamisch.](#) (2022)
- [Nationale Bouw- en Woonagenda ministerie VRO](#) (2022)
- [Beleidsregel prijsgrenzen, prijscategorieën, uitgangspunten woningbouwprogrammering Ede 2021](#) (2021)
- [Doelgroepenverordening sociale koop- en huur en middeldure huur gemeente Ede](#) (2022)
- [Prestatieafspraken 2021-2025 \(jaarschijf 2022\) Woonstede, gemeente Ede, Huurdersbond Ede e.o. en huurdersorganisatie Bennekom](#) (2021)
- [Woonbehoefte op kernniveau in de gemeente Ede](#) (2021)
- [MPG 2023](#) (2022)
- [Monitor studentenhuisvesting](#) (2021)
- [Nota woningbouwproductie 2021](#) (2022)
- [Regeling Koopgarant gemeente Ede](#) (2020)
- [Notitie uitgangspunten huisvesting arbeidsmigranten](#) (2019)
- [Huisvestingsverordening gemeente Ede 2019-2023](#) (2019)
- [Beleidsnotitie betaalbare huur- en koopwoningen](#) (2019)
- [Regionaal Actieprogramma Wonen 2021-2024](#) (Foodvalley)
- [Woonvisie Ede 2030 inclusief Actieprogramma 2016-2018](#) (2015)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	In 2026 zijn er 100 flexwoningen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen een beleidskader op voor de realisatie van flexwoningen. • We maken voldoende middelen vrij voor het faciliteren van de bouw ervan.

Subdoel	In 2040 zijn er voldoende woningen voor specifieke doelgroepen zoals jongeren, ouderen, mensen met een zorgvraag, spoedzoekers en arbeidsmigranten.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen een woonzorgvisie vast gericht op wonen met een zorgvraag. • We faciliteren particuliere initiatieven voor huisvesting voor circa 700 arbeidsmigranten. • We maken afspraken met corporaties en zorgpartijen. • We monitoren de samenstelling van de woningvoorraad om bij te kunnen sturen.

Subdoel	In de periode 2023-2040 wordt 50% van de nieuwbouw betaalbaar* <ul style="list-style-type: none"> – Sociaal huur bij corporaties 30%, – sociale koop inclusief koopgarant 5-10% en – sociale koop en/of middenhuur 10-15%. * Het percentage kan wijzigen als gevolg van de Nationale Bouwagenda.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We maken afspraken met corporaties over sociale huurwoningen. • We maken afspraken met marktpartijen over sociaal koop en middenhuur.

Subdoel	In 2040 is de bestaande woningvoorraad beter benut zodat meer mensen zijn gehuisvest.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We onderzoeken de mogelijkheden voor woningsplitsing, kavelsplitsing, co-housing en (pre)mantelzorgwoningen.

**Subdoel
Prestaties**

In 2040 zijn er meer innovatieve woonconcepten zoals collectieve woonvormen.

- We stellen een beleidskader vast voor collectieve wooninitiatieven.
- We onderzoeken nieuwe collectieve woonvormen voor ouderen.
- We dagen de markt uit (tenders, prijsvragen, afspraken) om kleine woningen voor jongeren en kleine huishoudens te realiseren.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Totaal aantal nieuwe gereedgemaakte woningen (netto) inclusief flexwoningen	485	1.157	748	745	621	913	n.v.t.
Aantal gesloopte woningen	18	26	30	130	72	70	n.v.t.
Gemiddelde verkoopprijs van woningen	248	282	303	342	438	438	n.v.t.
Verkoopsnelheid woningen mediaan (in dagen)	47	43	35	28	22	23	n.v.t.
<i>Bron NVM.</i>							
Gemiddelde zoektijd sociale huur	2,3	3,0	2,6	2,4	2,8	3,2	n.v.t.
<i>Zoektijd in jaren. Betreft huurwoningen.</i>							
Percentage gerealiseerde sociale huurwoningen door marktpartijen	-	-	-	-	-	11	n.v.t.
<i>Percentage van het bruto aantal gerealiseerde woningen</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage woningen in gemeente Ede in eigendom van woningcorporaties	19,9	20,6	21,4	21,1	20,7	22	23*
<i>* We streven ernaar dat in 2030 de sociale huurvoorraad 30% van de totale voorraad omvat.</i>							

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Totaal aantal nieuwe gereedgemaakte woningen (bruto)	503	1.183	778	875	693	983	750
Aantal gerealiseerde flexwoningen	-	-	-	-	-	0	100
Percentage gerealiseerde sociale huurwoningen door corporaties	-	-	-	-	-	89	100*
<i>Percentage van het bruto aantal gerealiseerde woningen. * We streven naar 30% (lieft meer) sociale huurwoningen van de gehele woningbouwproductie. Van de te bouwen sociale huurwoningen willen we het liefst dat alles (dus 100%) door de corporaties wordt gerealiseerd.</i>							
Percentage gerealiseerde sociale koopwoningen laag (inclusief koopgarant)	-	-	-	-	-	5	10
<i>Percentage van het bruto aantal gerealiseerde woningen</i>							
Percentage gerealiseerde sociale koopwoningen hoog en/of middenhuurwoningen	-	-	-	-	-	6	20
<i>Percentage van het bruto aantal gerealiseerde woningen</i>							
Percentage betaalbare woningen van de totale (bruto)productie	-	-	-	-	-	76	60
<i>Percentage van het bruto aantal gerealiseerde woningen</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	20.142 N	28.799 N	27.738 N	10.064 N	9.270 N	6.696 N
Baten	19.909 V	27.337 V	24.301 V	9.860 V	8.625 V	6.054 V
Storting reserve	1.744 N	5.095 V	2.053 V	1.299 V	1.148 V	800 V
Onttrekking reserve	732 V	4.629 V	3.767 V	492 V	826 V	492 V

Toelichting

De begrote reservemutaties, lasten en baten zijn gebaseerd op de projectplanningen zoals deze bij het MPG 2023 zijn vastgesteld. De daling van baten (€ 3 miljoen) en lasten (€ 3,9 miljoen) is hoofdzakelijk gevolg van de verwachte afhandeling van de grondexploitatie projecten Kazerneterreinen, Kop van de Parkweg en Smachtenburg zoals die in het MPG 2023 zijn voorzien. De reservemutaties per jaarschijf volgen uit de afwikkeling van het resultaat grondbedrijf met de Algemene reserve (€ 0,9 miljoen).

In 2023 is € 3 miljoen overgeheveld van de reserve Cofinanciering naar het nieuwe Fonds Woningbouw. Dit budget wordt in 2024 onttrokken uit de reserve Fonds Woningbouw ter stimulering van de sociale woningen in lopende projecten.

Productgroep Duurzaamheid en energie

Doel

Een groene en gezonde gemeente. Door nieuwe perspectieven op hoe we wonen, omgaan met energie, landbouw, natuur, mobiliteit en economie te integreren. Om samen verder te gaan naar een klimaatneutraal Ede.

Ketenpartners

We werken samen met vele publieke en private organisaties, zoals diverse maatschappelijke organisaties, Energie Samen Foodvalley, energiecoöperatie ValleiEnergie, Warmtebedrijf Ede, Liander, Woonstede, projectontwikkelaars, vastgoedbeheerders, ACV, provincie Gelderland en regiogemeenten Foodvalley.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- Omgevingsvisie Ede 2040. Dierbaar. Duurzaam. Dynamisch.
- Koersnotitie Mobiliteit
- [Strategische agenda voor een duurzame warmtevoorziening in Ede](#) (2022)
- [Transitievisie Warmte - wonen in Ede zonder aardgas](#) (2021)
- [Zero-emissie stadslogistiek 'zone centrum Ede'](#) (2021)
- [Regionale Energiestrategie Foodvalley 1.0](#) (2021)
- [Tussentijdse evaluatie routekaart Ede energieneutraal 2050](#) (2021)
- [Startnotitie proactieve laadvisie en plaatsingsbeleid](#) (2021)
- [Voorstel inwerkingtrekking nul-emissie stadsdistributie](#) (2021)
- [Startnotitie en quickscan windmolens in energiecluster A12-A30](#) (2021)
- [De Duurzame Energie Monitor](#) (2021)
- [Wind- en zonnewijzer](#) (2019)
- [Routekaart Ede Energieneutraal](#) (2018)
- [Notitie Afval apart, daar maken we meer van](#) (2016)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	40% van de energie in 2030 is hernieuwbaar (afkomstig uit wind, zon, biomassa, bodem of lucht)
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> Hernieuwbare elektriciteitsopwekking op dubbel ruimtegebruik, restgronden en zon-opdak van bedrijven en gebouwen met een maatschappelijke functie stimuleren. Aanjaagfonds voor slimme oplossingen voor netcongestie van bedrijven en andere organisaties realiseren. Slimme oplossingen voor netcongestie stimuleren.

Subdoel	Afname energieverbruik (in bestaande gebouwen) met 17% in totaal in 2030, t.o.v. 2018
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> Lokale Aanpak Isolatie voor woningeigenaren implementeren. Transitievisie Warmte implementeren door nieuwe wijken op te starten en een wijkuitvoeringsplan vast te laten stellen. Isolatiemaatregelen door huurders, bedrijven en andere organisaties stimuleren Proactieve plaatsing van laadpalen voor elektrische voertuigen stimuleren. Uitvoeringsplan realiseren voor de visie op deelmobiliteit. Stimuleren van voorbereiding inwerkingtreding zero-emissiezone voor stadslogistiek.

Subdoel	Minder restafval uit huishoudens en meer brongescheiden afvalinzameling bij huishoudens.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> Rapportage aan de raad over stand van zaken over huishoudelijk afval en uitvoeren van de daaruit voortkomende maatregelen. Uitbreiden aantal locaties ondergrondse papiercontainers bij hoogbouw. Verdere intensivering bio-afval inzameling bij hoogbouw.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12					Streefsw.	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Gerealiseerde bijdrage aan CO2 reductie als gevolg van afvalbeheer	-	261	262	280	270	289	n.v.t.
<i>Wijziging: van ton CO2 reductie naar ton CO2 reductie per miljoen kg huishoudelijk afval en grondstoffen.</i>							
Oordeel inwoners duurzaamheid gemeente Ede	-	6,5	-	6,5	-	6,5	n.v.t.
<i>Uitgedrukt in rapportcijfer van 1 t/m 10, waarbij 1 = helemaal niet duurzaam, 10 = zeer duurzaam. Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Oordeel inwoners eigen duurzame leefstijl	-	6,6	-	6,8	-	7,2	n.v.t.
<i>Uitgedrukt in rapportcijfer van 1 t/m 10, waarbij 1 = helemaal niet duurzaam, 10 = zeer duurzaam. Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage woningen met zonnepanelen in Ede	8	11	14	18	21	26	n.v.t.
<i>Aandeel woningen met zonnepanelen.</i>							
Percentage woningen met zonnepanelen Nederland	7	9	12	16	20	25	n.v.t.
<i>Aandeel woningen met zonnepanelen.</i>							
Aantal elektrische auto's per 10.000 auto's	83	116,7	242,3	345,8	482,4	669,5	n.v.t.
<i>Data in Klimaatmonitor met terugwerkende kracht aangepast. Metingen 2020 en 2021 zijn hierop aangepast.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12					Streefsw.	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage hernieuwbare energie landelijke gegevens	6,7	8,5	9,2	10,2	8,5	n.n.b.	15
<i>Op basis van Klimaatmonitor. Nog geen data beschikbaar voor 2022. Meting 2020 met terugwerkende kracht aangepast.</i>							
Percentage brongescheiden huishoudelijk afval	65	76,5	77	77	77	77	75
<i>(totaal huishoudelijk afval - huishoudelijk restafval) / totaal huishoudelijk afval.</i>							
Aantal kg huishoudelijk restafval per jaar	168	107	107	112	111	100	100
<i>Kg per inwoner per jaar. De streefwaarde is gebaseerd op het landelijke programma VANG (Van Afval Naar Grondstof).</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Totaal energieverbruik in TeraJoule in de gemeente Ede (1)	9.845	9.912	9.758	8.957	9.150	n.n.b.	9.500
Energiegebruik gebouwde omgeving (in TeraJoule)	4.571	4.507	4.417	4.252	4.410	n.n.b.	4.300
<i>Bron: Landelijke klimaatmonitor. Nog geen data beschikbaar voor 2022. Metingen 2020 en 2021 met terugwerkende kracht aangepast.</i>							
Hernieuwbare elektriciteit uit zon in TeraJoule (1)	64	88	131	205	288	344	400
Hernieuwbare elektriciteit uit wind in TeraJoule (1)	40	39	39	43	39	39	40
Aandeel hernieuwbare energie* in totale energieverbruik in gemeente Ede (1)	6	8,4	9,2	10,4			13
<i>* Uit zon, wind en biomassa, rest- en aardwarmte.</i>							

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Mobiliteit - percentage groene auto's wagenpark gemeente Ede	27,0	28,0	48,7	39,5	40,5	50	55
<i>Aandeel auto's dat op biogas rijdt of elektrisch is, in het bezit van de gemeente Ede.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	14.822 N	17.920 N	18.785 N	16.825 N	17.452 N	18.235 N
Baten	13.482 V	15.355 V	17.862 V	16.951 V	17.988 V	18.770 V
Storting reserve	903 N	903 V	1.403 V	1.903 V	2.403 V	2.403 V
Onttrekking reserve	309 V	1.272 V	959 V	0 V	0 V	0 V

Toelichting

De toename van baten en lasten is voor € 1,0 miljoen gevolg van de autonome stijging van de afvalstoffenheffing (onder andere prijsstijgingen, groei verzorgingsgebied). De baten afvalstoffenheffing nemen bovendien met € 0,5 miljoen extra toe in het kader van het toewerken naar volledige kostendekkendheid (en hieruit volgende storting naar de reserve). Voor nadere informatie over de ontwikkeling van de afvalstoffenheffing verwijzen we naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Het programma Ede Energieneutraal zet vanuit de ambities van het Rijk en de daaraan verbonden middelen elders in de Programmabegroting in op versnelling en uitbreiding van de ambities in Ede. De rijksmiddelen zijn in afwachting van vaststelling van de Programmabegroting nog niet alle verwerkt, waardoor hier nog een daling van de lasten zichtbaar is ten opzichte van 2023 (€ 495.000). De intensivering vanuit het rijk is al wel te zien in de baten die door rijksbijdragen toenemen met € 910.000 ten opzichte van 2023. Tenslotte zien we de resultaatsbestemming bij de Programmarekening 2022 (€ 892.000) terug in de onttrekkingen reserve, omdat de middelen naar 2023 worden overgeheveld via een reserve.

De projecten vanuit klimaatadaptatie lopen af in 2023, dit zorgt voor een afname in lasten in 2024 van € 400.000. Een deel van de projecten werd bekostigd vanuit een resultaatsbestemming bij de programmarekening 2022 (afname onttrekking reserve € 175.000).

De planning van de verkabeling hoogspanningslijnen is verwerkt in de begroting. Deze verkabeling wordt bekostigd vanuit de reserve Investeringsimpuls Ede. Dit zorgt voor een toename van de lasten en onttrekkingen reserve van € 700.000 in 2024.

Doel

Gemeente Ede biedt haar inwoners en passanten een aantrekkelijke woon- werk- en leefruimte waarin de fysieke, sociale en economische activiteiten in samenhang worden ontwikkeld binnen de draagkracht van onze dragende systemen (natuurlijk systeem, mobiliteit, energienetwerken, omgevingskwaliteit).

Ketenpartners

Onder andere Ministeries (BZK, LNV, I&W en EZK), Provincies Gelderland én Utrecht, gemeenten (Foodvalley, Groene Metropool Regio, Veluwe en andere omliggende gemeenten), IPO, VNG, Omgevingsdienst De Vallei, Veiligheidsregio Gelderland-Midden, brancheorganisaties (KHN en Recron), terrein behorende organisaties (Gelders Landschap en Kastelen, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stichting Mooi Binnenveld, etc), Agrarische natuurverenigingen, Stichting Landschapsbeheer Gelderland, Natuur- en Milieu Gelderland, IVN, LTO-Noord/Gelderse Vallei, vrijwilligersstichtingen/platforms, Veluwe Board, Ede Marketing, Visit Veluwe, toeristische ondernemers.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Omgevingsvisie Ede 2040 Dierbaar. Duurzaam. Dynamisch.](#) (2022), waarin opgenomen Stadsvisie Ede 2030 (2017)
- Verstedelijkingsstrategie 'Meer Landschap, Meer Stad' Arnhem Nijmegen Foodvalley [Deel 1 Verstedelijkingsconcept](#) [Wijzigingsvoorstellen bij Deel 1](#) [Deel 2 Opgavebeschrijvingen: Onderzoeksagenda voor gebiedsuitwerkingen](#) [Erratum bij Deel 2](#)
- [Nota Maatschappelijk Ondernemend Grondbeleid](#) (2022)
- [Biomorfologische kaart](#) (2020)
- [Puntensysteem natuurinclusief bouwen](#) (2020)
- [Schone Lucht Akkoord](#) (2020)
- [Programmaplan Klimaatadaptatie](#) (2020)
- [Manifest van Salentein](#) (2017) -> landbouwnetwerk regio Foodvalley (2020)
- [Regiodeal Foodvalley 2019](#) (2019)
- [Ruimtelijk ontwikkelingskader recreatieparken](#) (2019)
- [Inspiratieboekje vakantieparken](#) (2019)
- [Programmaplan regio Vitale Vakantieparken 2019-2022](#) (deze wordt in 2023 vernieuwd)
- [Levend landschap Ede 2019-2021](#) (2019)
- [Landbouwvisie](#) (2019)
- [Programma Biodiversiteit](#) (2019)
- [Handreiking omgevingskwaliteit](#) (2019)
- [Menukaart Regio FoodValley \(2018\)](#)
- [Samenwerkingsovereenkomst Veluwe Agenda \(gebiedsopgave Veluwe\)](#) (2018)
- [Startnotitie Implementatie Omgevingswet](#) (2018)
- [Beleidsuitwerking functiewisselingswoningen Ede](#) (2018)
- [Visie op Recreatie en Toerisme gemeente Ede](#) (2017)
- [Bestuursakkoord Vitale Vakantieparken](#) (2017)
- [Veluwe Agenda](#) (2017)
- [Samenwerkingsovereenkomst regionale toeristische marketing Veluwe](#) (2017)
- [Programma buitengebied](#) (2016) Uitvoeringsprogramma Buitengebied (2016)
- [VOR, Visie Openbare Ruimte](#) (2016)
- [Manifest Gezonde Leefomgeving Veehouderij](#) (2016)
- [Nota Vertrouwen en verantwoordelijkheid, Beleid op Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving](#) (2016)

- [Structuurvisie buitengebied](#) (2011)
- [Omgevingswet](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

<p>Subdoel</p> <p>Prestaties</p>	<p>Wij zijn klaar zijn voor de invoering van de Omgevingswet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij zetten de Omgevingsvisie Ede 2040 om naar digitale raadpleging in DSO. • Wij zetten het Omgevingsplan van rechtswege om naar Omgevingsplan Ede. • Wij kunnen met het DSO werken. Dit behelst software, de technische aansluiting en opleiden van medewerkers. • Onze werkprocessen zijn omgevingswet-proof. • Wij Informeren externe stakeholders over de veranderingen.
<p>Subdoel</p> <p>Prestaties</p>	<p>Een gezondere leefomgeving in samenhang met ruimtelijk beleid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het thema gezonde leefomgeving een plek geven in ruimtelijk beleid en de uitvoering. • Regionaal uitvoering geven aan Schone Lucht Akkoord en pilotprojecten (landbouw). • Start realisatie van het ondergronds brengen van de 50 kV hoogspanningslijn boven Ede. • Bijdragen aan uitvoering projecten onder Regiodeal Foodvalley.
<p>Subdoel</p> <p>Prestaties</p>	<p>Herstel van het natuurlijk systeem. Een robuuste versterking van de Edese natuur.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herstel van het natuurlijk systeem vormt de basis voor onze ruimtelijke ontwikkelingen • Verder integreren van onze activiteiten op het gebied van natuur, biodiversiteit, groen landschap en klimaatadaptatie in 1 opgave met 1 jaarplan. • Opstellen van een investeringsagenda Robuuste Natuurversterking en start werving van fondsen hiervoor. • Uitvoeren van gebiedsprocessen rondom natuur, zoals in De Ginkel, Renkums Beekdal en Otterlo.
<p>Subdoel</p> <p>Prestaties</p>	<p>Een Klimaatrobuust Ede</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aansluiten en borgen van klimaatadaptatie in lopende beleidsontwikkelingen. • Aanjagen en faciliteren van klimaatadaptatieve maatregelen bij fysieke maatregelen in de leefomgeving. • Vanuit Steenbreek Ede versterken bewustwording en aanjagen tot klimaatrobuust handelen van inwoners, ondernemers en organisaties.
<p>Subdoel</p> <p>Prestaties</p>	<p>Transitie naar natuurinclusieve en circulaire landbouw met een duurzaam toekomst-perspectief voor de agrariërs.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het bevorderen van natuurinclusief en circulair ondernemen. • Het stimuleren van verduurzaming van de voedselproductie en gezondere voedselomgeving middels het uitvoeringsprogramma landbouw en voedsel. • Het actief deelnemen aan de regionale samenwerking op landbouw. • Actief bijdragen aan gebiedsprocessen zoals in Binnenveld en De Valk.
<p>Subdoel</p> <p>Prestaties</p>	<p>Permanente groei van initiatieven vanuit en met de maatschappij voor landschapsversterking en versterking van de biodiversiteit.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Extra impuls geven aan realisatie groen-blaue raamwerk met ketenpartners/bewoners. • Uitvoering geven aan project Levend Landschap, begeleiden vrijwilligersgroepen en organiseren cursusprogramma Levend Landschap voor bewoners. • Organiseren bijeenkomsten voor bewoners en ambtenaren gericht op kennisdeling en inspiratie om het ontwikkelde Landschap op de kaart toe te passen.

Subdoel Een veelzijdig, aantrekkelijk en kwalitatief hoogwaardig aanbod in dag- en verblijfsrecreatie dat aansluit bij de wensen van recreanten en toeristen en dat bijdraagt aan een toename van bestedingen en werkgelegenheid in de sector.

- Prestaties**
- Beheer en doorontwikkeling van het Edese recreatieve aanbod, zowel fysiek als online (actueel en regionaal en lokaal vindbaar).
  - Optimaliseren recreatieve routes (MTB, fiets, wandel en ruiter) in samenwerking met buurgemeenten, vrijwilligers en ondernemers.
  - Uitvoering aanpak Vitale vakantieparken lokaal en regionaal in combinatie met project aanpak permanente bewoning.
  - Uitvoeren Masterplan ontvangstlocaties met cofinanciering vanuit de Regiodeal Veluwe.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal landbouwbedrijven gevestigd in gemeente Ede	701	690	683	660	646	634	n.v.t.
Functiewisselingen buitengebied	10	5	6	1	5	5	n.v.t.
<i>Aantal plannen in buitengebied waarbij woningen zijn gerealiseerd middels inzet van sloop van agrarische bebouwing.</i>							
Sloopmeters per jaar	23.814	5.141	16.979	9.148	21.414	24.486	n.v.t.
<i>Aantal m² gesloopte aanwezige agrarische bedrijfsbebouwing.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Waardering landschap buitengebied door inwoners	-	93	-	93	-	87	85
<i>Percentage inwoners dat landschap aantrekkelijk vindt. Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Ratingpositie van de MTB route Ede in Nederland	-	4	2	6	5*/16**	13	10
<i>* in Gelderland. **in Nederland. De MTBroutes TOP10 wordt samengesteld door de laatste 20 (actieve) ingezonden routebeoordelingen. Eenmaal per week wordt de top 10 vernieuwd. Er zijn meerdere mtb-routes in Ede: de hoogst scorende wordt hier ingevuld.</i>							
Tevredenheid over ruiterspaden	-	-	-	7,4	-	7,2	7,2
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Tevredenheid over fietspaden	-	-	-	7,8	-	7,8	7,8
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Tevredenheid over MTB paden	-	-	-	8,3	-	8,1	8,0
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Tevredenheid over wandelpaden	-	-	-	7,7	-	7,8	7,8
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Subsidieaanvragen voor groene schoolpleinen	-	-	8	6	2	8	8

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aanleg natuur- en landschapsonwikkeling	3	6	5	5	5	5	5
<i>Aantal hectare gerealiseerde nieuwe landschapselementen.</i>							
Aantal klompenpaden	11	11	11	11	11	11	12

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	53.577 N	20.451 N	16.494 N	12.133 N	11.741 N	11.437 N
Baten	31.916 V	6.889 V	7.287 V	5.038 V	5.038 V	5.038 V
Storting reserve	25.754 N	1.744 V	1.172 V	169 V	166 V	164 V
Onttrekking reserve	39.317 V	7.003 V	1.249 V	251 V	247 V	282 V

Toelichting

De projecten Parklaan en Spoorzone zijn beide momenteel in uitvoering, waarbij grote investeringen plaatsvinden in 2023. Vanaf 2024 starten ook de kapitaallasten met naar verwachting de eerste af te sluiten deelprojecten in 2023. Dit zorgt voor een toename van kapitaallasten in 2024 met € 0,7 miljoen.

In de paragraaf Grote Projecten wordt het WFC toegelicht (gebiedsontwikkeling en WFC Experience). Voor WFC Experience dalen de begrote lasten per 2024 met € 4,2 miljoen. Dit is de hoogte van het nog niet uitgekeerde subsidiebedrag. In de begroting 2023 zijn de resterende subsidiebedragen verwerkt zoals deze in de beschikking aan Stichting WFC Experience zijn opgenomen. Deze beschikking voorziet in subsidiebetalingen t/m 2023. De door de gemeente uit te keren middelen zijn reeds volledig gereserveerd, conform het vastgestelde betaalschema t/m 2023. Hierdoor is in de begroting de onttrekking uit de reserve per 2024 tevens € 4,2 miljoen lager.

Aangezien in 2022 niet meer aan de genoemde subsidievoorwaarden kon worden voldaan, is de uitbetaling van de subsidie vooralsnog opgeschort. Afhankelijk van het vervolgproces en besluitvorming over subsidiebetalingen wordt de begroting 2024 bijgesteld en gereserveerde subsidiemiddelen alsnog uit de reserve onttrokken.

In de begroting 2023 is rekening gehouden met de inzet voor de uitvoering van de woningbouwopgave (totaal € 0,9 miljoen). Deze lasten worden gedekt door bijdragen van het Rijk, aangevuld met co-financiering. Deze baten en lasten komen in de begroting van 2024 te vervallen. Om de uitvoeringskracht te kunnen behouden is in hoofdstuk 3 van deze begroting een voorstel opgenomen (Uitvoering omgevingsvisie Ede 2040).

Vanaf 2024 komen de begrote lasten voor de implementatie van de Omgevingswet te vervallen (€ 0,5 miljoen). Met ingang van 2024 treedt de nieuwe wet in werking. Voor de uitvoering van de nieuwe wet is in hoofdstuk 3 van deze begroting een voorstel opgenomen (Omgevingswet, onderdeel omgevingsvisie).

Voor gebiedsprogramma De Ginkel nemen de baten en lasten toe als gevolg van de verdere uitvoering van het programma in 2024 (onder andere aanleg wandelroutes, herontwikkeling gebiedsentry). De lasten worden gedeeltelijk gedekt door reeds beschikte middelen vanuit rijk en provincie en hieraan gekoppelde reserve co-financiering. Daarnaast worden middelen gestort in de nieuwe gevormde reserve De Ginkel ter dekking van toekomstige kapitaallasten (o.b.v. besluitvorming Voorjaarsbrief 2024-2027).

Doel programma

Een veilige samenleving in Ede.

Ontwikkelingen programma

Context

Veiligheid is een basisbehoefte en vraagt om voortdurende aandacht. Gemeenten staan voor grote maatschappelijke opgaven, waarin zorg- en veiligheidsaspecten steeds vaker samen komen én vragen om een integrale aanpak. Veiligheidsvraagstukken worden complexer en steeds dynamischer doordat:

1. De gemeentelijke verantwoordelijkheden op het gebied van openbare orde en veiligheid toenemen.
2. De maatschappij verandert als gevolg van digitalisering, globalisering, versplintering van het politieke landschap, verharding van het maatschappelijk debat en de druk om daadkrachtig op te treden.
3. Naast de klassieke geregistreerde criminaliteit, we nu meer drugscriminaliteit en criminaliteit in het digitale domein zien.

Om adequaat op deze dynamiek in te kunnen spelen, werken wij met een flexibele en context gedreven gemeentelijke veiligheidsorganisatie die dicht bij haar inwoners staat, zichtbaar is in de wijken en oog heeft voor de menselijke maat bij de formulering en uitvoering van haar beleid. De druk op de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie wordt wel groter vanwege:

- Toegenomen onvoorspelbaarheid, waardoor we meer dan voorheen rekening moeten houden met escalatie en opschaling. Met onze veiligheidspartners zetten wij extra in op gezamenlijke risico-analyse.
- Mede door vergrijzing kampen onze partners, zoals politie, Om en GGZ met personele schaarste en wachtlijsten. Doordat adequate zorg uitblijft, ontregelen kwetsbare inwoners sneller met gevolgen voor de openbare orde. Om dit te voorkomen wordt vaker een beroep gedaan op een persoonsgerichte en bestuursrechtelijke aanpak en coördinatie door de gemeente.
- Inwoners stellen vaker onze beslissingen ter discussie onder meer via de WOO en bezwaarprocedures. Ook benaderen inwoners college en raadsleden vaker rechtstreeks over hun persoonlijke problematiek.

Op de geprioriteerde thema's in het Integraal Veiligheidsplan 2023-2027 zien we de volgende ontwikkelingen.

1. Openbare Orde en Veiligheid

De digitale transitie biedt meer mogelijkheden én brengt veiligheidsrisico's met zich mee. Met name de snelle ontwikkeling en toegankelijkheid van artificial intelligence zorgt voor nieuwe vormen van oplichting. Valse verzoeken om financiële hulp door bekenden en deepfakes met desinformatie zijn bijna niet meer van echt te onderscheiden. We maken onze inwoners weerbaar met voorlichting.

Door geopolitieke spanningen, extreme weersomstandigheden en natuurrampen blijven er migratiestromen. Onze taak om opvang en voorzieningen te organiseren zorgt voor extra schaarste in zorg, onderwijs en woningen. Het vergt tevens extra aandacht voor mensenhandel en uitbuiting.

Organisatoren van evenementen kampen met een terugloop van vrijwilligers, toegenomen kosten en aangescherpte regels rondom natuur en veiligheid. Dit maakt het organiseren complexer. Om DNA evenementen in Ede te behouden is maatwerk, kennisbevordering en coaching nodig.

Recente crises hebben het belang van een sterke lokale en regionale crisisstructuur benadrukt. De lokale uitvoeringsorganisatie voor de rampen en crisisbeheersing wordt geoptimaliseerd naar een wendbare en parate gemeentelijke crisisorganisatie. De veiligheidsregio heeft de toekomstbestendigheid van haar bedrijfsvoering onderzocht en de Wet op de Veiligheidsregio's is geëvalueerd. Voor de gemeente brengt dit naar verwachting een grotere financiële bijdrage met zich mee en een intensivering van de afstemming met de veiligheidsregio. In navolging van de motie Natuurbranden wordt in samenwerking met de regionale partijen voorzien in een natuurbrand waarschuwingssysteem.

In 2023 heeft de aanbesteding plaats gevonden voor de nieuw te bouwen brandweerkazerne aan de Peppelensteeg. De kredietaanvraag volgt in 2024. De bouw van de kazerne in Otterlo start in 2024 en wordt in 2025 opgeleverd.

2. Ondernijning

De georganiseerde (drugs)criminaliteit ontwikkelt zich snel en is een risico voor de veiligheid en leefbaarheid. We zien onder meer een toename in het aantal drugsgerelateerde delicten, het aantal meldingen van mensenhandel en we zien dat criminele ZZPers de zorg misbruiken voor financieel gewin. Samen met onze veiligheidspartners zetten we in op preventie, weerbaarheid, verstoring van criminele netwerken en repressie om de (drugs)criminaliteit terug te dringen. Het juridisch instrumentarium wordt uitgebreid: het toepassingsbereik van de wet BIBOB wordt verbreed, de sluitingsbevoegdheden van de burgemeester worden verruimd en er komen mogelijkheden voor de aanpak van malafide verhuurders.

3. Zorg en Veiligheid

Voorzieningen zoals wonen, inkomen, onderwijs, klimaat en zorg zijn niet meer zo vanzelfsprekend als voorheen. Dit heeft impact op gevoelens zekerheid en veiligheid van onze inwoners. Het aantal meldingen over sociale overlast, waaronder personen met verward gedrag stijgt. Doordat de zorgvraag groter is dan het aanbod, stijgt het aantal escalaties. Het vertrouwen in de overheid is gedaald. Er is sprake van een grotere verdeeldheid, met polarisatie als gevolg, waardoor de sociale samenhang onder druk staat.

4. Jeugd en veiligheid

Het zicht op jongeren is de laatste jaren afgenomen. Door fluïde netwerken en digitalisering worden jongeren makkelijker on- en offline gerekruteerd voor criminele activiteiten. Het zorgstelsel wordt herzien om jongeren eerder in beeld te krijgen en de aansluiting tussen zorg en veiligheid te versterken. Wij participeren in pilots, intensiveren onze samenwerking en zetten bemoezorg in om kwetsbare jongeren te bereiken.

Toezicht

Het inzetkader van Handhavers van Toezicht wijzigt van een tijdelijke naar een permanente situatie. Dit naar aanleiding van het uitblijven van de toekenning van de wapenstok. De wijzigingen zijn mede gebaseerd op het inzetcriterium uit de Ministeriële BOA beleidsregels. Dit criterium bepaalt dat handhavers niet mogen worden ingezet in bepaalde situaties. Voor de werving van personeel wordt een strategie opgezet voor de werving en selectie van nieuwe handhavers. Met regelmaat zullen vacatures bij Toezicht worden gepubliceerd.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Veiligheid en Toezicht	14.765 N	15.154 N	16.381 N	14.863 N	14.652 N	14.460 N
Lasten programma	14.765 N	15.154 N	16.381 N	14.863 N	14.652 N	14.460 N
Veiligheid en Toezicht	1.202 V	623 V	609 V	609 V	609 V	609 V
Baten programma	1.202 V	623 V	609 V	609 V	609 V	609 V
Saldo van baten en lasten	13.562 N	14.531 N	15.773 N	14.254 N	14.044 N	13.851 N
Storting reserve	0 N	0 N	0 N	0 N	103 N	142 N
Onttrekking reserve	242 V	182 V	45 V	45 V	0 N	0 N
Resultaat	13.320 N	14.349 N	15.728 N	14.209 N	14.146 N	13.994 N

Productgroep Veiligheid en Toezicht

Doel

Veiligheid heeft 1 productgroep. Het doel van deze productgroep is gelijk aan het programmadoel: Een veilige samenleving in Ede. In het Integraal Veiligheidsplan zijn 9 thema's opgenomen die alle bijdragen aan dit doel.

Ketenpartners

Onder andere Politie; Openbaar Ministerie; Brandweer Ede; VGGM; Veiligheidshuis; woningcorporatie Woonstede; Malkander; ProPersona; RIEC; Veilig thuis; Veiligheidsnetwerk Oost Nederland en diverse maatschappelijke organisaties.

Relevante nota's en lokale regelgeving

- [Integraal VeiligheidsPlan 2019-2022](#) (2019)
- [Integraal VeiligheidsPlan 2023-2026](#) (2022)
- [Oplegnota jaarschijf 2023 bij Meerjarenbeleidsplan Politie 2019-2022](#) (2022)
- [Regionale Veiligheidsstrategie 2019-2022](#) (2019)
- [Integraal hennepconvenant Oost-Nederland](#) (2019)
- [Algemene Plaatselijke Verordening \(APV\)](#) (2022)
- Plan van aanpak Ondernijning (2019)
- [Beleidsplan Jeugd en Onderwijs](#) (2019)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 De Dorpen](#)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 Veldhuizen-Kernhem](#)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 Ede Centraal](#)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 Ede Zuid en Bennekom](#)
- [Verkeersveiligheidsnota Ede](#) (2017)
- [Nalevingsbeleid Drink- en horecawet](#) (2017)
- [BIBOB-beleid \(Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur\)](#) (2016)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoelen

Over alle subdoelen is informatie te vinden in het [Integrale Veiligheidsplan 2023-2026](#).

Subdoel	De openbare orde en veiligheid is gewaarborgd.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet keurmerk veilig buitengebied. • Aanpassing vuurwerkbeleid afronden. • Voorbereiding jaarwisseling. • Best practices toepassen in samenwerking met regionale partners, zoals andere gemeenten, OM en politie. • Toepassen mogelijkheden APV, zoals dwangsombeschikking bij aantreffen inbrekerswerktuigen. • Het op orde houden van een adequate crisisorganisatie. • Invloed uitoefenen op het aantal controles dat de politie uitvoert op het gebruik van alcohol, mobiele telefoons en snelheidsovertredingen. • Vereenvoudigen van evenementenvergunningsproces. • Voortzetting project KVV (kwaliteitsmeter veilig uitgaan). • Toepassen nalevingsbeleid (drank- en horecawet en APV).
Subdoel	Minder ondermijnende criminaliteit.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Bewustwordingsacties uitvoeren. • Bibob-onderzoeken uitvoeren. • Opleggen van bestuurlijke maatregelen, zoals het sluiten van drugspanden. • Aanpak mensenhandel door invoering en uitvoering van het beleid. • Aanvang implementatie resultaten weerbaarheidsscan en onderzoek mensenhandel.
Subdoel	Minder jeugdcriminaliteit
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet methode groepsaanpak. • Inzet persoons- en huishoudengerichte aanpak. • Nazorg na detentie. • Pilots 'omgevingsadvies' en 'rising stars'. • Weerbaarheid digitale criminaliteit en ondermijning d.m.v. Pilot hackshield.
Subdoel	Minder radicalisering en depolarisatie.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Bijeenkomsten ter voorkoming radicalisering, deelnemen aan het duurzaam netwerk. • Presentaties voor professionals. • Regionaal en lokaal casuoverleg. • Deelname aan diverse kennisnetwerken. • Deelnemen aan landelijke taskforce. • Verkenning instrumentarium sociale media.
Subdoel	Minder kwetsbare inwoners met een veiligheidsrisico doordat we ze perspectief bieden.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Toepassen van de mogelijkheden uit de APV, de Wet Aanpak Woonoverlast en overige bestuurlijke maatregelen. • Persoons- en huishoudengerichte aanpak personen verward gedrag.

Subdoel

Digitale veiligheid vergroten.

Prestaties

- Bewustwording acties uitvoeren.
- Aanpak digitale veiligheid door opstellen, invoering en uitvoering van beleid.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal aangetroffen hennepkwekerijen/drugspanden	13	10	8	11	6	5	n.v.t.
Rijden onder invloed	-	158	213	220	245	255	n.v.t.
<i>Aantal.</i>							
Percentage van de spoedeisende A1 ritten ambulance die binnen de normtijd van 15 minuten ter plaatse is	94,5	92,5	92,5	92,2	91,1	89,2 (92,3*)	n.v.t.
<i>Het percentage geldt voor de hele VGGM-regio. * Percentage gemeente Ede.</i>							
Percentage ritten waarin de brandweer in spoedeisende gevallen voldoet aan de wettelijke aanrijtijden	68	74	69	60	66	78	n.v.t.
<i>Opkomstpercentage voor alle posten binnen de gemeente Ede (voor maatgevende incidenten).</i>							
Aantal politieregistraties F90 Cybercrime (1)	-	14	27	76	65	107	n.v.t.
Aantal meldingen Meld Misdaad Anoniem (1)	-	-	-	-	-	57	n.v.t.
Aantal politieregistraties E38 Overlast als gevolg van alcohol en drugs (1)	-	198	269	341	264	386	n.v.t.

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage inwoners dat zich veilig voelt in de eigen buurt	81	-	82	-	77	-	75
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Vernieling en misdrijven tegen de openbare orde	4,8	4,7	7,3	5,2	5,4	5,3	5
<i>Depla-indicator. Aantal voorvallen per 1.000 inwoners.</i>							
Percentage inwoners dat vaak overlast ervaart van omwonenden	4,4	-	5,0	-	6,5	-	5
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Percentage inwoners dat overlast ervaart van groepen jongeren	6,0	-	7,2	-	11,4	-	6,0
<i>Wordt tweejaarlijks gemeten.</i>							
Aantal verdachten misdrijven tot 25 jaar	330	306	371	330	290	340	300
<i>Aantal 2022 wordt verwacht in maart 2023.</i>							
Aantal (geregistreerde) gewelds- en seksuele misdrijven	3,5	3,7	3,8	3,4	3,0	3,1	3
<i>Aantal per 1.000 inwoners. Depla-indicator. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).</i>							
Aantal meldingen overlast jeugd	425	415	475	717	559	455	450
Aantal meldingen bij de politie van overlast door verward/overspannen persoon	701	657	628	762	648	772	600
Aantal (geregistreerde) diefstallen uit woningen	3,6	3,8	2,4	2,3	1,9	1,8	2
<i>Depla-indicator. Aantal per 1.000 inwoners.</i>							
Aantal (geregistreerde) fietsdiefstallen	727	725	476	508	767	922	450
Aantal aangiften geweld uitgaansgebied	66	74	69	30	19	n.n.b.	50
<i>Aantal 2022 beschikbaar in maart/april 2023.</i>							

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Aantal vuurwerkvrije zones	5	10	11	0	0	12	11

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	14.765 N	15.154 N	16.381 N	14.863 N	14.652 N	14.460 N
Baten	1.202 V	623 V	609 V	609 V	609 V	609 V
Storting reserve	0 N	0 N	0 N	0 N	103 N	142 N
Onttrekking reserve	242 V	182 V	45 V	45 V	0 N	0 N

Toelichting

Binnen productgroep Veiligheid en Toezicht zijn de lasten met € 1,2 miljoen toegenomen. Dit wordt verklaard door een toename in de laste van € 0,4 miljoen vanwege de toekenning formatie uit Realisatiekracht. De kosten vooronderzoek kazerne Otterlo vallen ten opzichte van 2023 lager uit, waardoor € 40.000 minder hoeft te worden onttrokken aan de reserve.

VGGM

De lasten voor VGGM zijn met € 0,8 miljoen toegenomen vanwege het project versterken bedrijfsvoering en de loon-prijscompensatie. De kosten brandweer voor de uitvoering van de regeling functioneel leeftijdsontslag (FLO) vallen ten opzichte 2023 lager uit, waardoor € 60.000 minder hoeft te worden onttrokken aan de reserve FLO.

Doel programma

Een leefomgeving die nu en in de toekomst schoon, heel en veilig is op een vastgesteld kwaliteitsniveau waar bewoners zich prettig in en verantwoordelijk voor voelen en een actieve rol hebben.

Ontwikkelingen programma

Omgevingswet

Op 1 januari 2024 wordt de omgevingswet ingevoerd. In de omgevingswet komen alle regels over de fysieke leefomgeving samen, met als doel duidelijkere regels, ruimte geven aan nieuwe initiatieven en lokaal maatwerk mogelijk maken. In het omgevingsplan komt de uitwerking te staan van hoe de gemeente haar fysieke leefomgeving wil ontwikkelen en beschermen. Voor de kwaliteit van de leefomgeving betekent dit onder andere dat er regels voor klimaatadaptatie, natuur, inritten en het kappen van bomen worden opgenomen in het omgevingsplan.

Prijsverhogingen

Ook in 2024 voorzien we een toename van de kosten en mogelijke vertragingen van werkzaamheden. Belangrijkste oorzaken zijn de onvoldoende beschikbaarheid van materialen, arbeidsmarktproblematiek (personeelsgebrek) en stijgende brandstofkosten. Als gevolg hiervan kunnen we voor hetzelfde geld minder doen.

Klimaatverandering

Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen toe. Dat levert risico's op voor onze economie, gezondheid en veiligheid. Meer overlast van water en de toename van droogte heeft gevolgen voor beheer en onderhoud van bomen, groenvakken stedelijk gebied en bossen, zandwegen en voetpaden (boomwortelopdruk). Een andere belangrijke ontwikkeling is dat steeds meer invasieve soorten zorgen voor overlast en schade aan kapitaalgoederen.

Water en Bodem sturend

In de kamerbrief 'Water en Bodem sturend' van 25 november 2022 heeft de Minister van Infrastructuur en Waterstaat het belang van ons water en onze bodem benadrukt. In deze brief zijn meerdere structurende keuzes aangegeven waar rekening mee te houden om water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, zodat we in Nederland ook in de toekomst met een ander en grillig klimaat kunnen blijven leven, wonen en werken.

De Landelijke Maatlat voor een groen klimaatadaptieve gebouwde omgeving

In aanvulling op de kamerbrief 'Water en Bodem sturend' heeft de Rijksoverheid op 23 maart 2023 de Kamerbrief 'De Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving' uitgebracht. De maatlat maakt duidelijk wat voor nieuwbouw klimaatadaptief inrichten en bouwen inhoudt. Dit is nodig om beter voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatverandering. De doelen, eisen en richtlijnen uit de maatlat en de structurerende keuzes uit de kamerbrief 'Water en Bodem sturend' vragen om een andere inrichting van de (openbare) ruimte en het toepassen van nieuwe technieken, dit resulteert in hogere beheer- en onderhoudskosten.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Kwaliteit leefomgeving	38.323 N	41.869 N	46.459 N	47.041 N	47.644 N	47.279 N
Lasten programma	38.323 N	41.869 N	46.459 N	47.041 N	47.644 N	47.279 N
Kwaliteit leefomgeving	15.892 V	15.573 V	17.217 V	17.743 V	19.495 V	18.743 V
Baten programma	15.892 V	15.573 V	17.217 V	17.743 V	19.495 V	18.743 V
Saldo van baten en lasten	22.431 N	26.297 N	29.242 N	29.298 V	28.149 N	28.536 N
Storting reserve	3.207 N	2.750 N	2.864 N	2.652 N	2.637 N	2.303 N
Onttrekking reserve	2.430 V	1.155 V	1.113 V	1.145 V	903 V	624 V
Resultaat	23.208 N	27.891 N	30.993 N	30.805 N	29.884 N	30.215 N

Productgroep Kwaliteit leefomgeving

Doel

Kwaliteit leefomgeving heeft één productgroep. Het doel van deze productgroep is gelijk aan het programmadoel: Een leefomgeving die nu en in de toekomst schoon, heel en veilig is op een vastgesteld kwaliteitsniveau waar bewoners zich prettig in en verantwoordelijk voor voelen en een actieve rol hebben.

Ketenpartners

Ketenpartners

De individuele burger; Rijkswaterstaat; Provincie Gelderland; Waterschap Vallei en Veluwe; omliggende gemeenten; terreinbeherende organisaties (zoals het Geldersch Landschap, Staatsbosbeheer en Het Luntersche Buurtbosch); VNG; WUR; Stadswerk; Omgevingsdienst De Vallei; ontwikkelaars; vastgoedbeheerders; maatschappelijke organisaties; Politie; Prorail; nutsbedrijven en netbeheerders (zoals KPN, Ziggo, Vitens, Liander); ACV; woningcorporaties (zoals Woonstede); SME; buurtverenigingen; dorpsraden; klankbordgroepen met inwoners en bedrijven; welzijnsorganisaties (zoals Malkander, ouderenbond, gehandicaptenraad, bijenvereniging, Youth For Christ, Kernhem Community); scholen; Cultura; Sportservice-Ede; buurt- en dorpshuizen; speeltuinverenigingen; kinderboerderijen en EBC (Edes Bedrijfs Contact).

Relevante beleidsnota's

- Water- en rioleringsprogramma 2024-2028 (2023) (nog geen link, bespreking in raad op 21 sept. 2023)
- [Nota Begraven \(2023\)](#)
- [Beheerplan Natuurgebieden Gemeente Ede 2023-2034](#) (2022)
- [Beheerplan hondenvoorzieningen 2022 - 2026 gemeente Ede](#) (2022)
- [Beleidsplan buiten bewegen, ontmoeten, spelen en sporten in de gemeente Ede](#) (2021)
- [PVA eikenprocessierups 2020](#)
- [Bomenfonds \(nadere regel\) 2020](#)

- [Groenbeleid gemeente Ede](#) (2020)
- [Puntensysteem natuurinclusief bouwen](#) (2020)
- [Programmaplan Klimaatadaptatie 2020-2023](#) (2020)
- Hemel- en grondwaterbeleid 2019 (geen link beschikbaar)
- [Programma Biodiversiteit](#) (2019)
- [Plan van aanpak Japanse duizendknoop 2019-2021](#) (2019)
- [De Edese Participatie-aanpak](#) (2019)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 De Dorpen](#) (nieuwe gebiedsagenda 24-28 5 okt. 2023 in de raad)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 Veldhuizen-Kernhem](#) (nieuwe gebiedsagenda 24-28 5 okt. 2023 in de raad)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 Ede Centraal](#) (nieuwe gebiedsagenda 24-28 5 okt. 2023 in de raad)
- [Gebiedsagenda's 2019-2023 Ede Zuid en Bennekorn](#) (nieuwe gebiedsagenda 24-28 5 okt. 2023 in de raad)
- [Inkoopbeleid gemeente Ede](#) (2018)
- [Strategisch plan wegen](#) (2017)
- [Stadsvisie Ede](#) (2017)
- [Visie Openbare Ruimte \(VOR\)](#) (2016)
- Groenstructuurkaart (2015) (geen link beschikbaar)
- [Bomenbeleidsplan](#) (2013)
- [Nota Zandwegen](#) (2009)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Veel prestaties (structurele werkzaamheden, "going concern") staan al vermeld in de paragraaf 'onderhoud kapitaalgoederen'.

Subdoel	De openbare ruimte wordt op het afgesproken kwaliteitsniveau, op een duurzame wijze onderhouden.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Risicogestuurd en functioneel gestuurd onderhoud aan riolen. • Risicogestuurd beheren van verhardingen. • Levensduurverlengend onderhoud asfaltverhardingen door uitvoeren van preventief onderhoud. • Efficiënte inzet van middelen en minimaliseren overlast voor bewoners en bedrijven door middel van zowel interne als externe (bv. nutsbedrijven) Integrale Programmering (KIP/MJP). • Plan van aanpak "invasieve exoten" opstellen waardoor bestaande en nieuwe invasieve exoten beheersbaar blijven, zoals de Amerikaanse rivierkreeft en de Eikenprocessierups. • Knelpunten in beeld brengen ten aanzien van wateroverlast. • Evaluatie en actualisatie grondwatermeetnet. • Onderzoeken duurzame alternatieven voor drukriolering en opstellen afwegingskader afvalwater buitengebied. • Opstellen meetplan watersysteem. • Onderzoek naar functioneren aanwezige infiltratiesystemen. • Opstellen en actualiseren diverse beleids- en beheerplannen openbare ruimte. Beheerplannen voor civiele kunstwerken, wegen, wegmeubilair en wegmarkering, technische installaties, oppervlaktewater, bomen, ecologische bermen en reiniging. • Herijken VOR 2016 naar nieuw document "Integraal Beleid Openbare Ruimte" (IBOR).

Subdoel	Bewoners wonen prettig samen, voelen zich veilig en ondernemen hiervoor gezamenlijk initiatieven in hun eigen buurt, wijk of dorp.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunen en mogelijk maken van bewonersinitiatieven onder andere via Ede Doet. • In Veldhuizen A en hoogbouw Ede-Zuid, gaan we door met de extra maatregelen die zijn ingezet en verkennen hoe we deze kunnen uitbouwen. • Samen met bewoners vormgeven aan (het beheer van) de openbare ruimte door de Edese Participatie Aanpak toe te passen bij de uitvoering van projecten. • Uitvoeren van nieuwe gebiedsagenda's 2024-2027. • De verbinding tussen inwoners en bestuur versterken wij door te werken met wijkambassadeur. • Verlichten regeldruk door invoeren eenvoudiger kapvergunningstelsel.

Subdoel	Betere kwaliteit natuur en milieu.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Opnemen van duurzaamheidseisen in bestekken en als criteria bij aanbestedingen (EMVI) • Biodiversiteit herstellen en verhogen door uitvoeren onderdelen programma biodiversiteit, in samenhang met de opgave Robuuste natuurversterking, door: <ul style="list-style-type: none"> – Het uitbreiden areaal ecologisch groen. – Aanpassingen in het beheer van de openbare ruimte en uitsluitend in uitzonderlijke gevallen toepassen van bestrijdingsmiddelen. – Het herinrichten en uitbreiden van leefgebieden voor het herstel van de insectenfauna. – Het natuurinclusief uitvoeren van ruimtelijke projecten.

Indicatoren

Effectindicatoren	Metingen 31-12					Streefsw.	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Oordeel Edenaren leefbaarheid in de buurt <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	7,5	-	7,6	-	7,6	-	7,5
Oordeel Edenaren fysieke kwaliteit van de leefomgeving (schaalscore) <i>De schaalscore loopt van 0 tot 10. Hoe hoger de score, hoe gunstiger. De schaalscore is opgebouwd uit vijf items over onderhoud/beheer openbare ruimte en voorzieningen jeugd. Betreft schaalscore 'fysieke kwaliteit woonbuurt'. Wordt tweemaal gemeten.</i>	5,9	-	6,1	-	5,8	-	6,0
Percentage Edenaren dat zich actief inzet om de eigen buurt te verbeteren <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	22	-	24	-	25,19	-	26
Aantal initiatieven Ede doet <i>Aantal initiatieven met de status 'Afgerond', 'Uitgevoerd' en 'Verantwoord'</i>	-	384	450	311	415	492	500

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	38.323 N	41.869 N	46.459 N	47.041 N	47.644 N	47.279 N
Baten	15.892 V	15.573 V	17.217 V	17.743 V	19.495 V	18.743 V
Storting reserve	3.207 N	2.750 N	2.864 N	2.652 N	2.637 N	2.303 N
Onttrekking reserve	2.430 V	1.155 V	1.113 V	1.145 V	903 V	624 V

Toelichting

Toekenning van reguliere prijscompensatie zorgt voor een verhoging van € 1,5 miljoen van de lasten in 2024. Daarnaast leidt toekenning van looncompensatie en uitbreiding van formatie tot € 1,0 miljoen hogere salarislasten.

De kapitaallasten zijn met € 1,0 miljoen gestegen. Dit komt onder meer omdat een aantal gebiedsgerichte en infrastructurele projecten, alsmede enkele grote projecten uit het Fietsplan naar verwachting in 2023 worden afgerond. Daarnaast zijn in 2023 nieuwe kredieten voor vervangingen in de openbare ruimte toegekend.

Voor uitbreiding van het te beheren areaal wordt jaarlijks € 95.000 aan de begroting toegevoegd. De jaarschijf 2024 is structureel verwerkt.

De geraamde opbrengsten rioolheffing stijgen in 2024 met € 2,0 miljoen vanwege uitbreiding areaal en de verwerking van inflatiecorrectie. Het geplande investeringsvolume in rioleringswerken is in 2024 hoger dan in 2023. Daarnaast is sprake van hogere energie- en onderhoudskosten voor met name mechanische riolering. Dit leidt tot een hogere afdracht aan het BTW-Compensatiefonds van € 590.000.

In 2023 zijn glasvezelnetwerken aangelegd binnen de gemeente Ede. Bij de netbeheerders worden beheer- en degeneratiekosten in rekening gebracht. De totale vergoeding bedraagt in 2023 € 270.000. Voor 2024 zijn er (nog) geen aanvragen ingediend.

De storting in de Reserve Groot onderhoud openbare ruimte is in 2024 € 480.000 lager dan in 2023. Dit komt door een lagere raming voor vrijval kapitaallasten. Daarnaast worden in 2023 de ontvangen vergoedingen voor degeneratiekosten in de reserve gestort. Als gevolg van de graafwerkzaamheden van nutsbedrijven zal de verharding op enig moment moeten worden hersteld.

8

BESTUUR EN ORGANISATIE

Bestuursorganen, bestuursondersteuning, bestuurlijke samenwerking	Bestuur
Burgerzaken, verkiezingen, geo- en vastgoedinformatie	Dienstverlening
Overhead, algemene middelen, deelnemingen, beleggingen en financiering	Algemene middelen
Belastingen en heffingen	Belastingen en heffingen
Vastgoed	Vastgoed

Doel programma

Een goed functionerende organisatie zodat:

- De lokale democratie is gewaarborgd;
- De dienstverlening aan inwoners en ondernemers vlot en gemakkelijk is;
- De uitvoering van de belastingtaken rechtmatig is;
- Organisaties die het beleid van de gemeente ondersteunen over vastgoed beschikken;
- De financiële positie van de gemeente Ede wendbaar en weerbaar is.

Ontwikkelingen programma

Bestuur

Het vertrouwen in overheden staat op steeds meer vlakken onder druk. De grote maatschappelijke ontwikkelingen maken dat het steeds belangrijker wordt om de informatievoorziening richting onze inwoners af te stemmen op hun behoeften. Dit vraagt om een transparante informatievoorziening vanuit de gemeente en aandacht voor het versterken van de lokale journalistiek. Zodat inwoners vanuit diverse invalshoeken informatie aangeboden krijgen en er ruimte is voor hoor en wederhoor. Maar dit vraagt ook om extra aandacht voor duidelijk taalgebruik en de informatievoorziening afstemmen op diverse doelgroepen zoals bijv. laaggeletterden (digitoegankelijkheid), niet Nederlandstalige inwoners en jongeren. Zeker in deze steeds complexer worden samenleving.

In Ede werkt het Bestuur samen met inwoners, ondernemers en kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties aan grote opgaven. Participatie wordt steeds belangrijker om de taken van de gemeente goed uit te kunnen voeren. De Edese participatieaanpak is vernieuwd en vormt een belangrijke leidraad voor nieuwe ontwikkelingen. Per 1 mei 2022 is de Wet Open Overheid in werking getreden. Deze wet is bedoeld om overheden transparanter te maken. Overheidsinformatie moet goed vindbaar, uitwisselbaar, archiveerbaar en ontsluitbaar zijn. We breiden uit met capaciteit om aan de toegenomen vraag voor het verstrekken van informatie te kunnen voldoen.

Dienstverlening

De wereld om ons heen verandert snel. Technologische ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op en de behoeften en verwachtingen van onze inwoners veranderen hierin mee. De uitvoering van onze taken wordt hierdoor steeds uitdagender. Het begrijpen van de behoeften van onze inwoners wordt hierdoor steeds belangrijker. Onze inwoners, bedrijven en instellingen zijn vaak afhankelijk van onze dienstverlening; voor de aanvraag van een paspoort, een woonurgentie of wijziging van een bestemmingsplan kun je nergens anders terecht. We zien in het tweejaarlijkse onderzoek onder onze inwoners echter dat de waardering van onze dienstverlening de afgelopen jaren geleidelijk is gedaald. We gaan het dus beter doen. Daarom hebben we in

2023 de interne sturing op de kwaliteit van de dienstverlening opgepakt en vernieuwen wij onze visie en gaan we een programma inrichten om onze dienstverlening gemeentebreed te verbeteren. In het najaar van 2023 zal deze visie ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden voorgelegd. De doelen en indicatoren uit de visie zullen worden opgenomen in de P&C documenten.

Algemene Middelen

Een belangrijk deel van de algemene middelen wordt gevormd door de middelen die we ontvangen van het Rijk in de vorm van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Met ingang van 2026 stapt het Rijk over naar een nieuwe vorm van ramen van het gemeentefonds. Deze wijziging resulteert in forse korting op het gemeentefonds, ook wel "het ravijn" genoemd. Vanuit het demissionaire kabinet is inmiddels wel erkenning dat als gevolg van deze kosten disbalans zal ontstaan tussen taken en middelen van decentrale overheden. Tot op heden heeft dit echter niet geresulteerd in een afdoende compensatie van het ravijn.

Belastingen

De inwoner verwacht ook meer transparantie bij het bezwarenproces belastingen. Daarom wordt gekeken naar het invoeren van een track-and-trace systeem voor de ingediende bezwaren. Daarnaast heeft de Nationale Ombudsman geadviseerd om kosteloze betalingsherinnering te introduceren. In navolging daarop wordt er ingezet op het zo min mogelijk 'lastig vallen' van mensen met schulden door dit via 1 kanaal te laten lopen voor de verschillende invorderende (overheid)instanties. Om dit te realiseren wordt aangesloten bij het Schuldenknooppunt en wordt de aansluiting gezocht bij het convenant NVVK (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet). De staatssecretaris gaat vanaf 2024 inzetten op het beteugelen van de NCNP bureaus die 'kosteloos' bezwaar maken tegen WOZ-waarden. Het effect hiervan zal nog op zich laten wachten en daarmee blijven deze bureaus de gemeente veel tijd en geld kosten.

Vastgoed

De betaalbaarheid van het vastgoed en de kosten en leveringen van bouwmaterialen staan nog altijd onder druk. De inflatie heeft groot effect op de huren die in rekening worden gebracht bij onze huurders. De vastgoedportefeuille dient ingericht te zijn op de toekomst en de vraag naar voorzieningen. Er wordt ingezet op een portefeuille die flexibel en duurzaam is om hieraan te voldoen. Ook wordt multifunctioneel gebruik van accommodaties en gebouwen gestimuleerd.

Financieel overzicht programma

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Bestuur	9.473 N	10.759 N	12.373 N	8.006 N	7.094 N	7.069 N
Dienstverlening	4.066 N	4.051 N	4.211 N	4.212 N	4.215 N	4.213 N
Algemene Middelen	41.139 N	47.522 N	52.189 N	62.562 N	74.160 N	82.539 N
Belastingen en heffingen	2.236 N	2.406 N	2.139 N	2.139 N	2.139 N	2.139 N
Vastgoed	7.318 N	7.267 N	8.669 N	8.933 N	9.525 N	9.520 N
Lasten programma	64.232 N	72.006 N	79.582 N	85.853 N	97.133 N	105.481 N
Bestuur	3.422 V	3.515 V	5.025 V	915 V	0 V	0 V
Dienstverlening	1.677 V	1.751 V	1.734 V	1.734 V	1.734 V	1.734 V
Algemene Middelen	266.613 V	260.822 V	273.933 V	286.180 V	276.678 V	283.104 V
Belastingen en heffingen	29.964 V	30.960 V	32.903 V	32.903 V	32.903 V	32.903 V
Vastgoed	7.814 V	7.065 V	7.698 V	7.715 V	8.077 V	8.077 V
Baten programma	309.489 V	304.114 V	321.292 V	329.446 V	319.391 V	325.817 V
Saldo van baten en lasten	245.257 V	232.108 N	241.710 V	243.593 V	222.258 V	220.336 V
Storting reserve	48.795 N	30.341 N	18.486 N	21.565 N	11.957 N	10.148 N
Onttrekking reserve	21.126 V	28.653 V	21.048 V	18.009 V	26.961 V	26.279 V
Resultaat	217.589 V	230.420 V	244.272 V	240.037 V	237.262 V	236.467 V

Productgroep Bestuur

Doel

We streven naar een goed functionerende lokale democratie. Hiervoor bieden we de benodigde ambtelijke ondersteuning voor de gemeenteraad (griffie) en college van burgemeester en wethouders (bestuursondersteuning, communicatie, kabinet).

Ketenpartners

De gemeente Ede werkt samen op verschillende thema's en in verschillende samenstellingen. In de overige programma's is dit nader uitgewerkt.

Relevante beleidsnota's

- [Gedragscode bestuurlijke integriteit](#) (2021)
- [De Edese participatie-aanpak](#) (2019)
- [Geheimhoudingsprotocol Ede](#) (2017)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Onze bestuursstijl is transparant: iedereen kan volgen hoe college van burgemeester en wethouders en gemeenteraad de gemeente besturen (college van B&W en gemeenteraad werken dual, waarbij het college ruimte krijgt om te besturen en de gemeenteraad in staat wordt gesteld haar controlerende rol uit te oefenen).
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • De Wet op Toegankelijkheid wordt geïmplementeerd. • De Wet Open Overheid wordt geïmplementeerd.

- Subdoel** Onze bestuursstijl is gericht op samenwerking met de Edese samenleving.
- Prestaties**
- Bij plannen en besluiten betrekken wij de kennis en belangen van betrokkenen (implementatie aangescherpte Edese Participatieaanpak).
  - Er zijn mogelijkheden voor inwoners om initiatieven te ontplooiën:
    - Wij bevorderen interactie met inwoners via bewonersavonden (ook online) en sociale media.
    - Via werkbezoeken en persoonlijke gesprekken zorgen wij ervoor direct persoonlijk geïnformeerd te worden.

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	9.473 N	10.759 N	12.373 N	8.006 N	7.094 N	7.069 N
Baten	3.422 V	3.515 V	5.025 V	915 V	0 V	0 V
Storting reserve	21 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	153 V	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N

Toelichting

Naast de kosten voor de benodigde ambtelijke ondersteuning voor de gemeenteraad en college voor burgemeester en wethouders lopen ook de financiële effecten van een aantal bestuurlijke samenwerkingen via programma 8. Bijvoorbeeld het programma Vitale Vakantieparken, RegioDeal Fase 2 en Regio Food Valley.

Verhoging baten en lasten in 2024 wordt veroorzaakt door incidenteel ramen in de Programmabegroting 2023-2026 dan wel afbouw of opbouw van programma's en impulsen. De belangrijkste zijn:

- Gemeente Ede is kassier van de middelen van de Regio Deal Fase2 € 2,1 miljoen meer lasten en baten.
- Afbouw programma 2019-2022 Vitale Vakantieparken: € 0,5 miljoen lagere lasten en baten (Programma krijgt vervolg voor 2023-2025. Deze middelen zijn nog niet beschikt door de Provincie en daarom nog niet in deze begroting opgenomen).
- Afbouw Gebiedsopgave Veluwe: € 0,1 miljoen lagere baten.
- Regio Food Valley, conform Voorjaarsbrief 2024-2027 extra middelen voor versterken strategische slagkracht en prijsindexatie, hogere lasten ad € 0,2 miljoen.

Vanaf 2024 wordt conform raadsbesluit (388944) productgroep Evenementen onder programma 1 geplaatst. Voorheen op programma 8, onder product bestuur. Derhalve nu een verschil in lasten van circa € 0,45 miljoen.

Productgroep Dienstverlening

Doel

De gemeente Ede heeft tot doel om haar dienstverlenende en wettelijke taken zo goed en efficiënt mogelijk uit te voeren. Dit vraagt om een eigentijdse dienstverlening waarmee inwoners en ondernemers goed en waar gevraagd efficiënt (vlot en gemakkelijk) bediend worden.

Ketenpartners

VDP (Vereniging voor Directeuren Publiekszaken); NVVB (Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken); VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten), externe dienstverleningspartners zoals de Omgevingsdienst de Vallei, Centrum voor jeugd en Gezin, gemeente Rhenen, Wageningen, Werkkracht etc.

Relevante beleidsnota's

De visie op dienstverlening is geactualiseerd en er is een plan opgesteld voor een Programma Dienstverlening. Visie en plan worden parallel aan het besluitvormingsproces van de Programmabegroting 2024-2027 aangeboden aan de gemeenteraad.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Er gaat veel goed bij de dienstverlening aan onze inwoners, ondernemers en instellingen. We zien tegelijkertijd dat het op veel vlakken nog beter kan. Om onze nieuwe visie op dienstverlening te realiseren bouwen we aan een programma ter verbetering van onze dienstverlening. We stellen ons daarbij zes concrete doelen die gelden voor alle dienstverlening aan onze inwoners, bedrijven en instellingen vanuit de hele organisatie. Deze doelen zijn een aanscherping van de doelen die de afgelopen jaren waren opgenomen in de programmabegroting.

Vanuit de nieuwe visie op Dienstverlening:

Subdoel	Minimaal een rapportcijfer 7 van onze inwoners en ondernemers voor de algehele tevredenheid van onze dienstverlening.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We werken continue aan de inrichting van onze dienstverlening op basis van de behoeften en verwachtingen van inwoners en ondernemers. • We werken met de verschillende dienstverleningsafdelingen aan het vertalen van de nieuwe visie op dienstverlening naar hun dagelijks werk.
Subdoel	Eenvoudige en duidelijke aanvragen van producten en diensten
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We optimaliseren werkprocessen om aanvragen voor de inwoner eenvoudiger en duidelijker te maken, door de inzet van wasstraten en klantreizen op de meest aangevraagde producten. • We zitten in op het gebruik van eenvoudige en begrijpelijk taal door middel van het project heldere taal.
Subdoel	Een eenduidige en toegankelijke ingang voor onze diensten en producten en een goede bereikbaarheid voor onze inwoners en ondernemers.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Een adequaat aanbod en bezetting van onze centrale toegang, afgestemd op de vraag. • Eenduidige openingstijden van de fysieke toegangskoketten.
Subdoel	Persoonlijk contact via al onze kanalen, met bij voorkeur een digitale aanvraag en afhandeling van al onze diensten.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We zorgen dat meer van onze 400 producten en diensten digitaal zijn aan te vragen. • We zorgen voor beter Inzicht in de voorkeurskanalen van inwoners en ondernemers van de meest gebruikte producten.
Subdoel	De mogelijkheid voor inwoners en ondernemers om voor de meest gebruikte producten en diensten digitaal hun status te volgen en gegevens te beheren en wijzigen.
Prestatie	<ul style="list-style-type: none"> • We maken een plan voor verbetering van de toegankelijkheid van onze systemen voor de Programmabegroting 2025-2028.

Subdoel	In één keer goed; een directe levering van onze producten en diensten als dat kan of een directe verwijzing naar de juiste oplossingsrichting.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Minimaal 55% van de binnenkomende telefonie bij het KCC wordt tijdens het eerste contactmoment beantwoord. • Via alle KCC kanalen inwoners telefonie, email, balie en postregistratie) eenduidig en juist antwoord geven of het juiste proces in laten gaan.

Indicatoren

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over publieke dienstverlening <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	68	-	67	-	53	60
Percentage Edenaren dat (zeer) tevreden is over gemeentelijke informatievoorziening <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	79	-	75	-	66	70
Rapportcijfer digitale dienstverlening <i>Wordt tweemaal gemeten.</i>	-	7,3	-	7,4	-	6,9	7,0
Gemiddelde doorlooptijd producten en diensten (dagen) *	-	-	13	19	18	21	20
Percentage aanvragen dat na streefdatum openstaat (servicenorm) *	-	-	18,4	21,8	15,3	14,8	14
Aantal terugbelverzoeken *	-	-	18.219	17.263	18.289	14.300	16.500

* Streefwaarde: elk jaar beter dan het jaar daarvoor.

* Omdat de meting 2-jaarlijks is, is er nu geen nieuwe informatie ten opzichte van vorig jaar.

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	4.066 N	4.051 N	4.211 N	4.212 N	4.215 N	4.213 N
Baten	1.677 V	1.751 V	1.734 V	1.734 V	1.734 V	1.734 V
Storting reserve	203 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	415 V	30 V	71 V	71 V	71 V	71 V

Toelichting

Bovenstaande cijfers betreffen de kosten en baten van de producten van burgerzaken, van de verkiezingen en van de producten geo- en vastgoedinformatie.

Voor de verkiezingen zijn de lasten met € 100.000 verlaagd als gevolg van het besluit dat ambtenaren geen vergoeding meer krijgen als stembureaulid. Ze vervullen nog wel deze rol maar om niet. Daar tegenover staat een stijging van de lasten binnen Geo- en Vastgoedinformatie voor € 180.000 vanwege de toekenning van informatie uit Realisatiekracht, en voor € 85.000 vanwege prijscompensatie.

Productgroep Algemene middelen

Doel

Een solide financiële positie van de gemeente die weerbaar en wendbaar is.

Ketenpartners

Bank Nederlandse Gemeenten.

Relevante beleidsnota's

[Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten](#), uitgewerkt in:

- [Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet](#) (2017), uitgewerkt in:
  - [Nota Reserves en voorzieningen](#) (2016)
  - [Nota afschrijvingsbeleid en waardering vaste activa 2022](#)
  - Nota Misbruik & oneigenlijk gebruik
  - [Nota Risicomanagement en Weerstandsvermogen](#) (2017)
  - [Nota Lokale heffingen](#) (2018)
  - [Nota Onderhoud Kapitaalgoederen](#) (2017)
  - [Treasurystatuut](#) (2017)
  - [Verordening leningen en garanties Ede](#) (2021)
  - [Nota Grondbeleid](#)
  - Nota Verbonden partijen (2009) (geen link beschikbaar).

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	Een sluitende begroting met een weerstandsratio van 0,8 en die mede daardoor voldoende wendbaar en weerbaar is zodat we tegenvallers kunnen opvangen zonder beleidsaanpassingen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Wij zorgen er met behulp van de P&C-instrumenten voor dat er tijdig voldoende informatie is om beleidskeuzes te maken. • Wij vertalen de ontwikkeling in de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds tijdig naar consequenties voor gemeentelijk beleid.

Subdoel	Er is een verantwoorde verhouding tussen inhuur en vast personeel.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • We geven inzicht in de inhuur voor optimale sturing. • We blijven investeren in de ontwikkeling en professionalisering van het personeel. • We zetten ons in om medewerkers te binden.

Deze productgroep heeft naast de totale financiële positie van de gemeente ook betrekking op de bedrijfsvoering van de gemeente. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt daarop uitgebreid ingegaan.

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Kosten ambtelijk apparaat	624	662	634	657	730	746	n.v.t.
<i>Alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur per inwoner.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Personeelsformatie	6,4	6,8	7,0	7,5	7,3	7,5	
<i>De toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari.</i>							
Personeelsbezetting	6,7	6,5	6,9	7,1	7,2	7,2	
<i>Het gaat hier om het gemiddelde van het werkelijk aantal fte dat werkzaam is.</i>							
Kosten externe inhuur	21,8	23,0	17,4	14,2	17,2	17,4	
<i>Kosten als percentage van totale loonsom + totale kosten inhuur externen.</i>							
Overheadkosten	8,5	8,1	8,6	9,3	8,6	8,3	
<i>Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces als percentage van de totale lasten (exclusief toevoegingen aan de reserves) op basis van de definitie die gebruikt wordt voor Vensters Voor Bedrijfsvoering.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	41.139 N	47.522 N	52.189 N	62.562 N	74.160 N	82.539 N
Baten	266.613 V	260.822 V	273.933 V	286.180 V	276.678 V	283.104 V
Storting reserve	47.074 N	30.335 N	17.543 N	20.622 N	11.022 N	9.211 N
Onttrekking reserve	19.279 V	27.531 V	19.705 V	16.627 V	25.578 V	24.884 V

Toelichting

Algemene middelen

De reservering voor loon-, prijs- en volumeontwikkeling is € 4,3 miljoen hoger dan in 2023. Deze reservering wordt in 2024 via een wijziging van de begroting verdeeld over uitgavenbudgetten in de andere programma's. Aan de batenkant staat een verwachte opbrengst inflatiecorrectie tarieven van € 0,6 miljoen.

Ten opzichte van 2023 is de algemene uitkering toegenomen met € 11,4 miljoen. Dit betreft een combinatie van accres, taakmutaties en opschalingskorting.

De mutaties in de algemene reserves als gevolg van doorwerking eerdere P&C-documenten leiden tot minder stortingen in (€ 12,8 miljoen) en lagere onttrekkingen (€ 7,8 miljoen) aan de reserves.

Ede rekent rente over het eigen vermogen door aan producten en programma's. Anders dan bij opgenomen geldleningen betalen we hier geen rente voor aan geldschieters. Tegenover de doorberekende rente over het eigen vermogen staat een voordeel op het product financiering, de zogenaamde bespaarde rente. In de raming voor 2024 is uitgegaan van een hoger eigen vermogen en voorzieningen dan bij de begroting 2023. Dit zorgt voor een hoger voordeel van € 1,4 miljoen in 2024 ten opzichte van 2023.

Productgroep Belastingen en heffingen

Doel

Dat de belastingtaken en de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) tijdig, volledig en rechtmatig worden uitgevoerd.

Ketenpartners

Kadaster; CBS; Rijksbelastingdienst; Waterschappen.

Relevante beleidsnota's

[Nota lokale heffingen \(2023\)](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel

Dat de kwaliteit van de Basisregistratie Personen (BRP) beter wordt.

Prestaties

- Het gericht controleren van verdachte adressen (ICTU/LAA) wordt verder gestructureerd en uitgevoerd in de keten.

Subdoel

Dat de invordering klantgerichter wordt zodat belastingplichtigen niet worden geconfronteerd met stapeling van schulden en problemen.

Prestaties

- We gaan persoonlijker en meer met één gezicht naar buiten treden door afstemming met andere gemeentelijke afdelingen.

Subdoel	Een nog beter functionerende digitale belastingbalie (ondersteuning Opgave Dienstverlening).
	Prestaties
	<ul style="list-style-type: none"> • Aanbevelingen vanuit een eerder gehouden klantreis verkennen. • Onderzoeken mogelijkheden inzet track-and-trace voor inwoners en ondernemers.

Indicatoren

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Gebruik digitale belastingbalie (1) <i>Percentage. Nieuwe indicator, daarom nog geen meetgegevens en streefwaarde 2024.</i>	-	-	-	-	-	-	-
De tevredenheid over de digitale belastingbalie (1) <i>Percentage. Nieuwe indicator, daarom nog geen meetgegevens en streefwaarde 2024.</i>	-	-	-	-	-	-	-

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefsw. 2024
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Het percentage belastingplichtigen dat op tijd een aanslag ontvangt	-	-	-	-	-	99	98
Het percentage kwijtscheldingsverzoeken dat binnen 3 maanden is afgehandeld <i>Het betreft hier de volledig ingediende verzoeken. Wanneer de belastingplichtige niet alle documenten heeft aangeleverd, dan is de termijn van 3 maanden niet van toepassing.</i>	-	-	-	-	-	100	100
Het percentage gecontroleerde en verwerkte (door het Ministerie van Binnenlandse Zaken aangeleverde) risicoadressen	-	-	-	-	-	70	75

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	2.236 N	2.406 N	2.139 N	2.139 N	2.139 N	2.139 N
Baten	29.964 V	30.960 V	32.903 V	32.903 V	32.903 V	32.903 V
Storting reserve	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserve	0 N	51 V	0 N	0 N	0 N	0 N

Toelichting

Conform besluit in de Voorjaarsbrief 2024-2027 is in 2023 de begroting incidenteel opgehoogd met € 0,2 miljoen voor de extra kosten als gevolg van de verveelvoudiging van het aantal WOZ bezwaren.

De baten zijn met € 1,9 miljoen gestegen als gevolg van het verwerken van de prijsindexatie op de tarieven.

Productgroep Vastgoed

Doel

Een duurzame vastgoedportefeuille die ingezet wordt voor de huisvestingsvraag van organisaties die met hun activiteiten het beleid van de gemeente ondersteunen.

Ketenpartners

Maatschappelijke organisaties (huurders zoals SportServiceEde, Akoesticum, Cultura Ede, etc.); molenaars; onderhoudspartijen (bouwbedrijf Kreeft Ede, ITN installatietechniek Ede, Nijbod Consultancy BV en Kunstwacht).

Relevante beleidsnota's

- [Vastgoednota 2017](#)

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor in 2024 doen?

Subdoel	In 2050 is onze vastgoedportefeuille* energieneutraal.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het plaatsen van zonnepanelen op daken van het gemeentelijk vastgoed. • Gemeentelijk vastgoed aansluiten op het warmtenet of andere aardgasvrije oplossingen. • Duurzame verlichting toepassen in gemeentelijk vastgoed. • Het isoleren van gemeentelijk vastgoed. • Energie neutraal renoveren van gebouwen op basis van de Routekaart Verduurzaming.
Subdoel	De tevredenheid van onze klanten is toegenomen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Reactietijd verkorten in de beantwoording van vragen en tussentijds update sturen als vraag nog niet beantwoord kan worden. • De huurders en gebruikers betrekken bij de verduurzamingsopgave. • Klanttevredenheidsonderzoek voorbereiden voor 2025.
Subdoel	Ons vastgoed blijft op onderhoudskwaliteitsniveau 3 (volgens NEN2767).
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Het implementeren van de nieuwe aanbesteding voor onderhoudscontracten tot 2029. • MJOP's actualiseren op basis van audits en uitgevoerde werkzaamheden.
Subdoel	Meer inzicht in de vastgoedportefeuille om strategisch te kunnen sturen.
Prestaties	<ul style="list-style-type: none"> • Herijken Vastgoednota.

* De inhoud van de vastgoedportefeuille is te vinden in de Vastgoednota [Vastgoednota 2017](#).

Indicatoren

Beeldindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Afstand tot een voorziening (in kilometers)							
- Onderwijs	0,6	0,5	0,5	0,4	0,6	0,6	n.v.t.
- Cultuur	1,5	1,9	1,6	1,2	1,7	1,7	n.v.t.
- Sport	0,9	1,5	0,8	0,6	1,0	1,1	n.v.t.
- Welzijn	1,0	1,0	1,0	0,8	1,1	1,1	n.v.t.
Percentage aandeel maatschappelijk bezit in portefeuille	89,7	91,3	92,3	91,3	90,3	91,4	n.v.t.
<i>Op basis van BVO-objecten.</i>							
Aantal gemeentelijke monumenten	-	-	9	9	9	9	n.v.t.
<i>Objecten in portefeuille van de afdeling GZ&VG.</i>							
Aantal rijksmonumenten	-	-	11	18	18	18	n.v.t.
<i>Objecten in portefeuille van de afdeling GZ&VG.</i>							

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefsw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Klanttevredenheidsonderzoek afdeling vastgoed	-	-	6,5	-	-	-	_*
<i>Klanttevredenheid wordt weer gemeten in 2023. * Vanaf 2023 nieuwe manier van meten. In plaats van rapportcijfer een percentage. Deze indicator wordt vervangen door vier nieuwe indicatoren over tevredenheid.</i>							
Tevredenheid dienstverlening - huisvestingszaken (1)	-	-	-	-	-	-	_*_*
<i>Percentage. Indicator wordt met ingang van 2023 tweemaal gemeten. ** Geen meting in 2024, daarom geen streefwaarde voor 2024.</i>							
Tevredenheid dienstverlening klacht, schade, storing (1)	-	-	-	-	-	-	_*_*

Effectindicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
<i>Percentage. Indicator wordt met ingang van 2023 tweemaal gemeten. ** Geen meting in 2024, daarom geen streefwaarde voor 2024.</i>							
Tevredenheid planmatig onderhoud (1)	-	-	-	-	-	-	..**
<i>Percentage. Indicator wordt met ingang van 2023 tweemaal gemeten. ** Geen meting in 2024, daarom geen streefwaarde voor 2024.</i>							
Tevredenheid vastgoed (1)	-	-	-	-	-	-	..**
<i>Percentage. Indicator wordt met ingang van 2023 tweemaal gemeten. ** Geen meting in 2024, daarom geen streefwaarde voor 2024.</i>							
Leegstandscijfer	3,8	-	2,6	-	2,9	1,7	2-3
<i>Percentage.</i>							

Prestatie-indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage vastgoed objecten	-	99	-	-	-	94,3	95
<i>Minimaal niveau 3 onderhoudskwaliteit op de totale portefeuille Maatschappelijk Vastgoed. Conform het vastgoedbeleid vindt de meting driejaarlijks plaats.</i>							
Kernvoorraad energie neutraal in 2030	-	-	-	0	0	0	60*
<i>Percentage. * Streefwaarde is voor 2030. Het is niet mogelijk/wenselijk om tussentijdse waarden aan te geven.</i>							
Percentage gasloze aansluitingen van onze kernvoorraad	-	-	5	6	6	8	10
Aantal zonnepanelen op vastgoed panden	2.027	3.239	4.320	4.723	5.825	6.484	7.400
<i>Inclusief scholen eigendom en geen eigendom.</i>							

Vervallen indicatoren	Metingen 31-12						Streefw.
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2024
Percentage slimme meters	-	-	3	21	21	-	n.v.t.
<i>Wordt betrokken bij motie nummer 33: Opvolging aanbevelingen Duisenberg traject Programma 8.</i>							

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lasten	7.318 N	7.267 N	8.669 N	8.933 N	9.525 N	9.520 N
Baten	7.814 V	7.065 V	7.698 V	7.715 V	8.077 V	8.077 V
Storting reserve	1.497 N	6 N	942 N	943 N	935 N	937 N
Onttrekking reserve	1.279 V	1.041 V	1.272 V	1.310 V	1.312 V	1.324 V

Toelichting

De verschillen vanuit vastgoed tussen 2023 en 2024 worden verklaard door:

- Toevoegingen van nieuwe objecten aan de portefeuille. Na afronding van de investering wordt het vastgoed in exploitatie genomen en starten de kapitaallasten. In 2024 betekent dit een toename van lasten met € 200.000.
- Actualisatie van de portefeuille, waarbij prijsindexatie wordt toegevoegd, betekent een toename van de lasten met € 225.000 en een toename van de baten met € 475.000. Daarbij worden tekorten en overschotten over een periode van 30 jaar verrekend met de reserve exploitatie vastgoed. De actualisatie leidt tot een toename van stortingen in de reserve (€ 450.000) en een toename van onttrekkingen (€ 275.000).
- De toegerekende rente tussen 2023 en 2024 verschilt vanuit berekeningsystematiek. Over 2023 is de werkelijke rente toegerekend omdat de rekenrente te sterk afwijkt van de werkelijke rente. Over 2024 is

de rekenrente toegerekend, dit zorgt voor een toename van de lasten met circa € 500.000. Met de oplopende rentes is het de verwachting dat een bijstelling naar beneden in 2024 niet zal plaatsvinden.

- Vanuit de Programmabegroting 2023-2026 zijn structurele middelen beschikbaar gesteld voor verduurzaming van het vastgoed in het kader van Ede energieneutraal. Dit leidt tot een toename van lasten in 2024 van € 275.000.
- In 2024 is een eenmalige afkoop van het onderhoud van het gemeentelijke deel van de overkapping bij het nieuwe station Ede-Wageningen opgenomen. Dekking hiervoor was al in eerdere jaren beschikbaar gesteld en is vanwege vertraging, op de balans opgenomen, om in te kunnen zetten bij realisatie van het station (toename lasten en baten € 175.000).

5. Financiën

5.1 Samenvatting financieel beeld

Zoals eerder beschreven ziet het financieel beeld van Ede er op de korte termijn gunstig uit maar is het meerjarenperspectief onzeker. Met ingang van 2026 stapt het Rijk over naar een nieuwe vorm van ramen van het gemeentefonds, onze belangrijkste inkomstenbron. Landelijk wordt het gemeentefonds met € 3 miljard gekort hetgeen een groot gat slaat in de gemeentelijke begrotingen, ook voor Ede. Daarmee ontbreekt een toereikende structurele financiering van de taken van gemeenten, hetgeen onvermijdelijk gevolgen heeft voor het voorzieningenniveau, de leefomgeving, de zorg en de ondersteuning die gemeenten hun inwoners kunnen bieden. Vanuit het demissionaire kabinet is inmiddels wel [erkenning](#) dat er een disbalans zal ontstaan tussen taken en middelen van decentrale overheden. Tot op heden heeft deze erkenning niet geresulteerd in extra middelen. Tijdens het overhedenoverleg in september wordt gesproken over hoe Rijk en gemeente samen ambities, taken en middelen in evenwicht brengen.

Op 14 juli 2023 heeft de VNG een [begrotingsadvies](#) uitgebracht. Het begrotingsadvies bestaat uit twee onderdelen:

- Presenteer voor 2024 en 2025 van de meerjarenraming 2025-2027 een sluitende begroting.
- Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.

Meerjarig financieel beeld onder druk

Ede heeft het advies van de VNG omarmd. Voor de jaren 2024 en 2025 laten we, geschoond van incidentele baten en lasten, een structureel en reëel sluitende begroting zien (zie bijlage 1G). Meerjarig laten we ons niet verlammen door de onzekerheden rondom het ravijn. Desondanks zijn we, evenals de 341 andere gemeenten, als gevolg van dit ravijn beperkt in het realiseren van onze ambities. Onvermijdbare knelpunten hebben we onverkort in het financieel beeld verwerkt. Bij de invulling van de opgaven van Ede en de daarbij behorende ambities zijn we behoedzaam te werk gegaan. Structurele uitgaven voor nieuw beleid zijn, daar waar het kan, zo veel mogelijk vermeden. Voor de jaren 2026 en 2027 resulteert dit, ondanks de behoedzaamheid, als gevolg van het ravijn tot een fors tekort oplopend tot bijna € 17 miljoen in 2027. Met het advies van de VNG in gedachten en onze financiële buffers achten we dit tekort voor nu aanvaardbaar.

Als Ede kiezen we om nu (nog) niet te starten met ombuigingen. Onze financiële positie biedt op dit moment voldoende buffer om het gat tot en met 2027 te overbruggen en zelf nog te blijven investeren in een leefbaar Ede. Blijft compensatie van het ravijn vanuit het Rijk echter uit dan zijn ombuigingen en lastenverzwaring in de toekomst onvermijdelijk. Hierbij worden dan ook onze verbonden partijen niet ontzien. De ontwikkelingen van het ravijn en het financieel beeld blijven we op de voet volgen. Daar waar nodig sturen we bij via de reguliere P&C cyclus.

De septembercirculaire 2023 van het gemeentefonds hebben wij niet in de cijfers van deze begroting kunnen verwerken. Hierover wordt u parallel aan de begrotingsbehandeling via een afzonderlijk memo geïnformeerd.

De algemene reserve eind 2027 bedraagt € 31,3 miljoen. Met het oog op investeringen omgevingsvisie, zie hoofdstuk 3.9, reserveren we voorlopig € 20 miljoen in de algemene reserve om de komende jaren deze investeringsbesluiten te kunnen nemen. Rekening houdend met deze reservering van € 20 miljoen komen we nagenoeg uit op de bestaande bodem van € 10 miljoen.

We corrigeren, dit is staand beleid, de opbrengst uit lokale belastingen en heffingen voor de inflatie.

Daarbovenop laten we de tarieven hondenbelasting in 2024 groeien naar volledige

kostendekkendheid. Voor de investeringen in Recreatie & Toerisme vinden we het niet meer dan vanzelfsprekend dat de branche hieraan meebetaald. Met ingang van 2025 zal daarom de toeristenbelasting worden verhoogd. Tot slot heeft u kunnen zien dat de belastingcapaciteit bij de Programmarekening 2022 is gedaald naar 82%. In het bestuursakkoord is een ondergrens van 85% afgesproken. Mede gezien de noodzakelijke investeringen en beperkte financiële ruimte als gevolg van het ravijn verhogen we daarom de OZB om op deze ondergrens komen. Ook de aan OZB gekoppelde kosten dekken we middels een extra OZB verhoging. De totale OZB verhoging komt daarmee uit op 3% bovenop de inflatie.

Van voorjaarsbrief naar begroting in cijfers

Financieel beeld Programmabegroting 2024 - 2027

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Financieel kader				
Stand Voorjaarsbrief 2024-2027 (pag. 8)	2.848 N	768 V	16.282 N	15.826 N
Algemene uitkering (Meicirculaire 2023)	3.800 V	6.530 V	5.590 V	3.910 V
A: Vertrekpunt	952 V	7.298 V	10.692 N	11.916 N
Bestedingen				
Actualisatie stelposten (prijscompensatie/financiering)	3.190 V	2.660 V	2.510 V	2.080 V
OZB verhoging (naar 85% belastingcapaciteit)	875 V	875 V	875 V	875 V
Vrijval bestemmingsreserves	4.162 V	-	-	-
Bestedingen uit hoofdstuk 3	14.312 N	12.200 N	7.947 N	7.688 N
B: Mutaties begroting	6.085 N	8.665 N	4.562 N	4.733 N
Saldo begroting (A+B)	5.133 N	1.367 N	15.254 N	16.649 N

Algemene reserve

Algemene reserve

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Stand 1 januari	60.207	67.544	63.752	62.998	47.893
Resultaatbestemming jaar t-1	4.566	-	-	-	-
Stand 1 januari (na resultaatbestemming)	64.773	67.544	63.752	62.998	47.893
Saldo begroting (t/m meicirculaire 2023)					
Integratie resultaten grondbedrijf (t/m MPG 2023)	540	1.342	612	147	147
Actualisatie 2023/Mutaties begroting	-4.061	-6.085	-8.665	-4.562	-4.733
Stand per 31 december voor resultaatbestemming	67.544	63.752	62.998	47.893	31.391
<i>Surplus ten opzichte van bodem van € 10 miljoen + reservering investeringen omgevingsvisie (€ 20 miljoen)</i>	<i>37.544</i>	<i>33.752</i>	<i>32.998</i>	<i>17.893</i>	<i>1.391</i>

Bij het verloop van de Algemene Reserve verklaart het 'ravijn' het grote verschil tussen de geraamde stand eind 2025 versus 2026 en de stand eind 2026 versus 2027. Het is een stand die gebaseerd is op het doortrekken van huidig beleid. Als eerder aangegeven, monitoren we het financieel beeld nauwgezet en sturen bij als dat nodig is.

Bestemmingsreserve Cofinanciering

Op de Bestemmingsreserve Cofinanciering wordt, naast de bestaande inzet waarover reeds besloten is, een extra beroep gedaan:

- € 60.000 voor SPUK Herstel Bibliotheek Bennekom, zie hoofdstuk 3.1;
- € 200.000 voor Ziekenbarakken, zie hoofdstuk 3.1;

- € 400.000 voor opgave landelijk gebied, zie hoofdstuk 3.5

Gezien een deel van de voorstellen effect hebben in 2025 en daarmee dus niet binnen een jaar na toekenning starten, vragen wij u conform de spelregels toestemming. Hiervoor hebben wij een beslispunt opgenomen

Naast bovenstaande voorstellen rust nog reservering op het resterende saldo voor Artbase van maximaal 1,5 miljoen, zie Programmabegroting 2023-2026 hoofdstuk 2.2.

Reserve Cofinanciering		Bedragen x € 1.000				
Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027	
Stand 1 januari	8.658	2.452	677	277	277	
(Begrote) dotaties aan reserve	1.000	-	-	-	-	
Reeds toegekende voorstellen	-5.706	-1.516	-	-	-	
Reservering Artbase	-1.500					
Nieuwe onttrekkingen - zie hoofdstuk 3	-	-260	-400	-	-	
Stand 31 december	2.452	677	277	277	277	

Actualisatie stelposten (prijscompensatie/financiering)

Bij het doorrekenen van de meicirculaire 2023 hebben we een reservering gemaakt van benodigde budgetten voor Loon- en prijscompensatie (LPO). Bij toekenning van de LPO voor 2024 in deze begroting is gebleken dat een deel van deze reservering kan vrijvallen (voordeel). Bij de septembercirculaire worden we vanuit het Rijk geïnformeerd over de nieuwe LPO indexcijfers en compensatie via het accres. Op dat moment wordt ook onze gemeentelijke reservering bijgesteld. Zoals eerder aangegeven wordt u via afzonderlijk memo geïnformeerd over de septembercirculaire 2023.

Vrijval bestemmingsreserves

Rekening houdend met het ravijn, de onvermijdelijke knelpunten en de invulling van de opgaven van Ede zien we dat in toenemende mate een beroep wordt gedaan op de Algemene reserve. Via een quick scan is daarom geïnventariseerd of vanuit bestaande bestemmingsreserves bedragen kunnen vrijvallen. Onderstaand het resultaat van deze Quick scan. Meer toelichting vindt u terug in hoofdstuk 5.6.

Vrijval bestemmingsreserves		Bedragen x € 1.000
		2024
Onderwijs - Huisvesting		49
Onderwijs - Achterstandsbeleid		1.863
Overgangsrecht FLO (Functioneel Leeftijdsontslag Brandweer)		250
BTW - Compensatiefonds		2.000
Totaal		4.162

5.2 Financiële positie

Drie begrippen staan centraal in een beschrijving van de financiële positie: structureel begrotingsevenwicht, weerbaarheid en wendbaarheid van de begroting. De onwerkelijke situatie in 2026 frustreert een positieve waardering op alle genoemde elementen. Ze maakt het onmogelijk om een passend financieel arrangement te maken en continuïteit van beleid meerjarig (financieel) te borgen. Het inbouwen van de remweg en (incidentele) ruimte om later deze bestuursperiode in te zetten, dragen in ieder geval bij aan het vergroten van de weerbaarheid en wendbaarheid van de begroting.

Structureel begrotingsevenwicht

Het is een taak van de gemeenteraad om toe te zien dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is. Niet alleen het begrotingssaldo per jaar is van belang maar ook het inzicht in structurele baten en lasten. In "Bijlage 1G - Overzicht incidentele baten en lasten" is het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen. Voor de jaren 2024 en 2025 geldt, wanneer we de begroting 2024 en 2025 schonen voor incidentele baten en lasten, de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Als gevolg van het ravijn is er voor 2026 en 2027 geen sprake is van het structureel evenwicht. Voor de jaren 2026 en 2027 zijn er naast voldoende financiële buffers, ook structurele uitgaven zo veel mogelijk vermeden. Dit zal geen structurele oplossing bieden voor het ravijn, we zullen de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend volgen.

Weerbaarheid van de begroting

Kengetallen

Bedragen x € 1 miljoen

Ratio weerstandsvermogen, reeks staat in tijdsvolgorde	PB 2021	PR 2020	PB 2022	PR 2021	PB 2023	PR 2022	PB 2024	Norm
A. Beschikbare buffers	45	50	60	64	81	94	98	
B. Nodig voor opvangen risico's	39	31	20	19	20	23	26	
Ratio (A/B)	1,2	1,6	3,1	3,3	4,0	4,0	3,8	> 0,8

Bedragen x € 1 miljoen

Algemene reserve 31-12	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Programmarekening	21	20	26	46	65					
Prognose begroting 2024-2027						68	64	63	48	31

Norm: Bodem van € 10 miljoen in het laatste jaar van het meerjarenperspectief

De indicatoren die we gebruiken voor het meten van de weerbaarheid van de begroting scoren goed voor 2024, de weerstandsratio zelfs uitstekend. Het venijn zit in 2026 en de jaren daarna, zie voor meer details "7.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing".

Wendbaarheid van de begroting

Kengetallen Programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	Verloop van de kengetallen					
	PB 2023	PR 2022	PB 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Netto schuldquote	51%	38%	66%	77%	75%	85%
Gecorrigeerde netto schuldquote	37%	26%	54%	65%	64%	75%
Solvabiliteitsratio	29%	33%	26%	23%	25%	23%
Structurele exploitatieruimte	4%	6%	3%	4%	-1%	-2%
Grondexploitatie	18%	18%	16%	13%	11%	9%
Belastingcapaciteit	86%	82%	91%	92%	93%	93%

Met uitzondering van de structurele exploitatieruimte in 2026 en 2027 blijven we binnen de vastgestelde normwaarden.

Het kengetal structurele exploitatieruimte is negatief in 2026 en 2027, als gevolg van het ravijn. De omslag naar een negatief bedrag, heeft te maken met een hogere onttrekking van de algemene reserve in deze jaren, ter dekking van structurele lasten in de begroting. Het structurele probleem kan tijdelijk maar niet structureel opgevangen worden door de algemene reserve, zie tabel met de prognose voor de algemene reserve. Voor meer details over de kengetallen, zie "7.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing".

5.3 Algemene uitkering

Voorgaande jaren werd de septembercirculaire verwerkt in de programmabegroting, waarbij tevens integrale afweging van de uitkomsten (lees accres) plaatsvond. Afgelopen jaar hebben we daar een omslag in gezien. Als gevolg van verruiming van de voorbereidingstijd van de gemeenteraad dienen stukken eerder te worden aangeleverd. Hiermee is het niet meer mogelijk de uitkomsten van de septembercirculaire te verwerken in de programmabegroting. Via een afzonderlijk memo wordt u, parallel aan de begrotingsbehandeling, geïnformeerd over de uitkomsten van de septembercirculaire 2023.

Het risico is aanwezig dat we worden geconfronteerd met een onverwachte uitkomst van de circulaire, wat van invloed is op het eerder gepresenteerde financieel meerjarenbeeld. De verwachting is echter dat de accresmutaties in deze circulaire gering zijn, mede gezien de bevrozing van het accres voor de periode tot en met 2025. Het gaat dus om taakmutaties, (te reserveren) prijscompensatie en ontwikkeling aantallen. Afweging over de (inzet van de) meerjarige accresontwikkeling vindt plaats bij de Perspectiefnota 2025-2028.

5.4 Investerings

In onderstaand overzicht zijn de toegekende en geormerkte investeringen voor de periode 2024 - 2027 opgenomen.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000			
	Investeringen 2024	Investeringen 2025	Investeringen 2026	Investeringen 2027
Huisvestingsvoorzieningen onderwijs	12.790	6.968	39.495	0
Sportaccommodaties	3.465	8.575	665	0
Multifunctionele accommodaties	7.458	1.758	0	0
Programma Maatschappelijke voorzieningen	23.713	17.301	40.160	0
Grondzaken - Wonen	6.500	4.700	4.000	2.900
Spoorzone	13.000	1.000	300	0
Parklaan	8.000	800	700	0
Overige investeringen	2.111	0	0	0
Programma Ruimtelijke ontwikkeling	29.611	6.500	5.000	2.900
Brandweerkazerne	1.445	473		
Programma Veiligheid	1.445	473	0	0
Verkeersveiligheid	1.545	875	1.483	0
Verkeersregelinstallaties	352	162	162	0
Grondzaken - Werken	7.800	4.300	4.900	3.800
Levendig centrum	1.166	400	0	0
Programma Economie, Arbeidsmarkt en Mobiliteit	10.863	5.737	6.545	3.800
Openbare ruimte (wegen, openbare verlichting, groen, etc.)	7.100	6.900	5.000	0
Vernieuwing openbare ruimte (o.a. Fietsplan)	8.187	6.852	2.637	0
Bomen	900	700	0	0
Overige investeringen	333	1.151	0	0
Riolering	9.500	8.500	8.500	7.000
Programma Kwaliteit leefomgeving	26.020	24.103	16.137	7.000
Vastgoed overig	7.781	4.381	1.760	0
ICT - middelen	3.257	2.006	2.237	1.465
Overige investeringen	2.000	4.000	500	525
Programma Bestuur en organisatie	13.038	10.387	4.497	1.990
Totaal	104.690	64.501	72.339	15.690

De nieuwe investeringen zijn toegelicht in de volgende paragraaf.

Om aanspraak te kunnen maken op de specifieke uitkering Sport BTW dienen de investeringen van de eerste jaarschijf, 2024, uitgesplitst te worden. Het betreft de onderwerpen Sportaccommodaties en Multifunctionele accommodaties uit bovenstaande tabel. In onderstaande tabel is een uitsplitsing opgenomen van de individuele investeringen.

Investeringsplan sportaccommodaties 2024		Bedragen x 1 2024
<i>Binnensportaccommodaties</i>		1.381.000
Sporthal de Peppel + Turnstede		1.331.000
Gymzaal Kerkhoflaan Lunteren		50.000
<i>Buitensportaccommodaties</i>		2.084.000
Toplaag Hoekelum		242.000
Toplaag Allemanskamp Ederveen		242.000
Toplaag Sportpark de Beek Wekerom		242.000
Aanleg half veld kunstgras Lunteren		300.000
Renovatie kunstgras Peppelensteeg		484.000
Renovatie kunstgras Inschoten		484.000
Renovatie kleedkamers**		90.000
<i>Zwembadaccommodatie</i>		-
N.v.t.		
Totaal sportaccommodaties		3.465.000
Multifunctionele accommodatie Otterlo		7.458.213
Totaal Multifunctionele accommodaties		7.458.213
Totaal		10.923.213

5.5 Kredieten

Verlenging looptijd kredieten

Op 10 februari 2022 heeft de raad de kaders uit de Nota afschrijvingsbeleid en waardering vaste activa 2022 vastgesteld. Beleidslijn 12 van deze nota spreekt uit dat kredieten vanaf het startjaar maximaal 2 jaar beschikbaar blijven tenzij anders door de Raad wordt besloten. Verlenging van dit termijn kan enkel als hiertoe door de raad wordt besloten. Als gevolg van deze beleidslijn is in deze programmabegroting een overzicht opgenomen van kredieten waarvoor wordt verzocht om de maximale looptijd te verlengen. Dit overzicht is terug te vinden in bijlage 4 van deze programmabegroting.

Kredietaanvragen

In hoofdstuk 3 "Wijzigingen begroting" zijn de nieuwe voorstellen opgenomen. Aan deel van deze voorstellen zijn investeringen gekoppeld die leiden tot kapitaallasten. Voor deze investeringen vragen wij onderstaande kredieten beschikbaar te stellen. De inhoudelijke toelichting kunt u teruglezen in hoofdstuk 3.

Omschrijving	Bedragen x € 1.000				
	2023	2024	2025	2026	2027
Huisvestingprogramma 2024 - Marnix College	328	914	914	-	-
Huisvestingprogramma 2024 - SmdB Ruitenbeekschool	300	-	-	-	-
Huisvestingprogramma 2024 - 1e inrichting de Wegwijzer	-	76	-	-	-
Renovatie Sportzaal Maandereng	-	-	-	665	-
Aanleg kunstgras oefenhoek VV Lunteren	-	300	-	-	-

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Verbouwing Theaterzaal Cultura	-	2.522	-	-	-
De Zicht Ederveen - keuken	-	70	-	-	-
MFD Otterlo	-	5.700	-	-	-
Fietsstraat Kerkweg	-	100	400	-	-
Uitvoering Stadspark	-	700	-	-	-
Leefbaar Voetgangersgebied	-	100	-	-	-
Uitvoeringsprogramma Recreatie en toerisme - Wandelnetwerk*	-	100	-	-	-
Nieuwe brandweerkazerne Otterlo	-	1.445	473	-	-
Kredietaanvraag project Wethoudersbuurt	-	2.130	-	-	-
Nieuwe woonwagen Lunteren	-	238	-	-	-
Totaal	628	14.869	1.314	665	-

* Dit betreft een aanvulling op het bestaande krediet.

Naast de voorstellen uit hoofdstuk 3 zijn er een drietal investeringen die gedekt worden binnen de huidige begroting. Voor deze investeringen vragen wij onderstaande kredieten beschikbaar te stellen.

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023	2024	2025	2026	2027
Renovatie sociaal pension*	208	-	-	-	-
Levend Landschap	200	-	-	-	-
Vervanging Verkeersregelinstallaties 2026*	-	-	-	17	-
Totaal	408	-	-	17	-

* Dit betreft een aanvulling op het bestaande krediet.

Renovatie sociaal pension

Voor de renovatie sociaal pension is een aanvullend krediet nodig. Via compartimentering is het gebouw in brandcompartimenten ingedeeld met als doel een eventuele brand te beperken tot de betreffende kamer waar de brand ontstaat. Oorspronkelijk plan was dat het leger des Heils deze kosten op zich zou nemen. In juni is tijdens bestuurlijk overleg tussen de gemeente en het leger des Heils afgesproken dat de gemeente deze kosten op zich neemt. Hierdoor ontstaat een tekort op het bestaande krediet. Gevraagd wordt een aanvullend krediet van € 208.000 beschikbaar te stellen. De hogere kapitaallasten worden gedekt vanuit de huurinkomsten.

Levend Landschap

Ten behoeve van project Levend Landschap Ede wordt krediet aangevraagd (€ 200.000) voor het uitwerken en mogelijk maken van bewonersinitiatieven voor behoud en herstel van landschap. Dit betreffen geïnventariseerde projecten met betrekking tot recreatie, erfgoed, ecologie en landschap. De totale eenmalige kosten voor genoemde initiatieven bedragen € 400.000, waarvan 50% vanuit co-financiering door de Provincie Gelderland wordt gedekt. De kapitaallasten die volgen uit de gemeentelijke investeringen (€ 200.000) kunnen worden opgevangen binnen de huidige budgetten voor Landschap.

Vervanging Verkeersregelinstallaties 2026

Bij de Voorjaarsbrief 2024-2027 is een krediet voor vervanging van verkeersregelinstallaties voor jaarschijf 2026 toegekend. In de aanvraag was nog geen rekening gehouden met prijsindexatie. Voorgesteld wordt het krediet te verhogen voor de prijsindexatie. De hieruit voortvloeiende kapitaallasten worden gedekt vanuit de stelpost prijscompensatie.

5.6 Reserves

Via een quick scan is geïnventariseerd of vanuit bestaande bestemmingsreserves middelen kunnen vrijvallen. Onderstaand tabel het resultaat van deze quick scan. Voorgesteld wordt de in de tabel genoemde bedragen vrij te laten vallen in 2024. In aanloop naar de Perspectiefnota 2025-2028 wordt een uitgebreidere doorlichting van de reserves uitgevoerd. Hierover wordt u geïnformeerd bij de Perspectiefnota 2025-2028.

Bedragen x € 1.000	
Vrijval bestemmingsreserves	2024
Onderwijs - Huisvesting	49
Onderwijs - Achterstandsbeleid	1.863
Overgangsrecht FLO (Functioneel Leeftijdsonslag Brandweer)	250
BTW - Compensatiefonds	2.000
Totaal	4.162

Nieuwe reserves

In deze programmabegroting worden geen nieuwe reserves voorgesteld.

Op te heffen reserves

Bestemmingsreserve Inburgering

De boekwaarde van de Bestemmingsreserve Inburgering (R453) bedraagt sinds 31-12-2021 € 0. Er staan geen toevoegingen meer aan deze reserve gepland. Voorgesteld wordt de reserve op te heffen.

Bestemmingsreserve Veluwe poort - Spoorzone Ede

Om te voldoen aan de uitgangspunten vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het resterend saldo van de bestemmingsreserve Veluwe poort - Spoorzone Ede (R470) bij de Programmarekening 2022 omgezet naar de post vooruit ontvangen bedragen op de balans. Voorgesteld wordt de reserve op te heffen.

Bestemmingsreserve Veluwe poort- Parklaan (R471)

Om te voldoen aan de uitgangspunten vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het resterend saldo van de bestemmingsreserve Veluwe poort- Parklaan (R471) bij de Programmarekening 2022 omgezet naar de post vooruit ontvangen bedragen op de balans. Voorgesteld wordt de reserve op te heffen.

Bestemmingsreserve Begraven

Om te voldoen aan de uitgangspunten vanuit het Besluit Begroten en Verantwoorden, is bij de Programmarekening 2022 besloten om de bestemmingsreserve Begraven (R416) per eind 2022 om te zetten naar een (egalisatie) voorziening. Voorgesteld wordt de reserve op te heffen.

Bestemmingsreserve Onderwijs - Achterstandenbeleid

De bestemmingsreserve Onderwijs - Achterstandenbeleid (R433) wordt, terugkijkend en vooruitkijkend naar de begrote onttrekkingen, al jaren niet (meer) gebruikt. Activiteiten worden betaald uit het beschikbare exploitatiebudget (inclusief de rijksbijdrage). Het langer vasthouden aan deze reserve belemmert ten onrechte een integrale afweging van beschikbare middelen. Voorgesteld wordt de reserve per 2024 op te heffen. Het saldo van € 1,86 miljoen valt vrij ten gunste van de algemene middelen.

Afromen reserves

Bestemmingsreserve Onderwijs - Huisvesting

Aan de reserve Onderwijs - Huisvesting (R430) zijn, op het voorstel "Inclusief onderwijs" in hoofdstuk 3 na, geen bestedingen meer gekoppeld. Voorgesteld wordt het restant bedrag van € 49.000 vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Na de laatste onttrekking in 2025 kan de reserve komen te vervallen.

Bestemmingsreserve Overgangsrecht FLO (Functioneel Leeftijdsontslag Brandweer)

De bestemmingsreserve Overgangsrecht FLO (R400) heeft als doel het opvangen van tijdelijke extra overgangsrechten als gevolg van het afschaffen Functioneel Leeftijdsontslag Brandweer. De onttrekkingen aan deze reserve zijn onzeker omdat het niet gaat om een in de tijd vastgelegde verplichting. Het is namelijk aan de deelnemers om te bepalen wanneer en in welke omvang zij aanspraak maken op de opgebouwde tegoeden. Op basis van het verwachte verloop van de reserve is een eenmalige onttrekking van € 250.000 mogelijk.

Bestemmingsreserve BTW - Compensatiefonds

Het doel van de bestemmingsreserve BTW - Compensatiefonds (R492) is Het egaliseren van de (negatieve) resultaten door de invoering van het BTW-compensatiefonds. In de loop van de jaren is het saldo langzaam gegroeid door structureel hogere stortingen dan onttrekkingen. Om dit te corrigeren wordt het fonds eenmalig afgeroomd met € 2 miljoen.

6. Actualisatie

Totaalbeeld

Bedragen x € 1.000	
	2023
Programma 1 Maatschappelijke Voorzieningen	314 N
Programma 2 en 3 Preventieve- en individuele Ondersteuning	5.335 N
Programma 4 Economie, Arbeidsmarkt en Mobiliteit	-
Programma 5 Ruimtelijke Ontwikkeling	3.145 N
Programma 6 Veiligheid	300 V
Programma 7 Kwaliteit Leefomgeving	185 N
Programma 8 Bestuur en Organisatie	4.618 V
Totaal	4.061 N

Programma 1 - Maatschappelijke voorzieningen

Bedragen x € 1.000	
Omschrijving	2023
Sport	64 N
Inclusief onderwijs	25 N
Inclusief onderwijs - Dekking Reserve Cofinanciering	25 V
Compensatie energiekosten gesubsidieerde Culturele instellingen	250 N
Totaal	314 N

Sport € 64.000 N

Diverse kleine overschrijdingen zorgen voor een tekort van € 64.000 op productgroep Sport.

Inclusief onderwijs € 25.000 N

Dekking Reserve Cofinanciering € 25.000 V

We hebben samen met onderwijspartijen een intentieverklaring ondertekend met de titel "Op weg naar inclusie Ede" om inclusiever onderwijs in Ede structureel aan te bieden. We stimuleren de ontwikkeling dat regulier- en speciaal onderwijs steeds meer samenwerken. We zullen de komende tijd kleinschalige initiatieven steunen die bijdragen aan het verstevigen van thuisnabij onderwijsaanbod in Ede. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Compensatie energiekosten gesubsidieerde Culturele instellingen € 250.000 N

In Ede hechten we waarde aan de culturele verenigingen en ondersteunen we hen waar mogelijk in het uitvoeren van hun activiteiten waarmee ze hun maatschappelijke waarde in stand houden. In tijden van verhoogde energiekosten hebben we met het Winterfonds in 2023 een aantal niet gesubsidieerde culturele instellingen gecompenseerd. De gesubsidieerde culturele instellingen konden we ondersteunen door middel van bijvoorbeeld de stelpost loon-prijscompensatie. Bij elkaar ging het om een afgerond bedrag van € 250.000. Deze kosten worden gedekt vanuit het voordeel op de post "Diverse reserveringen" op programma 8."

Programma 2 en 3 - Preventieve- en individuele ondersteuning

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023
Jeugdhulp	5.300 N
Valleihopper	500 V
Leerlingenvervoer	100 N
Beweging naar de voorkant	500 V
Voorstel tot resultaatbestemming bij de programmarekening	500 N
Inburgering en vluchtelingen - huisvestingstaakstelling statushouders	114 N
Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen - onttrekking aan de reserve	114 V
Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE)	174 N
Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen - onttrekking aan de reserve	174 V
Thuisondersteuning	125 V
Begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf	300 V
Hulpmiddelen en woonvoorzieningen	250 N
Inhuur contractmanager Sociaal domein	55 N
Nationaal Actieplan Dakloosheid "Eerst een thuis"	492 V
Maatschappelijke Opvang - dotatie aan de reserve	492 N
Maatschappelijke opvang - noodopvang, renovatie en asielzoekers	300 N
Maatschappelijke Opvang - onttrekking aan de reserve	300 V
Beschermd wonen - ombuigingen extramuralisering	350 N
Beschermd wonen - onttrekking aan de reserve	350 V
Beschermd wonen	600 N
Beschermd wonen - onttrekking aan de reserve	600 V
Beschermd wonen - Pilot Wageningen	PM
Domeinoverstijgende samenwerking (DOS)	PM
Integraal Zorgakkoord (IZA) - regio Gelderse Vallei	PM
Gemeentelijke en particuliere opvang ontheemden Oekraïne	PM
Nieuw wijkhuis Ede West (de Kolk)	55 N
BUIG (Bijstandsbudgetten)	500 N
Totaal	5.335 N

Jeugdhulp

€ 5.300.000 N

Er is sprake van een oplopend tekort in de begroting voor Jeugdhulp. In eerste kwartaal 2023 zien we een stijging in kosten van bijna 25% ten opzichte van het derde kwartaal 2022. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Prijsstijgingen (onder andere loonkosten) ad € 0,4 miljoen (4,9% ten opzichte van index Ede van 3,6%);
- Stijging uitgaven individuele begeleiding/behandeling Jeugdhulp ad € 2,2 miljoen;
- Stijging uitgaven GGZ ambulans ad € 1,6 miljoen;
- Stijging uitgaven specialistische jeugdhulp (landelijke transitiearrangement) ad € 0,5 miljoen;
- Stijging overige uitgaven (residentieel, groep, etc.) ad € 0,6 miljoen.

Verklaring kostenstijging:

- In Ede zien we het aantal cliënten begeleiding stijgen met 6%. Met name bij de GGZ zien we een forse stijging, terwijl dit in regiogemeenten relatief stabiel blijft. Dit kan te maken hebben met het wegwerken van de wachtlijsten bij ons toegangsteam, maar ook zie je de toewijzingen via onze SOJ-ers toenemen (specialistische ondersteuners jeugd die namens de gemeente consult voeren bij huisartsen).
- Het aantal jeugdigen in een residentiële voorziening lijkt stabiel te worden in Ede. De kostenstijgingen komen voort uit stijging van de intensiteit van de groepen waar de jeugdige verblijven.

- In Ede nemen de uitgaven voor behandeling sterk toe. Hierin zien we vooral een toename in intensiteit van zorg, waarbij het aantal uren behandeling per jeugdige sterk toeneemt, terwijl het aantal unieke jeugdigen zelfs daalt.

Het meerjarige effect Jeugdhulp is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Valleihopper € 500.000 V

Net als de laatste twee jaar laat ook 2023 een ruim voordeel zien op het vraagafhankelijke vervoer. Het aantal ritten is nog altijd niet op het oude niveau. Het is wel de verwachting dat dit de komende jaren uiteindelijk weer zal toenemen. Vooralsnog levert dit volumevoordeel in 2023 een voordeel van € 0,5 miljoen op.

Leerlingenvervoer € 100.000 N

We zien een stijgend aantal leerlingen dat gebruik maakt van het leerlingenvervoer. Dit resulteert in een te verwachten nadeel van € 0,1 miljoen.

Beweging naar de voorkant € 500.000 V

Voorstel tot resultaatbestemming bij de programmarekening € 500.000 N

In 2023 zijn diverse initiatieven binnen de beweging naar de voorkant niet (tijdig) opgestart door gebrek aan ambtelijke capaciteit om de uitvoerende partijen opdrachten te geven. In 2024 voorkomen we dit door (deels tijdelijke) capaciteit te bekostigen binnen de beweging naar de voorkant. De structurele budgetten zijn nodig om bestaande activiteiten voort te zetten en nieuwe activiteiten op te starten.

Inburgering en vluchtelingen - huisvestingstaakstelling statushouders € 114.000 N

Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen - onttrekking aan de reserve € 114.000 V

Sinds medio 2021 heeft de gemeente te maken met een stijging van het aantal statushouders en de hierbij horende huisvestingstaakstelling voor de gemeente. De taakstelling is in 2023 (330 statushouders) verdubbeld ten opzichte van 2022 en laat een verviervoudiging zien ten opzichte van 2020. Om de statushouders een passend inburgeringsaanbod te bieden, de taakstelling van het Rijk te realiseren en de kwetsbaarheid van het team te verminderen wordt extra capaciteit gevraagd. De incidentele en structurele middelen van het Rijk bieden onvoldoende dekking voor de benodigde capaciteit. Voorgesteld wordt de kosten te dekken vanuit de reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen. Wij stellen u voor incidenteel € 114.000 voor 2023 beschikbaar te stellen en deze te dekken vanuit de reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE) € 174.000 N

Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen - onttrekking aan de reserve € 174.000 V

In Nederland ligt de verantwoordelijkheid voor de organisatie van de opvang en integratie van vluchtelingen voor een heel groot deel bij de gemeenten. Het is belangrijk dat vluchtelingen zodra ze 'landen' iets om handen hebben. Nuttige dagbesteding is een voedzame bodem voor een verdere opbouw van bestaan in Nederland. CVVE zorgt voor activiteitsaanbod op de locaties, voor verbinding tussen de bewoners van Ede en vluchtelingen, bieden taalondersteuning aan, zorgen dat vluchtelingen kunnen participeren in de Edese samenleving en brengen vraag en aanbod bij elkaar. Met inzet van CVVE verhogen we de leefbaarheid bij de opvanglocaties, de vluchtelingen ontwikkelen een sociaal netwerk en zetten eerste stappen in hun integratie. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Thuisondersteuning € 125.000 V

De realisatie van thuisondersteuning 2023 ligt aardig in lijn met de hiervoor beschikbare budgetten. Wel bestaat er spanning bij de aanbieders op een reële kostprijs vanaf 2024 versus de forse CAO loonontwikkelingen. We volgen daarin de indices van de Nederlandse Zorgautoriteit (Nza) en sluiten niet uit dat hierop nog een nacalculatie gaat plaatsvinden. Tevens gaan we in het licht van de aanbesteding 2025 een

extern kostprijsonderzoek uitvoeren. In 2026 wordt het abonnementstarief afgeschaft en wordt het voormalige eigen bijdrage beleid weer voorgesteld. Meer hierover is vermeld in de toelichting op de middelen (3^e W-vraag) in programma 3 Individuele ondersteuning. De wachtlijsten bij thuisondersteuning zijn nog niet opgelost. De genomen maatregelen waaronder het toestaan van werken buiten reguliere werktijden tegen extra vergoeding hebben onvoldoende extra uren opgeleverd. Momenteel wordt, samen met aanbieders, gekeken naar verdere maatregelen. De raad wordt geïnformeerd over de voortgang.

Begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf € 300.000 V

We blijven sturen op andere ondersteuningsmogelijkheden, minder inzet van specialistische hulp en versterken van de regie. Door passend indiceren en strakke opdrachtverstrekking richting aanbieders kunnen we richting onze inwoners goede begeleiding en ondersteuning blijven bieden tegen afnemende kosten. Het aantal uren begeleiding is met ca 4% gestegen, vooral bij de reguliere begeleiding. De dagbesteding is met ca. 5% gedaald, waarbij de specialistische dagbesteding verder is omgezet naar reguliere dagbesteding. Bovenstaande is in lijn met de doelstellingen vanuit de decentralisatie en transformatie, waarbij dit niet geleid heeft tot een toename van klachten en/of bezwaren.

Bovengenoemd voordeel moet in samenhang gezien worden met onderstaande nadelen bij hulpmiddelen en woonvoorzieningen en het inhuren van een contractmanager Sociaal domein.

Hulpmiddelen en woonvoorzieningen € 250.000 N

In deze programmabegroting is een knelpunt aangedragen voor hulpmiddelen en woonvoorzieningen vanaf 2025. Voor 2023 en 2024 is voorgesteld het tekort te financieren uit het bovenstaande voordeel bij begeleiding en dagbesteding. De reden om dat vanaf 2025 niet meer te doen ligt in de te realiseren taakstelling (oplopend) van € 4,0 miljoen Vitaal en Gezond in de beweging naar de voorkant versus besparing op de maatwerkvoorzieningen. Het voordeel bij begeleiding wordt daar vanaf 2025 mede voor ingezet.

Inhuur contractmanager Sociaal domein € 55.000 N

Sinds 2021 is een contractmanager op inhuurbasis gefinancierd. De ontwikkelingen rondom de aanbesteding Wmo en het advies van de ingehuurde contractmanager maken duidelijk dat contractmanagement een vaste plek moest krijgen binnen het sociaal domein. Voor 2023 is er voor € 85.000 ingehuurd. Een deel van de inhuurkosten (€ 30.000) wordt ten laste gebracht van Beschermd wonen. Het resterende deel wordt betrokken bij de incidentele voordelen binnen de Wmo. Voor 2024/2025 is de functie van contractmanager betrokken bij de middelen voor realisatiekracht.

Nationaal Actieplan Dakloosheid "Eerst een thuis" € 492.000 V

Maatschappelijke Opvang - dotatie aan de reserve € 492.000 N

Gelijk aan vorig jaar hebben we via de meicirculaire middelen vanuit VWS ontvangen voor het Nationaal Actieplan Dakloosheid op het voorkomen van dakloosheid en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. De middelen (samen ca. € 1 miljoen) zijn hiertoe gereserveerd in de reserve Maatschappelijke Opvang. In de eerste helft van 2024 stellen we een gezamenlijk uitvoeringsprogramma op voor beschermd wonen en maatschappelijk opvang. Hierin geven we aan wat we met de middelen voor het Nationaal Actieplan gaan doen. Hierbij wordt dan ook gekeken naar de aanpak van geldzorgen, armoede en schulden, maar ook naar de huisvesting, ondersteuning medeoverheden een woningbouwimpuls en een volkshuisvestingsfonds. Het betreft hier incidentele, maar ook structurele middelen. Het voornemen van het VWS is om in de voorjaarsbesluitvorming van 2024 structureel middelen via de decentralisatie-uitkering Nationaal Actieplan Dakloosheid uit te keren.

Maatschappelijke opvang - noodopvang, renovatie en asielzoekers € 300.000 N

Maatschappelijke Opvang - onttrekking aan de reserve € 300.000 V

Maatschappelijk opvang en daarmee ook de reserve staat onder druk vanwege de Covid-problematiek, de algemene economische situatie, maar ook de extra benodigde opvangcapaciteit vanwege de toetreding van de

gemeente Veenendaal tot de regio. In 2023 geven we € 1,0 miljoen meer uit dan we beschikbaar hebben vanuit de uitkering. In de begroting hebben we rekening gehouden met een onttrekking van € 0,7 miljoen aan de reserve. De hogere kosten kennen een drietal oorzaken. In de eerste plaats de noodopvang buitenslapers die in het voorjaar eenmalig ondergebracht zijn in het zwembad "De vrije slag" en voor de komende winter structureel op de Stationsweg 109. Incidentele extra kosten zijn voor de renovatie van het sociaal pension van het Leger des Heils. Tenslotte houden we rekening met de nog te ontvangen aanvraag voor te compenseren kosten voor uitgeprocedeerde asielzoekers over 2022, waarvan de ontvangen uitkering van het rijk gereserveerd staat in de reserve Maatschappelijke Opvang.

Beschermd wonen - ombuigingen extramuralisering € 350.000 N
Beschermd wonen - onttrekking aan de reserve € 350.000 V

Naast de verschuiving met het product Begeleiding zijn de nadelige effecten van het uitstellen van de decentralisatie tot en met 2023 gefinancierd uit het Edese aandeel in de reserve beschermd wonen. Totaal betreft dit € 2,5 miljoen en valt daarmee € 0,35 miljoen hoger uit dan de raming, omdat in de eerste plaats de taakstelling 2023 niet kon worden gerealiseerd en daarnaast het invoeren van een reële (lagere) kostprijs nog niet kon worden ingevoerd.

Nog dit najaar volgt een voorstel aan het bestuurlijke overleg van de regio om de (regionale) reserve beschermd wonen grotendeels te verdelen, vooruitlopend op die decentralisatie. Hiermee is ook geborgd dat de regiogemeenten in staat zijn de decentralisatie in hun bedrijfsvoering voor te bereiden.

Beschermd wonen € 600.000 N
Beschermd wonen - onttrekking aan de reserve € 600.000 V

Op verschillende posten is gering meer besteed dan de raming. Voor de GGZ-arrangementen is € 0,45 miljoen meer uitgegeven dan begroot. Deze intensivering sluit mooi aan op de gewenste regionale omzetting van intramurale bedden naar de gewenste extramuraal arrangementen. Dit proces gaat daarmee sneller dan in de begroting was voorzien.

Beschermd wonen - Pilot Wageningen € p.m.

De gedecentraliseerde uitvoering beschermd wonen Wageningen vindt al vanaf 2017 plaats via een pilot. Hiertoe ontvangt de gemeente Wageningen een uitvoeringsbudget. De gemeente Wageningen voert de pilot vanaf 2018 uit op basis van "lusten en lasten". Momenteel vindt echter overleg plaats om een aantal geconstateerde omissies in het toegekende budget vanaf 2018 te verrekenen met Wageningen. Verwachting is dat een significant bedrag retour komt naar de regio en daarmee de reserve beschermd wonen. Dit verloopt eveneens via het regionale bestuurlijke overleg. Uit het bestuurlijk overleg met Wageningen eind 2022 volgt nog nader onderzoek door een accountant in dit najaar. De financiële merites worden in 2023 betrokken bij de reserve beschermd wonen.

Domeinoverstijgende samenwerking (DOS) € p.m.

In de loop van 2018 is de pilot 'Thuis Geven' van start gegaan. In de pilot is één arrangeur (bij de aanbieder) verantwoordelijk voor het organiseren van het gehele zorgarrangement, over de domeinen heen. In 2021 en 2022 is € 0,8 miljoen ontvangen met een doelstelling van 300 cliënten. De pilot is verlengd naar 2023, maar ondanks dat, zal de doelstelling van 300 cliënten niet gehaald worden en ontstaat er een verplichting tot terugbetaling. Om die reden is de uitkering vooralsnog als "vooruitontvangen" verantwoord en daarmee buiten de resultaten gehouden.

Alhoewel we afhankelijk zijn van de regie bij de aanbieder lijkt ook het meedoen aan de pilot voor de cliënt een extra belasting te zijn, waardoor minder gebruik wordt gemaakt aan de mogelijkheid om langer in de Wmo te blijven. De definitieve vaststelling gaat op basis van werkelijk aantal cliënten. Ondanks het beperkt aantal cliënten zijn we overtuigd van het resultaat en willen we gaan uitbreiden.

De pilot is momenteel belegd bij één aanbieder. We gaan verkennen of dit verbreed kan worden naar

meerdere aanbieders en alle inwoners, waarbij het ministerie gevraagd wordt de beschikbare resterende middelen van de pilot hiertoe te mogen gebruiken.

Integraal Zorgakkoord (IZA)

€ p.m.

In het Integraal Zorgakkoord is elke regio gevraagd om in kaart te brengen wat de belangrijkste opgaven in de regio zijn en vervolgens samen uit te werken wat er nodig is om de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van zorg in de regio te borgen. In de Gelderse Vallei werken zeven gemeenten, diverse zorg- en welzijnsorganisaties en zorgverzekeraar Menzis aan een regiobeeld en regioplan 2024-2026. De zorgverzekeraar en gemeente Ede als centrumgemeente hebben de opdracht gekregen de regiobeelden tot stand te brengen en de transformatiemiddelen voor de regio aan te vragen. Voor de regio Gelderse Vallei kan jaarlijks maximaal € 2,4 miljoen worden aangevraagd. De minister verleent de uitkering voor het jaar 2023 ambtshalve uiterlijk 30 september 2023. De aanvraag voor de jaren 2024, 2025 en 2026 wordt in de periode van 15 november 2023 tot en met 31 december 2023 ingediend.

Gemeentelijke en particuliere opvang ontheemden Oekraïne

€ p.m.

De uitgaven die worden gedaan voor de gemeentelijke en particuliere opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, worden volledig gecompenseerd door het Rijk middels een specifieke uitkering. Voor het jaar 2023 heeft de gemeente voor de gemeentelijke opvang een bedrag van € 10,5 miljoen aangevraagd. De compensatie voor de gemeentelijke opvang is gebaseerd op een normbedrag van 83 euro per dag per opvangplek en het aantal beschikbare opvangplekken. Voor de particuliere opvang wordt de gemeente gecompenseerd voor de werkelijke kosten van het verstrekte leefgeld en een normbedrag voor de uitvoeringskosten van de particuliere opvang. De compensatie in 2023 bedraagt naar verwachting € 0,7 miljoen. De werkelijke lasten worden verantwoord in de Programmarekening 2023.

Nieuw wijkhuis Ede West (de Kolk)

€ 55.000 N

De Kolk en de Ericahorst verhuizen samen naar het nieuwe Wijkhuis Ede West aan de Wulplaan in Ede. Het definitief ontwerp en bijbehorende begroting zal in het najaar van 2023 worden afgerond. Het definitief ontwerp inclusief businesscase en exploitatiesubsidie leggen we ter besluitvorming voor in de Perspectiefnota 2025-2028. Om in 2023 en 2024 voorbereidende werkzaamheden te kunnen uitvoeren, verstrekken we een aanvullend voorbereidingsbudget van € 210.000 incl. BTW waarvan € 55.000 in 2023. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

BUIG (Bijstandsbudgetten)

€ 500.000 N

In de eerste helft van 2023 is het bijstandsbestand gegroeid. Op 31 december 2022 telde het bestand 1.670 huishoudens en is op 1 juli 2023 gegroeid naar 1.725 huishoudens (groei van 3,3%). Het verwachte tekort, na een tegemoetkoming van het Rijk in de vorm van een vangnetuitkering, bedraagt € 500.000. Het tekort wordt veroorzaakt door:

- De verwachting dat het definitieve bijstandsbudget vanuit het Rijk lager wordt vastgesteld doordat de economie zich beter ontwikkeld dan voorspeld (neerwaartse bijstelling voorlopig bijstandsbudget ad. € 500.000 in mei 2023, bijstandsbudget 2023 wordt eind september vastgesteld).
- Toename instroom door een verhoogde taakstelling van statushouders en versoepeling van de instroom voor jongeren met een registratie doelgroepregister (de vier-weken zoektermijn is op deze groep niet meer van toepassing).
- Afname uitstroom naar werk. Door een veranderende samenstelling van het bijstandsbestand blijft de uitstroom achter. Deze harde kern heeft een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Programma 4 - Economie en Mobiliteit

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023
Revitalisatie bedrijventerrein Kievitsmeent	100 V
Bijdrage Reserve Cofinanciering	50 N
Bijdrage Provincie	50 N
Nieuwe Werklocaties 2023	165 V
Voorstel tot resultaatbestemming 2024	165 N
Vitale Winkelcentra 2023	50 V
Voorstel tot resultaatbestemming 2024	50 N
Totaal	N

Revitalisatie bedrijventerrein Kievitsmeent € 100.000 V

Bijdrage Reserve Cofinanciering € 50.000 N

Bijdrage Provincie € 50.000 N

Voor Kievitsmeent heeft ingenieursbureau Movares een conceptrapport opgesteld voor maatregelen voor duurzame mobiliteit. Dit rapport geeft voornamelijk niet voldoende aanleiding om aanspraak te maken op de gelden voor 2023 vanuit de provinciale subsidieregeling Toekomstbestendige Bedrijventerreinen. Hiermee vervalt tevens de bijdrage vanuit de Reserve Cofinanciering. De relatief eenvoudige maatregelen worden vanuit bestaande budgetten gefinancierd.

Nieuwe Werklocaties 2023 € 165.000 V

Voorstel tot resultaatbestemming € 165.000 N

De onzekerheid vanuit netcongestie en beperkte ambtelijke capaciteit hebben gezorgd voor een vertraagde start van dit project. Wij verwachten in Q4 van 2023 een begin te kunnen maken met het onderzoek naar de toekomstige werklocaties. Dit betekent dat een groot deel van de werkzaamheden verschoven zal worden naar 2024.

Vitale Winkelcentra 2023 € 50.000 V

Voorstel tot resultaatbestemming € 50.000 N

In de eerste helft van 2023 hebben we ons met succes gericht op het verbeteren van de omgeving Spindop/Parkweg. Dit kan grotendeels gefinancierd worden uit de beschikbare Retailmiddelen en uit de investeringsmiddelen voor het herinrichtingsproject. Wisselingen in het team Economie en de focus op Spindop/Parkweg hebben in 2023 geleid tot een beperking op de capaciteit, waardoor de invulling van de vitale winkelcentra voor andere gebieden op zich laat wachten. In Q4 starten we met een Plan van Aanpak voor Vitale Winkelcentra dat moet aansluiten bij onze gebiedsgerichte opgaven.

Programma 5 - Ruimtelijke ontwikkeling

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2023
Co-financiering maatschappelijke opgaven	1.400 N
Facilitaire plannen woningbouw	566 N
Omgevingsvergunning en bestemmingsplannen	350 N
Actualisatie Grondbedrijf - MPG lite	829 N
Totaal	3.145 N

Co-financiering maatschappelijke opgaven € 1.400.000 N

In de begroting 2023 is rekening gehouden met bijdragen van Rijk en provincie voor de uitvoering van grote maatschappelijke ontwikkelopgaven. Evenals over 2022, wordt deze co-financiering naar verwachting in 2023

niet ontvangen. Enerzijds vanwege het niet realiseren van een regeling met de provincie over woningbouwversnelling. Deze specifieke afspraak ging uiteindelijk niet door, omdat de provincie de ontwikkelingen bij het Rijk wilde afwachten. Dit betekent dat de co-financieringsbijdrage vanuit de gemeentelijke reserve ook niet kan worden ingezet. Dit leidt tot een nadeel van in totaal € 0,5 miljoen. Daarnaast werd ook voor het landelijk gebied een bijdrage verwacht. Deze wordt in 2023 maar verwachting niet ontvangen vanwege vertraging in de besluitvorming op rijksniveau en zorgt voor een nadeel van € 0,9 miljoen. Gelet op onder andere de provinciale staten verkiezingen, landelijke verkiezingen en de ontwikkeling dat rijksbijdragen via complexe regelingen (SPUK) worden uitgekeerd, lijkt de onzekerheid over doorlooptijden van uitkeringen op korte termijn te blijven bestaan.

Het verwachte tekort laat de financiële afhankelijkheid en risico's voor de gemeenten in de grote opgaven zien, aangezien de bijdragen vanuit hogere overheden gedeeltelijk nog zijn uitgebleven en bedragen bovendien nog onzeker zijn. Voor 2023 sturen we het uitvoeringsprogramma bij waar dat mogelijk is. Voor 2024 stellen we voor dit risico te verminderen door benodigde uitgaven voor de uitvoering van onze opgaven (m.n. capaciteit) te dekken vanuit de Algemene Middelen. De effecten hiervan zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Facilitaire plannen woningbouw

€ 566.000 N

In de programmarekening 2022 is een tekort gemeld op de ondersteuning van ruimtelijke plannen van particuliere initiatiefnemers. Al enige jaren worden we geconfronteerd met financiële tekorten. Kijkend naar de schaa sprong die Ede ondergaat, het integraal werken en de inzet op bewonersparticipatie, zien we een steeds grotere benodigde inzet op concrete producten, het voeren van omgevingsdialog en toetsing van plannen van ontwikkelaars. Kosten van juridische procedures na vaststelling van het ruimtelijk besluit door de gemeenteraad nemen ook toe en zijn bovendien op basis van regelgeving niet verhaalbaar. Tegelijkertijd willen we de komende jaren als gemeente juist een actieve rol en verantwoordelijkheid blijven nemen in de woningbouwopgave en voeren we momenteel ca. 30 facilitaire projecten uit, waarin woningen, bedrijfslocaties en voorzieningen worden gerealiseerd.

Voor 2023 verwachten we een financieel tekort van € 566.000, met name volgend uit de projecten ENKA, Hulakker en Veldbies Ederveen. Aanvullende risico's op kostenverhaal in lopende projecten bedragen circa € 0,3 miljoen. Dit betreft de onzekerheid op het verhalen van de kosten (uren) vanwege huidige onzekerheden in de projecten en eventueel te maken juridische kosten.

We stellen in de begroting voor de verwachte tekorten voor 2024 te dekken vanuit de Algemene Middelen. Een nadere toelichting is in hoofdstuk 3 van deze begroting opgenomen.

Omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen

€ 350.000 N

Voor 2023 verwachten we een tekort op de uitvoering en ondersteuning bij omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen van circa € 350.000. Dit nadeel is gevolg van een toename van aanvragen met betrekking tot bestemmingsplannen aangezien de leges voor dit specifieke product niet kostendekkendheid zijn. Voor het geheel aan leges blijft kostendekkendheid het uitgangspunt.

Bij deze prognose maken we het voorbehoud dat het financiële resultaat afhankelijk is van het aantal aanvragen en daarmee moeilijk te voorspellen. Met de invoering van de omgevingswet wijzigt het proces rondom de aanvragen van vergunningen en zal deze ook veranderen qua opzet. De verwachting is dat dit efficiënter zal gaan verlopen waardoor de kosten en opbrengsten beter in evenwicht komen.

Actualisatie Grondbedrijf - MPG lite

€ 829.000 N

We verwachten op dit moment een nadelig resultaat op de activiteiten in het grondbedrijf. Ten opzichte van de begroting wordt op basis van de actuele inzichten een nadeel van € 829.000 verwacht. De toelichting vindt u op hoofdlijnen in de paragraaf grondbeleid en meer in detail in het MPG lite 2023.

In het MPG Lite worden meerdere onzekerheden beschreven. Zo wordt een verdere verslechtering van de

grondexploitatie WFC verwacht. De stikstofproblematiek, netwerk congestie en ook de gewijzigde economische omstandigheden leiden er toe dat er een herbezinning moet plaatsvinden of onder de huidige omstandigheden het plan voor de gebiedsontwikkeling binnen de huidige kaders kan worden uitgevoerd. De in de grondexploitatie ingerekende grondprijs voor het FID staat sterk onder druk als gevolg van de bouwkostenstijging en de hogere rente.

Voor het FID zullen scenario's worden uitgewerkt over hoe en wanneer het gebied op een goede en voortvarende wijze kan worden ontwikkeld. Rekening gehouden moet worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023 (volgend uit de geactualiseerde ramingen bij de volgende MPG 2024).

Programma 6 - Veiligheid

Bedragen x € 1.000	
Omschrijving	2023
VGGM	300 V
Totaal	300 V

VGGM € 300.000 V

In het budget voor het onderdeel Brandweer van de VGGM doet zich een voordeel voor van € 300.000. Lagere kosten openstelling brandweerpost Stadspoort en een vertraagde doorrekening van de hogere kosten prijsontwikkeling leiden tot dit voordeel.

De kosten in het kader van de FLO bepalen het uiteindelijke resultaat 2023 zoals dit wordt opgenomen in de Programmarekening 2023.

Programma 7 - Kwaliteit leefomgeving

Bedragen x € 1.000	
Omschrijving	2023
Opvang van dieren	35 N
Inwonersinitiatief Wekerom	95 V
Inwonersinitiatief Wekerom - voorstel tot resultaatbestemming	95 N
Vennootschapsbelasting reclameopbrengsten	150 N
Exploitatie riolering	400 N
Onttrekking voorziening	400 V
Totaal	185 N

Opvang van dieren € 35.000 N

We hebben voor onze (wettelijke) dierenwelzijnstaken in 2021 een overeenkomst afgesloten met de Dierenbescherming. De Dierenbescherming heeft de taken op dierenwelzijnsvlak van ons overgenomen als regisseur en uitvoerder. De jaarkosten die we contractueel verplicht zijn te betalen, zijn gestegen door het groeiende inwoneraantal en een indexering die afwijkt van onze eigen prijscompensatie. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Inwonersinitiatief Wekerom € 95.000 V

Voorstel tot resultaatbestemming € 95.000 N

Vanuit de uitvoering van de ontwikkelstrategie stellen we voor om het inwonersinitiatief in samenhang met randvoorwaardelijke (ontwikkel)kaders voor het gehele gebied op te pakken. In het najaar wordt gestart met de gebiedsprogramma Wekerom/Harskamp waar dit onderdeel van uit gaat maken. De verwachting is dat kosten doorlopen naar 2024. Er zal derhalve een resultaatbestemmingsvoorstel bij de jaarrekening 2023 voor het restant ingediend worden.

Vennootschapsbelasting reclameopbrengsten

€ 150.000 N

Lokale overheden vallen vanaf 2016 onder de Wet op de Vennootschapsbelasting (VPB). Over de jaren 2021-2023 zijn in 2023 naheffingsaanslagen ontvangen voor de VPB voor de reclame-inkomsten. Deze aanslagen zijn betaald om verdere belastingrente te voorkomen. Tegen de aanslagen is bezwaar aangetekend, omdat de gemeente (net als vele andere gemeenten in Nederland) een ander standpunt inneemt. Besloten is dat de gemeente Ede meelift met een procedure die al gestart was en waar de feiten en omstandigheden vergelijkbaar zijn met die in Ede. Indien gemeenten bij de rechter hun gelijk krijgen, dan heeft ook Ede recht op teruggave van de reeds betaalde vennootschapsbelasting.

Exploitatie riolering

€ 400.000 N

Onttrekking voorziening

€ 400.000 V

Riolering kent een gesloten financieel systeem. Het saldo van de baten en lasten wordt verrekend met de hiervoor ingestelde voorziening. Het areaal van de mechanische riolering is sterk verouderd. Hierdoor worden we geconfronteerd met hogere onderhoudskosten dan verwacht. Daarnaast is nog steeds sprake van hoge prijsstijgingen. Dit leidt in 2023 tot een verwacht nadeel van € 400.000 (+/- 3% van de totale exploitatie uitgaven op riolering). Het nadeel wordt opgevangen binnen de voorziening riolering. In het nieuwe Water- en rioleringsprogramma 2024-208 is budget opgenomen om de mechanische riolering versneld te vervangen, zodat de onderhoudskosten weer dalen.

Programma 8 - Bestuur en Organisatie

Omschrijving	Bedragen x € 1.000
	2023
Stelpost onderuitputting	1.250 N
Stelpost prijscompensatie reserveringen (gesubsidieerde instellingen)	2.150 V
Algemene uitkering	2.800 V
VNG	69 V
Verkiezingen	425 N
Financiering	1.055 V
Deelnemingen	60 N
OZB - areaaluitbreiding	430 V
OZB - verevening areaaluitbreiding	344 N
Proceskosten No Cure No Pay (NCNP)	205 N
Uitbreiding public affairs	37 N
WOO verzoeken	65 N
Reserve Steun en Herstel Corona	500 V
Totaal	4.618 V

Stelpost Onderuitputting

€ 1.250.000 N

De stelpost onderuitputting is in het verleden opgenomen omdat vrijwel elke jaarrekening met een positief resultaat werd afgesloten. We gaven dus minder uit dan we beschikbaar hadden, dit werd als onwenselijk ervaren omdat daarmee de algemene reserves toenamen. Om dit op te vangen heeft de gemeenteraad besloten om jaarlijks € 1,25 miljoen meer uit te geven dan dat er opbrengsten tegenover stonden. De achterliggende gedachte hierbij is dat lopende het jaar op diverse posten minder wordt uitgegeven (onderuitputting). Deze stelpost staat dus voor de te verwachte onderuitputting/voordelen op de verschillende programma's.

Het mooiste zou zijn wanneer in de begroting per programma de onderuitputting wordt opgenomen. Helaas is dit niet mogelijk, aangezien dit per jaar kan verschillen. Vandaar deze stelpost op programma 8. In de actualisatie komt dit als volgt tot uiting:

- De voordelen als gevolg van onderuitputting worden conform de regelgeving verantwoord op de diverse programma's.

- Gezien deze verantwoording per programma wordt het verwachte voordeel van € 1,25 miljoen op programma 8 niet gerealiseerd en is derhalve een nadeel

Diverse reserveringen € 2.150.000 V

In de begroting zijn diverse stelposten opgenomen, onder meer voor lonen, prijzen en tarieven. Lopende het jaar worden deze bedragen uitgekeerd en/of ingevuld (naar de andere programma's). Per saldo resteert een nadeel van € 150.000. Voor het jaar 2023 is daarnaast incidenteel een bedrag van € 2,3 miljoen gereserveerd voor prijscompensatie van gesubsidieerde instellingen. Dit om instellingen in de gemeente Ede te ondersteunen bij de forse energiekosten stijgingen. In verband met het, door provincie Gelderland, beschikbaar gestelde Winterfonds is in beperkte mate gebruik gemaakt van de stelpost en leidt derhalve tot een voordeel. Tegenover dit voordeel staat een nadeel van € 250.000 op programma 1 voor compensatie energiekosten gesubsidieerde culturele instellingen.

Algemene uitkering € 2.800.000 V

De actualisatie van de algemene uitkering op basis van de laatste beschikking in september leiden tot een voordeel van € 2,8 miljoen ten opzichte van de begroting. Deze cijfers zijn nog exclusief de septembercirculaire 2023. Hierover wordt u parallel aan de begrotingsbehandeling via een afzonderlijk memo geïnformeerd.

VNG € 69.000 V

De VNG voert in opdracht van gemeenten tal van activiteiten uit, omdat het efficiënter is om dit door hen te laten doen in plaats van dat elke gemeente dit voor zichzelf gaat uitvoeren. In de Programmarekening 2022 is aangegeven dat er sprake was van een structureel voordeel. Omdat de bijdrage aan de VNG de komende jaren (autonoom) stijgt, is er de komende jaren sprake van een incidenteel in plaats van structureel voordeel. Voor 2023 is dit € 69.000.

Verkiezingen € 425.000 N

Op 15 maart 2023 waren de verkiezingen voor Provinciale Staten en voor de Waterschappen. Deze verkiezingen kenmerkten zich door een onverwachte hoge opkomst. Daarnaast waren er twee dagen extra nodig voor de hertellingen door de gewijzigde telsystematiek en de vereiste extra controles. Dit leidt tot een overschrijding van € 75.000

Vanwege de val van het Kabinet zullen er in november vervroegde verkiezingen zijn voor de Tweede Kamer. De kosten hiervan zullen zeker € 350.000 bedragen.

Financiering € 1.055.000 V

Binnen het financieringsproduct houden we rekening met toekomstige stijgingen van de rentetarieven. Hoewel de rente stijgende is, verwachten we voor 2023 nog een voordeel.

Deelnemingen € 60.000 N

Als gevolg van een lagere dividenduitkering van de deelnemingen (ACV en BNG) ontstaat in 2023 een nadeel van € 60.000.

OZB - areaaluitbreiding € 430.000 V

OZB - verevening areaaluitbreiding € 344.000 N

Door areaaluitbreiding stijgt de structurele opbrengst van de onroerendzaakbelasting met € 430.000. De toegenomen waarde vertaalt zich in een verevening van de algemene uitkering. Dit zorgt voor een nadelig effect van € 344.000. Het netto-effect van de areaaluitbreiding wordt hierdoor € 86.000. De structurele effecten worden meegenomen in de septembercirculaire 2023.

Proceskosten No Cure No Pay (NCNP)

€ 205.000 N

In de Voorjaarsbrief 2024-2027 is reeds aangekondigd dat er een stijging van de extra vergoedingen van de proceskosten van de NCNP-bureaus werd verwacht. Op basis van de huidige inzichten zal dit in 2023 tot een nadeel van € 205.000 leiden. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Public affairs

€ 37.000 N

Als gemeente zijn we actief in bestuurlijke netwerken. Zo verkrijgen we waardevolle informatie en hebben we invloed op het beleid van het rijk. Voor deze bestuursperiode zetten we extra capaciteit in bij ons team Public Affairs voor het ondersteunen van onze deelname in bestuurlijke netwerken. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

WOO verzoeken

€ 65.000 N

We zien sinds de invoering van de Wet Open Overheid in mei 2022 een verdriedubbeling van het aantal WOO-verzoeken. Naast de toename van het aantal aanvragen constateren we een toename van de complexiteit van de verzoeken. Er is in de markt nog geen software toepassing voorhanden om in de behandeling van WOO verzoeken volledig ontzorgd te worden. Deze ontwikkelingen leiden tot een knelpunt in de juridische capaciteit. De centrale concernjuristen zijn vanwege het grote afbreukrisico voor de gemeente op dit proces in het gat gesprongen dat organisatie breed is geslagen door de verdrievoudiging en complexiteit. Met tijdelijke extra capaciteit voor de behandeling van WOO verzoeken kunnen we nu aan de wettelijke verplichting voldoen. Na twee jaar wordt bezien of de extra uitvoerende capaciteit een toereikende oplossing biedt en structureel nodig is, afhankelijk van hoe de gemiddelde instroom WOO verzoeken stabiliseert en welk effect interventies op proces en informatievoorziening sorteren. Het meerjarige effect is opgenomen in hoofdstuk 3 van deze begroting.

Reserve Steun en Herstel Corona

€ 500.000 V

In 2023 worden de laatste onderdelen van de herstelagenda uitgevoerd. Naar verwachting resteert er aan het einde van het jaar € 500.000 uit de reserve Steun en Herstel Corona. Deze middelen vallen vrij.

7. Paragrafen

7.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre we als gemeente Ede in staat zijn om financiële tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen berekenen we door de benodigde weerstandscapaciteit, de risico's, af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, de middelen. Actuele cijfers bevorderen de kwaliteit van de informatie. In tegenstelling tot andere onderdelen van de programmabegroting vergelijken we de actuele cijfers van deze paragraaf met de cijfers uit het meest recente P&C product, te weten de Programmarekening 2022.

Kaderstelling

- [Het Besluit Begroting & Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Nota Risicomanagement & Weerstandsvermogen \(2017\)](#)

Beleid

Op basis van de Nota Risicomanagement & Weerstandsvermogen stuurt de gemeente Ede in het kader van weerstandsvermogen en risicobeheersing op een aantal criteria. De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd) dient een minimale waarde van 0,8 te hebben. Hierbij nemen we het integrale cijfer, algemene dienst plus negatieve grondexploitaties, als uitgangspunt. We beoordelen de ratio als onvoldoende bij een waarde onder 0,8, als matig bij een waarde tussen 0,8 en 1, als voldoende bij een waarde tussen 1 en 2 en als uitstekend bij een waarde groter dan 2. Een tweede criterium is de bodem in de algemene reserve. De algemene reserve dient in het laatste jaar van het meerjarenperspectief minimaal € 10 miljoen te bedragen. Daarnaast is het kengetal voor de netto gecorrigeerde schuldquote maximaal 100% en het kengetal solvabiliteit is minimaal 20%.

Ontwikkelingen

Ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen laat zien in hoeverre de gemeente met de huidige algemene reserve in staat is haar risico's af te dekken. De komende jaren zal een deel van de algemene reserve ingezet worden om te investeren in Ede. Hierdoor is de verwachting dat de ratio weerstandsvermogen de komende jaren zal afnemen. Bij een investering van in totaal zo'n € 40 miljoen van de algemene reserve in 2027 zal de ratio dalen van 3,8 naar 2,3 (de score blijft daarmee uitstekend).

Ratio weerstandsvermogen in 2024

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Integraal	Ratio	Algemene dienst	Ratio	Grondexploitaties	Ratio
Beschikbare weerstandscapaciteit	98.245	3,8	98.245	6,2	0	0,0
Benodigde weerstandscapaciteit	25.822		15.761		13.263	
Score waardering	Uitstekend		Uitstekend		Onvoldoende	

Met 3,8 is de integrale ratio weerstandsvermogen afgenomen ten opzichte van een ratio van 4,0 in de Programmarekening 2022. Deze daling wordt met name veroorzaakt door een stijging in de benodigde weerstandscapaciteit. Deze is gestegen door de toevoeging of stijging van een aantal risico's, voor details zie top 10 risico's. De beschikbare weerstandscapaciteit is ook gestegen door een stijging in de algemene reserve. Aangezien de benodigde weerstandscapaciteit harder stijgt dan de beschikbare, neemt de integrale ratio af. Doordat er geen beschikbare weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties geormerkt is, blijft deze ratio altijd 0.

Voor de ratio weerstandsvermogen van de grondexploitaties kijken we enkel naar de negatieve plannen binnen de grondexploitatie, dit zijn plannen waarop geen winst wordt behaald. Voor positieve plannen is dekking voor risico's binnen de plannen zelf aanwezig. Voor meer informatie over de risico's rondom de grondexploitaties verwijzen we naar de paragraaf Grondbeleid.

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen

Omschrijving	Programmarekening 2021	Programmabegroting 2023-2026	Programmarekening 2022	Programmabegroting 2024-2027
Integraal	3,3	4,0	4,0	3,8

Risico's

Ten opzichte van de Programmarekening 2022 zijn er enkele wijzigingen in de risico's, drie risico's zijn vervallen of opgeschoven naar buiten de top 10 en zijn er 4 nieuwe risico's in de top 10 bijgekomen. Nieuw in de top 10 zijn de risico's 1, 3, 5 en 7. Het eerste risico betreft het grootste investeringsproject in Ede, het nieuwe station Ede-Wageningen. Vanwege de omvang van het project is deze extra gevoelig voor prijsindexatie en hogere onvoorziene kosten. Risico 3 is in de top 10 gekomen, omdat het oplopende tekort in de begroting voor Jeugdhulp extra risico's met zich meebrengt. De kosten zouden hoger kunnen zijn dan begroot of de investeringen in preventie, als onderdeel van de hervormingsagenda jeugd, resulteert in lagere kostenbesparing dan begroot, zie programma 2 en 3 voor meer details. Risico 5 is in de top 10 gekomen, omdat de bouwkosten verder gestegen zijn. Risico 7 is in de top 10 gekomen, omdat voor een deel van het WFC programma reeds bekend is dat dit niet past binnen de bestaande natuurvergunning. Voor meer details over deze risico's zie de paragraaf Grote Projecten.

Verder valt op dat de meeste risico's/kansen in de top 10 onderdeel uitmaken van de grondexploitaties. Dit laat zien dat met name de grondexploitaties zorgen voor de in financiële zin grootste risico's/kansen, ook al is de absolute hoogte van de risico's binnen de algemene dienst hoger.

Voor de samenstelling van de top 10 risico's nemen we zowel de risico's in niet-winstgevende plannen als de risico's in winstgevende plannen mee. Dit wijkt af van het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit waar we alleen de risico's in niet-winstgevende plannen meenemen. Op deze manier geeft de top 10 ook daadwerkelijk de 10 grootste risico's weer.

Top 10 risico's

				Bedragen x € 1.000	
	Omschrijving	Gevolgen	Kans	Maximaal financieel gevolg	Invloed
1	Spoorzone: Uitwerking van constructieve haalbaarheid van het Ontwerp door opdrachtnemer heeft prijsopdrijvend effect. De kostenontwikkeling blijkt hoger te zijn dan we hebben voorzien in de businesscase.	Het resultaat van het project Spoorzone wordt negatief.	50%	8.000	8%
2	Gebiedsontwikkeling WFC: risico's op vertraging bij de bestemmingsplanprocedure (stikstof, bezwaar en beroep).	Hogere plankosten en extra rentekosten door langere doorlooptijd.	75%	4.000	6%
3	Door rijkskorting en volumeontwikkelingen zijn de zorguitgaven voor Jeugd en Wmo ondanks transformatie hoger dan het zorgbudget.	Overschrijden budget.	50%	5.000	5%
4	Investeringen in preventie vanuit de hervormingsagenda jeugd resulteert niet in de verwachte kostenbesparing.	Meer geld nodig voor jeugdzorg dan begroot.	50%	4.900	5%
5	Parkeren is commercieel niet te exploiteren door WFCD	Bijdrage aan onrendabele top parkeren.	50%	4.063	4%
6	Gebiedsontwikkeling WFC: Plankosten niet toereikend voor complex project.	Extra kosten proces.	50%	4.000	4%

Top 10 risico's
Bedragen x € 1.000

Omschrijving		Gevolgen	Kans	Maximaal financieel gevolg	Invloed
7	Ontbreken stikstofonderbouwing voor deel van het WFC programma.	Kan leiden tot vertraging of omzetten van programma, waardoor deel van de opbrengsten niet gerealiseerd.	75%	2.600	4%
8	Voldoen aan de subsidievoorwaarden voor betaalbare woningbouw.	Verkrijgen van WBI-subsidie van het Rijk op basis van beschikking.	75%	-2.500	4%
9	Gebiedsontwikkeling WFC; grondprijzen commerciële functies onder druk door stijgende bouwkosten.	Inkomsten grondexploitatie onder druk.	50%	3.707	4%
10	Gebiedsontwikkeling WFC; toename VON-prijzen door verbetering marktomstandigheden	Hogere grondopbrengsten dan nu geraamd.	25%	-7.200	3%

- = negatief risico (kans)

Voor een toelichting op de systematiek van kansinschatting van de risico's verwijzen we naar de bijlage Toelichting paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit
Benodigde weerstandscapaciteit

Niet alle geïdentificeerde risico's doen zich tegelijkertijd en in maximale omvang voor. Het gevolg hiervan is dat de benodigde weerstandscapaciteit lager is dan het totaal van alle risico's. Door middel van een statistische toets berekenen we wat de benodigde weerstandscapaciteit is bij een, door gemeente Ede gekozen, zekerheidspercentage van 90%.

Risicobedrag en benodigde weerstandscapaciteit
Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Integraal	Algemene dienst	Grondexploitaties
Totaal risicobedrag	105.519	54.824	50.695
Benodigde weerstandscapaciteit (90% zekerheid)	25.822	15.761	13.263

Beschikbare weerstandscapaciteit (buffers)

De eenmalig vrij in te zetten middelen, die gebruikt kunnen worden om eventueel optredende risico's af te dekken, noemen we de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij het bepalen van de weerstandscapaciteit gebruiken we de stand van de reserves na resultaatbestemming. De omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit is weergegeven in de volgende tabel:

Berekening beschikbare weerstandscapaciteit (totaal)
Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Programmarekening 2022	Programmabegroting 2024-2027
Onvoorzien	100	100
Algemene reserve	64.773	71.605
Overige algemene reserves	16.277	16.277
Bedrijfsmiddelen (inclusief P-) reserve	12.480	10.263
Stille reserves	p.m.	p.m.
Totale weerstandscapaciteit	93.630	98.245

Ontwikkeling weerstandscapaciteit en totaal risicobedrag
Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Programma-rekening 2021	Programma-begroting 2023-2026	Programma-rekening 2022	Programma-begroting 2024-2027
Beschikbare weerstandscapaciteit	64.039	81.345	93.630	98.245
Benodigde weerstandscapaciteit	19.452	20.210	23.461	25.822
Totaal risicobedrag	85.850	86.215	97.908	105.519

In bovenstaande meerjarige ontwikkeling valt op dat, ten opzichte van de stand in de Programmarekening 2022, zowel de beschikbare als de benodigde weerstandscapaciteit is gestegen. De stijging van de benodigde weerstandscapaciteit wordt veroorzaakt door de nieuwe risico's in de top. De stijging in de beschikbare weerstandscapaciteit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de toevoeging van het jaarrekeningresultaat 2022 aan de Algemene Reserve. Ten aanzien van de beschikbare weerstandscapaciteit dient aangetekend te worden dat de Algemene reserve in het meerjarenperspectief fors terugloopt. Bij een gelijkblijvend benodigde weerstandscapaciteit zal dit leiden tot een afname van de ratio weerstandsvermogen.

Kengetallen

Onderstaande kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid. In de bijlage Toelichting paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de definities van de kengetallen opgenomen.

Kengetallen Programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	Verloop van de kengetallen					
	PB 2023	PR 2022	PB 2024	MJB 2025	MJB 2026	MJB 2027
Netto schuldquote	51%	38%	66%	77%	75%	85%
Gecorrigeerde netto schuldquote	37%	26%	54%	65%	64%	75%
Solvabiliteitsratio	29%	33%	26%	23%	25%	23%
Structurele exploitatieruimte	4%	6%	3%	4%	-1%	-2%
Grondexploitatie	18%	18%	16%	13%	11%	9%
Belastingcapaciteit	86%	82%	91%	92%	93%	93%

De nettoschuldquotes zijn gestegen ten opzichte van de Programmarekening 2022. De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van nieuwe lange leningen die nodig zijn om uitgaven te financieren.

Voor begrotingsjaar 2024 bedraagt de solvabiliteitsratio 26%. Dit betekent dat de solvabiliteit hoger is dan de norm van 20%. De daling van de ratio wordt ook veroorzaakt door een toename van nieuwe lange leningen.

In de begroting zien we een verdere daling van het kengetal grondexploitatie. Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie is ten opzichte van de totale jaarlijkse baten van de gemeente. De daling van het kengetal wordt veroorzaakt door een verwachte afbouw van de grondpositie vanwege de sluiting van diverse lopende grondexploitaties de komende jaren. Hierbij opgemerkt dat de bouwgrond in exploitatie exclusief toekomstige, nog te openen nieuwe grondexploitaties is. Intussen zijn hiervoor enkele voorbereidingskredieten verleend. In de paragraaf Grondbeleid en MPG Lite 2023 gaan we nader in op de portefeuille ontwikkelingen.

Het kengetal voor belastingcapaciteit is gestegen ten opzichte van de Programmarekening 2022, dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van de OZB met de inflatiecorrectie van 6,5% (zie ook de paragraaf Lokale heffingen). Met een belastingcapaciteit van 91% blijft de belastingdruk in Ede onder het landelijke gemiddelde. De stijging van de belastingcapaciteit van 82% naar 91% is door de hoge inflatie vertekend. De belastingcapaciteit 2024 wordt berekend door te vergelijken met het laatst bekende cijfer van Centrum voor

Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), dit is het COELO cijfer van 2023. Voor 2024 zijn onze lokale heffingen van 2023 verhoogd met de inflatiecorrectie, echter het COELO cijfer is van 2023 en daarmee niet gecorrigeerd voor inflatie. De verwachting is dat de meeste gemeenten minimaal een inflatiecorrectie zullen toepassen op de lokale heffingen. Indien we het COELO cijfer ook corrigeren voor inflatie dan komt de belastingcapaciteit voor 2024 op 85%.

7.2 Lokale heffingen

Inleiding

De gemeente Ede legt heffingen op. Deze heffingen zijn onder te verdelen in algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies. Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de gemeente tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel en dragen hiermee bij aan de inkomsten van de gemeente. De belastingen die hieronder vallen zijn de onroerendezaakbelastingen, parkeergelden, reclamebelasting, hondenbelasting, toeristenbelasting en forensenbelasting.

Ondanks dat het hierbij gaat om algemene belastingen kunnen deze belastingen een aanvullend doel hebben. Als er sprake is van een aanvullend doel dan kan er ook sprake zijn van mogelijke optredende averechtse effecten, oftewel risico's. Daarnaast kunnen algemene belastingen ook door de raad bestemd worden. Voor onderstaande belastingen geldt het volgende:

- De parkeergelden hebben als doel het parkeergedrag van automobilisten te beïnvloeden en het parkeren te reguleren. Het risico hiervan is dat automobilisten parkeeroverlast veroorzaken in gebieden waar geen parkeergelden van toepassing zijn.
- De reclamebelasting heeft als doel om de gebieden waar deze belasting wordt geïnd in samenspraak met de betreffende ondernemersverenigingen te promoten. Hierbij onderkennen we geen specifiek risico.
- De hondenbelasting wordt niet ingezet als algemeen dekkingsmiddel maar dient als dekking van de kosten aan hondenbeleid gerelateerde zaken zoals onderhoud uitlaatvelden.
- Bij de BIZ (Bedrijfsinvesteringszone) betalen alle ondernemers/eigenaren mee aan de kosten van het verbeteren van het winkelgebied Ede Centrum.

Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten bestemd zijn voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Deze belastingsoort mag maximaal kostendekkend zijn. Het gaat hierbij om de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

De afvalstoffenheffing heeft als doel de bekostiging van het ophalen en verwerken van het huishoudelijke afval. De keuze voor de gedifferentieerde tarieven heeft als doel bewoners te stimuleren hun afval te scheiden. Een specifiek risico van deze systematiek is dat mensen ontwijkgedrag gaan vertonen en afval op niet daarvoor bedoelde plekken achterlaten.

De rioolheffing heeft als doel de bekostiging van afvoer van afvalwater en regenwater, onderhoud aan het riool en het beheer van het grondwaterpeil.

Retributies worden geheven wanneer een specifieke dienst een individueel voordeel. De belangrijkste retributies zijn de leges. Dit zijn vergoedingen voor bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Begraafrechten vallen ook onder de noemer retributies. Retributies worden geheven met als doel de kosten voor de uitgevoerde dienstverlening te dekken en mogen net als bestemmingsbelastingen maximaal kostendekkend zijn.

Kaderstelling

- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Nota Lokale Heffingen \(2018\)](#)

Beleid

De uitgangspunten van ons belastingbeleid zijn vastgelegd in de Nota lokale heffingen. Onderdeel van dit beleid is dat de opbrengst van de meeste heffingen gecorrigeerd wordt voor inflatie. Voor 2024 betreft dit een inflatiecorrectie van 6,5%.

Vanwege noodzakelijke prioritering van werkzaamheden is in het afgelopen jaar geen nieuw Gemeentelijk Rioleringsplan opgesteld. Op 6 oktober 2022 heeft u besloten Het Gemeentelijk Rioleringsplan '2018-2022 Verbindend water' met één jaar te verlengen. Conform dit rioleringsplan is de rioolheffing gedurende de planperiode (2018-2022) op een gelijk niveau gehouden. In 2023 is een nieuw rioleringsplan opgesteld en deze wordt in september 2023 in de gemeenteraad behandeld.

Het product afval is een gesloten systeem, wat betekent dat de uitgaven worden gedekt vanuit de ontvangen heffingen. De huidige prijsontwikkelingen, onder andere bij onze afvalinzamelaar ACV, en het groeien naar kostendekkendheid in stappen van drie jaar met daarnaast een stabiele basis binnen de voorziening afval maken het noodzakelijk om de tarieven voor de afvalstoffenheffing te verhogen. Daarom wordt voorgesteld om de afvalstoffenheffing met 11,6% te verhogen.

De tarieven van de leges omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen zijn gebaseerd op de huidige legesverordening, maar gericht op de Omgevingswet en de Wkb. De implementatie van de nieuwe Omgevingswet is, na meerdere keren uitstel, nu voorzien per 1 januari 2024. De Wet kwaliteitsborging (Wkb) treedt naar verwachting tegelijkertijd met de Omgevingswet in werking. Deze Wet regelt dat de bouwtechnische toets voor eenvoudigere bouwwerken (te weten bouwwerken in de gevolgklasse 0 en 1, niet meer door de omgevingsdienst van de gemeente wordt uitgevoerd maar door een particuliere kwaliteitsborger. Voor bouwwerken in gevolgklasse 0 en 1 is dan alleen nog het tarief voor de ruimtelijke toets van toepassing. Bij de leges voor omgevingsvergunningen is daarom een splitsing aangebracht in kosten voor de vergunning van de bouwtechnische toets en kosten voor de vergunning m.b.t. een ruimtelijke toets (toets aan bestemmingsplan). Voor de bouwsomcategorieën is aangesloten bij de VNG-indeling.

Ontwikkelingen

Verloop opbrengst heffingen op hoofdlijnen

Door areaaluitbreiding stijgt de opbrengst van de onroerendezaakbelasting met € 365.000. De onroerendezaakbelasting wordt verhoogd met 9,5%. Naast het toepassen van de jaarlijkse inflatiecorrectie van 6,5%, wordt de onroerendezaakbelasting verder verhoogd met 3%. Waarvan 1% nodig is voor de extra kosten die we maken voor het innen.

De geraamde opbrengsten van afvalstoffenheffing nemen naast de inflatie toe met € 623.000. Het restant van € 204.000 betreft areaaluitbreiding van 1,5%.

De tariefstijging van de afvalstoffenheffing wijkt af van het gemeentelijke inflatiepercentage. Het vastrecht van de afvalstoffenheffing stijgt met 14,3%. Het variabel tarief wordt niet geïndexeerd. De gecombineerde indexering is 11,6%. Dit is hoger dan 6,5% inflatiecorrectie. De belangrijkste redenen hiervoor is:

- De stijging van de kosten ACV met € 938K door 6,8% indexering en 1,5% groei van het aantal aansluitingen (areaaluitbreiding);

In 2023 is het Water- en rioleringsprogramma 2024-2028 vastgesteld. Voor het areaal is uitgegaan van de werkelijke woningvoorraad per 1 januari 2023 vermeerderd met de opgave woningbouw conform de Omgevingsvisie Ede 2040. Dit leidt tot een toename van de geraamde opbrengst rioolheffing van € 1.183.000. Deels betreft dit een bijstelling tussen de begrote en gerealiseerde opbrengsten, in de afgelopen jaren werden meer opbrengsten gerealiseerd dan begroot.

Op 22 november 2022 is het beheerplan Hondenvoorzieningen 2022-2026 vastgesteld. Uit het hoofdstuk Financiën blijkt dat de kostendekkendheid van de hondenbelasting in 2023 80% is. Bij de Perspectiefnota 2016-2019 is het amendement 'hondenbelasting' aangenomen waarbij de hondenbelasting is vastgesteld op het niveau van de kosten voor het hondenbeleid. In het bestuursakkoord 2022-2026 staat vermeld dat gestreefd wordt naar kostendekkendheid van onze leges en heffingen. Wij stellen u voor om met ingang van 2024 de kostendekkendheid van de hondenbelasting te verhogen naar 100%. Dit betekent, naast het toepassen van de inflatiecorrectie van 6,5%, een extra stijging van de tarieven 2024 met 22,6%.

Op 13 april 2023 zijn de uitgangspunten uit de Nota Begraven vastgesteld. In deze nota zijn doelen opgenomen om een nieuwe tarievenstructuur lijkbezorging in te voeren. Er is een financiële onderlegger voor begraven opgesteld, waarmee de kosten voor begraven onderbouwd worden. Besloten is om het product begraven 100% kostendekkend te maken. Toewerken naar volledige kostendekkendheid wordt gedaan door in een termijn van zeven jaar de leges geleidelijk te verhogen. Om deze termijn te overbruggen worden de aanwezige middelen in de Voorzienig Begraven benut.

De geraamde opbrengst parkeergelden is in 2024 gelijk aan 2023. Er is geen verwachte toename van parkerende bezoekers in het centrum van Ede. Gemeente Ede wil in de toekomst stimuleren dat bezoekers kiezen voor een duurzaam bezoek met de fiets of het OV. De tarieven voor parkeertickets worden niet geïndexeerd.

De geraamde opbrengst van de leges Burger- en bestuurszaken zijn i.v.m. toename van de aanvraag van deze documenten bijgesteld. Momenteel bevinden we ons in een periode waarin sprake is van een verminderde vraag naar reisdocumenten (identiteitskaarten en paspoorten). De geldigheidsduur van deze documenten kent een periodieke cyclus van tien jaar en de verwachting is dat de vraag in 2024 toeneemt.

Het tarief voor de Reclamebelasting wordt niet verhoogd. De belastingontvangsten worden ingezet voor de bijdrage aan Stichting Binnenstad Ede en Stichting Ondernemersfonds Bennekom Centrum voor het promoten van respectievelijk het centrum van Ede en Bennekom.

De Bedrijven InvesteringsZone wordt conform afspraken de tot en met 2027 (het jaar van evaluatie) niet geïndexeerd.

Een overzicht van de opbrengst van de heffingen op hoofdlijnen

Bedragen x € 1.000

Opbrengst omschrijving	Geraamde opbrengst 2023	Mutatie 2024 anders dan inflatie	Opbrengst tariefstijgingen 6,5% inflatie	Geraamde opbrengst 2024
Onroerendezaakbelastingen	28.338	1.240	1.840	31.418
Afvalstoffenheffing	1.213	204	1.417*	2.833
Rioolheffing	11.160	1.183	824	13.167
Leges omgevingsvergunningen	3.750	35	208	3.993
Leges bestemmingsplannen	833	0	54	887
Parkeergelden	1.000	0	0	1.000
Leges Burger- en Bestuurszaken	1.109	19	0	1.128
Reclamebelasting	297	0	0	297
Hondenbelasting	398	108	27	533
Toeristenbelasting	1.249	0	69**	1.318
Forensenbelasting	846	0	55	901
Begraafrechten	1.332	2	87	1.421
Bedrijven InvesteringsZone	152			152

* De tariefstijging van de afvalstoffenheffing is 11,6% in plaats van 6,5%.

** De inflatiecorrectie over de toeristenbelasting loopt een jaar achter zodat de ondernemers tijdig, voor hun promotiemateriaal, van de tarieven op de hoogte zijn. Tarief 2023 is 5,5%.

Lokale belastingdruk en kwijtscheldingsbeleid

De belangrijkste heffingen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Heffing	2024	2023
OZB		
Woningen (eigenaren)	0,0832%*	0,0829%
OZB bij gemiddelde woningwaarde (koop- en huurwoningen tezamen)	343,89	320,83
Niet woningen (eigenaren)	0,2438%*	0,2262%
Niet woningen (gebruikers)	0,1944%*	0,1804%
Afvalstoffenheffing		
Vastrecht	224,88	196,80
Variabel recht gemiddeld huishouden**	42,31	48,76
Rioolheffing		
Eigenaar pand	109,80	103,20
Gebruiker pand	55,20	51,48

* Gebaseerd op de voorlopige tarieven voor de OZB op basis van de op dit moment verwachte waardeontwikkeling. De definitieve tarieven worden vastgesteld in de verordening onroerendezaakbelasting 2024.

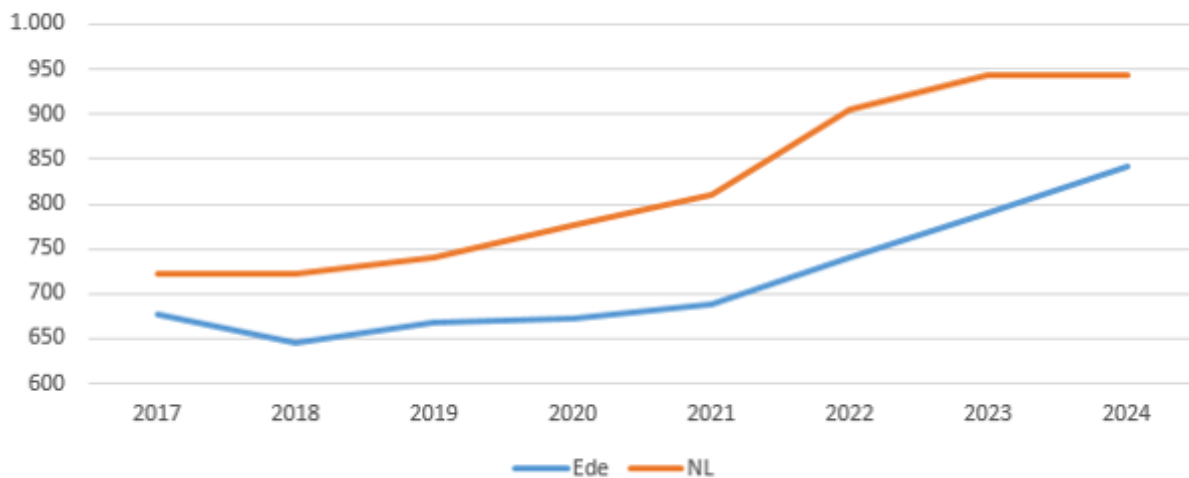
** Gebaseerd op het aanbodgedrag van een gemiddeld huishouden.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishoudens' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Edese woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Op basis van de gegevens van het COELO over 2023 staat Ede op 25e plaats van gemeenten met de laagste woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Binnen de grootste gemeenten (G41) staat Ede op de vierde plaats van gemeenten met de laagste woonlasten voor meerpersoonshuishoudens.

In algemene zin zien we dat de woonlasten landelijk gemiddeld hoger zijn dan de woonlasten voor de inwoner van Ede. De afgelopen jaren stegen de landelijke lasten met een hoger percentage dan in Ede. Voor het jaar 2024 is de landelijke trend nog niet bekend en is daarom de lijn van 2023 doorgetrokken. Aannemelijk is dat de gemiddelde landelijke lasten zullen stijgen.

De woonlasten voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden in Ede stijgen in 2024 met 9,5%. We verhogen de OZB daarom met 2%, bovenop het inflatiepercentage van 6,5%. Daarnaast maken we steeds meer kosten om de OZB te innen door bureaus die werken op basis van no cure, no pay. Hiervoor verhogen we de OZB met nog eens 1%.

Woonlasten meerpersoonshuishouden

Per 2022 is de grondslag van de WOZ-waarde berekening aangepast wat de (forse) stijging t.o.v. eerdere jaren verklaart.

Inwoners van Ede komen in aanmerking voor kwijtschelding wanneer zij een inkomen en/of vermogen hebben dat niet hoger is dan de (landelijk) vastgestelde norm die de gemeente hiervoor mag hanteren. In de begroting houden we rekening met een bedrag van € 540.000 aan kwijtscheldingen. Dit is € 2.000 meer dan in 2023.

Kostendekkendheid tarieven

De gemeente Ede heeft binnen haar instrumentarium van lokale lasten een aantal heffingen die als gemene deler hebben dat het wettelijk niet is toegestaan dat de opbrengsten hiervan hoger zijn dan de kosten die hiervoor gemaakt worden (artikel 229b, lid 1 gemeentewet). Dit betekent dat de kostendekkendheid van de heffing maximaal 100% mag zijn. De opbrengsten zijn slechts bedoeld ter dekking van de gemaakte kosten.

Wanneer sprake is van verschillende diensten en producten in een verordening, dan hoeft de maximale kostendekkendheid niet per onderdeel te gelden. Van belang is dat er sprake is van maximaal 100% kostendekkendheid op de gehele verordening. Door kruissubsidiëring is het mogelijk om bijvoorbeeld de 'winst' van het product leges omgevingsvergunningen te gebruiken om het 'verlies' op het product bestemmingsplannen te dekken.

Voor de berekening van de overhead is een extra-comptabele berekening gemaakt van een opslagtariet per uur. Dit opslagtariet overhead bedraagt in 2024 € 42.

In onderstaande tabel staat de kostendekkendheid van een aantal leges en heffingen. In bijlage 6 treft u een berekening van de kostendekkendheid van deze tarieven aan.

De belangrijkste heffingen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tarief/heffing	Percentage kostendekkendheid
1. Afvalstoffenheffing	93%
2. Rioolheffing	97%
3. Leges omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen	76%
4. Leges burger- en bestuurszaken	59%*
5. Begraafrechten	95%

* Bij een deel van de leges burgerzaken zijn we gebonden aan door het Rijk aangegeven maximumtarieven.

Op www.ede.nl worden eind november 2023 de tarieven van de leges en heffingen voor 2024 gepubliceerd.

7.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen

De gemeente heeft miljarden geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de vorm van wegen, technische installaties, groen en bomen, bos en natuur, speelvoorzieningen, riolering, oppervlaktewater, openbare verlichting, civiele kunstwerken, gemeentelijk wagenpark, begraafplaatsen en vastgoed. Het onderhoud van deze goederen is van groot belang voor het zo goed mogelijk functioneren van de gemeente op vele terreinen. In deze paragraaf wordt ingegaan op relevante ontwikkelingen en de uitvoering van dit onderdeel van de begroting 2024.

Monitoring kwaliteit openbare ruimte

Het onderhoud aan de openbare ruimte vindt plaats binnen de vastgestelde beleidskaders en op het gewenste kwaliteitsniveau. Voor de gehele gemeente is deze vastgesteld op kwaliteitsniveau Basis (B) met uitzondering van het centrum en de begraafplaatsen (A). Om de kwaliteit van de openbare ruimte te monitoren worden elk jaar, door externe partijen, een beleidsschouw en technische inspecties uitgevoerd. Deze kwaliteitsmetingen worden uitgevoerd volgens de systematieken ontwikkeld door het CROW (landelijk kennisplatform voor Infrastructuur, Openbare Ruimte, Verkeer en Vervoer). De gemiddelde kwaliteit van de openbare ruimte wordt in hoofdzaak bepaald door de beoordeling van het dagelijks onderhoud (beeldkwaliteit schoon conform de beeldsystematiek) en in mindere mate door de technische kwaliteit (heel en veilig). Het technisch onderhoud is gericht op het in stand houden van de kapitaalgoederen (technische kwaliteit) en zo het voorkomen van kapitaalvernietiging. Dit technisch onderhoud omvat, ten opzichte van het dagelijks onderhoud, een substantieel bedrag van de onderhoudsbegroting.

In het proces van IBOR ontwikkelen we een passend monitorsysteem om kwaliteit, beleving en waarden in samenhang te gaan beoordelen.

Kaderstelling

- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Nota Zandwegen](#) (2009)
- [Bosbeheerplan 2010-2022](#) (2010)
- [Bomenbeleidsplan](#) (2013)
- [Visie Openbare Ruimte](#) (2016)
- [Financiële beheersverordening](#) (2017)
- [Nota Onderhoud en vervanging Kapitaalgoederen 2017](#)
- [Strategisch plan wegen](#) (2017)
- [Gemeentelijk Rioleringsplan Ede 2018-2022, Verbindend Water](#) (2017)
- Hemel- en grondwaterbeleid 2019 (uitwerking van GRP) (geen link beschikbaar)
- [Programma Biodiversiteit](#) (2019)
- [Plan van aanpak Japanse duizendknoop 2019-2021](#) (2019)
- [Groenbeleid gemeente Ede](#) (2020)
- [PVA eikenprocessierups 2020](#)
- [Beleidsplan buiten bewegen, ontmoeten, spelen en sporten in de gemeente Ede](#) (2021)
- [Vastgoednota](#) (2017)
- [Bosbeleidsplan](#) (2022)

Beleid

De algemene beleidslijn voor kapitaalgoederen, is dat het onderhoud van voldoende niveau moet zijn. In onderliggende en nog op te stellen beleids- en beheerplannen zijn/worden de ambities, de onderhoudsstrategieën en de financiën nader uitgewerkt.

Bij de Programmabegroting 2023-2026 is de keuze gemaakt om extra budget beschikbaar te stellen om de huidige technische kwaliteit te stabiliseren en deels te investeren in beeldkwaliteit. Op basis hiervan wordt in 2023/2024 de Visie Openbare Ruimte (VOR) herijkt naar een nieuw document "Integraal Beleid Openbare Ruimte" (IBOR). Hierin worden keuzes voor kwaliteitsniveaus en mogelijke differentiatie voorgesteld en aan de raad voorgelegd. Planning is dat de IBOR in het vierde kwartaal 2024 voor besluitvorming wordt aangeboden aan de raad.

Het vastgoed wordt onderhouden op conditiescore 3 conform het vastgoedbeleid, zoals vastgesteld in de Nota Onderhoud Kapitaalgoederen (2017). Uit de meest recente meting van de NEN 2767 inventarisatie blijkt dat 95% van de objecten hieraan voldoet. De gebouwen die niet voldoen worden hersteld.

Ontwikkelingen

Omgevingsplan

Op 1 januari 2024 wordt de omgevingswet ingevoerd. In de omgevingswet komen alle regels over de fysieke leefomgeving samen, met als doel duidelijkere regels, ruimte geven aan nieuwe initiatieven en lokaal maatwerk mogelijk maken. In het omgevingsplan komt de uitwerking te staan van hoe de gemeente haar fysieke leefomgeving wil ontwikkelen en beschermen. Voor kwaliteit leefomgeving betekent dit onder andere dat er regels voor klimaatadaptatie, natuur, inritten en het kappen van bomen worden opgenomen in het omgevingsplan.

Prijsverhogingen en Stijgende onderhoudskosten

Ook in 2024 voorzien we een toename van de kosten en mogelijke vertragingen van werkzaamheden. Belangrijkste oorzaken zijn de onvoldoende beschikbaarheid van materialen, arbeidsmarktproblematiek (personeelsgebrek) en stijgende brandstofkosten. Als gevolg hiervan kunnen we voor hetzelfde geld minder doen en staan budgetten en planning blijvend onder druk.

Klimaatverandering

Door klimaatverandering neemt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen toe. Dat levert risico's op voor onze economie, gezondheid en veiligheid. Meer overlast van water en de toename van droogte heeft gevolgen voor beheer en onderhoud van bomen, groenvakken stedelijk gebied en bossen, zandwegen en voetpaden (boomwortelopdruk). Een andere belangrijke ontwikkeling is dat steeds meer invasieve soorten zorgen voor overlast en schade aan kapitaalgoederen.

Water en Bodem sturend en De Landelijke Maatlat voor een groen klimaatadaptieve gebouwde omgeving

In de kamerbrief 'Water en Bodem sturend' van 25 november 2022 heeft de Minister van Infrastructuur en Waterstaat het belang van ons water en onze bodem benadrukt. In deze brief zijn meerdere structurerende keuzes aangegeven waar rekening mee te houden om water en bodem sturend te laten zijn in de ruimtelijke ordening, zodat we in Nederland ook in de toekomst met een ander en grillig klimaat kunnen blijven leven, wonen en werken.

In aanvulling op de kamerbrief 'Water en Bodem sturend' heeft de Rijksoverheid op 23 maart 2023 de Kamerbrief 'De Landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving' uitgebracht. De maatlat maakt duidelijk wat voor nieuwbouw klimaatadaptief inrichten en bouwen inhoudt. Dit is nodig om beter voorbereid te zijn op de gevolgen van klimaatverandering. De doelen, eisen en richtlijnen uit de maatlat en de structurerende keuzes uit de kamerbrief 'Water en Bodem sturend' vragen om een andere inrichting van de (openbare) ruimte en het toepassen van nieuwe technieken, dit resulteert in hogere beheer- en onderhoudskosten.

Integraal beleid beheer openbare ruimte (IBOR)

De oude VOR (2016) wordt herijkt in een nieuw document "Integraal Beleid Openbare Ruimte" (IBOR) en bestaat uit 3 onderdelen:

- Deel A: Algemeen deel met Integraal Beleid Openbare ruimte
Vertaling van ambities met gevolgen voor de inrichting en het beheer van de openbare ruimte en duidelijke koppeling met de omgevingsvisie.
- Deel B: Inrichting Openbare Ruimte
Profielenhandboek met richtinggevende profielen voor de verschillende onderdelen van de openbare ruimte incl. vertaling van ambities.
- Deel C: Beheer Openbare Ruimte
Vertaling van ambities en beleid naar kaders voor beheer en financiële onderbouwing.

Planning is dat de IBOR in het vierde kwartaal 2024 gereed is. De gemeenteraad wordt gedurende het proces op verschillende momenten door middel van informatieve sessies op de hoogte gehouden van de voortgang.

Wat gaan we doen?

De kapitaalgoederen in de openbare ruimte hebben een grote omvang in areaal en geïnvesteerd kapitaal. Het onderhoud aan de kapitaalgoederen wegen en riolering is risicogestuurd en gericht op het zo lang mogelijk in stand houden (technische kwaliteit) en het voorkomen van kapitaalvernietiging. De werkzaamheden voor het groot onderhoud en vervangingen worden zoveel mogelijk integraal uitgevoerd.

Beheerplannen

In 2023 en 2024 worden diverse beheerplannen voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen en andere onderdelen van de openbare ruimte geactualiseerd of opgesteld. De beheerplannen die in 2024 gerealiseerd worden zijn:

- Q2 2024 verhardingen, (straat)meubilair, oppervlaktewater
- Q4 2024 civiele kunstwerken, technische installaties, bomen, ecologische bermen, reiniging

Algemeen ten aanzien van kosten en planning

De in deze paragraaf opgenomen projecten zijn integraal gepland en begroot binnen de beschikbare budgetten en capaciteit. Bij (verdere) stijging van kosten en beperkingen in capaciteit als gevolg van o.a. externe ontwikkelingen, kunnen projecten vertraagd worden.

Gebiedsgerichte projecten

Gebiedsgerichte projecten zijn projecten waar meerdere vervangingsopgaven in de openbare ruimte over meerdere straten zijn. De grootste, meest bekende staan hieronder.

- **Zeeheldenbuurt en Bloemenbuurt**

In de Zeeheldenbuurt en Bloemenbuurt zijn er beheer- en vervangingsopgaven voor riolering, wegen, spelen en bomen. De werkzaamheden in het eerste cluster van de Zeeheldenbuurt zijn in 2023 afgerond. In juni 2023 is de aanbesteding afgerond en is gestart met het vormen van de bouwteams met de geselecteerde aannemers voor de overige clusters in de Zeeheldenbuurt en de gehele Bloemenbuurt. Het ontwerp wordt in de bouwteams uitgewerkt waarbij bewoners worden betrokken. Na de zomer van 2024 wordt naar verwachting gestart met de uitvoering. Volgens planning is de uitvoering eind 2025 gereed.

- **(Verlengde) Parkweg e.o. (Blokkenweg/Verlengde Parkweg/Vincent van Goghstraat/Nieuwe Maanderbuurtweg)**

In Ede-Zuid is een viertal projecten samengevoegd tot een integrale gebiedsaanpak, waarbij het riool, de wegen en het groen worden vervangen. De openbare ruimte van een groot aantal aan elkaar grenzende wegen wordt heringericht. De gunning van het werk vindt plaats eind 2023; vanwege de beperkte beschikbare capaciteit bij aannemers is het lastig om een dergelijk groot project goed in de markt te zetten. De uitvoering start naar verwachting eind 2023 en zal duren tot medio 2026. De volgorde van de werkzaamheden bepaalt de aannemer.

- **Diedenweg/Baron van Wassenaerlaan**

Het project is een aanvullend project op de nieuwbouwwijk Park Reehorst. Met dit project wordt het gebied afgerond door de vervanging van de riolering, wegen en bomen. De Baron van Wassenaerlaan zal eind 2023 aanbesteed worden en in 2024 uitgevoerd worden. De Diedenweg gaat naar verwachting ook in 2024 in uitvoering, maar is afhankelijk van de planning van de Parklaan.

- **Wethoudersbuurt**

In 2024 starten we met de uitvoering, te beginnen met het vervangen van de riolering. Deze loopt door in ieder geval tot en met 2025, mogelijk met uitloop naar 2026. Het plan omvat een integrale buurtaanpak, de bouw van 200 nieuwe sociale huurwoningen en 20 koopwoningen aangevuld met de opgave om de riolering in de IJssel de Schepperlaan, Thomaslaan en Van Voorthuizenlaan te vervangen, een opgave voor wegen, bomen en spelen.

- **Indische buurt**

Voor de Indische buurt is de voorbereiding voor de vervangingsopgaven gestart. Parallel aan dit traject loopt een verkenning naar mogelijkheden voor een wijkgerichte aanpak inclusief sociaal domein. Op deze manier zorgen we dat het plan vanuit de vervangingsopgaven op de plank klaar komt te liggen in afwachting van de uitkomst van de verkenning.

- **Lunteren Noordoost**

Het projectgebied beslaat grofweg de Engweg, Willem Welgravenlaan, Van Schothorstlaan en Molenparkweg Oost. In dit project gaan riolering en wegen gezamenlijk op waarbij riolering wordt vervangen en asfaltverhardingen worden omgevormd naar elementenverharding. Tegelijkertijd wordt hemelwater afgekoppeld om wateroverlast in de Molenparkweg (westelijk van het spoor) te verminderen.

- **Diversen: Bennekom Oost (wetenschapsbuurt e.o.), Bennekom De Akkers, Ederveen - Oost, Vogelbuurt en Lunteren Zuidwest**

Deze projecten betreffen een gebiedsgerichte aanpak van verschillende opgaven: wegen, riolering en groen. Op basis van de uitgevoerde verkenning is ervoor gekozen om voor de Vogelbuurt een integrale wijkgerichte aanpak te kiezen waarbij de bewoners nadrukkelijk betrokken worden. Voor de overige projecten is gekozen voor een integrale herinrichting waarbij een 'basis' participatieproces wordt doorlopen. Start uitvoering van deze projecten wordt verwacht in 2024. In de Vogelbuurt zal de uitvoering op zijn vroegst in 2025 starten.

Het onderdeel De Zicht (uit het project Schras) is bij de scope van Ederveen -Oost gevoegd. Het project Schras zelf is getemporeerd door de beoogde nieuwbouw in de directe nabijheid, waar de Schras als aan- en afvoerroute voor onder andere bouwverkeer zal worden gebruikt.

Overige projecten

De volgende projecten staan op de nominatie om in 2024 te worden opgestart. Ofwel met de voorbereiding of met de uitvoering. Gedurende het jaar kan het zijn dat er aanvullende opgaven worden bepaald. Dit kan bij financiële meevallers in andere projecten, in geval van temporiseren van reeds geplande projecten en/of aanvullend beschikbaar gesteld krediet.

Wegen

Het onderhoud aan wegen is risicogestuurd en gericht op het in zo lang mogelijk in stand houden en het voorkomen van kapitaalvernietiging waarbij de veiligheid van de weggebruiker voorop staat. Het onderhoud en de vervangingen zijn gebaseerd op de technische kwaliteit en het gewenste ambitieniveau. Uit de jaarlijkse inspecties is gebleken dat er een onderhoudsachterstand is van circa 15%. Met het uitvoeren van het klein en groot onderhoud, de integrale vervangingen en het preventief onderhoud wordt verdere achteruitgang geminimaliseerd en de achterstand (langzaam) ingelopen. Het uitvoeren van het groot onderhoud aan wegen en vervangingen vindt zoveel mogelijk integraal plaats. De grootste investeringsprojecten waarin wegen participeert zijn hiervoor beschreven. De wegen die voor 2024 gepland zijn voor groot onderhoud of vervanging zijn:

Groot onderhoud

- Meulunterseweg/Lunteren, deels vervangen deklaag van de rijbaan.
- Meentdijk/Bennekom, vervangen deklaag van de rijbaan
- Luntersekade/Ederveen, deels vervangen deklaag van de rijbaan
- Lange Heideweg/Otterlo, vervangen deklaag van de rijbaan
- Bovenbuurtweg/Ede, vervangen deklaag van de rijbaan
- Bovenweg/Bennekom, vervangen deklaag van de rijbaan
- Commandeursweg/Bennekom, deels vervangen deklaag van de rijbaan
- Tienminutenweg/Lunteren, vervangen deklaag van de rijbaan
- Dreeslaan/Ede, deels vervangen deklaag van de rijbaan
- Veldhoek/Lunteren, deels vervangen deklaag van de rijbaan
- Pr. Bernhardlaan/Ede, vervangen deklaag van de rijbaan
- Bokschoterpad/Ede, vervangen deklaag van het fietspad

Vervangingen

- Doesburger Molenweg/Ede, vervangen van de rijbaan
- Duivenkampweg/Lunteren, vervangen van de rijbaan
- Frans Halslaan/Ede, vervangen van het fietspad en voetpad
- Heuvelsepad/Ede, vervangen van de rijbaan en voetpad
- Op de Noortlaan/Ede, vervangen van de rijbaan en voetpad
- Klomperweg/Lunteren, deels vervangen van de rijbaan,
- Kraatsweg/Harskamp, deels vervangen van de rijbaan
- Kruisbeekweg/Lunteren, vervangen van de rijbaan
- Krulweg/Bennekom, vervangen van de rijbaan en voetpad
- Kuilersteeg/Lunteren, vervangen van de rijbaan
- Pijnenburgweg/Harskamp, deels vervangen van de rijbaan
- Slotlaan-westzijde/Ede, deels vervangen rijbaan en fietspad

Daarnaast wordt preventief onderhoud aan diverse wegen uitgevoerd om de levensduur te verlengen. Dit om de vervangingspiek in de nabije toekomst zoveel mogelijk af te vlakken. In het beheerplan wegen wordt dit nader uitgewerkt.

Civiele kunstwerken

Eens in de vijf jaar worden, conform de CUR117, de ca. 90 civiele kunstwerken geïnspecteerd. Hieruit volgen de onderhoudsmaatregelen voor de korte termijn en een theoretische restlevensduur. Voor kunstwerken met een theoretische einde levensduur van 0-10 jaar wordt met behulp van Life Cycle Costing (LCC) en nader onderzoek het noodzakelijk onderhoud en eventueel renovatie of vervanging bepaald. Voor 2024 staan geen vervangingswerkzaamheden gepland, wel uitvoering van diverse onderhoudsmaatregelen op basis van het onderhoudsbestek.

Openbare verlichting

Om de SER doelen 2030 (verlagen energiegebruik) te behalen wordt de komende jaren extra geïnvesteerd in het vervangen en verduurzamen van armaturen en minder in het vervangen van masten. Hiermee worden tevens de onderhoudskosten verlaagd en de kans op uitval geminimaliseerd.

In diverse straten in onderstaande wijken en buurten worden in 2024 masten en/of armaturen vervangen:

- Bennekom: de buurten Boekelo en Halderbrink
- Ede - Oost: de Komponistenbuurt en de Stationsbuurt
- Ede - Veldhuizen: buurten De Burgen, De Horsten en de Steinen
- Ede - Maandereng: buurt Maandereng-Oost
- Lunteren - buurt Centrum Lunteren

Technische installaties

Voor de technische installaties (verkeersregelinstallaties) betreft het onderhoud onder andere het vervangen van de automaat, de programmatuur en indien nodig de detectielussen.

In het VRI-vervangingsplan zijn voor 2024 de volgende locaties opgenomen:

- K1 Dreeslaan - Keesomstraat - Tooroplaan (regelkast en ged. detectielussen)
- K50 A12 - Busbaan A12 - W. Brandtlaan (regelkast, kabels, detectielussen en slagboominstall.)

Groen

Het vervangen van groen betreft vooral de beplanting van het cultureel groen, ook wel het sierplantsoen genoemd. In 2023 is voor dit cultureel groen een inspectie uitgevoerd. Hierbij is gelet op de technische staat van elk afzonderlijk groenvak. De resultaten uit deze inspectie worden gebruikt voor het maken van een vervangingsplan voor de komende jaren.

Met dit vervangingsplan grijpen we in op die plekken waar de urgentie het grootst is, we bij voorkeur gebiedsgericht aan de slag kunnen en we zeker weten dat er binnen nu en enkele jaren (<5 jaar) geen werk met werk te maken is door het integraal oppakken van projecten. Voor elk groenvak dat vervangen wordt maken we bewust een afweging over het type inrichting. Daarbij houden we rekening met beleidsafspraken (o.a. over beeldkwaliteit) en beleidsambities omtrent biodiversiteit en klimaatrobustheid.

Bomen

Voor het uitvoeren van grootschalige boomvervangingsprojecten is krediet beschikbaar gesteld vanuit het bomenbeleidsplan. Deze boomvervangingen vinden zoveel als mogelijk integraal plaats, wat bijdraagt aan het kwalitatief hoogwaardig inpassen van boombeplanting in projecten. De integrale projecten waaraan Bomen deelneemt zijn in het deel over gebiedsgerichte projecten terug te vinden.

Overige omvangrijke projecten die voor boomvervangings in de planning staan voor 2024 zijn:

- Hof van Putten, Hof van Sint Pieter, Jonker Sloetlaan, Van Kellstraat en Boerenbond in Bennekom
- Bergendaal en Kastelenlaan (voorbereiden) in Ede

Het areaal bomen wordt één keer in de drie jaar volgens de VTA richtlijnen gecontroleerd en indien nodig gesnoeid. Bomen die meer risico vormen worden vaker gecontroleerd. Daar waar nodig verbeteren we de groeiplaats van bomen. Bij voorkeur combineren we dit binnen integrale projecten waar de bestaande boombeplanting behouden blijft. Hiermee geven we de bomen een goede start voor de komende jaren.

Door de verandering van het klimaat en toenemende ziekten- en plaagdruk worden er meer individuele bomen vervangen. In dat kader heeft in 2023 ook een onderzoek naar bomen aangetast door de iepenziekte plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot het verwijderen van 120 zieke bomen, met herplant op die plekken waar dit kan. Indien dat mogelijk is, wordt hierbij werk met werk gemaakt, zoals aan de Commandeursweg in Bennekom: we vervangen hier niet alleen zieke bomen, maar nemen direct het plantsoen mee. Bewoners zijn betrokken doordat ze hun voorkeur uit kunnen spreken over soorten planten en bomen. In 2024 blijven we de iepen monitoren op ziekteverschijnselen.

Ook hebben we te maken met de essentaksterfte, dit zien we bijvoorbeeld terug aan de Kastelenlaan in Ede. Hier willen we zieke bomen in de komende jaren gefaseerd vervangen. In 2024 stellen we hiervoor een plan op, om dat in de jaren erna in uitvoering te brengen.

Bos en natuur

Onze natuurgebieden hebben vrijwel allemaal de Natura 2000-status. In samenwerking met de provincie Gelderland werken we in 2024 aan het herstel van de biodiversiteit, het meer klimaatrobust maken van onze bossen en dragen we zorg voor voldoende rust voor de verstoringsgevoelige soorten. Tegelijkertijd zorgen we

ervoor dat onze natuurgebieden goed ontsloten blijven voor de recreanten en herstellen we waar nodig de cultuurhistorische elementen zoals de oude lanen. Onze inzet voor het in stand houden en/of het verbeteren is opgenomen in het nieuwe Bos- en natuurbeheerplan. Werkzaamheden die voor 2024 gepland zijn:

- Optimaliseren van de inrichting van bospaden bedoeld voor machinaal werk in het bos. .
- Treffen van maatregelen die op aangewezen plekken het recreatief gebruik stimuleert (en daarmee op andere plekken juist ontmoedigt omwille van natuurbehoud).
- Verbeteren van de informatievoorziening.
- Revitalisering van bos(gebieden) in het kader van natuurherstel en klimaatadaptatie.
- Beheermaatregelen mierenreservaat en natuurontwikkeling Bennekoms heide en Franse kamp.
- Onderhoud en herstel van laanstructuren.
- Wildbescherming in gebied de Roekel.
- Edese Bos: uitbreiding habitat (leefgebied) beuken-eikenbossen met hulst.

Spelen

Speeltoestellen inspecteren we meerdere keren per jaar op veiligheid volgens het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Als speeltoestellen niet meer veilig zijn en repareren niet meer mogelijk of financieel rendabel is worden deze verwijderd. Het speelbeleidsplan Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen van de gemeente Ede (BOSS) is daarbij leidend. In 2024 gaan we op een aantal plekken sport- en/of speeltoestellen of valondergronden vervangen, te weten:

- Achterstraat, De Waag, Heidelaan en Hogeweg in Bennekom
- Bivak, Glindhorst, Jan Steenlaan, Pollenstein, Toermalijnpad en Valkestein in Ede
- Klokkegat in Lunteren

De levertijden van benodigd materieel en speelelementen loopt sterk op, dit kan soms tot 6 maanden duren. Speelopgaven gepland voor 2024 bereiden we voor, we verzorgen het participatieproces met bewoners en geven definitief opdracht voor het werk. De realisatie hiervan kan in sommige gevallen pas het jaar erop plaatsvinden. Bij een ontstane onveilige situatie wordt het speeltoestel veiliggesteld (afgezet) of verwijderd.

Oppervlaktewater

Regulier onderhoud van oppervlaktewater houdt in o.a. het verwijderen van waterplanten, het drijfvuil in kleine waterpartijen en vijvers en het onderhouden van beschoeiingen, duikers, pompen, fonteinen, trailerhellingen en overige constructies in stedelijk oppervlaktewater. In 2024 gaan we van deze assets twee fonteinen vervangen.

Voor het buitengebied houdt oppervlaktewaterbeheer voornamelijk het vervangen van constructies als duikers en beschoeiing in. Grote hoeveelheden neerslag die tot grootschalige overlast in het buitengebied leiden, valt ook onder het thema oppervlaktewater.

Voor het beheer en onderhoud vindt afstemming plaats met het Waterschap die sinds 2005 ook het beheer en onderhoud voor de primaire watergangen in stedelijk gebied heeft overgenomen. In 2023 zijn de watergangen in Veldhuizen en de kernen Ederveen, Harskamp, Lunteren en Bennekom gebaggerd. In 2024 gaan we samen met het Waterschap een baggerplanning opzetten voor de overige watergangen binnen stedelijk gebied. Daarnaast gaan we een inventarisatie laten uitvoeren naar de kwaliteit van o.a. de in beheer zijnde beschoeiingen en stuwconstructies. Ook wordt een opzet gemaakt om de watergangen in het buitengebied te baggeren. In samenwerking met het Waterschap wordt verder gekeken naar de rietproblematiek langs de oevers van diverse singels.

Riolering

Voor het reguliere beheer en onderhoud van de riolering passen we risicogestuurd beheer toe. We zetten in op datagedreven beheer, zowel voor vrijval riolering als mechanische riolering. We blijven doorontwikkelen om data betrouwbaarder te maken en beter te ontsluiten. Dit stelt ons in staat om een goede en toegankelijke

meerjarenplanning te maken voor onderhoud en vervanging van riolering. Dit is tevens belangrijke input voor de kaart integrale projecten (KIP).

Naast de gebiedsgerichte projecten waar riolering in deelneemt, gaan in 2024 de volgende projecten in uitvoering:

- Relining op diverse locaties in de gemeente Ede.
- Rioolvervanging en afkoppelen Kerkweg (voorbereiding was in 2023).
- Rioolvervanging Lindelaan (Ede) (voorbereiding was in 2023).
- Rioolvervanging en afkoppelen Oude Kerkweg/Derk Wiggerstraat. Voortschrijdend inzicht heeft gemaakt dat riolering is meegegaan bij de mono-opgave van wegen.
- Aanpakken wateroverlast Slijpkruikweg (Ede) (voorbereiding was in 2023).
- Aanpakken wateroverlast Stationsstraat en Julianastraat (Lunteren) (lopend project).

Mechanische riolering

Voor mechanische riolering wordt in 2024 het volgende uitgevoerd:

- Aanleg telemetrie buitengebied.
- Planmatig vervangen van pompen en besturingen om storingskosten te verlagen.
- Optimaliseren diverse (camping)gemalen.

Daarnaast gaan we inventariseren waar in het drukrioleringsstelsel hydraulische knelpunten zitten, en welke maatregelen nodig zijn om de belasting te verminderen.

Wagenpark

Op dit moment bestaat het wagenpark uit 38 voertuigen. Het ene jaar vervangen we er meer dan het andere jaar. Dat komt omdat we naar verschillende dingen kijken: aan de ene kant is dat de afschrijvingstermijn, maar tegelijkertijd kijken we ook naar de conditie van het voertuig. Heeft het voertuig relatief weinig kilometers gereden, dan besluiten we soms om een voertuig langer door te laten rijden. Dat zorgt voor verschuivingen in het vervangingsplan. In 2024 staan acht voertuigen op de planning om te vervangen.

We zetten ons in om binnen ons budget een zo duurzaam mogelijk gemeentelijk wagenpark te realiseren. Waar mogelijk worden er voertuigen vervangen door een duurzame(re) variant van aandrijving: elektrisch of met Compressed Natural Gas (CNG). Dit is afhankelijk van het doel waarvoor de voertuigen gebruikt worden. Voor transport van goederen en massa is, binnen het huidige budget, elektrische aandrijving nog niet haalbaar (kracht en actieradius) en CNG in beperkte mate. De ontwikkelingen gaan snel en we blijven monitoren wat de mogelijkheden zijn. Zo onderzoeken we of er mogelijkheden zijn om de laadcapaciteit op de Gemeentewerf te vergroten, mede in het kader van de ontwikkelingen om in 2026 van Ede-Centrum een emissievrije zone te maken.

Begraven

In het voorjaar van 2023 is de Nota Begraven vastgesteld. Deze nota vormt de basis voor het bepalen van vervangingsopgaven de komende jaren. Beoogd is deze opgaven in 2024 op hoofdlijnen te formuleren om daar vanaf 2025 invulling aan te geven. Procesmatig is het streven om alle (integrale) opgaven op eenzelfde begraafplaats in één proces met betrokken stakeholders af te stemmen. Daarna kan realisatie ervan gefaseerd plaatsvinden indien nodig.

Vastgoed

In 2023 is de uitvoering van het onderhoud van ons gemeentelijk vastgoed aanbesteed. In 2024 worden daarom de nieuwe contracten ingeregeld. Hierbij is het MJOP leidend, maar er wordt kritisch gekeken of het geplande onderhoud ook daadwerkelijk noodzakelijk is. Bij vervanging wordt gekeken naar duurzame oplossingen.

Wat gaat het kosten?

Voor het onderhoud en beheer van kapitaalgoederen zijn de volgende middelen beschikbaar.

		Bedragen x € 1.000			
Onderhoud in exploitatie		2024	2025	2026	2027
Wegen		8.444	8.773	7.693	7.319
Dotatie c.q. onttrekking reserve groot onderhoud		-643	-762	-525	-250
Groen en bomen		5.285	5.284	5.181	5.181
Technische installaties		186	186	186	186
Bos en natuur		583	583	583	583
Speelvoorzieningen		318	318	318	318
Oppervlakte water		452	234	317	358
Openbare verlichting		701	533	479	479
Civiele kunstwerken		259	254	254	254
Riolering		3.210	3.215	3.282	3.217
Dotatie voorziening Riolering (t.b.v. vervanging)		3.000	4.000	6.000	6.000
Gemeentelijk wagenpark		55	55	55	55
Begraafplaatsen		231	231	231	231
Gemeentelijk vastgoed		2.027	1.845	1.845	1.845
Jaarlijkse dotatie voorziening gem. vastgoed tbv groot onderhoud		2.353	2.353	2.353	2.353
Totaal in de exploitatie voor onderhoud kapitaalgoederen		26.461	27.102	28.252	28.129

De onderstaande reserves en voorzieningen zijn beschikbaar.

		Bedragen x € 1.000				
Stand per 31-12		2023	2024	2025	2026	2027
V147	Voorziening onderhoud gem. vastgoedportefeuille	4.376	5.691	6.631	7.337	8.043
V162	Voorziening vervangingsinvesteringen riolering	25.474	20.727	17.002	13.612	12.827
V163	Voorziening begraven	564	489	416	344	274
R417	Reserve groot onderhoud openbare ruimte	2.387	1.752	991	465	215
	Totaal	32.801	28.659	25.040	21.758	21.359

Toelichting op de reserves en voorzieningen

Voorziening onderhoud gemeentelijke vastgoedportefeuille

In deze voorziening zijn middelen gereserveerd voor het groot onderhoud aan de gemeentelijke vastgoedportefeuille. In 2022 zijn conditiemetingen uitgevoerd. Dit heeft geleid tot nieuwe meerjarenonderhoudsplannen. Bij de PB 2023-2026 zijn hiervoor door de Raad middelen toegekend waarmee het geplande onderhoud de komende jaren uitgevoerd kan worden. De voorziening is geactualiseerd, maar de wijzigingen zijn nog niet in de begroting doorgevoerd. Het in de tabel geschetste beeld is daarmee onjuist, de voorziening loopt af naar circa €3,5 miljoen in 2027. De begroting zal in aanloop naar de Programmarekening worden geactualiseerd.

Voorziening vervangingsinvesteringen riolering

In deze voorziening zijn middelen gereserveerd voor de vervanging van riolering. Tevens worden de jaarlijkse voor- en nadelen op de exploitatie van het product riolering via deze voorziening verrekend. Hierdoor worden grote schommelingen in het tarief rioolheffing voorkomen en wordt gewaarborgd dat elke geïnde euro rioolheffing aan riooltaken wordt besteed.

Voorziening begraven

Deze voorziening wordt gebruikt om de jaarlijkse voor- en nadelen op het product begraven te verrekenen (egalisatie). De onderhoudskosten die voortkomen uit het geactualiseerde exploitatieplan Begraven worden op

deze manier gedekt uit de voorziening. In de Nota Begraven is het doel opgenomen om het product 100% kostendekkend te maken. Dit doen we door in een termijn van 7 jaar de leges geleidelijk te verhogen. Om deze termijn te overbruggen worden de aanwezige middelen in de voorziening benut.

Reserve groot onderhoud openbare ruimte

Deze reserve wordt gebruikt voor het uitvoeren van groot onderhoud van de producten Wegen, Openbare verlichting, Openbaar groen en Openbare speelgelegenheden. Voor dit onderhoud zijn structurele budgetten in de exploitatie opgenomen. Als in enig jaar meer of minder groot onderhoud wordt uitgevoerd, wordt het verschil met het structureel beschikbare budget verrekend met deze reserve. Conform raadsbesluit 37562 d.d. 12 november 2015 wordt de toekomstige vrijval kapitaallasten van het krediet inzake "Vervanging openbare ruimte" toegevoegd aan deze reserve.

7.4 Financiering

Inleiding

In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiering van de begroting met het bijbehorende risicobeheer van met name rente- en kredietrisico's. Treasury zorgt voor voldoende liquide middelen om zo altijd aan de betalingsverplichtingen te kunnen voldoen.

Kaderstelling

- [Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)
- [Wet Financiering Decentrale Overheden \(FIDO\)](#)
- [Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken \(2019\) \(Commissie BBV\)](#)
- [Nota treasury, Ede 2017](#)
- [Verordening leningen en garanties Ede 2021](#)

Beleid

Begin 2023 zaten we in een positie met voldoende liquide middelen, waardoor het aantrekken van lang geld niet noodzakelijk was. Gedurende het jaar zien we dat door investeringen en aflossingen van leningen de liquide middelen zijn afgenomen en het saldo van het schatkistbankieren (verplicht aanhouden van overschotten in de Rijks-Schatkist) naar nul is gegaan. Om te kunnen blijven investeren en om niet door de kasgeldlimiet (maximum aan kortlopende schuld), zal er langer geld aangetrokken worden.

Ontwikkelingen

Rentevisie

Uit de augustusraming 2023 van het CPB blijkt dat overheidstekorten de aandacht vragen. Op middellange termijn zullen de uitgaven aan rente, klimaat en zorg stijgen. De inflatie is nog altijd hoog, hierdoor bestaat het risico dat centrale banken de rente verder gaan verhogen om verdere stijging van inflatie tegen te gaan. Het aantrekken van nieuwe financieringen zal tegen de actuele hogere rentepercentages in de markt gaan. Er zit veel onzekerheid rondom de rente voor over een jaar. Na marktverkenningen houden we rekening met een ruime bandbreedte tussen 3,0% en 4,0% voor de 10-jaars swaprente. Indien de centrale banken er niet in slagen de inflatie te beteugelen of harder moeten ingrijpen om inflatieverwachtingen niet te zeer te laten toenemen, kan de rente harder stijgen dan nu de verwachting is.

Financieringsbehoefte

De financieringspositie van de gemeente wordt door een aantal factoren bepaald waaronder de mutaties in leningen, begrote besteding van de reserves en voorzieningen, meerjarige investeringsplannen en meerjarige liquiditeitsverloop van grondexploitatieprojecten. Deze factoren in combinatie met de onzekerheden in de markt maken het op voorhand lastig om de 'juiste' keuzes te maken voor de lange(re) termijn. We volgen dit nauwgezet:

- De voortgang van meerjarige investeringsplannen is omgeven met onzekerheid als gevolg van bijvoorbeeld de stikstofcrisis, de hoge prijzen van arbeid en bouwmaterialen, beschikbaarheid van bouwmaterialen en netwerkcongestie in het energienet.
- Hetzelfde geldt voor het meerjarige liquiditeitsverloop van grondexploitatieprojecten.
- We zitten in een overgangsfase in het grondbedrijf, waarbij de lopende projectenportefeuille opdroogt en nieuwe planvorming de komende jaren eerst voorbereid gaat worden via gebiedsprogramma's.
- Het blijft daarbij lastig om het planoptimisme van bovengenoemde plannen in te schatten.

Op basis van de geprognosticeerde balans komen we tot onderstaand inzicht van onze financieringsbehoefte.

Bepalen financieringstekort/-overschotbedragen		Bedragen x € 1.000				
Financieringstekort/-overschot per 1 januari	2024	2025	2026	2027	2028	
Te financieren (rest)boekwaarden investeringen	467.961	484.055	491.700	540.548	519.254	
Te financieren vlottende activa	149.157	157.366	148.033	138.088	130.006	
Totaal te financieren	617.118	641.421	639.734	678.636	649.261	
-/- Reserves en voorzieningen	200.397	185.566	193.790	187.915	179.298	
-/- Aangetrokken geldleningen	115.503	77.015	68.737	60.530	52.363	
-/- Door derden belegde gelden + waarborgsommen	2.398	2.398	2.398	2.398	2.398	
-/- Overige vlottende passiva	98.384	98.384	98.384	98.384	98.384	
Financieringstekort	200.435	278.058	276.424	329.408	316.818	

Het Financieringstekort stijgt de komende jaren verder, doordat naast nieuwe investeringen ook grote leningen in 2023 en 2024 afgelost worden. Deze leningen zijn nog niet geherfinancierd, herfinanciering zal besproken worden in de treasurycommissie.

Renteomslag

Het financieren van investeringen vergt financieringsmiddelen. Dit brengt rentekosten met zich mee. Deze financieringsmiddelen bestaan uit interne middelen (reserves en voorzieningen) en externe middelen (leningen). Bij externe financieringsmiddelen is sprake van verschillende rentepercentages omdat de rentestand fluctueert.

We passen totaalfinanciering toe, waardoor rentekosten niet direct gelinkt worden aan individuele investeringen. Totaalfinanciering houdt in, dat tegenover het totaal van alle investeringen, de totaal beschikbare financieringsmiddelen staan.

Om de rente te kunnen toerekenen aan programma's en projecten wordt gewerkt met het renteomslagpercentage. Momenteel hanteren we een genormeerd rentepercentage van 1,75%. Dit percentage zetten we af tegen het werkelijke renteomslagpercentage om tot het renteresultaat te komen. Het werkelijke percentage wordt voornamelijk beïnvloed door de rente die we betalen op onze leningen. De hogere rente van nieuwe leningen zal er de komende jaren voor zorgen dat het renteomslagpercentage omhoog gaat.

Conform de richtlijnen van de BBV mag het begrote rentepercentage niet meer dan 0,5% punt afwijken van het werkelijke omslagpercentage. In onderstaande tabel staat het verloop van het werkelijke percentage ten opzichte van het genormeerde renteomslagpercentage.

Overzicht renteomslagpercentage per 1 januari	2024	2025	2026	2027
Genormeerde renteomslagpercentage	1,75%	1,75%	1,75%	1,75 %
Werkelijk renteomslagpercentage	1,96%	2,14%	2,20%	2,19 %
Vershil	-/- 0,21%	-/- 0,39%	-/- 0,45%	-/- 0,44 %

De cijfers in deze tabel zijn gebaseerd op aannames over de hoogte van de rente en de reserves. De wijzigingen in de begroting zijn hier nog niet in verwerkt. Indien er meer van de reserves ingezet zal worden, dan zal er ook meer geleend moeten. Als we meer lenen, zal door de huidige hogere rente ook het omslagpercentage verder stijgen. Daarom verwachten we dat we in 2024 het renteomslagpercentage moeten herberekenen om te zorgen dat het genormeerde en werkelijke renteomslagpercentage weer dicht bij elkaar liggen, hierop komen we in de programmabegroting 2025-2028 terug.

In de volgende tabel is de berekening van het renteresultaat op de renteomslag opgenomen.

		Bedragen x € 1.000.000			
Renteschema		2024	2025	2026	2027
a. De externe rentelasten	+	6,6	8,4	10,0	9,6
b. De externe rentebaten	-	1,7	1,6	1,5	1,4
A. Totaal door te rekenen externe rente	=	4,9	6,8	8,5	8,2
c. Rente grondexploitatie (2,30%)	-	1,7	1,4	1,2	1,0
c. De rente van de projectfinanciering	-	0	0	0	0
B. Rente Grondzaken en projectfinanciering	=	1,7	1,4	1,2	1,0
C. Saldo door te rekenen externe rente (A-B)		3,2	5,4	7,3	7,2
d1. Rente over het eigen vermogen	+	0,9	0,8	0,8	0,8
d2. Rente over de voorzieningen	+	1,9	1,1	0,9	0,8
D. rente over eigen financieringsmiddelen	=	2,8	1,9	1,7	1,6
De toegerekende rente (1,75%)	+	5,4	6,0	7,2	7,1
Aan de taakvelden toe te rekenen rente (C+D)	-	6,0	7,3	9,0	8,8
Renteresultaat taakveld Treasury	=	-0,6	-1,3	-1,8	-1,7

Voor deze tabel geldt dezelfde beperking als bij de tabel voor de renteomslag, deze is gebaseerd op aannames over de rente en de reserves. Binnen de werking van onze begroting hebben we een buffer om schommelingen tussen de werkelijke rente en de intern doorbelaste rente op te vangen. Omdat afgelopen paar jaar de werkelijke rente lager lag dan onze omslagrente, hadden we bij de jaarrekening een rentevoordeel. Bij oplopende werkelijke rente 'verdamp't dit voordeel en zal dit omslaan in een nadeel. Door de actuele hogere rente van nieuw af te sluiten leningen zal er een rentenadeel de komende jaren zichtbaar zijn.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een hulpmiddel bij het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (langer dan één jaar), door de tijdstippen van renteherzieningen te spreiden. De norm is dat maximaal 20% van het begrotingstotaal voor renteherziening in aanmerking mag komen. Het verschil tussen deze 20% van de vaste schuld en het werkelijke bedrag is de 'ruimte' die beschikbaar is.

Bedragen x € 1.000.000

Overzicht renterisico's vaste schuld	2024	2025	2026	2027
1. Renteherzieningen	0	0	0	0
2. Aflossingen	39	8	8	8
3. Renterisico (1+2)	39	8	8	8
4. Renterisico (20% begrotingstotaal)	88	84	86	86
5. Ruimte onder de renterisiconorm	49	76	78	78

De ruimte onder de norm geeft aan dat Ede weinig risico loopt op haar portefeuille. In 2024 wordt een lening afgelost van € 30 miljoen, deze lening zal waarschijnlijk lang (langer dan één jaar) geherfinancierd worden. Gezien de hoge ruimte onder de norm zijn er voldoende mogelijkheden om een lange lening af te sluiten, de herfinanciering zal besproken worden in de treasurycommissie.

Leningen Uitgeleend Geld en Opgenomen Geld

In de volgende tabel zijn de langlopende uitgezette leningen aan derden weergegeven.

Bedragen x € 1.000.000

Leningen UG	Begroting 2022	Rekening 2022	Begroting 2023	Prognose 2024
Woningcorporaties met garantie WSW	7	5	7	4
Woningcorporaties zonder garantie WSW	31	31	30	29
Overige toegestane instellingen volgens Treasurystatuut	8	9	8	8
Ambtenarenhypotheken met hypothecaire zekerheid	1	1	1	1
Totaal verstrekte geldleningen	47	46	46	42
Waarvan:				
- reguliere aflossingen	2	2	3	3
- vervroegde aflossingen	0	2	0	0
- bedrag waarover rente wordt herzien	4	4	0	0

De volgende tabel geeft de opgenomen (langlopende) leningen weer, waarbij geen rekening is gehouden met eventuele nieuw af te sluiten leningen om te voorzien in de financieringsbehoefte zodra deze de kasgeldlimiet (maximum aan kortlopende schuld) overstijgt.

Bedragen x € 1.000.000

Leningen OG	Begroting 2022	Rekening 2022	Begroting 2023	Prognose 2024
Stand per 1 januari	162	162	154	116
Nieuwe leningen	0	0	0	0
Reguliere aflossingen	-8	-8	-38	-39
Vervroegde (extra) aflossingen	0	0	0	0
Stand per 31 december	154	154	116	77
Bedrag waarover rente wordt herzien	3	3	0	0

Er heeft nog geen langlopende herfinanciering plaatsgevonden van de lening van € 30 miljoen die afgelost is in 2023.

7.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf worden de ontwikkelingen op het gebied van de bedrijfsvoering toegelicht.

Kaderstelling

Het wettelijke kader voor deze paragraaf is te vinden in artikel 212 van de Gemeentewet. Op basis hiervan is in Ede de [Financiële Beheersverordening](#) opgesteld.

Ontwikkelingen

Interne en externe ontwikkelingen

Arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt heeft ook in 2024 effect op de organisatie. In zijn algemeenheid geldt dat er meer vraag naar nieuwe collega's is dan de arbeidsmarkt kan voorzien. Dit geldt niet alleen voor gemeentes maar ook voor andere sectoren. Daarnaast is de gemeente Ede als werkgever niet de enige speler in de regio. Wij hebben de afgelopen jaren onze inzet verhoogd om hier goed op in te spelen en voldoende gekwalificeerde medewerkers aan ons te binden. Waar dit tijdelijk niet lukt huren wij personeel in. Onderwerpen als interne mobiliteit. (Verticaal en horizontaal) blijven wij optimaliseren met als doel het bevorderen van goed werkgeverschap en daarmee het behoud van collega's intensiveren. De campagne van "smaakmakers" helpt effectief in het vinden van nieuwe collega's. De arbeidsmarktkrapte voorziet eerder in een samenwerking met regionale partijen; het is van belang om uit de competitieve sfeer te blijven en niet met elkaar de concurrentie aan te gaan. Vanaf 2024 zal de nieuwe cao gemeenten in het teken staan van goed werkgeverschap waarbij de (salaris) afstand met het Rijk/Provincies verkleind wordt.

Vertrouwen in de overheid

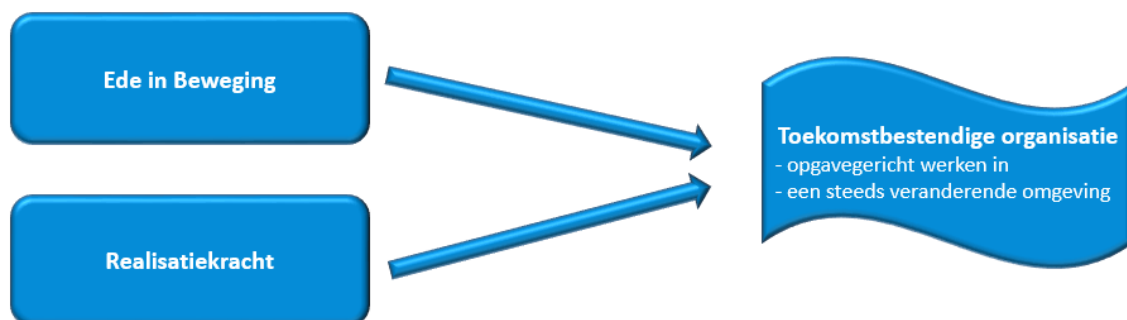
Inwoners mogen erop rekenen dat wij gegevens veilig beheren en gemeenschapsgeld rechtmatig besteden. Inwoners zijn hier terecht ook kritisch op. Als dit niet op orde is dan schaadt dit direct het vertrouwen in de gemeentelijk overheid.

De inzet op onderwerpen als cybersecurity, informatiebeveiliging, fraude, preventie en misbruik vormt daarom een substantieel onderdeel van onze bedrijfsvoeringstaken.

Organisatieontwikkeling - Ede in Beweging

Ede heeft een ambtelijke organisatie waar we trots op zijn. Met betrokken en loyale medewerkers die zich iedere dag inzetten voor de dagelijkse dienstverlening aan burgers, ondernemers en instellingen en voor het realiseren van de uitdagende opgaven en ambities van de samenleving en het bestuur.

Tegelijkertijd is er ook de noodzaak tot ontwikkeling, zodat medewerkers effectief kunnen blijven handelen in de (steeds) veranderende omstandigheden. Aan organisatieontwikkeling wordt als volgt gewerkt:

Onderstaand leest u hoe wij in 2024 verder werken aan een toekomstbestendige organisatie

Ede in Beweging

In 2021 is het organisatie-ontwikkelingsprogramma *Ede in Beweging* gestart. Het programma is gericht op het bevorderen van samenwerking over afdelingsgrenzen heen, onder andere in programma's, opgaven en ketens. Het programma kent drie lijnen:

1. Inhoudelijke agenda: de opgaven centraal

- Noodzaak om programmatisch en opgavegericht werken onder de knie te krijgen (als gevolg van nieuwe taken/rollen voor de gemeente) om goed vraagstukken op te kunnen pakken als de woningbouwopgave, landbouwtransitie, kansengelijkheid etc.
- Weten wat belangrijk is helpt in het prioriteren.
- Programmatisch en opgavegericht werken ontwikkelen

2. Houding & gedrag: Leren Durven Doen

- Strategische Personeelsplanning (SPP) geeft richting en sturing aan de medewerkersontwikkeling.
- Het leer- en ontwikkelcentrum Groei zorgt voor een adequaat leeraanbod. Leren wordt zoveel mogelijk in het dagelijks werk georganiseerd.
- In leiderschapontwikkeling ontwikkelen managers vaardigheden om in de veranderende context opgave- en resultaatgericht te blijven sturen.

3. Slimmer werken

- Met procesoptimalisatie worden afdelingsoverstijgende werkprocessen effectief en efficiënt ingericht.
- Benutten van kansen voor digitalisering van werkprocessen.
- Systemen slimmer inrichten en onnodige handelingen/ stappen eruit halen.
- Stuurinformatie op bedrijfsvoering optimaliseren zodat managers proactief kunnen bijsturen.

Realisatiekracht

De Raad heeft in 2022 extra middelen ter beschikbaar gesteld om te investeren in de formatie van de Edese organisatie. Deze middelen zijn bedoeld om de ambtelijke organisatie aan te passen aan de opgaves, vraagstukken en ambities van dat moment. Dit bedrag loopt per jaar op naar € 5 miljoen structureel in 2026. Voor een deel worden deze middelen aangewend om de formatie te versterken daar waar het aantoonbaar knelt. Voor een ander deel worden deze gebruikt om de organisatie "systemisch" toekomstbestendig te maken; slimmer het werk organiseren en uitvoeren en tijdig kunnen anticiperen op ontwikkelingen zodat dit de resultaten ten goede komt én de druk in de organisatie wordt verlaagd.

Hiertoe zijn in het eerste halfjaar van 2023 gerichte opdrachten in gang gezet, waar in samenhang op gestuurd wordt. De opdrachten betreffen:

1. Regie en contractmanagement
2. Strategische ontwikkel- en stuurkracht,
3. Functiehuis: meer wendbare en robuuste inrichting van functies
4. Procesoptimalisatie
5. Regie en projectbeheersing ruimtelijke opgaven.
6. Ontwikkelplannen: toekomstbestendige ketens en afdelingen;
7. Optimaliseren ondersteunende functies en processen.

Kaders en uitgangspunten zijn vastgesteld om in 2024 verder aan de slimmere inrichting van processen en organisatie te werken.

Inzet van extra capaciteit gebeurt aan de hand van een integrale afweging en in samenhang met de andere (organisatie)ontwikkelingen. Capaciteit wordt alleen structureel ingezet als alle andere opties (w.o. systemische aanpassingen) niet tot verlaging van de werkdruk leiden. Op deze manier is tot nu toe ter versterking ongeveer 30 Fte aan extra (tijdelijke) capaciteit ingezet. Hiermee zijn de beschikbare middelen voor Realisatiekracht tot

en met 2024 voor het grootste deel benut. Het overzicht hieronder geeft een beeld van de stand van zaken van de middelen weer (augustus 2023).

	Bedragen x € 1				
	2022	2023	2024	2025	2026
Beschikbaar gestelde middelen	1.500.000	2.500.000	3.000.000	4.000.000	5.000.000
Totaal ingezet	1.005.586	2.628.841	3.084.087	2.001.243	1.313.555
Nog beschikbaar	494.414	-128.841	-84.087	1.998.757	3.686.445

Een positief saldo gaat mee naar de volgende jaren. Het saldo van 2022 wordt o.a. gebruikt ter dekking van de geprognoseerde overschrijding van 2023 en 2024.

Monitoren van de ontwikkeling

De ontwikkelingen die zijn ingezet, bestrijken meerdere jaren. Verschillende instrumenten voor monitoring worden ingezet om het effect op het behalen van doelen, resultaten en de interne organisatie te meten zodat wij tijdig kunnen bijsturen wanneer dit nodig is.

Beleid bedrijfsvoering en doelen 2024

Personeel

Personeel vormt de cruciale factor van de organisatie. De volgende aspecten zijn daarbij altijd van belang en richten wij ons beleidsmatig op.

Formatie en salarislasten

Voor de Programmabegroting 2024-2027 is een formatie voorzien van 938,3 fte. Hier hoort een loonsom bij van € 83.645.434.

Is deze formatie is verwerkt de formatie-uitbreiding zoals besloten in de reguliere P&C cyclus en door het inzetten van de middelen van Realisatiekracht.

De bezetting Personeel in loondienst (PIL) op 1-7-23 was: 903,20 FTE (1026 medewerkers)

Inhuur

Het streefgetal is om centraal te sturen op minder dan 20%. Op basis van de begroting is dat voor 2024 € 14,8 miljoen. Van bedrijfsvoering vergt dit gedegen monitoring en sturing op naleving van de vastgestelde regelgeving en procesafspraken. Effecten die van invloed zijn op de omvang van de inhuur zijn een (verhoogd) ziekteverzuim en vacatureruimte waarin niet in voorzien kan worden gezien de huidige arbeidsmarkt.

Onderstaand het overzicht van ontwikkeling van de inhuur van de afgelopen jaren.

Ontwikkeling inhuur in cijfers	Bedragen x € 1.000
	Totaal
Totaal 2023 (stand BVG-1)	16.229
Totaal 2022	15.884
Totaal 2021	14.427
Totaal 2020	11.255
Totaal 2019	12.512
Totaal 2018	17.005

Ziekteverzuim

Jaar	0-7 dagen	8-42 dagen	43-365 dagen	> 365 dagen	Totaal
2023*	0,8	0,6	3,2	1,7	6,3
2022	0,9	0,8	3,3	1,7	6,7
2021	0,4	0,5	3,2	2	6,1
2020	0,6	0,7	2,3	0,8	4,4
2019	0,8	0,7	2,5	0,5	4,5

*= stand juli 2023

Het streven is om onder het landelijk gemiddelde te komen van 5,8%. Vanaf 2023 is er ingezet op een nadrukkelijke bewustwording van de managers van hun rol en beïnvloedingsmogelijkheden. In 2024 geven wij een vervolg aan het traject Gedrag en directe inzetbaarheid. Daarnaast zal er vanuit arbo/vitaliteit meer accent gaan liggen op preventie.

Werving en Selectie

Er wordt uitvoering gegeven aan de arbeidsmarktstrategie gericht op specifieke doelgroepen. Dit betekent een vervolg op de inzet van recruiters. Daarnaast vindt uitrol plaats van “objectief werven en selecteren”. Het management is hierin geschoold.

Informatievoorziening

ICT en informatie spelen in vrijwel alle gemeentelijke processen een cruciale rol en de afhankelijkheid wordt steeds groter. Met betrouwbare technologie en beschikbare informatie kunnen we de dienstverlening bieden die we willen, maar dit vraagt ook keuzes en het stellen van prioriteiten. We zien de volgende ontwikkelingen:

1. Het ICT-landschap (onze applicaties en systemen) wordt complexer.
We benaderen ons werk en de dienstverlening steeds meer integraal. Dat betekent dat we gegevens gaan hergebruiken, tijd- en plaatsafhankelijk samenwerken, systemen aan elkaar koppelen en onze digitale dienstverlening toegankelijk houden vanuit inwoners perspectief. Hierbij bepalen we ook hoe we ons verhouden tot nieuwe technologie, zoals een verantwoorde toepassing van kunstmatige intelligentie. In 2024 richten wij ons concreet op het stabiel en weerbaar maken van onze ICT. We starten de invoering van de nieuwe Edese Digitale Werkomgeving.
2. Informatie en goed informatiebeheer worden belangrijker.
Juiste en beschikbare informatie is de basis voor de uitvoering van ons werk. De buitenwereld kijkt kritisch mee op belangrijke onderwerpen en zal vragen stellen over onze informatie. We werken daarom aan de inrichting van het beheer van gegevens en documenten zodat dit ondersteunend is aan de opgaven die de gemeente heeft en bijdraagt aan de dienstverlening en datagedreven besluitvorming. Hierbij houden we privacy en ethiek strak in het vizier. In 2024 gaan wij werken aan de kwaliteit van de gegevens en de toepassing daarvan voor besluitvorming en in innovaties.
3. De dreigingen van buitenaf op de gemeentelijke informatievoorziening nemen nog steeds toe.
Er is een toename van aanvallen op gemeenten met bijvoorbeeld ransomware, maar we zien ook dat de kwetsbaarheden in software toenemen en criminele hackers hier gebruik van proberen te maken. Grote calamiteiten hebben zich bij de gemeente nog niet voorgedaan, maar informatieveiligheid blijft continue aandacht vragen. Hierbij gaat het niet alleen om de veiligheid van onze systemen, maar zijn we ook afhankelijk van de vaardigheden en het gedrag van de gebruikers. Ook hier is aandacht voor in 2024 waarbij wij beveiligingsonderzoeken uitvoeren en passende maatregelen treffen conform de Baseline Informatiebeveiliging Overheid.
4. Veel nieuwe wetgeving waar we ons aan moeten conformeren.
De komende jaren wordt veel nieuwe, of gewijzigde wetgeving en beleid, veelal afkomstig van Europa, ingevoerd die van invloed is op onze informatievoorziening. Denk aan AI-wetgeving, de Wet hergebruik

overheidsinformatie, de invoering van een nieuwe digitale Europese identiteit (inclusief de digitale wallet) en de richtlijn Netwerk- en Informatiebeveiliging.

De consequenties van deze regelgeving onze organisatie worden gevolgd en onderzocht en waar conform regelgeving bijstelling nodig zal zijn wordt daar in 2024 planmatig op bijgestuurd.

De uitdaging voor de gemeente is om enerzijds te zorgen voor een veilige en robuuste ICT-omgeving en anderzijds voldoende flexibiliteit en aanpassingsvermogen te hebben om ontwikkelingen te kunnen implementeren. De nieuwe i-visie die in 2023 wordt opgesteld benadrukt het belang hiervan.

Rechtmatigheid, doelmatigheid en fraudebeheersing

Het verder professionaliseren van het systeem van auditing (toezien op de doelmatigheid, kwaliteit, doeltreffendheid en rechtmatigheid van beleid en bedrijfsvoering) is een continu proces om in de pas te blijven met de toenemende eisen en behoeftes op dit terrein. Het gaat daarbij om de samenhang op het terrein van administratieve organisatie en interne controle, de bevindingen van de accountant vanuit zijn controle, het (laten) uitvoeren van audits, artikel 213a onderzoeken en risicomangement met bijbehorend (jaarlijks op te stellen) auditplan. Maar ook de afstemming met onderzoek dat plaatsvindt door de rekenkamercommissie.

Rechtmatigheidsverantwoording

Belangrijk speerpunt is de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording. Vanaf het boekjaar 2023 leggen wij als college zelf verantwoording af over de (financiële) rechtmatigheid van de, in de jaarrekening verantwoorde, baten en lasten en de balansmutaties. Dit betekent dat wij vaststellen dat deze conform wet- en regelgeving zijn. Wij doen dat volgens het wettelijk voorgeschreven model in de jaarrekening, welke voor het eerst opgenomen gaat worden in de Programmarekening 2023. In deze verantwoording geven wij aan of er rechtmatigheidsfouten en rechtsmatigheidsonduidelijkheden zijn opgetreden en de totaalbedragen hiervan en een toelichting hierop. Onze accountant moet vervolgens vaststellen of onze rechtmatigheidsverantwoording een getrouw beeld geeft van de werkelijkheid.

In de uitvoering van de werkzaamheden voor de rechtmatigheidsverantwoording wordt een rapportagegrens van € 250.000 en een verantwoordingsgrens van 1% (van de jaarlijkse omzet) gehanteerd. Deze grenzen zijn voor 2023 afgestemd met de Auditcommissie en de Raadswerkgroep Begroting en Verantwoording. Deze grenzen worden opgenomen in de aangepaste financiële beheersverordening (ex. art 212 Gemeentewet), die in 2023 ter vaststelling wordt aangeboden aan uw raad.

Landelijk wordt er nog overlegd over een aanpassing van de toleranties die externe accountants gebruiken voor hun controle op de getrouwheid van de jaarrekening. Het lijkt er op dat de toleranties voor fouten (1%) en onzekerheden (3%) worden aangepast naar één tolerantie voor beiden (2%). Als dit werkelijkheid wordt (verwachting 2024), zullen wij voorstellen de tolerantie in de financiële beheersverordening voor de rechtmatigheid aan te passen naar 2% (in lijn met externe accountant).

Voorgeschreven is dat onze rechtmatigheidsverantwoording wordt opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering van de programmarekening. Hierin nemen wij de bevindingen op die boven de rapportagegrens uitkomen. Per bevinding wordt de omvang en de oorzaak aangegeven. Aanvullend wordt opgenomen op welke wijze wij opvolging geven aan de bevinding.

De rechtmatigheidscontrole wordt verspreid over het jaar uitgevoerd. Derhalve bestaat de mogelijkheid om tussentijds te rapporteren over eventuele rechtmatigheidsbevindingen. Wij zijn op dit moment de mogelijke rapportagevormen (breder dan enkel rechtmatigheid) aan het uitwerken met als doel dat er in 2024 halfjaarlijks gerapporteerd wordt over (onder andere) de rechtmatigheid.

Doelmatigheidsonderzoeken

Het aantal eigen onderzoeken zal gezien de beschikbare middelen vooralsnog beperkt zijn.

In 2024 zullen wij ook de Netwerkmonitor actualiseren. Hierin worden de risico's van al onze netwerkrelaties in

kaart gebracht en geeft een beeld van de relaties die belangrijk zijn voor realisatie van onze beleidsdoelstellingen én risicovol zijn en dus aandacht vragen.

Preventie van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik

Voor fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik worden onderstaande definities gehanteerd:

- Fraude omvat een opzettelijke handeling door een of meer leden van het management, met governance belaste personen, werknemers of derden, waarbij gebruik wordt gemaakt van misleiding teneinde een onrechtmatig of onwettig voordeel te verkrijgen.
- Misbruik omvat het opzettelijk, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheids subsidies of -uitkeringen te verkrijgen of een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen. Bij misbruik is er geen sprake van samenwerking van derden met interne werknemers.
- Oneigenlijk gebruik omvat het verkrijgen van overheidsbijdrage of het betalen van een te laag bedrag aan heffingen door het aangaan van rechtshandelingen in overeenstemming met de bewoording van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Het onderkennen en beheersen van frauderisico's is een continu proces. Eind 2023 wordt er een fraudeprotocol opgesteld waarin het onderkennen, de beheersing en de opvolging van fraude wordt geformaliseerd. In 2024 gaan wij aan de hand van dit fraudeprotocol de frauderisico's actualiseren en beoordelen of de opvolging van de betreffende risico's nog afdoende is.

Ook hebben wij eind 2023 een geactualiseerde Nota Misbruik en Oneigenlijk gebruik gereed. In deze nota worden onder andere het beleid ter voorkoming, de inrichting van beheersmaatregelen en de risicogebieden van de gemeente Ede in het kader van misbruik en oneigenlijk gebruik opgenomen. In 2024 worden vervolgens interne controles uitgevoerd aan de hand van deze geactualiseerde nota.

Dienstverlening

Gemeenten zijn voor burgers de meest nabije overheid. Onze inwoners, bedrijven en instellingen zijn vaak afhankelijk van onze dienstverlening; voor een aanvraag paspoort of woonurgentie kun je nergens anders terecht. Het is daarom onze opgave om deze dienstverlening zo goed mogelijk te doen. In het bestuursakkoord is aangegeven dat de inwoners centraal staan in onze dienstverlening. Uit het jaarlijkse metingen onder inwoners van Ede blijkt dat de waardering van onze dienstverlening de afgelopen jaren geleidelijk is gedaald. Daarom wordt de visie op onze dienstverlening vernieuwd en is een programma ingericht om onze dienstverlening gemeente breed te verbeteren. In het najaar van 2024 leggen wij deze vernieuwde visie ter besluitvorming aan de gemeenteraad voor. De doelen en indicatoren uit de nieuwe visie nemen wij op in de verschillende documenten van de planning en controlcyclus.

Overhead

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Vershil 2024-2023
Primaire personeelskosten (inclusief inhuur)	24.548	24.341	27.142	2.801
Secundaire personeelskosten	2.604	3.239	5.286	2.047
Automatisering	4.386	5.102	5.981	879
Huisvesting	4.159	5.228	5.836	608
Profitcenters	15	149	-2	-151
Overig	1.393	1.689	980	-709
Totaal overhead	37.105	39.748	45.223	5.475
Dekking via doorbelasting aan grondexploitaties en investeringswerken	-3.629	-3.993	-4.644	-651
Netto overhead	33.476	35.755	40.579	4.824

Bovenstaande tabel bevat enkel de (loon)kosten voor overhead. De totale loonkosten en inhuurkosten van de organisatie worden toegelicht in het onderdeel Personeel en organisatie.

De stijging van de loonkosten wordt veroorzaakt door een toename in formatie en de verwerking van de looncompensatie. De toegenomen formatie vertaalt zich ook naar hogere automatiserings- en huisvestingskosten.

De begroting van de secundaire budgetten geeft een vertekend beeld. Middelen van Realisatiekracht (circa € 2,0 miljoen) zijn ten onrechte aan dit budget gekoppeld. Dit wordt bij het volgende P&C instrument gecorrigeerd.

7.6 Openbaarheidsparagraaf

Inleiding

Beleidsvoornemens Wet open overheid (Woo)

De Woo is in mei 2022 in werking getreden met een implementatietijd tot en met 2026. In deze (wettelijk verplichte) paragraaf staan de beleidsvoornemens Woo opgenomen over de uitvoering van deze wet.

De implementatieperiode van de Woo beslaat de jaren 2022 - 2026 en wordt programmatisch opgepakt op de drie pijlers van de wet, te weten:

1. Passieve informatieplicht.
2. Actieve informatieplicht.
3. Informatiehuishouding op orde.

Kaderstelling

- [Wet open overheid](#)

Ontwikkelingen

Passieve informatieplicht

De passieve informatieplicht gaat over de behandeling van Woo verzoeken. Dit onderdeel van de Woo trad direct in werking in mei 2022. Verzoeken behandelt de gemeente sindsdien volgens de bepalingen uit de Woo. Ervaringen die wij opdoen met deze verzoeken gebruiken we continu om onze dienstverlening te verbeteren. Wij zien sinds de inwerkingtreding een verdrievoudiging van Woo verzoeken waarbij ook de hoeveelheid opgevraagde informatie zich steeds vaker uitstrekt over tijdsvakken van jaren. De capaciteitsinzet is daarom verhoogd om de tijdigheid en kwaliteit van de behandeling te kunnen garanderen.

Actieve informatieplicht

De actieve informatieplicht richt zich op het openbaar maken van de in de Woo aangewezen categorieën van informatie op het door de rijksoverheid tot stand te brengen publicatieplatform. Per categorie bepaalt de Rijksoverheid per Koninklijk Besluit wanneer de informatie uiterlijk ontsloten moet zijn. Dat gebeurt gefaseerd tot en met 2026. Ons beleidsvoornemen is om conform de Woo tot actieve openbaarmaking te komen van de in de wet benoemde categorieën in minimaal het tempo dat de rijksoverheid hiervoor stelt.

In 2023 is de Rijksoverheid gestopt met de oorspronkelijke opzet van het publicatieplatform (PLOOI) en gestart met een herontwikkeling waarbij de opzet ingrijpend wijzigt. Voor zover nu duidelijk zet de Rijksoverheid eerst in op een landelijke verwijsindex en wordt van gemeenten alsnog verwacht zelf een publicatievoorziening te treffen. In 2024 gaan wij voort met het gereed maken van de volgende zes informatiecategorieën voor actieve openbaarmaking.

- Wet- en regelgeving.
- Organisatiegegevens.

- Vergaderstukken/ ingekomen stukken gemeenteraad.
- Agenda's en besluitenlijsten college.
- Convenanten.
- Openbaarmaking van afgehandelde Woo-verzoeken.

Indien door het Rijk een andere fasering wordt bepaald, wordt deze fasering alsnog leidend voor de volgorde van uitvoering per categorie.

Informatiehuishouding op orde

De komende jaren werken wij doorlopend aan de benodigde randvoorwaarden inzake informatisering, ICT en houding en gedrag om een open overheid te kunnen zijn.

In 2024 richten wij ons met inzet van een implementatieteam specifiek op:

- Implementatie van fundamentele informatievoorzieningen voor openbaarmaking en informatiebeheer, te weten een gemeentelijke publicatievoorziening met aansluiting op de verwijzindex van de Rijksoverheid en het inrichten van een e-depot.
- Operationeel beschikbaar hebben van anonimiseringssoftware.
- Ontwikkeling uitvoeringskader informatiebeheer.
- Ontwikkelen en uitvoeren 'basistraining informatiebeheer' voor alle medewerkers.

7.7 Verbonden partijen

Inleiding

De gemeente Ede heeft een actief netwerk van beleids- en uitvoeringsorganisaties. Bij een deel van die organisaties is de gemeente ook bestuurlijk en financieel betrokken. In dat geval is er sprake van een 'verbonden partij'. Het inzetten van verbonden partijen kan een bijdrage leveren aan het realiseren van het bestuursakkoord, maar deelnemen in een verbonden partij brengt ook risico's met zich mee. In deze paragraaf wordt ingegaan op de visie op en de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen. Wanneer sprake is van uitsluitend een financieel of bestuurlijk belang, valt dit niet onder de definitie van verbonden partij en zijn eventuele risico's betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.

Kaderstelling

- [Notitie verbonden partijen \(commissie BBV\)](#)
- [Handreiking Netwerkrelaties Gemeente Ede 2016](#)

Beleid

Ter bepaling van de mate van toezicht is de netwerkmonitor het instrument. Voor de netwerkmonitor wordt voor de meest significante netwerkrelaties, de risicoscore en bijdrage aan de strategische doelen bepaald. Deze wordt periodiek geactualiseerd.

Uit de netwerkmonitor blijkt of een relatie een hoge risicoscore heeft én een belangrijke bijdrage levert aan strategische doelen. Sprake is van een doorlopend proces om interventiestrategieën door te ontwikkelen.

Kaders van governance en toezicht op externe partijen dienen aan te sluiten bij de gewenste manier van werken. Werksessies met accounthouders vinden periodiek plaats. De gemeenteraad maakt gebruik van deze monitor voor de keuze waar de jaarlijkse visitaties van de raad bij netwerkpartijen plaatsvinden.

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden

De prioriteiten 2024 liggen als volgt:

- Bij de GGD ligt de nadruk op een viertal speerpunten:

- Gezond opgroeien en een Kansrijke Start.
  - Gezondheidsbevordering borgen en investeren in impactvolle preventie.
  - Het verminderen van de kans op én de gevolgen van infectieziekten uitbraken.
  - Bijdragen aan een gezonde fysieke en sociale leefomgeving.
- Onderzoek wordt gedaan naar de organisatiebesturing en bijbehorende ondersteuning in hoeverre deze op een voldoende niveau zijn. Hiervoor is een traject voorzien “Samen beter bedrijfsvoeren”. In 2023 is hier een start in gemaakt en deze wordt gedurende de tijd verder ontwikkeld.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden			
Openbaar belang	Goede en tijdige brandweezorg. Uitvoering geven aan de Wet Publieke Gezondheid (inclusief Jeugdgezondheidszorg), dit voor zover het aan de gemeente opgedragen taken bevat. VGGM levert een bijdrage aan het behalen van de gemeentelijke doelstellingen op programma 2 voor de gezondheidszorg en programma 6 voor de brandweezorg.		
Financieel belang	Ede betaalt € 14.764.878 als inwonersbijdrage (17,8% van de inbreng van gemeenten). De gemeente is aansprakelijk voor een nader te bepalen aandeel in het liquidatieplan voor het geval de Gemeenschappelijke regeling wordt opgeheven, failliet zou gaan of haar verplichtingen niet nakomt.		
Bestuurlijk belang	In het algemene bestuur van de VGGM (het regionale College), wordt de gemeente Ede vertegenwoordigd door burgemeester Verhulst en wethouder Meijer (op basis van zijn portefeuille Gezondheidszorg). De besluiten worden genomen met gewone meerderheid van stemmen (één stem per gemeente, totaal 15 gemeenten). Indien de stemmen staken, geeft de stem van de voorzitter de doorslag. Besluiten betreffende de (meerjaren-) begroting en de jaarrekening, alsmede de aan de begrotingen ten grondslag liggende (meerjaren-) beleidsplannen worden genomen op basis van gewogen stemrecht, waarbij elke gemeente voor iedere 20.000 inwoners of gedeelte daarvan één stem heeft (Ede 14% van het totaal aantal stemmen).		
Financiële gegevens		01-01-2024 *	31-12-2024 *
	Eigen vermogen	€ 6.178.000	€ 5.953.000
	Vreemd vermogen	€ 39.150.000	€ 38.418.000
	Prognose resultaat	€ 0	
Risico's	De risico's zijn beperkt en liggen voor een belangrijk deel op het terrein van bedrijfsvoering. Daar waar ook de komende jaren in geïnvesteerd gaat worden bij de VGGM. We signaleren geen risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van Ede.		

* Cijfers ontleend aan de ontwerpbegroting VGGM 2024. Deze wordt begin september vastgesteld.

Omgevingsdienst de Vallei

De Omgevingsdienst de Vallei (OddV) is een uitvoeringsdienst, opgericht op 1 april 2013 met vijf partnergemeenten. Gelderland heeft zeven omgevingsdiensten die samenwerken in het Gelders Stelsel. De OddV draagt in hoge mate bij aan de strategische doelen van de gemeente Ede, namelijk het waarborgen van een veilige en leefbare fysieke leefomgeving.

Omgevingsdienst de Vallei			
Openbaar belang	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht met als doel een veilige en leefbare fysieke leefomgeving te kunnen waarborgen. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de verschillende omgevingsdiensten in Gelderland (Gelders Stelsel).		
Financieel belang (*)	De geraamde omzet van de Oddv ten behoeve van de gemeente Ede bedraagt ruim € 6,9 miljoen in 2024.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Versteeg vertegenwoordigt de gemeente Ede in het algemeen en dagelijks bestuur van de Oddv.		
Financiële gegevens(*)		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 506.000	€ 506.000
	Vreemd vermogen	-	-
	Prognose resultaat	-	-
Risico's	Na een aantal jaren van uitstel treedt op 1 januari de Omgevingswet en de wet kwaliteitsborging bouwen in werking. Dit brengt wijzigingen met zich mee inzake de processen en de kosten en opbrengsten (bij de gemeente). De gemeente Ede en Oddv zijn voortdurend hierover in gesprek om dit proces zo goed mogelijk te monitoren en bij te sturen indien nodig.		

(*) De financiële gegevens zijn ontleend aan de Programmabegroting 2024-2027 van de Oddv.

Regio Foodvalley

Regio Foodvalley			
Openbaar belang	De Regio Foodvalley is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Barneveld, Ede, Nijkerk, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen. De gemeenschappelijke regeling heeft als doel om de FoodValley regio een Europese topregio te maken op het gebied van kennis, ontwikkeling en innovatie in de agro-foodsector door versterking van het vestigingsklimaat en de kwaliteit van de omgeving. De Regio Foodvalley werkt daartoe samen met ondernemers en onderwijs/onderzoek. Regio Foodvalley levert een bijdrage aan het behalen van de gemeenschappelijke doelstellingen op programma 4 voor economie, werkgelegenheid en mobiliteit en programma 5 voor ruimtelijke ontwikkeling en wonen.		
Financieel belang *	De gemeenten dragen bij op basis van het inwoneraantal. Voor de begroting 2024 is dit voor Ede 32,57% van de totale kosten. De totale bijdrage voor 2024 bedraagt € 1.405.000.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Verhulst is voorzitter en wethouder Versteeg is lid van het Algemeen Bestuur. Diverse wethouders nemen plaats in portefeuillehouders-overleggen.		
Financiële gegevens *		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 5.517.000	€ 5.909.000
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Prognose resultaat	€ 0	€ 0
Risico's	Regio Foodvalley heeft een reserve voor het exploitatierisico i.c. de Algemene reserve gevormd. Deze reserve wordt toereikend geacht gelet op de beschreven risico's. We signaleren geen risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van Ede.		

*) financiële gegevens op basis van begroting 2024-2027 Regio Foodvalley.

Regio De Vallei

Regio De Vallei			
Openbaar belang	De Regio de Vallei is een gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Barneveld, Ede, Nijkerk, Scherpenzeel en Wageningen. Het doel van dit samenwerkingsverband is het huishoudelijk afval van de regiogemeenten op een zo milieuvriendelijke manier en tegen een zo laag mogelijk tarief verwerken. Regio de Vallei levert een bijdrage aan het behalen van de gemeenschappelijke doelstellingen op programma 5 voor Afvalstoffenverwijdering (duurzaamheid en milieu).		
Financieel belang *	Gemeenten dragen bij naar rato van inwoneraantal. Voor begrotingsjaar 2024 bedraagt het aandeel voor gemeente Ede 44%, de totale deelnemersbijdrage is € 20.000		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit vijf leden, elk lid heeft 1 stem. Besluiten worden genomen met volstrekte meerderheid van stemmen. Wethouder Versteeg vertegenwoordigt de gemeente Ede in het algemeen bestuur.		
Financiële gegevens *		01-01-2024	31-12-2024
	Eigen vermogen	€ 101.000	€ 95.000
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Prognose resultaat	-/- € 6.000	
Risico's	Risico's kunnen binnen de GR worden opgevangen. We signaleren geen risico's die van materiele betekenis zijn voor de financiële positie van gemeente Ede.		

*) financiële gegevens op basis van begroting 2024 Regio De Vallei.

BVO De Valleihopper

BVO De Valleihopper			
Openbaar belang	De regeling is getroffen voor gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers (Ede, Barneveld, Nijkerk, Renswoude, Rhenen, Scherpenzeel, Veenendaal en Wageningen) in het kader van de uitvoering van hun bedrijfsvoeringstaken betreffende het Vraagafhankelijk vervoer en het OV-vangnet. Hiermee levert het een bijdrage aan de doelstellingen van programma 3 Individuele Ondersteuning.		
Financieel belang	De bijdrage voor de gemeente Ede bedraagt in 2024 € 127.295 (Ontwerpbegroting BVO De Valleihopper 2024). Het gaat om de kosten van het beheerbureau. De verdeling van de totale kosten vindt plaats op basis van het aantal inwoners (peildatum 01-01-2021). Dit komt voor Ede neer op 32,5% van het totaal van de deelnemende gemeenten		
Bestuurlijk belang	Namens de gemeente Ede is wethouder De Pater lid van het bestuur. Besluitvorming vindt plaats bij meerderheid van stemmen. Elk bestuurslid heeft 1 stem met in totaal 8 bestuursleden.		
Financiële gegevens			
	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Prognose resultaat	€ 0	
Risico's	BVO De Valleihopper houdt geen balans bij, heeft derhalve geen eigen en vreemd vermogen. Alle eventuele tekorten en/of overschotten worden over de deelnemende gemeenten verdeeld, naar rato van de inbreng van de deelnemers in de regeling.		

Vennootschappen en coöperaties

ACV NV

ACV NV is een naamloze vennootschap met verschillende dochterondernemingen. De aandelen zijn in het bezit van de gemeente Ede, Wageningen, Renkum, Veenendaal en Renswoude. ACV Gemeenten BV voert de opdrachten van de deelnemende gemeenten uit (m.n. grondstoffenbeheer) en ACV Bedrijven BV verzorgt de commerciële activiteiten van de groep. Stichting Restore Kringloop met winkels in Ede en Veenendaal zamelt gebruikte goederen en materialen in en brengt deze - al dan niet opgeknapt - terug in het maatschappelijk verkeer. In totaal biedt ACV NV werk aan meer dan 300 medewerkers en vrijwilligers. Naast de focus op de kernactiviteit afvalinzameling, is er grote aandacht voor duurzaamheid (onder andere hergebruik) en maatschappelijk verantwoord ondernemen (Restore, Road2Work). ACV verzorgt ook diensten in het beheer van de openbare ruimte.

ACV-groep			
Openbaar belang	Het gescheiden inzamelen van huishoudelijk afvalstromen en grondstoffen. Deze op een duurzame en economisch verantwoorde wijze hergebruiken of verwerken tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.		
Financieel belang	Het ingebrachte aandelenkapitaal bedraagt € 2.698.000. De geraamde omzet 2023 voor de gemeente Ede bedraagt € 14,8 miljoen.		
Bestuurlijk belang	De gemeente Ede bezit 46% van de aandelen. Wethouder Meijer vertegenwoordigt gemeente Ede bij de vergadering van aandeelhouders.		
Financiële gegevens		01-01-2022	31-12-2022
	Eigen vermogen	€ 13.444.000	€ 14.118.000
	Vreemd vermogen	€ 19.751.000	€ 20.416.000
	Prognose resultaat	n.n.b.	
Risico's	De risico's voor de gemeente bestaan onder andere uit het ingebrachte aandelenkapitaal (€ 2.698.000), de verplichting tot aanvullen van een eventueel negatief bedrijfsresultaat en tot garantieverstrekking aan derden in verband met verplichtingen ACV Gemeente B.V. Op basis van de P&C verantwoording signaleren we geen actuele risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van Ede.		

Werkkracht Ede BV

Werkkracht Ede BV			
Openbaar belang	Werkkracht Ede BV is per 1 januari 2018 opgericht voor de dienstverlening voor de brede doelgroep van de Participatiewet, inclusief Wsw-medewerkers. Werkkracht is een overheids-BV en spant zich in om iedereen, die behoort tot de brede doelgroep van de Participatiewet, mee te laten doen naar vermogen, bij voorkeur in een reguliere baan.		
Financieel belang	Gemeente Ede is enig aandeelhouder, het aandelenkapitaal bedraagt € 1. De jaarlijkse opdracht van Ede aan de vennootschap is ruim € 14 miljoen.		
Bestuurlijk belang	Gemeente Ede is 100% aandeelhouder. Wethouder Meijer vertegenwoordigt Ede bij de aandeelhoudersvergadering. De raad van commissarissen bestaat uit vier personen.		
Financiële gegevens		01-01-2022 *	31-12-2022 *
	Eigen vermogen	€ 577.000	€ 921.000
	Vreemd vermogen	€ 1.728.000	€ 1.855.000
	Prognose resultaat	In de halfjaarrapportage wordt een negatief financieel resultaat voor belastingen verwacht van € 119.000 verwacht in 2023.	
Risico's	We signaleren geen risico's die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van Ede.		

* Cijfers ontleend aan de jaarrekening 2021 Werkkracht Ede

Bank Nederlandse Gemeenten

Bank Nederlandse Gemeenten			
Openbaar belang	BNG Bank is er voor het publieke domein en het publieke belang. De purpose van BNG Bank is: Gedreven door maatschappelijke impact. Bij BNG Bank draait het niet om zoveel mogelijk winst, maar om maximale maatschappelijke impact. Dat is de drijfveer van BNG Bank.		
Financieel belang	€ 271.050		
Bestuurlijk belang	De gemeente Ede heeft 0,2% van de aandelen.		
Financiële gegevens		01-01-2022*	31-12-2022*
	Eigen vermogen	€ 5.062.000.000	€ 4.615.000.000
	Vreemd vermogen	€ 143.995.000.000	€ 107.459.000.000
	Resultaat 2022	€ 300.000.000	
Risico's	Minimaal gezien het aandelenbelang van 0,2%.		

* Cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2022

Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken

In februari 2019 is Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken B.V. opgericht.

Ontwikkelingsmaatschappij Vitale Vakantieparken		
Openbaar belang	Samenwerkingsverband van tien Veluwe gemeenten en de provincie Gelderland voor het verbeteren van de kwaliteit van de vakantieparken en hiermee bij te dragen aan een sterkere positie van de Veluwe als toeristisch recreatieve bestemming. OMVV levert een bijdrage aan het behalen van de gemeentelijke doelstellingen op programma 5.	
Financieel belang	De provincie bezit de helft van de aandelen, de gemeenten gezamenlijk de andere helft. Bij oprichting zijn 45.000 aandelen geplaatst: elk aandeel is nominaal een euro waard. Op basis van de verdeelsleutel (aantal inwoners en aantal vakantieparken) bezit Ede 9% van de aandelen. Dit betekent van de verdeelsleutel een vertegenwoordiging van € 4.049. De provincie heeft bij de start van de OMVV gezorgd voor een werkkapitaal van € 4 miljoen. In 2021 heeft de provincie een tweede agiostorting gedaan van € 4 miljoen. Het OMVV is in 2022 een investeringsverplichting ad € 55.000 aangegaan inzake een verbouwing.	
Bestuurlijk belang	Wethouder Meijer vertegenwoordigt Ede bij de vergadering van aandeelhouders.	
Financiële gegevens		
	01-01-2022*	31-12-2022*
Eigen vermogen	€ 7.272.634	€ 6.962.886
Vreemd vermogen	€ 57.506	€ 24.210
Prognose resultaat		€ 309.748 N
Risico's	De risico's voor de gemeente zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Tekorten of overschotten bij concrete projecten komen terecht bij de risicodragende partijen. Dat zijn de partijen die mede-investeren. Ze delen dus in winst of verlies. • Als er bij verlies of eventuele opheffing van de ontwikkelingsmaatschappij sprake is van een tekort op het kapitaal van € 4 miljoen, moeten de aandeelhouders op grond van hun aandeel in de ontwikkelingsmaatschappij het tekort dekken. 	

* Cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2022 OMVV

Leisurelands B.V.

Leisurelands B.V.		
Openbaar belang	Leisurelands B.V. is een onderneming die zich richt op duurzaam recreëren op en rondom recreatiegebieden in met name Oost-Nederland. Ruim 30 gemeenten zijn aandeelhouder van Leisurelands B.V., waaronder ook Ede.	
Financieel belang	Ede heeft 11% van de aandelen.	
Bestuurlijk belang	Wethouder De Pater vertegenwoordigd Ede in de aandeelhoudersvergadering.	
Financiële gegevens	01-01-2024*	31-12-2024*
Eigen vermogen	€ 77.432.000	€ 77.432.000
Vreemd vermogen	€ 15.023.000	€ 15.023.000
Prognose resultaat	n.n.b.	
Risico's	Geen. Als gemeente Ede hebben wij geen enkele voorziening gelieerd aan Leisurelands B.V. op ons grondgebied. Destijds zat het belang in een eventuele komst van een recreatieplas en een aantal jaren hebben zij de recreatieve fietspaden in onderhoud gehad. Dit onderhoud is een aantal jaren geleden weer overgedragen aan de betreffende gemeenten. De kans is klein dat er bij ontbinding van de BV verplichtingen zijn die we nu niet kennen. Wij waren voornemens te onderzoeken in hoeverre verkoop van onze aandelen een optie zou kunnen zijn en het goede moment daarvoor. In Gelderland is nu echter een ambitieuze opgave geformuleerd voor nieuw te bouwen woningen waarvan een substantieel deel in de regio Foodvalley en dus ook de omgeving Ede wordt gerealiseerd. Dit zal leiden tot een toenemend aantal inwoners met toenemende voorzienings- en recreatiebehoefte. Leisurelands ziet, als de grootste aanbieder van openluchtrecreatie in Gelderland, voor zichzelf een rol in het aanbod van gratis dagrecreatie, sport, ontspanning, uitloopgebieden en evenementen in de regio. Tevens ziet zij voor zich een rol met de maatschappelijke vraagstukken als transitie van het platteland, energietransitie, biodiversiteit en waterberging en beheersing. In hoeverre dit voor Ede interessant is wordt verder verkend.	

* Gebaseerd op jaarrekening 2022

Stichtingen en verenigingen

Stichting Parkeren Ede Centrum

Stichting Parkeren Ede Centrum is een samenwerking tussen gemeente Ede en Q-Park om beleidsbeslissingen en uitvoerende beslissingen over de bereikbaarheid van het parkeren in het centrum vroegtijdig af te stemmen. Ook heeft de stichting als doel om parkeervoorzieningen in stand te houden. De stichting is momenteel niet actief en wordt niet gebruikt voor afstemming.

Stichting Parkeren Ede Centrum			
Openbaar belang	Instandhouding/uitbreiding van parkeervoorzieningen in het centrum van Ede ten behoeve van de bereikbaarheid. Hierover tevens adviseren en communiceren met belanghebbenden.		
Financieel belang	De financiële bijdrage bedraagt € 2.900 per jaar. Dit is een belang van 50%. Het bestuur van de stichting heeft besloten de financiële bijdrage van € 2.900 per jaar op te schorten.		
Bestuurlijk belang	Wethouder De Pater vertegenwoordigt de gemeente Ede in het bestuur van Stichting Parkeren Ede Centrum.		
Financiële gegevens			
	Eigen vermogen	€26.000*	€26.000
	Vreemd vermogen	0	0
	Prognose resultaat	geen, bijdrages zijn opgeschort	
Risico's	geen		

*Er wordt geen jaarrekening meer opgesteld vanwege inactieve karakter van de Stichting.

7.8 Grondbeleid

Inleiding

De gemeente Ede heeft de afgelopen jaren veel grond uitgegeven voor de functies wonen en werken. De voorraad bouwgrond is hierdoor sterk afgenomen. Veel van onze grotere projecten bevinden zich in een afrondende fase. Naast het zelf produceren en uitgeven van bouwgrond faciliteert de gemeente ook particuliere initiatieven in de woningbouw en op bedrijfslocaties. Qua productie realiseert de gemeente de afgelopen jaren circa 50% van de totale productie in de woningbouw en het grootste deel van de bedrijventerreinen productie.

Begin 2022 is de nota Maatschappelijk Ondernemend Grondbeleid vastgesteld in de gemeenteraad. Hierin is een situationeel grondbeleid het uitgangspunt waarin per locatie - voor zover mogelijk - de afweging wordt gemaakt welke rol we als gemeente innemen in de gewenste ontwikkeling. Hierbij is het bereiken van onze maatschappelijke doelen leidend in de afweging of we dit het beste bereiken middels grond aankopen, bouwrijp maken en verkopen of door ruimte te bieden aan en het faciliteren van private initiatieven. De huidige marktomstandigheden (onder andere oplopende inflatie, rente, stikstof en netcongestie) spelen hierbij een belangrijke rol.

De maatschappelijke doelen voor de toekomst blijven onverminderd hoog en dat komt terug in de beleidsambities van zowel het rijk, de provincie als de gemeente zelf. Tegelijkertijd zijn er diverse ontwikkelingen die zorgen voor een sterk veranderend speelveld. De uitdaging is om de risico's aanvaardbaar te houden en tegelijkertijd te investeren in nieuwe locaties.

Kaderstelling

- [Nota Maatschappelijk Ondernemend Grondbeleid](#)
- [Notitie Grondexploitaties BBV](#)
- [Omgevingswet](#)

Beleid

Grondbeleid is geen doel op zich, maar faciliteert de behoefte van particulieren en bedrijven om in Ede prettig en aantrekkelijk te wonen, te werken en te recreëren. In het Bestuursakkoord 2022-2026 staat dat we *samen aan slag willen voor een Ede waar het ook in de toekomst goed leven is*. We geven dit vorm met de Omgevingsvisie Ede 2040 als leidraad.

De gemeente hanteert een situationeel grondbeleid¹. Daarmee hebben we de koers verlegd van een beleid dat was gericht het verlagen financiële risico's (volgend uit de economische recessie) door afbouw van de grondportefeuille. Na een periode van interimbeleid volgen we nu de koers die de grote maatschappelijke opgaven centraal stelt. Hierdoor willen we zowel actiever gronden verwerven en daarmee investeringsvolumes vergroten, als ook particuliere initiatieven meer ruimte geven en hiervoor de juiste instrumenten inrichten om kosten te kunnen verhalen. Met dit actiever aankoopbeleid kunnen ook de financiële risico's toenemen. Voor grote, toekomstige gebiedsontwikkelingen zijn incidentele middelen nodig omdat het vooral gaat om investeringen die lopen via (niet sluitende) grondexploitaties.

In toenemende mate zoeken we aansluiting bij rijksmiddelen en gelden van de provincie om de gezamenlijke doelen te bereiken en betaalbaar te krijgen. Desondanks staan plannings en de voorspelbaarheid van prognoses onder druk. In het MPG worden deze ontwikkelingen geschetst en worden de eerste effecten hiervan ook zichtbaar. Gezien de impact van het grondbedrijf op de gemeentefinanciën, is het van belang te sturen op de resultaten en risico's van het grondbedrijf.

Omgevingsvisie Ede 2040

Ede is volop in beweging omdat de wereld om ons heen verandert en we willen en moeten inspelen op die veranderingen. Om richting te geven aan de ontwikkeling van Ede voor de komende twintig jaar zijn de vijf strategische keuzen vastgesteld. De woonopgave is de belangrijke pijler onder de strategische keuzen 'Leven in gezonde wijken, dorpen en buurtschappen' en 'Compacte groei vanuit eigenheid van Ede'. De woonopgave is groot. De vraag groeit sneller dan de toename van het aanbod. In de Omgevingsvisie Ede 2040 is vastgelegd dat er tot en met 2040 11.000 tot 15.000 nieuwe woningen nodig zijn.

Ontwikkeling plancapaciteit

We nemen als gemeente initiatief en pakken planvoorbereiding voortvarend op. Het planproces voor woningbouw neemt gemiddeld minimaal zeven jaar in beslag. Van de 11.000 - 15.000 woningen zijn er momenteel 5.500 in de planvorming opgenomen en financieel afgedekt. De komende twee tot drie jaar verwachten we een lager dan gemiddelde productie van woningen vanwege de huidige economische ontwikkelingen.

In de jaren daarna is er minder (harde) plancapaciteit beschikbaar en het gevolg daarvan is dat de woningbouwproductie in de periode 2025-2030 gemiddeld lager uitkomt dan in de jaren daarvoor. Om deze dip in de productie (zoveel mogelijk) te beperken zijn we gestart met de planontwikkeling van woningbouwlocaties waar over 5-10 jaar daadwerkelijk woningen gebouwd kunnen worden. Hierbij worden we geconfronteerd met ontwikkelingen rondom stikstof en netcongestie.

Inmiddels wordt het duidelijk dat de investeringen in deze locatieontwikkelingen een forse inzet van middelen zal vragen. Vooruitlopend op de investeringsagenda is het afgelopen jaar al gewerkt aan indicatieve doorrekeningen van de kosten van de twee gebieden die we bij het rijk hebben aangemerkt als onze Grootschalige Woningbouw Gebieden (GWG); Ede Noordwest; Kernhem Noord en omgeving en Ede Zuidoost; de Kennisas. In hoofdstuk x van de programma begroting wordt dit nader toegelicht.

Ontwikkelingen

Marktontwikkelingen; onzekerheden nemen toe

De woningmarkt bevindt zich in een paradox; de vraag is hoog, echter de betaalbaarheid en productie staat onder druk. De rente is opgelopen waardoor het duurder is om een woning te financieren en prijzen op de woningmarkt snel stabiliseerden en zelfs ook daalden. De Europese Centrale Bank heeft de beleidsrente in de periode juli 2022 t/m augustus 2023 heeft verhoogd van -0,5% tot 3,75%. Met het verhogen van de rente

---

1 Maatschappelijk Ondernemend Grondbeleid, januari 2022

probeert de ECB de inflatie af te remmen. Het gevolg is dat het voor kopers van woningen duurder is om geld te lenen. Het wordt daardoor lastiger om woningen te kopen. Het realiseren van kantoren is ook lastiger geworden. De stijgende rente zorgt ervoor dat investeerders hogere rendementen moeten maken om de rente kosten terug te verdienen.

De gemeente heeft zelf ook last van de hoge rente. Bij herfinanciering van de gemeentelijke leningenportefeuille nemen de rentelasten de komende jaren naar verwachting toe. Door de eerder benoemde economische fluctuaties, maar bijvoorbeeld ook de invloed van toekomstige rijksbijdragen, zijn liquiditeitsprognoses momenteel onzeker.

Andere externe invloeden

De belemmeringen met betrekking tot stikstof en netcongestie vormen een fors risico op de voortgang en ook op de financiële resultaten van projecten. In de MPG Lite is voor projecten die te maken hebben met stikstof een vertraging van twee jaar ingerekend en daarnaast is een inschatting gemaakt van de kosten die gemoeid zijn met extern salderen.

We hebben al langer te maken met de gevolgen van congestie op het stroomnetwerk. Nieuwe stroomaansluitingen zijn niet mogelijk op het bedrijventerrein De Klomp. Duidelijk is geworden dat ook in andere delen van Ede het stroomnetwerk zijn grenzen heeft bereikt. Grootverbruik aansluitingen die bedrijven nodig hebben worden ook in Ede Oost niet meer gerealiseerd. Van de netwerkbeheerders krijgen we signalen dat ook de woningbouw te maken kan krijgen met gevolgen van de netwerkcongestie. De onzekerheid is groot.

Door de geschetste ontwikkelingen neemt de productie intussen af voor de komende jaren. Gelijktijdig wordt er volop ingezet om voor de periode daarna de productie op te voeren.

Actualisatie MPG Lite

Ontwikkeling portefeuille; economische effecten zorgen voor verdere verslechtering grondexploitaties

In het MPG 2023 hebben we de financiële effecten van onze grondexploitaties verwerkt. Dit leidde de voorziene verslechtingen tot een nadelig resultaat in de programmarekening 2022 van € 3,2 miljoen. In 2023 zien we dat de geschetste ontwikkelingen zich voortzetten en zorgen voor verdere verslechting van grondexploitaties.

Productie aantallen 2023 lopen terug

Voor de woningbouw werd in de MPG 2023 uitgegaan van 425 kavels in 2023. In het MPG Lite wordt dit bijgesteld naar 270 kavels, met name vanwege de verwachte daling bij WFC. Gelet op de onzekerheden is in het MPG Lite een bandbreedte opgenomen voor 2023 tussen de 173 en 404 woningen. Daarnaast is in het MPG 2023 uitgegaan van verkoop en levering van 4,5 hectare bedrijfsterreinen in 2023. We stellen de prognose fors bij naar 0,1 vanwege het uitblijven van leveringen op BT-A12 De Klomp door netcongestie.

Verwacht financieel resultaat 2023

In het MPG 2023 was voor 2023 uitgegaan van een gering positief resultaat van € 0,5 miljoen, met name gevolg van - verplicht - te verwerken tussentijdse winsten uit positieve plannen. We verwachten nu dat - op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van het jaar - het jaar met een negatief resultaat van € 0,3 miljoen af te sluiten. Het nadeel op de begroting bedraagt daarmee € 0,8 miljoen.

			Bedragen x € 1
Ontwikkeling bedrijfsresultaat Grondbedrijf	MPG 2023	MPG 2023 lite	Verschil
Afsluiting plannen per 31.12			
G50200 Dorpsstraat-Tepelenburgweg	30.000	47.000	17.000
Actualisatie MPG 2023 lite			
Mutatie Voorziening Verliesgevende Grex	0	-1.495.500	-1.495.500
Exploitatiekosten MVA	-476.000	-381.400	94.600
Tussentijdse winstneming	1.293.167	1.794.000	500.833
Reguliere kosten en afdrachten			
Product- en beleidsontwikkeling	-207.500	-153.500	54.000
Vaste afdrachten	-100.000	-100.000	-
Stand 31 december	539.667	-289.400	-829.067

Samengevat wordt de verwachte verslechtering van het resultaat als volgt verklaard;

- Vertraging in de uitgiften in de grondexploitatie WFC als gevolg van o.a. stikstof en netwerk congestie (€ 0,85 miljoen). Daarnaast nadelige bijstellingen in meerdere grondexploitaties, onder andere vanwege vertraging in uitgifte en ingerekende kosten voor stikstofonderbouwingen (per saldo € 0,65 miljoen). Deze nadelen zorgen voor verdere verhoging van de Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties (VVG, voorheen Voorziening Negatieve Plannen) met € 1,5 miljoen.
- De tussentijdse winstneming valt dit jaar met circa € 0,5 miljoen hoger uit dan begroot. Dit voordeel is een gevolg van goede voortgang in Kernhem B West en Smachtenburg en daarnaast van het dalen van de risico's in Kernhem B West.
- Geringe meevallers op onder andere de exploitatiekosten strategische grondvoorraad en beleids- en productontwikkeling (voordeel circa € 0,2 miljoen).

Risico's en onzekerheden

Het jaarresultaat wordt beïnvloed door de voortgang in de projecten waarbij de voortgang in de projecten op onderdelen lastig te voorspellen is. Zoals reeds toegelicht zijn prognoses erg onzeker vanwege de huidige marktomstandigheden. De volgende kanttekeningen moeten in acht worden genomen bij de prognose van het resultaat.

Grondexploitatie WFC

De stikstofproblematiek, netwerk congestie en ook de gewijzigde economische omstandigheden leiden er toe dat er een herbezinning moet plaatsvinden of onder de huidige omstandigheden het plan voor de gebiedsontwikkeling binnen de huidige kaders kan worden uitgevoerd. De in de grondexploitatie ingerekende grondprijs voor het FID staat sterk onder druk als gevolg van de bouwkostenstijging en de hogere rente. Voor het FID zullen scenario's worden uitgewerkt over hoe en wanneer het gebied op een goede en voortvarende wijze kan worden ontwikkeld. Rekening gehouden moet worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023.

Verdere toename risico's

Het risicoprofiel op de projectenportefeuille is aanzienlijk. Wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen is dit van directe invloed op het resultaat. In het MPG 2023 is reeds een stijging van de risico's op de totale projectenportefeuille voorzien. We verwachten dat risico's (zowel de conjuncturele risico's als de projectgebonden risico's) opnieuw verder toenemen van € 16,6 miljoen (MPG 2023) naar € 17,2 miljoen (MPG Lite 2023). Op het WFC zien we een stijging van de risico's door stikstof, netwerkcongestie en de verslechterde economische toestand. Daarentegen is een risico met betrekking tot waterberging in Kernhem B-West komen te vervallen. De risico's in de huidige portefeuille bevinden zich vooral rondom WFC. Daarnaast ontstaan nieuwe risico's rondom nieuw op te starten gebiedsontwikkelingen.

Tussentijdse winstneming

Tussentijdse winstneming is financieel van grote invloed op het resultaat en is op basis van regelgeving verplicht te verwerken. Het bedrag is een resultante van de voortgang van de kosten en opbrengsten in een project gecorrigeerd met de resterende risico's. Deze drie variabelen zijn momenteel erg grillig en maken het lastig om het exacte bedrag en moment van winstneming te begroten.

U vindt meer informatie over de ontwikkeling van het grondbedrijf in de MPG Lite 2023 (bijlage programma begroting).

7.9 Grote projecten

Inleiding

Naast de verplichte paragrafen die in de financiële beheersverordening worden voorgeschreven, kan de gemeenteraad besluiten dat in de programmabegroting en -rekening ook niet verplichte paragrafen worden opgenomen. Een voorbeeld van een niet verplichte paragraaf is de paragraaf grote projecten. In deze paragraaf wordt ingegaan op de stand van zaken van de nieuwe en de lopende meerjarige projecten met een financiële omvang van meer dan € 5 miljoen.

Veluwe Poort

Project Parklaan

Doel

De Parklaan is nodig voor een goede ontsluiting van de nieuwe ontwikkelingen op de Kazerneterreinen, de Spoorzone, World Food Center en het ENKA-terrein. De Parklaan biedt een oplossing voor verkeerskundige problemen aan de oostkant van Ede en is onderdeel van de KennisAs Ede-Wageningen.

Stand van zaken

Het bestemmingsplan voor de Parklaan is sinds februari 2019 onherroepelijk en beschikt het project over een onherroepelijke vergunning wet Natuurbescherming. Om het tracé Noord en het tracé Zuid van de Parklaan aan te leggen, heeft de gemeenteraad in 2020 twee bestemmingsplanwijzigingen en één wijzigingsplan vastgesteld; beide plannen zijn onherroepelijk.

De Parklaan kent verschillende onderdelen met hun eigen dynamiek voor ontwerp en uitvoering:

1. Noord en Zuid; rotonde N224 tot ontsluiting Mauritskazerne - Klinkenbergerweg en ontsluiting Mauritskazerne tot de Poortwachter bij de Dr. W. Dreeslaan.
2. Kruispunt ontsluiting Mauritskazerne - Klinkenbergerweg.
3. Kruispunt de Poortwachter, aansluiting Dr. W. Dreeslaan op de A12.
4. Carpoolplek Maanderdijk.
5. Theehuis Hoekelum.

Ad 1 - Het vastgestelde Voorlopig Ontwerp Inrichtingsplan plus (VOIP+) was basis voor de aanbestedingsprocedure, waarin de groencompensatie een belangrijk aandachtspunt is. De aanbestedingsprocedure is in juli 2021 succesvol afgerond met de gunning aan Aannemingsmaatschappij Van Gelder. Het najaar 2021 en 2022 hebben in het teken gestaan van het uitwerken van het VOIP+ naar een Definitief - en Uitvoerings Ontwerp en is gestart met de (kabel- en leiding) werkzaamheden buiten. Daarnaast zijn de noodzakelijke omgevingsvergunningen en ontheffing kappen bomen onherroepelijk geworden.

Door verschillende problemen, die tijdens de voorbereiding en uitvoering naar voren zijn gekomen, is de start van de werkzaamheden buiten verdraagd. Oorzaken zijn:

- Het aantreffen van eekhoornnesten (met gevolgen voor het moment van de te kappen bomen).
- Archeologische vondsten.
- Vertraging in het ontwerpproces.
- De schaarste in capaciteit bij de nutspartijen, als gevolg van de vele werkzaamheden, heeft impact op de doorlooptijd van het verleggen van meerdere kabels en leidingen (verleggen is voorwaarde voor aanleg Parklaan).

Uitvoeringsplanning

Met de aannemer is een proces gestart om de uitvoeringsplanning te herzien, passend bij het oplossen van de verschillende issues. Op basis van de gesprekken, is het resultaat dat niet in maart 2022, maar in het vierde kwartaal 2022 gestart is met de feitelijke aanleg van de weg. Op dat moment waren de voorbereidende werkzaamheden, zoals kappen van laatste bomen en explosieven- en bodemonderzoek afgerond. In de uitvoeringsplanning van februari 2023 staat de oplevering van het project gepland in het vierde kwartaal 2024. Dit alles leidt tot onderstaande tabel voor de verschillende wegdelen:

Onderdeel	Start	Gereedkomen	Opmerking
Noord (N224 tot kruispunt Mauritskazerne).	September 22	September 23	
Noord - fietsstraat Nieuwe Kazernelaan	Juni 23	Oktober 23	
Zuid (Hoekelum tot aansluiting op A12).	November 22	November 23	
Midden (spoortunnel station Ede-Wageningen tot Hoekelum).	Augustus 23	April 24	

Ad 2 t/m 4- De werkzaamheden zijn opgeleverd.

Ad 5 - De verplaatsing (april 2022) en renovatie (eind 2022) zijn afgerond.

Mijlpalen 2024

1. Noord en Zuid: De werkzaamheden buiten zijn gestart, deze lopen door tot tweede kwartaal 2024 als de weg wordt opengesteld (april) en opgeleverd (september).
2. Theehuis Hoekelum; De verkoop staat gepland voor Q4 2023.

Financiën

De gemeenteraad heeft in totaal € 66,970 miljoen beschikbaar gesteld. Dat is inclusief het krediet om de maatregelen uit het handboek KennisAs uit te voeren. Er is op dit moment sprake van een sluitende businesscase waarbij de verdragingskosten tijdens de planvorming taakstellend zijn opgenomen in de businesscase.

Nominale bedragen x € 1 miljoen			
Investering	€	Dekking	€
Gerealiseerde boekwaarde	35,9	Provincie Gelderland (GSO-4 en MIAM)	6,5
Nog te maken kosten	31,0	Provincie Gelderland (NSL, luchtkwaliteit)	0,6
		Bijdrage algemene dienst gemeente Ede	58,3
		Bijdragen derden t.b.v. realisatie Poortwachter	3,1
		Dotatie naar project Spoorzone Ede	-3,6
		KennisAs	2,0
Totaal	66,9		66,9
Resultaat (reëel)	0		

Risico's

Het risicodossier wordt periodiek geactualiseerd. Het voordoen van de risico's leidt mogelijk tot onvoldoende budget voor de realisatie van de Parklaan. De risico's worden meegenomen in de berekening van het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente. Om sturing te houden op de risico's zijn afspraken gemaakt hoe om te gaan met een nieuw risico, de waardering en het benoemen, actualiseren en monitoren van beheersmaatregelen.

2022 en 2023 kenmerken zich door bijzondere marktomstandigheden; prijsstijgingen als gevolg van Covid en de oorlog in Oekraïne. De gemeenteraad heeft hiervoor in de Programmabegroting 2023-2026 aanvullend € 4,1 miljoen gereserveerd. Met de aannemer wordt overlegd wat de gevolgen zijn van de door hen uit te voeren opdracht. De uitkomst van het overleg en antwoord op de vraag welke prijsstijgingen voor rekening van het project komen, komt naar verwachting in het derde kwartaal 2023 beschikbaar.

Binnen het beschikbare krediet is een risicoreservering opgenomen ter dekking van contractwijzigingen gedurende de werkzaamheden. Daarnaast is sprake van een aanbestedingsvoordeel. Er is geen risicoreserve begroot ten behoeve van extreme prijsstijgingen.

Gezien de ontwikkeling van de financiële gevolgen van de contractwijzigingen en de uitkomst van het overleg met de aannemer is het de verwachting dat de risicoreservering en het aanbestedingsvoordeel niet volstaan. In dat geval zal de gemeenteraad in het najaar 2023 gevraagd worden de gereserveerde middelen als krediet beschikbaar te stellen.

Project Spoorzone

Doel

Het doel van het project is het realiseren van een nieuw station en het aanpassen van aansluitende (spoor)infrastructuur om de volgende doelen te verwezenlijken:

1. De barrièrewerking die ontstaat door de fysieke spoorinfrastructuur ter plaatse van het station Ede-Wageningen, de SOMA- en ENKA-terrein, en die indirect ontstaat door de geluidsschermen, te verminderen.
2. De voorzieningen voor de verschillende vervoersmodaliteiten, de toegankelijkheid daarvan en de kwaliteit van de overstap tussen de verschillende modaliteiten te verbeteren.
3. Het station plus de directe omgeving als visitekaartje voor Ede op te waarderen en het daarmee creëren van een aantrekkelijke vestigingsplaats voor wonen en bedrijvigheid.
4. Een station te realiseren dat een logisch en duidelijk centrum is in het stedenbouwkundige en infrastructurele plan voor de wijdere omgeving van Ede-Oost, waardoor de genoemde kwadranten rondom het station beter met elkaar worden verbonden.
5. Het project te realiseren binnen de vastgelegde Kaders: doelstellingen, subsidiecondities, scope, budget, planning en samenwerking.

Stand van zaken

Voor het project Spoorzone Ede is een gemeenschappelijke projectorganisatie ingericht met medewerkers van de gemeente Ede, NS en ProRail. Deze organisatie werkt volgens afspraken over samenwerking die in de subsidiebeschikkingen en (samenwerkings- en project-) overeenkomsten zijn vastgelegd.

Het inpassen van PHS en de voortijdig beëindigde aanbesteding in 2018 leidde er ook toe dat andere onderdelen afzonderlijk en/ of vooruitlopend zijn uitgevoerd. Het gaat dan om:

- In 2015 is een tijdelijke P&R voorziening op het WFC-terrein gerealiseerd en is de halteplaats van de Valleilijn verplaatst van de zuid- naar de noordzijde van het station.
- De Westelijke Spoorzone, is, met de oplevering van twee tunnels en openbare ruimte, in 2016 afgerond.

De realisatie van de OV-knoop is verdeeld over verschillende contracten. Na het voortijdig beëindigen van de eerste aanbestedingsprocedure voor het spoorse contract, heeft het Bestuurlijk Overleg Spoorzone Ede besloten tot een nieuwe aanbestedingsprocedure. In het besluit is aangegeven de significante financiële effecten, voortvloeiende uit de vertraging als gevolg van het afbreken, zo veel mogelijk te willen beperken. Het projectmanagementteam is aan de slag en op zoek gegaan naar een aanpak om de kans op een geslaagde aanbesteding te optimaliseren en naar (besparing)mogelijkheden om de gevolgschade zoveel mogelijk te beperken. Dat heeft geleid tot een aantal aanpassingen in het ontwerp en een andere aanbestedingsaanpak.

- *Het spoorse contract - Contract 1*

In 2019 werd duidelijk dat de PHS-dienstregeling uit 2013, waar het infra-ontwerp van het station op gebaseerd was, niet paste op de beoogde spoorinfrastructuur. De opdrachtgever voor het PHS (ministerie I&W) heeft verzocht ook hier alternatieven te onderzoeken, waarbij eveneens zoveel mogelijk gezocht is naar kostenreductie. Het is de betrokken partijen gelukt om in korte tijd een infra alternatief te ontwikkelen. Hiermee wordt voldaan aan het door het ministerie, ProRail en vervoerders vastgestelde dienstregelingsmodel, i.c. alternatief “6/4” zonder sprinter Utrecht – Ede v.v.

De (2^e) aanbestedingsprocedure is in maart 2021 succesvol afgerond met de gunning aan EdesPoort (Van Hattum en Blankevoort, VolkerRail en Van Wijnen). EdesPoort is aan de slag gegaan met de technische uitwerking van het ontwerp - waarbij de beeldkwaliteit gewaarborgd moet blijven. Met ingang van de dienstregeling 2022 (december 2021) is de organisatie NS-Reizigers gestart met de zogenaamde 10 minuten dienstregeling (ETMET).

Gedurende de voorbereidende werkzaamheden zijn op een onverwachte plek, zandhagedissen aangetroffen binnen de projectgrens. Dit heeft forse impact op de voortgang van de werkzaamheden. Begin 2022 heeft het bevoegd gezag, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, de ontheffing wet Natuurbescherming, onder voorwaarden verleend (ruimhartige compensatie van het leefgebied elders in Ede en aanpassing van het beheer van een strook berm langs de Valleilijn). De ontheffing is verleend op grond van nationaal belang en betreft het minimale deel van het leefgebied van de betreffende diersoort dat noodzakelijk was voor de aanleg van het spoor. Met de ontheffing kunnen de werkzaamheden (aangepast) verder, met als belangrijk moment in 2022, de (verlengde) Trein Vrije Periode in augustus. Eén van de aanpassingen is het later aanleggen van het wandel- en fietsviaduct langzaam verkeer viaduct. Het viaduct is in juli 2023 in gebruik genomen. Daarnaast wordt invulling gegeven aan het compensatieplan (alternatieve locatie voor de zandhagedis). In de loop van 2022 werden de omgevingsvergunningen en ontheffing wet Natuurbescherming onherroepelijk. Met behoud van de beeldkwaliteit is de rand van de sporenkap en toren gewijzigd door het toepassen van zink. De spoorwegovergang Syssest is in augustus 2022 definitief gesloten.

- *Covid en Oekraïne: dreigende vertragingen en oplopende kosten*

De Covid-beperkingen zijn opgeheven en wordt er grotendeels digitaal gewerkt. Covid heeft veel van de betrokkenen gevergd, vooral in werkdruk. Gelukkig kent de projectorganisatie een hoge mate van continuïteit en verlopen de onderlinge contacten ook op afstand soepel. Het opbouwen en onderhouden van een werkkrelatie met de aannemer heeft het wel bemoeilijkt.

Door Covid ontstonden leveringsproblemen en liepen de kosten van materialen en componenten op, vooral vanwege de afschaling van productie en verstoring van de logistieke ketens vanuit Azië. Met het uitbreken van de oorlog in de Oekraïne verergerden deze problemen en werd ook energie (veel) duurder. In het voorjaar van 2022 werd duidelijk dat de levering van materialen en componenten zodanig problematisch werd dat de haalbaarheid van de TVP van augustus onder druk kwam te staan. En daarmee dreigde dezelfde situatie te ontstaan als met de zandhagedis: 4 tot 5 jaar vertraging met als gevolg dat de

PHS-dienstregeling niet mogelijk zal zijn, de lokale en regionale bereikbaarheid wordt ernstig aangetast (het station blijft steken in een bouwput), het lopende contract met de aannemer moet waarschijnlijk ontbonden worden en er ontstaat een schade van meerdere tientallen miljoenen euro's. Voor de zomer 2022 zijn ProRail en de aannemer erin geslaagd om oplossingen te vinden voor alle kritische materialen, componenten en specifieke menskracht (testers/ monteurs). Het risico dat de TVP geen doorgang zou kunnen vinden werd daarmee uiteindelijk weggenomen.

- *Conditionerende werkzaamheden - Contract 5*

In juni 2019 is besloten tot het naar voren halen van voorbereidende werkzaamheden, waaronder kabels en leidingen en het ontgronden Frisopark en Badweg. Door het uit Contract 1 halen van die werkzaamheden werd het risicoprofiel van het spoorse contract verlaagd en is zichtbare voortgang geboekt. De werkzaamheden zijn, met het aantreffen van een veel groter dan verwachte bodemvervuiling en met ¾ jaar vertraging in het eerste kwartaal van 2022 afgerond. De meerkosten worden gedekt uit de risicoservering binnen het projectbudget. Geconcludeerd is dat de keuze om deze voorbereidende werkzaamheden separaat en voorafgaande aan Contract 1, uit te voeren een goede keuze is geweest. Immers, hadden deze werkzaamheden nog deel uitgemaakt van het spoorse contract, dan had dit onmiddellijk tot ernstige planningsproblemen geleid.

- *Busplein en overige openbare infrastructuur (Contract 3A) + P&R-garage (Contract 3B) en openbare ruimte (Contracten 4)*

Vanwege de prioriteit bij de technische uitwerking van het ontwerp van het spoorse contract en de uitvoering van de conditionerende werkzaamheden, is de afronding van de ontwerpen voor deze contracten uitgesteld.

Daarnaast leidt het niet tijdig beschikbaar krijgen van het werkterrein voor Contract 3A en de stijgende grondstofprijzen als gevolg van Covid en de oorlog in Oekraïne, ertoe dat de werkzaamheden niet binnen het gereserveerde budget passen. Er is daarom voor gekozen om Contract 3 te splitsen in 3A en 3B resp. busplein en overige openbare infrastructuur en P&R-garage. De P&R-garage wordt later aanbesteed dan gepland, begin 2024. Naast een mogelijke prijsdaling geeft dit tijd om de financiers om aanvullende middelen te vragen.

Het proces aanbesteding is in het eerste halfjaar 2023 doorlopen. De vertraging in de aanbesteding heeft vooralsnog geen directe consequenties voor de uitvoering. Het doel is onverminderd om het nieuwe station tegelijkertijd (omklap) in gebruik te nemen met de voorzieningen van Contract 3A. Aansluitend wordt de P&R-garage in de loop van 2024 aanbesteed en in 2025 gerealiseerd.

Mijlpalen

- Het spoorse contract: De bouw is in Q1 2022 gestart. 2022 en 2023 stonden cq staan grotendeels in het teken van de bouw van het nieuwe station. De 'omklap', en daarmee het feestelijk in gebruik nemen van het oostelijke deel van het station, staat gepland voor het voorjaar 2024. Aansluitend ligt de focus op de westzijde (fietsonder-doorgang en slopen oude stationsgebouw). De oplevering tenslotte staat gepland voor Q2 2025. Gedurende de hele periode zullen diverse Trein Vrije Periodes (TVP) van kracht zijn waarin gebruik wordt gemaakt van trein vervangend busvervoer.
- Busplein en overige openbare infrastructuur: na gunning van de werkzaamheden in Q3 2023, volgt de realisatie van de verschillende percelen de loop van 2023 tot half 2025.
- P&R-garage: na gunning van de werkzaamheden eind 2024, volgt de realisatie in de loop van 2025.
- Groenvoorzieningen openbare ruimte: na gunning van de werkzaamheden in Q2 2024 volgt de realisatie in 3 fasen en is plantseizoenafhankelijk. De laatste oplevering is voorzien in het eerste kwartaal 2026.

Investering	€	Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	47,3	Ministerie I&W	42,1
Nog te maken kosten	82,5	Provincie Gelderland (inclusief GSO-4 gelden)	35,2
		Gemeente Ede (reserve)	43,9
		Overige bijdragen	5,0
		Storting vanuit Parklaan	3,6
Totaal	129,8		129,8
Resultaat (reëel)	0		

Projectbudget en dekking

Het projectbudget Spoorzone Ede (Westelijke Spoorzone en OV-knoop) wordt gedekt door bijdragen van het ministerie Infrastructuur en Waterstaat, de gemeente Ede en de provincie Gelderland. Het Bestuurlijk Overleg Spoorzone Ede heeft in juni 2023 het projectbudget OV-knoop verhoogd en vastgesteld.

De maatregelen die getroffen zijn om allereerst de problemen “zandhagedis” op te lossen en die daarna getroffen zijn om de TVP van augustus 2022 te borgen, hebben een prijskaartje. De (extra) kosten en de effecten van de extreme prijsinflatie, worden niet binnen (de beschikbare reserves van) het projectbudget opgevangen. In het eerste halfjaar 2023 is een accurater beeld van de financiële situatie ontstaan: zowel over de totale omvang, als over de verdeling tussen de verschillende oorzaken, als van de extreme prijsinflatie en vervolgens ook over de verdeling tussen de financiers: de gemeente Ede en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (PHS-deel). De actuele schatting is dat er rekening moeten worden gehouden met een projectbudgetverhoging van orde € 32 miljoen.

In het Bestuurlijk Overleg Spoorzone Ede zijn afspraken gemaakt over het deel van het projectbudget waarvoor de dekking nog niet is vastgesteld. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat staat tot circa 40% (€ 12 miljoen, PHS-deel) garant voor de kosten van marktwerking voor het spoorse deel. Voor de gemeente Ede (60%) komt dat neer op tussen de € 20 miljoen, exclusief een eventuele aanvullende bijdrage van de provincie Gelderland en of het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Via de Programmabegroting 2023-2026 is € 12 miljoen gereserveerd. De provincie Gelderland heeft via haar Programmabegroting 2023-2026, van de door de gemeente Ede gevraagde € 6,42 miljoen, € 5 miljoen beschikbaar gesteld. In 2023 is gestart met het verkrijgen van aanvullende financiering bij o.a. het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de provincie Gelderland. Hierbij wordt ook de regio Food Valley betrokken.

Risico's

Het risicodossier wordt periodiek geactualiseerd. Om sturing te krijgen op de risico's zijn afspraken gemaakt hoe om te gaan met een nieuw risico, de waardering en benoemen en actualiseren van de beheersmaatregelen. De beheersmaatregelen zijn gedefinieerd en worden uitgevoerd. Het effect hiervan wordt frequent besproken. Binnen het projectbudget zijn bedragen gereserveerd voor de risico's in de (bouw) het risicodossier.

Prijsstijgingen doen zich ook voor in de andere werkzaamheden dan Contract 1. Als beheersmaatregel is ervoor gekozen de P&R-garage later aan te besteden dan gepland. Naast een mogelijke prijsdaling geeft dit tijd om de financiers om aanvullende middelen te vragen. Overigens zijn de prijzen ten opzichte van de start van de pandemie inderdaad gedaald, echter ze blijven snel wisselen en liggen structureel hoger.

In augustus 2022 is bij de provincie Gelderland een (aanvullende) subsidieaanvraag ad € 6,42 miljoen ingediend. Hiervan is € 5 gehonoreerd en is daarmee tot € 1,42 miljoen niet wordt gehonoreerd. Op dit moment is hiervoor geen alternatieve dekking.

Project Kazerneterreinen

Doel

Een duurzame gebiedsontwikkeling en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed ten oosten van de bestaande stad Ede op de voormalige kazerneterreinen. Het betreft de kazernes Maurits Noord, Elias Beeckman en Simon Stevin. De kazerne Maurits Zuid betreft het project World Food Center (WFC) en valt buiten de scope van het project Kazerneterreinen.

Stand van zaken

Op 1 januari 2011 heeft de gemeente Ede de vier voormalige kazerneterreinen in eigendom en beheer gekregen. Dit op basis van de koopovereenkomst uit 2007 en onderbouwd door het Masterplan Ede Oost uit 2005. Vervolgens is in 2011 door de gemeenteraad het Ontwikkelingsplan Kazerneterreinen vastgesteld. Dit ontwikkelingsplan vormde in 2013 de basis voor het bestemmingsplan en het beeldkwaliteitsplan Kazerneterreinen. Het uitwerkings- en beeldkwaliteitsplan Simon Stevin is in 2016 geactualiseerd.

In 2014 zijn de eerste koopovereenkomsten voor woningbouw op Maurits Noord met projectontwikkelaars ondertekend. In 2015-2021 gevolgd door koopovereenkomsten met projectontwikkelaars en particulieren voor meerdere woningbouwlocaties, vrije kavels en gebouwen op zowel Maurits Noord, Elias Beeckman als Simon Stevin.

De verkoop van woningbouwgrond is nagenoeg afgerond. Uiteindelijk zijn na afronding van het project op de drie kazerneterreinen ongeveer 1.250 woningen gerealiseerd, door zowel nieuwbouw als transformatie van bestaande panden. We verwachten eind 2023 circa 900 woningen te hebben gerealiseerd. Veel van deze gebouwen zijn monumentaal, wat extra tijd en aandacht in het ontwikkelproces vereist.

De verkoop van het eerste monumentale pand, de Frisokazerne, heeft in 2014 plaatsgevonden. Vervolgens zijn in de afgelopen zeven jaar voor alle monumentale panden op de drie kazerneterreinen koopovereenkomsten gesloten. Daarvan zijn de meeste gebouwen inmiddels ook getransformeerd. Er resteren nog 2 te transformeren gebouwen op Maurits Noord (gebouw 3 en het KMAR-gebouw), waarbij voor het KMAR-gebouw de werkzaamheden in het eerste halfjaar van 2022 zijn gestart. Uitvoering van gebouw 3 is voorzien medio 2024. De resterende monumentale panden op de Elias Beeckmankazerne (noordelijk deel monumentaal cluster) worden vanaf begin 2023 getransformeerd. Het kavelpaspoort voor de nieuwe basisschool is gereed, er is een bestemmingsplanwijziging nodig.

Mijlpalen 2024

Op de Simon Stevin is SSK 10a zuid volledig afgenomen. SSK 4b en 7 zijn gerealiseerd. In de eerste helft van 2021 is het besluit genomen over het laatste bouwveld SSK 5b, dat deels projectmatig en deels met vrije kavels gebouwd gaat worden (7 stuks). De koopovereenkomst van het projectmatige deel 5b is in september 2021 ondertekend, de grond is medio 2022 geleverd. De bouw is gaande en wordt in 2023 opgeleverd. De vrije kavels zijn in maart 2022 in verkoop gegaan. Van de zeven kavels zijn er vier verkocht, een in de reservering en twee vrij. De verwachting is dat twee van de zeven kavels pas in 2024 geleverd worden.

Daarnaast is het woonrijp maken in 2020 gestart. Dit wordt intensief voortgezet met onder andere de realisatie van het Heidepark en het Bospark. In 2022 is de raamovereenkomst voor het woonrijp maken gegund, bestaande uit twee grote deelopdrachten en twee/drie kleine raakvlak deelopdrachten (daar waar de Simon Stevin Kazerne aansluit op de Parklaan). Het streven is om de gehele kazerne Simon Stevin in 2023 woonrijp op te leveren.

Voor Maurits Noord is de nieuwbouwopgave grotendeels gereed en is enkel nog sprake van een (beperkte) toevoeging van nieuwbouw in combinatie met transformatie van gebouw 3 evenals nieuwbouw ter plaatse van het voormalige PMT-gebouw (waar voorheen Pizza & Pizza gevestigd was). De transformatie van de Van Essen-kazerne en het KMAR-gebouw wordt naar verwachting in Q1 2024 afgerond.

Ten aanzien van de Elias Beeckmankazerne zijn eind 2022 de gronden geleverd en de bouwplannen in uitvoering genomen voor realisatie van 42 sociale huurappartementen op de voormalige sintelbaan. De levering en start uitvoering van de vrijesectorwoningen op deze locatie, in totaal 87 appartementen, schuift naar verwachting door naar eind 2023 of mogelijk 2024. Dit hangt samen met stagnerende verkoop waardoor de ontwikkelaar het voorverkooppercentage van 70% nog niet heeft gehaald

Risico's

Bij de uitvoering van de projecten lopen we risico's. Deze bestaan onder andere uit stijgende plankosten en onzekerheid over opbrengsten uit de afzet van kavels en gebouwen. Daarnaast ervaren we de (generieke) risico's van stijgende bouwkosten en langere levertijden van materialen. De risico's zijn opgenomen in het risicodossier en worden periodiek gemonitord.

Project World Food Center

Doel

Het doel van het World Food Center (WFC) is om bij te dragen aan de verdere economische ontwikkeling van het kennishart Ede-Wageningen. Deze ontwikkeling sluit naadloos aan bij de ambities zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie en het bestuursakkoord 2022-2026.

Gebiedsontwikkeling

De basis voor de gebiedsontwikkeling WFC vormt de samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente Ede en WFCD B.V., de grondexploitatie WFC en de structuurvisie WFC die begin 2020 door de gemeenteraad is vastgesteld.

In 2023 is de gebiedsontwikkeling verder van de grond gekomen en is o.a. gestart met de bouw van de tweede fase van bouwveld K. Vanwege marktomstandigheden is de start van de realisatie van het restaurant in het Ketelhuis en de realisatie van de kantoren op bouwveld C vertraagd. In 2024 is de verwachting dat de bouw kan starten van de (sociale huur)appartementen op bouwveld G. Ook worden de eerste delen van de openbare ruimte woonrijp gemaakt.

In onderstaande tabel zijn de totaalcijfers van de businesscase weergegeven (stand MPG 2023).

Kazerneterreinen G12950

Investering	€	Nominale bedragen x € 1 miljoen	
		Dekking	€
Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	47,0	Reeds gerealiseerd (boekwaarde)	15,3
Nog te maken kosten	31,2	Nog te realiseren opbrengsten	45,5
Totaal	78,2		60,8
Resultaat (Netto Contante Waarde)	-22,4*		

* =Opgenomen in voorziening verliesgevende grondexploitaties.

Het resultaat is reeds voorzien in de voorziening verliesgevende grondexploitaties.

MPG Lite 2023 en verder

De negatieve marktontwikkelingen, de stikstofproblematiek en netwerkcongestie hebben geleid tot vertraging in de uitgifte. De vertraging is verwerkt in het MPG Lite 2023 en daardoor is het resultaat van de grondexploitatie verslechterd met € 853.000.

De stikstofproblematiek, netwerk congestie en ook de gewijzigde economische omstandigheden leiden er toe

dat er een herbezinning moet plaatsvinden of onder de huidige omstandigheden het plan voor de gebiedsontwikkeling binnen de huidige kaders kan worden uitgevoerd. De in de grondexploitatie ingerekende grondprijs voor het FID staat sterk onder druk als gevolg van de bouwkostenstijging en de hogere rente. Voor het FID zullen scenario's worden uitgewerkt over hoe en wanneer het gebied op een goede en voortvarende wijze kan worden ontwikkeld. Rekening gehouden moet worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023.

Incidenteel budget WFC

Om de ambities ten aanzien van het WFC, zoals geformuleerd in bestuursakkoord, te kunnen realiseren, was ook na het beëindigen van het Investeringsfonds Impuls Ede in 2023 nog incidenteel budget beschikbaar voor het WFC. In 2023 zijn deze middelen ingezet voor de ambtelijke begeleiding van de Experience ontwikkeling, communicatie, placemaking en acquisitie van bedrijven voor het WFC-gebied. In 2024 is dit budget niet meer beschikbaar. De kosten die gemaakt worden voor de realisatie van het Food Innovation District rusten vanaf 2024 op de grondexploitatie WFC.

WFC Experience

De gemeenteraad heeft in 2019 € 6 miljoen beschikbaar gesteld voor de realisatie van de WFC Experience. Dit budget wordt in de vorm van een subsidie in twee tranches aan de Stichting WFC Experience uitgekeerd. Naast gemeente hebben ook Provincie (€ 17 miljoen) en Rijk (€ 5 miljoen) middelen beschikbaar gesteld voor de realisatie van de WFC Experience. In 2021 heeft de gemeenteraad een definitief besluit genomen over de realisatie van de WFC Experience. Op basis van dit besluit is subsidie verleend voor de vervolgfase, bestaande uit de verdere uitwerking van het ontwerp van het vastgoed en de content en het realiseren van de content van de WFC Experience. Een belangrijke voorwaarde voor uitbetaling van het restant van de subsidie is een sluitend financieel dekkingsplan. Het college van B&W heeft in september 2022 ingestemd met het verzoek van de stichting WFC-Experience om uitstel te verlenen voor het indienen van een sluitend dekkingsplan tot 1 juni 2023. Na de vernietiging van het bestemmingsplan eind 2022 heeft de stichting WFC een nieuw plan voor de WFC Experience ontwikkeld binnen de bestaande Mauritskazerne (zonder nieuwbouw).

De stichting heeft op 31 mei 2023 bij de gemeente en provincie het nieuwe plan en de geactualiseerde business case ingediend. De verwachting is dat de gemeente en provincie in het najaar van 2023 een besluit nemen over het nieuwe plan. Indien gemeente en provincie instemmen met het nieuwe plan kan in 2024 gestart worden met de realisatie en kan het resterende deel van de subsidie worden uitgekeerd. Indien ervoor gekozen wordt de Experience niet te realiseren, dan zal in 2024 gestart worden met het maken van een alternatief plan voor de Mauritskazerne.

Risico's gebiedsontwikkeling & grondexploitatie WFC

- Risico's op vertraging planologisch traject.
- Voor een aanzienlijk deel van het WFC programma is nog geen stikstofonderbouw.
- Afzettingen en grondprijs commercieel vastgoed.
- Kwalitatief extra wensen aan parkeren.
- Marktomstandigheden kunnen tot hogere maar ook lagere grondopbrengsten leiden dan nu geraamd.
- Geraamde plankosten niet toereikend vanwege complexiteit project.
- Stijgende bouwkosten en prijsinflatie.

7.10 Gevolgen coronacrisis

In de paragraaf Gevolgen coronacrisis in de Programmabegroting 2023-2026 hebben we aangegeven dat in 2022 de programmatische aansturing van de Herstelagenda Corona is afgerond en vinden er in 2023 slechts de laatste afrondende activiteiten plaats. Deze zijn vervolgens toegelicht in de Programmarekening 2022 en is reeds een bedrag van € 1,5 miljoen vrijgevallen in het rekeningresultaat. Bij de Programmarekening 2023 zal het resterende deel van de Reserve Steun en Herstel Corona vrijvallen, waardoor deze paragraaf Gevolgen Coronacrisis geen onderdeel meer zal uitmaken van de P&C instrumenten.

Hieronder een overzicht van het verwachte verloop en vrijval op weg naar de Programmarekening 2023.

Overzicht Steun en Herstel door Corona (verloop reserve R498)

Verloop Reserve Steun en Herstel Corona	Voeding van de reserve		Totaal	Verplichtingen c.q. besteed		
	Reserve stand saldo 1 jan. 2023	Dec. circ. '22 jaar 2023		College besluiten 2023	Beschikbaarheid VJB 2024-2027	
Vrijdag 25 augustus 2023						
Gemarkeerde compensatie gericht op thema's						
Lokale culturele voorzieningen, bwd huizen, vrijwilligersorganisaties	137	0	137	-100	37	
Noodopvang kinderen, peuters, jeugd en jongeren	534	0	534	-55	479	
Re-integratie dienstverl. bijstandsgerechtigden en participatie WSW	196	0	196	0	196	
Herstelagenda Sociaal verbonden (incl. Levendige gemeente)	-175	0	-175	-357	-531	
Totaal gemarkeerde compensatie gericht op thema's	692	0	692	-512	180	
Vrij besteedbare compensatie						
Niet nader gemarkeerde compensaties gericht op thema's	639	0	639	-325	314	
Totaal vrij besteedbare compensatie	639	0	639	-325	314	
Totaal	1.331	0	1.331	-837	495	

8. Bijlagen

Bijlage 1A - Overzicht meerjarenperspectief

Financieel beeld Programmabegroting 2024-2027

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Financieel kader				
Stand Voorjaarsbrief 2024-2027 (pag. 8)	2.848 N	768 V	16.282 N	15.826 N
Algemene uitkering (Meicirculaire 2023)	3.800 V	6.530 V	5.590 V	3.910 V
A: Vertrekpunt	952 V	7.298 V	10.692 N	11.916 N
Bestedingen				
Actualisatie stelposten (prijscompensatie/financiering)	3.190 V	2.660 V	2.510 V	2.080 V
OZB verhoging (naar 85% belastingcapaciteit)	875 V	875 V	875 V	875 V
Vrijval bestemmingsreserves	4.162 V	-	-	-
Bestedingen uit hoofdstuk 3	14.312 N	12.200 N	7.947 N	7.688 N
B: Mutaties begroting	6.085 N	8.665 N	4.562 N	4.733 N
Saldo begroting (A+B)	5.133 N	1.367 N	15.254 N	16.649 N

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Progr.	2024	2025	2026	2027
Maatschappelijke voorzieningen	1	2.274 N	723 N	355 N	340 N
Preventieve Ondersteuning	2	483 N	2.222 N	2.217 N	2.217 N
Individuele ondersteuning	3	4.220 N	3.826 N	3.968 N	3.913 N
Economie en Mobiliteit	4	775 N	131 N	52 N	69 N
Ruimtelijke Ontwikkeling	5	4.160 N	4.212 N	350 N	343 N
Veiligheid	6	305 N	267 N	273 N	223 N
Kwaliteit Leefomgeving	7	269 N	115 N	123 N	185 N
Bestuur en Organisatie	8	1.826 N	704 N	609 N	398 N
Totaal		14.312 N	12.200 N	7.947 N	7.688 N

Bedragen x € 1.000

Maatschappelijke voorzieningen	Progr.	2024	2025	2026	2027
Boekwaarde Bovenbuurtweg 1 - Het Streek	1	1.392 N	77 V	77 V	77 V
Huisvestingprogramma 2024	1	107 N	144 N	176 N	176 N
Inclusief onderwijs	1	75 N	50 N	-	-
Inclusief onderwijs - dekking reserve onderwijshuisvesting	1	75 V	50 V	-	-
Strategisch Huisvestingplan jaarschijf 2027	1	-	-	-	-
Vorbereidingsbudget functieverandering Sterrenberg	1	50 N	-	-	-
SPUK Herstel Bibliotheek Bennekom	1	60 N	-	-	-
SPUK Herstel Bibliotheek Bennekom - dekking reserve cofinanciering	1	60 V	-	-	-
Erfgoed - Kernkwaliteiten	1	65 N	-	-	-
Ziekenbarakken	1	200 N	-	-	-
Ziekenbarakken - dekking reserve cofinanciering	1	200 V	-	-	-
Renovatie Sportzaal Maandereng	1	-	-	-	45 N
Aanleg kunstgras oefenhoek VV Lunteren	1	-	25 N	25 N	25 N
Uitbreiding overdekt zwembad	1	-	-	-	pm

Bedragen x € 1.000

Maatschappelijke voorzieningen	Progr.	2024	2025	2026	2027
Investering Vrije Slag Bennekom	1	600 N	400 N	-	-
DNA-Evenementen	1	60 N	60 N	60 N	-
Onderhoud schoolgebouwen eigendom gemeente Ede	1	96 N	96 N	-	-
Onderhoud schoolgebouwen eigendom gemeente Ede - dekking	1	96 V	96 V	-	-
Reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen					
Verbouwing Theaterzaal Cultura	1	-	171 N	171 N	171 N
Totaal		2.274 N	723 N	355 N	340 N

Bedragen x € 1.000

Preventieve Ondersteuning	Progr.	2024	2025	2026	2027
Versterking samenwerking onderwijs	2	85 N	85 N	-	-
Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE)	2	210 N	-	-	-
Inzet Coördinatie Vrijwilligers Vluchtelingen Ede (CVVE) - dekking	2	210 V	-	-	-
Reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen					
Beweging naar de voorkant	2	355 N	485 N	565 N	565 N
Beweging naar de voorkant dekking voorstel resultaatbestemming onderbesteding 2023	2	492 V	-	-	-
Nieuw Wijkhuis Ede West (de Kolk)	2	155 N	-	-	-
Inburgering en vluchtelingen	2	366 N	228 N	228 N	-
Inburgering en vluchtelingen - dekking Reserve opvang en begeleiding specifieke doelgroepen	2	366 V	228 V	228 V	-
Compensatie kostenstijgingen sociale basis	2	380 N	500 N	500 N	500 N
De Zicht Ederveen - keuken	2	-	3 N	3 N	3 N
Knelpunt VGGM	2	-	765 N	765 N	765 N
MFD Otterlo	2	-	384 N	384 N	384 N
Totaal		483 N	2.222 N	2.217 N	2.217 N

Bedragen x € 1.000

Individuele ondersteuning	Progr.	2024	2025	2026	2027
Vraagafhankelijk vervoer en leerlingenvoer - Boven nominale indexatie	3	195 N	195 N	195 N	195 N
Tekort Jeugdhulp, Hervormingsagenda Jeugd en investering in de toekomst	3	4.025 N	3.241 N	3.383 N	3.328 N
WMO-hulpmiddelen en voorzieningen	3	-	390 N	390 N	390 N
Totaal		4.220 N	3.826 N	3.968 N	3.913 N

Bedragen x € 1.000

Economie en Mobiliteit	Progr.	2024	2025	2026	2027
Fietsstraat Kerkweg	4	-	2 N	22 N	22 N
Fietsparkeervoorziening Ede Centrum	4	100 N	100 N	-	-
Fietsparkeervoorziening Ede Centrum - dekking reserve parkeren	4	100 V	100 V	-	-
Stimulering vereniging en aanpak urgente thema's bedrijventerreinen	4	80 N	80 N	-	-
Uitvoering Stadspark	4	-	7 N	13 N	30 N
Motie MVO - inzet Koplopersproject	4	25 N	25 N	-	-
Leefbaar Voetgangersgebied	4	-	17 N	17 N	17 N
Upgrade parkeerterrein Heuvelsepad	4	50 N	-	-	-
Food - Voedseducatie	4	70 N	-	-	-
Gebiedsprogramma KennisAs	4	245 N	-	-	-
Vorbereidingsbudget Nieuw Hoekelum (voormalig Kenniscampus)	4	305 N	-	-	-

Bedragen x € 1.000

Economie en Mobiliteit	Progr.	2024	2025	2026	2027
Totaal		775 N	131 N	52 N	69 N

Bedragen x € 1.000

Ruimtelijke Ontwikkeling	Progr.	2024	2025	2026	2027
Meerjarenraming Regio Foodvalley 2025-2027	5	-	319 N	90 N	90 N
Programma gezonde leefomgeving	5	70 N	70 N	70 N	70 N
Verkabeling hoogspanningslijn en uitbreiding onderstations	5	310 N	-	-	-
Programma Ede Energieneutraal	5	3.460 N	2.765 N	2.680 N	2.680 N
Programma Ede Energieneutraal - dekking Rijks gelden: klimaat- en energiebeleid	5	3.460 V	3.165 V	3.080 V	3.080 V
Uitvoering omgevingsvisie Ede 2040	5	2.163 N	2.066 N	-	-
Versterking regionale ruimtelijke ontwikkelingen	5	163 N	163 N	-	-
Facilitaire plannen woningbouw	5	500 N	-	-	-
Omgevingswet, onderdeel Omgevingsplan	5	225 N	200 N	150 N	100 N
Uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme	5	609 N	774 N	520 N	563 N
Uitvoeringsprogramma recreatie en toerisme - dekking verhoging toeristenbelasting	5	-	200 V	200 V	200 V
Omgevingswet, overdracht bodem en milieutaken	5	120 N	120 N	120 N	120 N
Opgave landelijk gebied	5	-	1.700 N	-	-
Opgave landelijk gebied - dekking rijks gelden	5	-	200 V	-	-
Opgave landelijk gebied - dekking reserve cofinanciering	5	-	400 V	-	-
Versterken uitvoering woonbeleid	5	-	-	-	-
Totaal		4.160 N	4.212 N	350 N	343 N

Bedragen x € 1.000

Veiligheid	Progr.	2024	2025	2026	2027
Nieuwe brandweerkazerne Otterlo	6	113 N	75 N	81 N	81 N
Breder toepassingsbereik Wet Bibob	6	142 N	142 N	142 N	142 N
Aanbod digitale weerbaarheid	6	50 N	50 N	50 N	-
Totaal		305 N	267 N	273 N	223 N

Bedragen x € 1.000

Kwaliteit Leefomgeving	Progr.	2024	2025	2026	2027
Opvang van dieren	7	41 N	41 N	41 N	41 N
Kredietaanvraag project wethoudersbuurt	7	-	21 N	29 N	91 N
Terugdraaien taakstelling SWB	7	100 N	-	-	-
Natuuronderzoek t.b.v. verbreding fietspaden	7	75 N	-	-	-
Huisontruimingen	7	43 N	43 N	43 N	43 N
Verhogen kostendekkendheid hondenbelasting	7	110 V	110 V	110 V	110 V
Formatie Groene BOA/Boswachters, derde fte structureel	7	120 N	120 N	120 N	120 N
Totaal		269 N	115 N	123 N	185 N

Bedragen x € 1.000

Bestuur en Organisatie	Progr.	2024	2025	2026	2027
Airborne Ede-maand 2024 - Kroonjaar 80 jaar herdenken en vieren	8	135 N	-	-	-
Opzetten en instellen Mediafonds	8	70 N	-	-	-
Duurzame inrichting Datagedreven Werken	8	284 N	159 N	159 N	159 N
Duurzame inrichting Datagedreven Werken - dekking ict reserve	8	125 V	-	-	-
Extra capaciteit Public Affairs	8	52 N	52 N	26 N	-
Invoering Wet open overheid	8	327 N	7 N	7 N	-
WOO verzoeken	8	117 N	49 N	-	-
Elektronisch ondertekenen	8	83 N	37 N	37 N	37 N
Elektronisch ondertekenen - dekking ICT reserve	8	83 V	37 V	37 V	37 V
Toegankelijkheid van de websites	8	150 N	-	-	-
Toegankelijkheid van de websites - dekking ICT reserve	8	150 V	-	-	-
Proceskostenvergoedingen NCNP-bureaus	8	220 N	198 N	178 N	160 N
Budget wettelijke verplichtingen	8	70 N	70 N	70 N	70 N
Verbeteren dienstverlening	8	310 N	160 N	160 N	-
Asbestsanering en achterstallig onderhoud Sterrenberg - Bergstraat 2 Ede	8	350 N	-	-	-
Nieuwe woonwagen Lunteren	8	16 N	9 N	9 N	9 N
Totaal		1.826 N	704 N	609 N	398 N

Bijlage 1B - Totaaloverzicht programmaplannen

De cijfers in deze tabel komen overeen met de cijferblokjes van de derde W-vragen uit de programma's die in hoofdstuk 3 zijn behandeld. De raad stelt op dit niveau per programma de budgetten vast met uitzondering van programma 1 en 3. In de financiële verordening is vastgelegd dat voor die programma's de budgetten worden geautoriseerd op productgroep. Gemakshalve wordt voor die programma's verwezen naar de onderverdeling in hoofdstuk 3.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting		Meerjarenraming	
	2024	2025	2026	2027
01 Maatschappelijke voorzieningen				
Lasten	27.479 N	28.845 N	29.548 N	28.687 N
Baten	834 V	834 V	796 V	201 V
Saldo	26.645 N	28.011 N	28.751 N	28.486 N
Storting reserves	259 N	258 N	232 N	231 N
Onttrekking reserves	770 V	1.088 V	277 V	317 V
Resultaat	26.134 N	27.180 N	28.706 N	28.400 N
02 Preventieve ondersteuning				
Lasten	40.826 N	38.873 N	38.208 N	36.930 N
Baten	7.452 V	7.373 V	6.952 V	6.097 V
Saldo	33.374 N	31.501 N	31.256 N	30.833 N
Storting reserves	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekking reserves	322 V	322 V	322 V	322 V
Resultaat	33.052 N	31.179 N	30.934 N	30.511 N
03 Individuele ondersteuning				
Lasten	145.349 N	145.136 N	144.386 N	144.538 N
Baten	28.668 V	28.102 V	29.408 V	29.408 V
Saldo	116.681 N	117.034 N	114.978 N	115.130 N
Storting reserves	4.424 N	4.434 N	4.443 N	4.443 N
Onttrekking reserves	1.128 V	698 V	699 V	699 V
Resultaat	119.977 N	120.770 N	118.722 N	118.874 N
04 Economie en Mobiliteit				
Lasten	21.427 N	18.610 N	21.874 N	18.985 N
Baten	14.751 V	12.456 V	16.398 V	13.548 V
Saldo	6.676 N	6.154 N	5.476 N	5.437 N
Storting reserves	354 N	1.451 N	353 N	130 N
Onttrekking reserves	861 V	1.513 V	415 V	191 V
Resultaat	6.169 N	6.093 N	5.414 N	5.376 N
05 Ruimtelijke ontwikkeling				
Lasten	63.016 N	39.022 N	38.463 N	36.367 N
Baten	49.450 V	31.849 V	31.651 V	29.862 V
Saldo	13.566 N	7.173 N	6.812 N	6.505 N
Storting reserves	4.628 N	3.371 N	3.718 N	3.367 N
Onttrekking reserves	5.975 V	744 V	1.074 V	774 V
Resultaat	12.219 N	9.801 N	9.456 N	9.098 N

Programma	Begroting		Meerjarenraming	
	2024	2025	2026	2027
06 Veiligheid				
Lasten	16.381 N	14.863 N	14.652 N	14.460 N
Baten	609 V	609 V	609 V	609 V
Saldo	15.773 N	14.254 N	14.044 N	13.851 N
Storting reserves	0 N	0 N	103 N	142 N
Onttrekking reserves	45 V	45 V	0 N	0 N
Resultaat	15.728 N	14.209 N	14.146 N	13.994 N
07 Kwaliteit leefomgeving				
Lasten	46.459 N	47.041 N	47.644 N	47.279 N
Baten	17.217 V	17.743 V	19.495 V	18.743 V
Saldo	29.242 N	29.298 N	28.149 N	28.536 N
Storting reserves	2.864 N	2.652 N	2.637 N	2.303 N
Onttrekking reserves	1.113 V	1.145 V	903 V	624 V
Resultaat	30.993 N	30.805 N	29.884 N	30.215 N
08 Bestuur en Organisatie				
Lasten	79.582 N	85.853 N	97.133 N	105.481 N
Baten	321.292 V	329.446 V	319.391 V	325.817 V
Saldo	241.710 V	243.593 V	222.258 V	220.336 V
Storting reserves	18.486 N	21.565 N	11.957 N	10.148 N
Onttrekking reserves	21.048 V	18.009 V	26.961 V	26.279 V
Resultaat	244.272 V	240.037 V	237.262 V	236.467 V
Totaal				
Lasten	440.519 N	418.243 N	431.908 N	432.726 N
Baten	440.272 V	428.411 V	424.700 V	424.284 V
Saldo	247 N	10.168 V	7.208 N	8.442 N
Storting reserves	31.014 N	33.731 N	23.443 N	20.765 N
Onttrekking reserves	31.261 V	23.563 V	30.652 V	29.207 V
Resultaat	0 V	0 V	0 V	0 V

Bijlage 1C - Historisch overzicht actuele begroting 2023

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2023	Actuele begroting 2023
01 Maatschappelijke voorzieningen		
Lasten	24.260 N	26.122 N
Baten	183 V	1.837 V
Saldo	24.077 N	24.285 N
Storting reserves	247 N	550 N
Onttrekking reserves	668 V	1.072 V
Saldo resultaat	23.657 N	23.763 N
02 Preventieve ondersteuning		
Lasten	31.392 N	39.992 N
Baten	4.672 V	9.169 V
Saldo	26.720 N	30.823 N
Storting reserves	0 N	0 N
Onttrekking reserves	425 V	610 V
Saldo resultaat	26.295 N	30.213 N
03 Individuele ondersteuning		
Lasten	136.255 N	161.541 N
Baten	28.477 V	44.227 V
Saldo	107.778 N	117.314 N
Storting reserves	1.529 N	4.120 N
Onttrekking reserves	2.157 V	5.920 V
Saldo resultaat	107.150 N	115.514 N
04 Economie en Mobiliteit		
Lasten	11.320 N	24.813 N
Baten	7.050 V	17.961 V
Saldo	4.271 N	6.852 N
Storting reserves	74 N	193 N
Onttrekking reserves	413 V	783 V
Saldo resultaat	3.931 N	6.262 N
05 Ruimtelijke ontwikkeling		
Lasten	67.713 N	67.170 N
Baten	57.953 V	49.581 V
Saldo	9.760 N	17.590 N
Storting reserves	9.982 N	7.742 N
Onttrekking reserves	9.126 V	12.904 V
Saldo resultaat	10.615 N	12.428 N
06 Veiligheid		
Lasten	13.235 N	15.154 N
Baten	583 V	623 V
Saldo	12.653 N	14.531 N

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2023	Actuele begroting 2023
Storting reserves	0 N	0 N
Onttrekking reserves	113 V	182 V
Saldo resultaat	12.540 N	14.349 N
07 Kwaliteit leefomgeving		
Lasten	35.521 N	41.869 N
Baten	14.772 V	15.573 V
Saldo	20.749 N	26.297 N
Storting reserves	2.512 N	2.750 N
Onttrekking reserves	1.286 V	1.155 V
Saldo resultaat	21.975 N	27.891 N
08 Bestuur en Organisatie		
Lasten	65.352 N	72.006 N
Baten	286.552 V	304.114 V
Saldo	221.201 V	232.108 V
Storting reserves	30.852 N	30.341 N
Onttrekking reserves	15.815 V	28.653 V
Saldo resultaat	206.163 V	230.420 V
Totaal		
Lasten	385.048 N	448.667 N
Baten	400.241 V	443.083 V
Saldo	15.193 V	5.584 N
Storting reserves	45.196 N	45.697 N
Onttrekking reserves	30.003 V	51.280 V
Saldo resultaat	0 V	0 N

Bijlage 1D - Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Conform artikel 8 lid 5 van de BBV dient een overzicht algemene dekkingsmiddelen te worden opgenomen in de begroting en de jaarrekening.

Algemene dekkingsmiddelen		Bedragen x € 1.000
Overzicht algemene dekkingsmiddelen 2024	Begroting	
Algemene uitkering		263.768
Bespaarde rente		2.801
Onvoorzien		100
Dividend BNG		301
Dividend ACV		81
OZB		30.178
Hondenbelasting		423
Toeristenbelasting		1.330
Forensenbelasting		900
Totaal		299.882

Bijlage 1E - Overzicht kosten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Taakveld - programma	2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
01 Bestuur	10.374	-5.025	6.010	-915	5.097	0	5.097	0
08 Bestuur en Organisatie	10.374	-5.025	6.010	-915	5.097	0	5.097	0
010 Mutaties reserves	31.014	-31.261	33.731	-23.563	23.443	-30.652	20.765	-29.207
01 Maatschappelijke voorzieningen	259	-770	258	-1.088	232	-277	231	-317
02 Preventieve ondersteuning	0	-322	0	-322	0	-322	0	-322
03 Individuele ondersteuning	4.424	-1.128	4.434	-698	4.443	-699	4.443	-699
04 Economie en Mobiliteit	354	-861	1.451	-1.513	353	-415	130	-191
05 Ruimtelijke ontwikkeling	4.628	-5.975	3.371	-744	3.718	-1.074	3.367	-774
06 Veiligheid	0	-45	0	-45	103	0	142	0
07 Kwaliteit leefomgeving	2.864	-1.113	2.652	-1.145	2.637	-903	2.303	-624
08 Bestuur en Organisatie	18.486	-21.048	21.565	-18.009	11.957	-26.961	10.148	-26.279
02 Burgerzaken	2.984	-1.732	2.984	-1.732	2.988	-1.732	2.988	-1.732
08 Bestuur en Organisatie	2.984	-1.732	2.984	-1.732	2.988	-1.732	2.988	-1.732
03 Beheer overige gebouwen en grond	3.374	-3.182	3.542	-3.096	3.766	-3.097	3.766	-3.097
08 Bestuur en Organisatie	3.374	-3.182	3.542	-3.096	3.766	-3.097	3.766	-3.097
04 Overhead	45.872	-5.294	45.802	-5.294	46.537	-5.294	46.422	-5.294
08 Bestuur en Organisatie	45.872	-5.294	45.802	-5.294	46.537	-5.294	46.422	-5.294
05 Treasury	2.283	-5.434	3.190	-5.226	3.628	-5.415	3.494	-5.186
08 Bestuur en Organisatie	2.283	-5.434	3.190	-5.226	3.628	-5.415	3.494	-5.186
061 OZB woningen	1.563	-17.236	1.563	-17.236	1.563	-17.236	1.563	-17.236
08 Bestuur en Organisatie	1.563	-17.236	1.563	-17.236	1.563	-17.236	1.563	-17.236
062 OZB niet- woningen	529	-13.437	529	-13.437	529	-13.437	529	-13.437
08 Bestuur en Organisatie	529	-13.437	529	-13.437	529	-13.437	529	-13.437
063 Parkeerbelasting	0	-1.622	0	-1.622	0	-1.622	0	-1.622
04 Economie en Mobiliteit	0	-1.622	0	-1.622	0	-1.622	0	-1.622
064 Belastingen overig	474	-450	474	-450	474	-450	474	-450
04 Economie en Mobiliteit	469	-450	469	-450	469	-450	469	-450
08 Bestuur en Organisatie	5	0	5	0	5	0	5	0
07 Alg. uitkering en ov. uitkeringen gemeentefonds	0	-263.774	0	-275.130	0	-264.338	0	-269.993
06 Veiligheid	0	-6	0	-6	0	-6	0	-6
08 Bestuur en Organisatie	0	-263.768	0	-275.124	0	-264.332	0	-269.987
08 Overige baten en lasten	4.845	563	14.381	-537	24.806	-1.637	33.434	-2.637
08 Bestuur en Organisatie	4.845	563	14.381	-537	24.806	-1.637	33.434	-2.637
09 Venootschapsbelasting	75	0	75	0	75	0	75	0
08 Bestuur en Organisatie	75	0	75	0	75	0	75	0
11 Crisisbeheersing en brandweer	9.800	-6	8.445	-6	8.312	-6	8.123	-6
06 Veiligheid	9.800	-6	8.444	-6	8.312	-6	8.122	-6
08 Bestuur en Organisatie	0	0	0	0	0	0	0	0
12 Openbare orde en veiligheid	6.549	-597	6.386	-597	6.308	-597	6.306	-597
06 Veiligheid	6.549	-597	6.386	-597	6.308	-597	6.306	-597
21 Verkeer en vervoer	22.922	-1.574	23.200	-1.574	21.755	-1.574	21.884	-1.574
04 Economie en Mobiliteit	3.591	-5	3.134	-5	2.608	-5	2.694	-5
07 Kwaliteit leefomgeving	19.332	-1.569	20.066	-1.569	19.147	-1.569	19.189	-1.569

Taakveld - programma	2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
22 Parkeren	1.115	-12	1.115	-12	1.115	-12	1.115	-12
04 Economie en Mobiliteit	1.113	-10	1.113	-10	1.113	-10	1.113	-10
08 Bestuur en Organisatie	2	-2	2	-2	2	-2	2	-2
31 Economische ontwikkeling	2.669	-63	2.394	0	2.285	0	2.225	0
04 Economie en Mobiliteit	2.042	0	1.832	0	1.723	0	1.712	0
05 Ruimtelijke ontwikkeling	627	-63	563	0	562	0	513	0
32 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	13.655	-12.564	11.508	-10.269	15.461	-14.211	12.497	-11.360
04 Economie en Mobiliteit	13.655	-12.564	11.508	-10.269	15.461	-14.211	12.497	-11.360
33 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	142	-23	142	-23	142	-23	142	-23
04 Economie en Mobiliteit	142	-23	142	-23	142	-23	142	-23
34 Economische promotie	1.376	-2.255	1.338	-2.255	1.284	-2.255	1.207	-2.255
01 Maatschappelijke voorzieningen	473	0	438	0	438	0	386	0
04 Economie en Mobiliteit	269	-25	269	-25	215	-25	214	-25
08 Bestuur en Organisatie	634	-2.230	631	-2.230	631	-2.230	607	-2.230
42 Onderwijshuisvesting	7.545	-418	8.432	-418	9.870	-418	9.907	-418
01 Maatschappelijke voorzieningen	6.971	-30	7.854	-30	9.289	-30	9.323	-30
08 Bestuur en Organisatie	575	-388	578	-388	581	-388	584	-388
43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	9.670	-5.214	9.556	-5.135	9.476	-5.055	9.476	-5.055
02 Preventieve ondersteuning	6.022	-4.332	5.942	-4.252	5.863	-4.173	5.863	-4.173
03 Individuele ondersteuning	3.604	-883	3.569	-883	3.569	-883	3.569	-883
05 Ruimtelijke ontwikkeling	44	0	44	0	44	0	44	0
51 Sportbeleid en activering	8.371	-633	8.651	-633	8.902	-596	8.252	0
01 Maatschappelijke voorzieningen	8.371	-633	8.651	-633	8.902	-596	8.252	0
52 Sportaccommodaties	2.976	-2.125	3.058	-2.212	3.423	-2.573	3.416	-2.573
08 Bestuur en Organisatie	2.976	-2.125	3.058	-2.212	3.423	-2.573	3.416	-2.573
53 Cultuurpresentatie, productie en participatie	6.070	-1.052	5.652	-1.052	5.584	-1.052	5.467	-1.052
01 Maatschappelijke voorzieningen	4.668	0	4.252	0	4.183	0	4.066	0
08 Bestuur en Organisatie	1.401	-1.052	1.401	-1.052	1.401	-1.052	1.401	-1.052
54 Musea	2.030	-77	2.891	-77	2.030	-77	2.030	-77
01 Maatschappelijke voorzieningen	2.030	-77	2.891	-77	2.030	-77	2.030	-77
55 Cultureel erfgoed	932	-104	907	-104	853	-104	777	-104
01 Maatschappelijke voorzieningen	922	-94	896	-94	842	-94	766	-94
08 Bestuur en Organisatie	11	-10	11	-10	11	-10	11	-10
56 Media	4.044	0	3.863	0	3.863	0	3.863	0
01 Maatschappelijke voorzieningen	4.044	0	3.863	0	3.863	0	3.863	0
57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	13.476	-2.040	11.706	-739	11.598	-739	11.604	-739
05 Ruimtelijke ontwikkeling	2.283	-1.417	505	-116	503	-116	538	-116
07 Kwaliteit leefomgeving	11.169	-609	11.177	-609	11.072	-609	11.043	-609
08 Bestuur en Organisatie	24	-14	24	-14	24	-14	24	-14
61 Samenkracht en burgerparticipatie	18.397	-3.023	17.642	-2.536	17.520	-2.437	17.085	-2.132
02 Preventieve ondersteuning	14.795	-1.778	14.567	-1.778	14.483	-1.679	14.049	-1.373
03 Individuele ondersteuning	513	-513	0	0	0	0	0	0
07 Kwaliteit leefomgeving	2.467	0	2.430	0	2.393	0	2.393	0
08 Bestuur en Organisatie	622	-733	645	-759	645	-759	643	-759

Taakveld - programma	2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
62 Wijkteams	8.374	-51	7.939	-51	7.940	-51	7.645	-51
02 Preventieve ondersteuning	8.374	-51	7.939	-51	7.940	-51	7.645	-51
63 Inkomensregelingen	37.969	-25.894	37.974	-25.894	37.977	-25.894	37.980	-25.894
03 Individuele ondersteuning	37.442	-25.894	37.443	-25.894	37.442	-25.894	37.441	-25.894
05 Ruimtelijke ontwikkeling	400	0	400	0	400	0	400	0
07 Kwaliteit leefomgeving	112	0	116	0	120	0	124	0
08 Bestuur en Organisatie	15	0	15	0	15	0	15	0
64 Begeleide participatie	9.151	-95	8.665	-95	8.202	-95	7.844	-95
03 Individuele ondersteuning	9.151	0	8.665	0	8.202	0	7.844	0
07 Kwaliteit leefomgeving	0	-95	0	-95	0	-95	0	-95
65 Arbeidsparticipatie	7.194	-64	7.597	-27	7.545	-27	7.598	-27
03 Individuele ondersteuning	7.194	-64	7.597	-27	7.545	-27	7.598	-27
66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5.090	-220	5.090	-220	5.090	-220	5.090	-220
03 Individuele ondersteuning	5.090	-220	5.090	-220	5.090	-220	5.090	-220
671 Maatwerkdienstverlening 18+	378	0	-973	0	-2.033	0	-2.033	0
03 Individuele ondersteuning	378	0	-973	0	-2.033	0	-2.033	0
671A Huishoudelijke hulp (WMO)	9.953	0	9.953	0	9.948	0	9.948	0
03 Individuele ondersteuning	9.953	0	9.953	0	9.948	0	9.948	0
671B Begeleiding (WMO)	10.050	0	10.057	0	10.008	0	10.015	0
03 Individuele ondersteuning	10.050	0	10.057	0	10.008	0	10.015	0
671C Dagbesteding (WMO)	3.002	0	3.002	0	3.002	0	3.002	0
03 Individuele ondersteuning	3.002	0	3.002	0	3.002	0	3.002	0
671D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	-640	0	-624	0	-1.930	0	-1.930
03 Individuele ondersteuning	0	-640	0	-624	0	-1.930	0	-1.930
672A Jeugdhulp begeleiding	5.016	0	7.486	0	8.426	0	8.876	0
03 Individuele ondersteuning	5.016	0	7.486	0	8.426	0	8.876	0
672B Jeugdhulp behandeling	5.208	0	5.208	0	5.208	0	5.208	0
03 Individuele ondersteuning	5.208	0	5.208	0	5.208	0	5.208	0
672C Jeugdhulp dagbesteding	3.050	0	3.050	0	3.050	0	3.050	0
03 Individuele ondersteuning	3.050	0	3.050	0	3.050	0	3.050	0
673A Pleegzorg	1.077	0	1.077	0	1.077	0	1.077	0
03 Individuele ondersteuning	1.077	0	1.077	0	1.077	0	1.077	0
673B Gezinsgericht	1.905	0	1.905	0	1.905	0	1.905	0
03 Individuele ondersteuning	1.905	0	1.905	0	1.905	0	1.905	0
673C Jeugdhulp met verblijf overig	1.566	0	1.566	0	1.566	0	1.566	0
03 Individuele ondersteuning	1.566	0	1.566	0	1.566	0	1.566	0
674A Jeugdbehandeling GGZ zonder verblijf	11.902	0	11.902	0	11.842	0	11.842	0
03 Individuele ondersteuning	11.902	0	11.902	0	11.842	0	11.842	0
674B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.396	0	1.396	0	1.396	0	1.396	0
03 Individuele ondersteuning	1.396	0	1.396	0	1.396	0	1.396	0
681A Beschermd wonen (WMO)	19.764	-310	19.764	-310	19.764	-310	19.764	-310
03 Individuele ondersteuning	19.764	-310	19.764	-310	19.764	-310	19.764	-310
681B Maatschappelijk- en vrouwenopvang (WMO)	8.402	-837	7.962	-827	7.703	-827	7.703	-827
02 Preventieve ondersteuning	3.690	-500	3.690	-500	3.431	-500	3.431	-500

Taakveld - programma	2024		2025		2026		2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
03 Individuele ondersteuning	4.487	-145	4.057	-145	4.057	-145	4.057	-145
06 Veiligheid	32	0	32	0	32	0	32	0
08 Bestuur en Organisatie	192	-192	182	-182	182	-182	182	-182
682A Jeugdbescherming	3.054	0	2.774	0	2.774	0	2.774	0
03 Individuele ondersteuning	3.054	0	2.774	0	2.774	0	2.774	0
682B Jeugdreclassering	191	0	191	0	191	0	191	0
03 Individuele ondersteuning	191	0	191	0	191	0	191	0
71 Volksgezondheid	7.945	-792	6.734	-792	6.491	-549	5.942	0
02 Preventieve ondersteuning	7.945	-792	6.734	-792	6.491	-549	5.942	0
72 Riolering	11.901	-13.481	11.773	-14.007	13.433	-15.759	13.051	-15.007
07 Kwaliteit leefomgeving	11.901	-13.481	11.773	-14.007	13.433	-15.759	13.051	-15.007
73 Afval	13.877	-15.750	14.480	-16.852	15.116	-17.989	15.899	-18.771
05 Ruimtelijke ontwikkeling	13.723	-15.709	14.326	-16.811	14.962	-17.948	15.745	-18.730
07 Kwaliteit leefomgeving	154	-41	154	-41	154	-41	154	-41
74 Milieubeheer	4.618	-2.153	2.056	-140	2.046	-40	2.046	-40
05 Ruimtelijke ontwikkeling	4.618	-2.153	2.056	-140	2.046	-40	2.046	-40
75 Begraafplaatsen en crematoria	1.234	-1.421	1.234	-1.421	1.234	-1.421	1.234	-1.421
07 Kwaliteit leefomgeving	1.237	-1.421	1.237	-1.421	1.237	-1.421	1.237	-1.421
08 Bestuur en Organisatie	-2	0	-2	0	-2	0	-2	0
81 Ruimtelijke ordening	6.656	-1.841	4.406	-956	4.101	-956	3.812	-956
04 Economie en Mobiliteit	143	-53	142	-53	142	-53	142	-53
05 Ruimtelijke ontwikkeling	6.425	-1.788	4.177	-903	3.871	-903	3.582	-903
07 Kwaliteit leefomgeving	88	0	88	0	88	0	88	0
82 Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	23.463	-24.168	9.534	-9.752	8.796	-8.537	6.221	-5.981
05 Ruimtelijke ontwikkeling	23.463	-24.168	9.534	-9.752	8.796	-8.537	6.221	-5.981
83 Wonen en bouwen	12.662	-4.153	8.649	-4.128	8.507	-4.108	8.505	-4.093
04 Economie en Mobiliteit	2	0	2	0	2	0	2	0
05 Ruimtelijke ontwikkeling	11.433	-4.151	7.418	-4.126	7.279	-4.106	7.278	-4.091
08 Bestuur en Organisatie	1.227	-2	1.228	-2	1.226	-2	1.225	-2
Totaal	471.533	-471.533	451.974	-451.974	455.351	-455.351	453.491	-453.491

Bijlage 1F - Geprognosticeerde balans 2024-2027

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2022	Prognose 2024	Prognose 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2028
	Boekwaarde	Boekwaarde	Boekwaarde	Boekwaarde	Boekwaarde	Boekwaarde
	01-01-2023	01-01-2024	01-01-2025	01-01-2026	01-01-2027	01-01-2028
Immateriële vaste activa	2.829	3.504	4.916	4.810	4.703	4.595
Materiële vaste activa economisch nut	192.930	271.198	269.773	266.313	288.055	281.408
Materiële vaste activa economisch nut, met mogelijke heffing ter bestrijding van de kosten	9.653	9.008	8.343	7.677	7.011	6.344
Materiële vaste activa maatschappelijk nut	89.168	128.271	152.068	160.835	164.022	158.213
Financiële vaste activa	59.776	55.980	53.483	50.972	48.556	46.105
Totaal vaste activa	354.356	467.961	488.583	490.608	512.348	496.664
Vorraden	33.592	35.957	44.166	34.833	24.888	16.807
Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	76.998	71.928	71.928	71.928	71.928	71.928
Liquide middelen	2.951	1.917	1.917	1.917	1.917	1.917
Overlopende activa	45.825	39.355	39.355	39.355	39.355	39.355
Totaal vlottende activa	159.366	149.157	157.366	148.033	138.088	130.006
Totaal Activa	513.722	617.118	645.950	638.642	650.436	626.671
Eigen vermogen	170.396	160.751	150.141	161.891	158.785	150.173
Voorzieningen	43.437	39.646	35.425	31.899	29.130	29.125
Vaste schulden met een looptijd ≥ 1 jaar	157.074	284.834	344.250	328.118	345.787	330.639
Totaal vaste passiva	370.907	485.231	529.815	521.907	533.702	509.937
Vlottende schulden met een looptijd < 1 jr.	13.742	32.043	31.093	31.693	31.693	31.693
Overlopende passiva	21.593	14.802	0	0	0	0
Overige overlopende passiva	107.479	85.041	85.041	85.041	85.041	85.041
Totaal vlottende passiva	142.815	131.886	116.134	116.734	116.734	116.734
Totaal Passiva	513.722	617.118	645.949	638.642	650.436	626.671

Deze staat toont jaarrekening 2022 en vijf jaarschijven vanuit de geprognosticeerde balans PB2024-2027 (kolommen C t/m G).

Bijlage 1G - Overzicht incidentele baten en lasten

Het overzicht van incidentele baten en lasten helpt de gebruiker in zijn oordeelsvorming over het wettelijke structureel en reëel evenwicht van de begroting. Ede omarmt het principe dat structurele lasten door structurele baten moeten worden gedekt. Incidentele lasten mogen wel door structurele baten worden gedekt maar niet andersom.

Een aandachtspunt bij het interpreteren van deze financiële informatie is de aard van baten en lasten. Vanuit het uitgangspunt dat de uitvoering van de taakvelden zich over lengte van jaren uitstrekt, volgt de conclusie dat alle baten en lasten in principe structureel van aard zijn. In de praktijk komen echter zowel in de begroting als in de rekening incidentele baten en lasten voor. Veelal wordt dit veroorzaakt door eenmalige gebeurtenissen/besluiten die zowel onverwacht als voorzien kunnen zijn. Voor de begroting definieert Ede incidentele posten indien deze niet stelselmatig zijn en een onvoorwaardelijke einddatum hebben met een ondergrens van € 500.000. Deze beïnvloeden het structureel en reëel begrotingsevenwicht. Pas na het elimineren van deze posten ontstaat het structurele begrotingsaldo.

Overzicht van incidentele baten en lasten		Bedragen x € 1.000				
	2023	2024	2025	2026	2027	
A. Begroting 'inclusief beleid conform hoofdstuk 3'	-2.231	5.133	1.367	15.254	16.649	
Saldo lasten -/- baten - startpunt begroting						
Af: Elimineren incidentele lasten - programma's	-89.716	-54.036	-23.269	-23.909	-17.727	
Bij: Elimineren incidentele baten - programma's	72.272	47.344	21.630	23.294	17.340	
Af: Elimineren incidentele toevoeging aan reserves	-16.582	-13.215	-12.868	-12.196	-11.346	
Bij: Elimineren Incidentele onttrekking aan reserves	25.881	13.195	8.737	7.371	6.593	
Subtotaal structureel deel van de begroting exclusief nieuw beleid	-10.376	-1.579	-4.403	9.813	11.509	
B. Nieuw beleid conform hoofdstuk 2	-8.223	-13.579	-8.136	-3.211	-2.680	
Af: Elimineren incidentele lasten - programma's						
Bij: Elimineren incidentele baten - programma's	-50	3.460	3.365	3.080	3.080	
Af: Elimineren incidentele toevoeging aan reserves	-542	0	0	0	0	
Bij: Elimineren Incidentele onttrekking aan reserves	2.063	5.627	911	265	37	
Structureel saldo van de begroting totaal	-17.128	-6.071	-8.263	9.947	11.946	

Een min in de telling geeft aan dat er meer structurele baten zijn dan structurele lasten: structureel begrotingsevenwicht. We zien dat we voor de begroting tot en met jaar 2025 aan deze vereiste voldoen en dat de laatste twee jaar van de meerjarenraming past in hetgeen in [hoofdstuk 5 Financiën](#) al is verwoord over het ravijn vanaf 2026.

Ad A. Incidentele lasten programma's

Uit een beoordeling van de lasten op productniveau is naar voren gekomen dat een aantal baten en lasten als incidenteel wordt aangemerkt. We hebben hierbij een ondergrens van € 500.000 gehanteerd conform de nota Incidentele Baten en Lasten. De lasten en baten die kleiner zijn van € 500.000 worden in zijn totaliteit gepresenteerd. Waar mogelijk is de dekking van de last aangegeven, of de bron van de verkregen baat ingevuld.

		Bedrage x € 1.000						
Dekking middels	Incidentele lasten	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027	
Subsidie	Winterfonds	1	572	-	-	-	-	

Bedrage x € 1.000							
Dekking middels	Incidentele lasten	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Reserve Kunst en Cultuur - Ontwikkelfonds	Artbase	1	-	-	801	-	-
Diversen	Overig programma 1	1	1.514	466	54	-	-
Diversen	Overig programma 2	2	1.299	204	150	150	-
SPUK (=Specifieke uitkering)	Opvang Oekraïners	3	11.554	-	-	-	-
Algemene uitkering	Arbeidsmarktregio	3	3.047	37	-	-	-
Het COA	Crisis Noodopvang	3	2.800	513	-	-	-
Subsidie en Algemene middelen	Proeftuin	3	1.430	280	-	-	-
	Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming						
Algemene uitkering	Noodfonds	3	1.000	-	-	-	-
	bestaanszekerheid						
Algemene uitkering	Energietoeslag	3	907	-	-	-	-
Reserve Maatschappelijk Opvang	Tijdelijke (Nood) Opvang Sociaal Pension	3	550	430	-	-	-
Diversen	Overig programma 3	3	2.599	259	259	-	-
Diversen	Grondzaken	4	15.705	12.709	10.414	14.357	11.506
Diversen	Overig programma 4	4	1.631	251	161	108	-
Investeringsfonds Impuls Ede	Subsidie World Food Centre conform beschikking	5	4.118	-	-	-	-
Reserve passend wonen en reserve maatschappelijke opvang	Opgave Passend Wonen	5	350	3.250	-	-	-
Reserve Cofinanciering	Ontwikkelgebied de Ginkel	5	2.242	560	-	-	-
Subsidie	Ontwikkelgebied de Ginkel	5	517	1.301	-	-	-
Deels Algemene uitkering, deels reserve Cofinanciering	Landelijk beleid rondom stikstof	5	1.608	1.953	-	-	-
SPUK Energiearmoede	Subsidie Energiearmoede	5	942	-	-	-	-
Investeringsfonds Impuls Ede	Hoogspanningslijn Ede	5	200	899	-	-	-
Diversen	Grondzaken	5	26.981	23.463	9.534	8.796	6.221
Diversen	Overig programma 5	5	1.590	1.320	369	69	-
Diversen	Overig programma 6	6	40	-	-	-	-
Diversen	Overig programma 7	7	100	-	-	-	-
Inkomsten derden en subsidie	Betreft Vitale Vakantieparken	8	2.721	4.348	915	-	-
Algemene reserve bedrijfsmiddelen	BCM Back-up restore (ICT project)	8	1.121	-	-	-	-
Inkomsten derden en subsidie	Veluwe op 1	8	794	677	-	-	-
Diversen	Overig programma 8	8	1.787	1.117	613	430	-
Totaal	Incidentele lasten		89.716	54.036	23.269	23.909	17.727

Bedragen x € 1.000							
Middelen verkregen middels	Incidentele baten	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Subsidie	Winterfonds	1	572	-	-	-	-
Diversen	Overig Programma 1	1	541	-	-	-	-
Diversen	Overig programma 2	2	536	-	-	-	-
SPUK (=Specifieke uitkering)	Opvang Oekraïners	3	11.439	-	-	-	-
Het COA	Crisis Noodopvang CNO	3	2.800	513	-	-	-
Subsidie	Proeftuin	3	1.170	-	-	-	-
	Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming						
Algemene uitkering	Noodfonds	3	1.000	-	-	-	-
	bestaanszekerheid						
Algemene uitkering	Energietoeslag	3	907	196	79	-	-

		Bedragen x € 1.000					
Middelen verkregen middels	Incidentele baten	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene uitkering	Arbeidsmarktregio	3	865	-	-	-	-
Diversen	Overig programma 3	3	1.989	-	-	-	-
Diversen	Grondzaken	4	15.541	12.564	10.269	14.211	11.360
Diversen	Overig programma 4	4	290	-	-	-	-
SPUK en subsidie	Landelijke gebied	5	959	872	-	-	-
SPUK	Subsidie Energiearmoede	5	942	-	-	-	-
Subsidie	De Ginkel	5	517	1.301	-	-	-
SPUK	SPUK CDOKE (capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid)	5	150	1.796	-	-	-
Diversen	Grondzaken	5	27.168	24.167	9.751	8.536	5.980
Diversen	Overig programma 5	5	718	449	169	69	-
Diversen	Overig programma 6	6	23	-	-	-	-
Subsidie	Betreft Vitale Vakantieparken	8	2.721	4.348	915	-	-
Subsidie	Veluwe op 1	8	794	677	-	-	-
Diversen	Overig programma 8	8	631	462	448	478	-
Totaal	Incidentele baten		72.272	47.344	21.630	23.294	17.340

Ad A. Incidentele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

De basisgedachte is dat alle mutaties in de reserve een incidenteel karakter hebben. Uit de telling van de reservestortingen en de onttrekkingen in de acht programma's zijn de mutaties geëlimineerd van de reserves die een structureel karakter hebben. Het gaat om onderstaande groepen van reserves:

- Reserves die we aanhouden ter egalisatie van kapitaallasten in de begroting.
- Bedrijfsmiddelenreserves, die gedeeltelijk kenmerkt van egalisatie van kapitaallasten bezitten.
- Reserves die we als bron in stand houden en waarvan we de rentebaten inzetten in de begroting.

Voor een overzicht van de incidentele en structurele reserves wordt verwezen naar [bijlage 2 Meerjarenoverzicht reserves](#).

Ad B. Nieuw beleid conform [Hoofdstuk 3](#)

Dit is de uitwerking van de incidentele lasten en baten en de bijbehorende reservemutaties, die voortkomt uit de besluitvorming die aan u wordt voorgelegd in deze Programmabegroting.

		Bedragen x € 1.000					
Dekking middels	Incidentele lasten PB204-2027	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene middelen	Boekwaarde Bovenbuurtweg 1 - Het Streek	1	-	1.392	-	-	-
Deels reserve Cofinanciering	Investering Vrije Slag Bennekom	1	-	600	400	-	-
Diversen	Overig Programma 1	1	275	581	231	60	-
Diversen	Overig programma 2	2	343	324	313	228	-
Algemene middelen	Tekort jeugd	3	5.300	1.450	-	-	-
Diversen	Overige programma 4	4	-100	850	180	-	-
Algemene middelen	Uitvoering omgevingsvisie Ede	5	1.400	2.163	2.066	-	-
SPUK	Programma Ede Energieneutraal	5	-	3.460	2.765	2.680	2.680
Algemene middelen	Facilitaire plannen woningbouw	5	566	500	-	-	-
Algemene middelen/ Reserve Cofinanciering/ SPUK	Opgave landelijk gebied	5	-	-	1.700	-	-

Bedragen x € 1.000							
Dekking middels	Incidentele lasten PB204-2027	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene middelen	Actualisatie grondbedrijf	5	829	-	-	-	-
Diversen	Overige programma 5	5	-	473	163	-	-
Diversen	Overig programma 6	6	-	50	50	50	-
Diversen	Overig programma 7	7	-	175	-	-	-
Diversen	Overig programma 8	8	102	1.561	268	193	-
	Totaal		8.223	13.579	8.136	3.211	2.680

Bedragen x € 1.000							
Dekking middels	Incidentele baten PB 2024-2027	Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Subsidie	Provincie Gld	4	-50	-	-	-	-
SPUK	Programma Ede Energieneutraal	5	-	3.460	3.165	3.080	3.080
SPUK	Opgave landelijk gebied	5	-	-	200	-	-
	Totaal		-50	3.460	3.365	3.080	3.080

Bedragen x € 1.000							
Storting reserves besluit PB 2024-2027		Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Maatschappelijke Opvang		3	492	-	-	-	-
Cofinanciering		8	50	-	-	-	-
	Totaal		542	-	-	-	-

Bedragen x € 1.000							
Onttrekking reserves besluit PB 2024-2027		Progr.	2023	2024	2025	2026	2027
Onderwijs - Huisvesting		1	25	124	50	-	-
Onderwijs - Achterstandenbeleid		2	-	1.863	-	-	-
Maatschappelijke opvang		3	300	-	-	-	-
Beschermd wonen		3	950	-	-	-	-
Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen		3	288	672	324	228	-
Parkeren		4	-	100	100	-	-
Overgangsrecht FLO		6	-	250	-	-	-
Bedrijfsmiddelen - Automatisering		8	-	358	37	37	37
Cofinanciering		8	-	260	400	-	-
Btw-Compensatiefonds		8	-	2.000	-	-	-
Reserve Steun en Herstel Corona		8	500	-	-	-	-
	Totaal		2.063	5.627	911	265	37

Bijlage 2 - Meerjarenoverzicht reserves

Bedragen x € 1

Prog r	Res.	I/S	Nr.	Naam reserve	Boekwaarde 01-01-2023	Resultaat- bestemming vorig jaar	Boekwaarde 01-01 na resultaat- bestemming	Rente	Bij	Af	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2026	Boekwaarde 31-12-2027
1	OBR	I	R430	Onderwijs - Huisvesting	381.165	0	381.165	0	0	0	381.165	381.165	381.165	381.165	381.165
1	OBR	I	R440	Cultuur	351.754	0	351.754	0	56.887	-215.000	193.641	132.528	149.415	165.302	141.189
1	OBR	I	R441	Kunst en Cultuur - Ontwikkelfonds	157.451	507.000	664.451	11.628	297.156	-135.000	838.235	806.869	13.243	6.680	2
1	OBR	I	R442	Kunstaankopen	525.024	0	525.024	0	50.000	-227.150	347.874	70.374	107.874	145.374	182.874
1	OBR	I	R443	Monumenten	147.523	0	147.523	0	120.000	-118.900	148.623	99.723	100.823	101.923	103.023
1	ERK	S	R647	Sporthal Ut Sporthuus	773.435	0	773.435	13.535	0	-41.017	745.953	717.989	689.536	660.585	631.127
1	ERK	S	R660	Museum Oud Lunteren	30.964	0	30.964	542	0	-1.371	30.135	29.292	28.434	27.561	26.672
1	ERK	S	R661	Kijk- en Luistermuseum	16.975	0	16.975	297	0	-1.865	15.407	13.811	12.187	10.535	8.854
2	OBR	I	R433	Onderwijs - Achterstandsbeleid	1.862.819	0	1.862.819	0	0	0	1.862.819	1.862.819	1.862.819	1.862.819	1.862.819
3	OBR	S	R439	Legaat van Lagen	415.886	0	415.886	7.278	0	-7.278	415.886	415.886	415.886	415.886	415.886
3	OBR	I	R456	Arbeidsmarkt Regio Foodvalley	3.830.896	0	3.830.896	0	0	-1.704.842	2.126.054	2.126.054	2.126.054	2.126.054	2.126.054
3	OBR	I	R460	Maatschappelijke opvang	3.465.418	0	3.465.418	0	486.000	-659.425	3.291.993	2.740.821	2.619.649	2.498.476	2.377.303
3	OBR	I	R461	Vrouwenopvang/aanpak ouderen mishandeling	960.761	0	960.761	0	0	-116.900	843.861	726.961	610.061	492.161	374.261
3	OBR	I	R462	Opvang Beschermd Wonen	6.753.526	0	6.753.526	0	3.627.000	-2.150.000	8.230.526	11.872.526	15.524.526	19.185.526	22.846.526
3	OBR	I	R463	Fonds impuls Sociaal Domein	80.334	0	80.334	0	0	-80.334	0	0	0	0	0
3	OBR	I	R464	Reserve Opvang en begeleiding specifieke doelgroepen	0	6.900.000	6.900.000	0	0	-480.000	6.420.000	6.170.000	6.170.000	6.170.000	6.170.000
4	OBR	I	R411	Parkeren	218.678	0	218.678	0	110.177	-20.000	308.855	418.252	527.649	637.153	746.763
4	ERK	S	R681	Kapitaallasten Verkeer	211.717	0	211.717	3.705	0	-9.861	205.561	199.405	193.249	187.093	180.936
4	ERK	S	R682	Kapitaallasten Parkeren	239.339	0	239.339	4.188	0	-56.056	187.471	166.538	145.298	123.749	101.886
5	OBR	I	R475	Landschapsfonds	38.118	0	38.118	0	115.000	-50.000	103.118	168.118	233.118	298.118	363.118

Prog r	Res.	I/S	Nr.	Naam reserve	Boekwaarde 01-01-2023	Resultaat- bestemming vorig jaar	Boekwaarde 01-01 na resultaat- bestemming	Rente	Bij	Af	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2026	Boekwaarde 31-12-2027
5	OBR	I	R477	Starters- en doorstromers	1.317.434	0	1.317.434	23.055	160.000	-75.000	1.425.489	1.510.435	1.586.868	1.649.638	1.703.507
5	OBR	S	R478	Fonds Woningbouw	0	0	0	0	3.000.000	0	3.000.000	0	0	0	0
5	OBR	I	R479	Fonds Koopgarant Gemeente Ede	1.017.500	0	1.017.500	17.806	0	-25.000	1.010.306	972.899	944.837	911.284	872.144
5	OBR	I	R480	Bodemsanering	352.058	0	352.058	0	26.000	-5.000	373.058	399.058	425.058	451.058	477.058
5	ERK	S	R651	Reserve De Ginkel	0	0	0	0	1.620.000	0	1.620.000	2.658.350	2.559.874	2.460.796	2.360.101
5	ERK	S	R680	Structuurvisie Buitengebied	334.300	0	334.300	5.853	0	-18.371	321.782	309.604	297.216	285.808	239.261
5	ERK	S	R683	R&T route structuren	184.592	0	184.592	3.230	0	-25.625	162.197	139.946	117.843	95.889	74.088
6	OBR	I	R400	Overgangsrecht FLO	732.895	0	732.895	0	0	-107.906	624.989	580.416	535.843	638.470	780.755
7	OBR	I	R417	Groot onderhoud openbare ruimte	2.680.328	0	2.680.328	0	483.481	-776.726	2.387.083	1.752.221	990.500	465.415	215.131
7	OBR	I	R418	Bomenfonds	22.945	0	22.945	0	0	0	22.945	0	0	0	0
7	ERK	S	R605	Riolering buitengebied	5.292.087	0	5.292.087	92.612	0	-374.856	5.009.843	4.727.598	4.445.353	4.163.109	3.880.864
8	AR	I	R100	Algemene reserve	60.206.701	4.565.978	64.772.679	0	29.546.817	-	71.604.578	73.898.389	81.809.399	71.265.952	59.496.923
8	OAR	S	R200	Algemene reserve - Begroting	6.620.841	0	6.620.841	115.865	0	-115.865	6.620.841	6.620.841	6.620.841	6.620.841	6.620.841
8	OAR	S	R201	Algemene reserve - Rente begroting	9.656.272	0	9.656.272	168.985	0	-168.985	9.656.272	9.656.272	9.656.272	9.656.272	9.656.272
8	OBR	I	R491	Lokale arbeidsvoorwaarden	44.205	0	44.205	0	102.000	-114.500	31.705	19.205	6.705	6.705	6.705
8	OBR	I	R492	BTW - Compensatiefonds	2.635.364	0	2.635.364	0	3.049.634	-2.367.241	3.317.757	4.594.562	5.672.061	6.740.428	7.479.489
8	OBR	I	R493	Cofinanciering Edese Opgaven	8.658.301	0	8.658.301	0	1.000.000	-5.756.000	3.902.301	2.386.801	2.386.801	2.386.801	2.386.801
8	OBR	I	R495	Overlopende verplichtingen	34.000	2.940.000	2.974.000	0	0	-2.914.000	60.000	0	0	0	0
8	OBR	I	R498	Reserve steun en herstel Corona	1.331.220	0	1.331.220	0	0	-597.500	733.720	733.720	733.720	733.720	733.720
8	OBR	I	R499	Investeringsfonds Impuls Ede	5.374.122	249.000	5.623.122	0	0	-4.496.699	1.126.423	105.098	105.098	105.098	105.098
8	PBR	S	R500	Bedrijfsmiddelen - Personeel	2.721.511	0	2.721.511	0	137.065	-1.436.030	1.422.546	1.427.071	1.547.378	1.460.770	1.460.770
8	PBR	S	R501	Reserve algemene bedrijfskosten	2.380.303	0	2.380.303	0	0	-1.104.638	1.275.665	1.109.665	1.109.665	1.109.665	1.109.665

Prog r	Res.	I/S	Nr.	Naam reserve	Boekwaarde 01-01-2023	Resultaat- bestemming vorig jaar	Boekwaarde 01-01 na resultaat- bestemming	Rente	Bij	Af	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2026	Boekwaarde 31-12-2027
8	PBR	S	R502	Reserve bedrijfsauto's	537.158	0	537.158	9.400	0	-36.139	510.419	456.723	385.458	348.680	331.541
8	PBR	S	R503	Bedrijfsmiddelen - Huisvesting	2.069.713	0	2.069.713	36.220	679.571	-169.372	2.616.132	2.681.535	2.762.642	2.813.197	2.866.308
8	PBR	S	R504	Bedrijfsmiddelen - Automatisering	3.184.029	0	3.184.029	55.721	0	-107.182	3.132.568	2.768.689	2.498.898	2.424.842	2.349.946
8	PBR	S	R506	Bedrijfsmiddelen - WGA en ZW	1.587.273	0	1.587.273	0	454.000	-735.636	1.305.637	1.390.478	1.408.932	1.361.000	1.313.068
8	ERK	S	R621	Egalisatiereserve Kapitaallasten gemeentelijk vastgoed	12.448.811	0	12.448.811	217.853	0	-759.829	11.906.835	11.387.259	10.858.469	10.320.305	9.772.605
8	ERK	S	R622	Egalisatiereserve Kapitaallasten OHW	2.850.000	0	2.850.000	49.876	-500.000	-49.876	2.350.000	2.313.164	2.237.223	2.160.635	2.083.389
8	OBR	I	R623	Reserve exploitatie vastgoed	497.989	0	497.989	0	238.289	-152.358	583.920	845.847	1.118.971	1.391.936	1.666.270
Totaal					155.233.735	15.161.978	170.395.713	837.649	44.859.077	-51.280.251	164.812.192	164.564.981	174.732.915	167.524.478	159.082.782

Reservetype	Omschrijving Reservetype
AR	Algemene reserve
BR	Bestemmingsreserve
BRG	Bestemmingsreserve grondbedrijf
ERK	Egalisatiereserve kapitaallasten
OAR	Overige algemene reserve
OBR	Overige bestemmingsreserve
PBR	Personeel- en bedrijfsreserve

Bijlage 3 - Meerjarenoverzicht voorzieningen

Bedragen x € 1

Nr.	Cat.	Progr.	Naam voorziening	Boekwaarde 1-1-2023	Rente	Bij	Af	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2025	Boekwaarde 31-12-2026	Boekwaarde 31-12-2027
V101	1	8	Wethouderspens. en uitkeringen	5.740.182	0	0	0	5.740.182	5.740.182	5.740.182	5.740.182	5.740.182
V105	1	8	Wachtgeldverplichtingen	233.206	0	0	195.965	37.241	13.721	1	1	1
V106	1	8	Voorziening verlofsparen	937.844	0	0	0	937.844	937.844	937.844	937.844	937.844
V147	2	8	Onderhoud gem. vastgoedportefeuille	3.321.888	0	2.352.824	1.298.825	4.375.887	5.691.298	6.631.303	7.337.276	8.043.249
V162	4	7	Rioolaanleg en -beheer	29.246.403	511812	2.800.000	7.084.298	25.473.917	20.727.348	17.001.514	13.611.561	12.827.210
V163	2	7	Voorziening Begraven	666.852	0	0	103.023	563.829	489.178	415.899	344.077	273.627
V166	1	3	Liquidatie Permar	124.663	0	0	0	124.663	124.663	124.663	124.663	124.663
V167	4	5	Voorziening Afval	3.165.994	0	0	773.381	2.392.613	1.700.624	1.047.443	1.034.512	1.178.120
			Totaal	43.437.032	511.812	5.152.824	9.455.492	39.646.176	35.424.858	31.898.849	29.130.116	29.124.896

Categorie 1 - Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

Categorie 2 - Voorziening ter egalisering van kosten

Categorie 3 - Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is

Categorie 4 - Voorzieningen voor bijdragen aan vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven

Categorie 5 - Correctie op balanspost debiteuren

Categorie 6 - Correctie op balanspost voorraden

Bijlage 4 - Kredieten

							Bedragen x € 1
Project	Startdatum krediet	Netto Krediet	Restant Uitgaven minus Inkomsten t/m 2022	Huidige vastgestelde einddatum	Aantal keer eerder verlengd	Reden voor aanvraag van verlenging	Nieuwe voorgestelde einddatum
A161005 BBP- Vossenakker e.o.	8-11-2019	65.525	65.521	31-12-2023	1	Integrale opgave. Project is in uitvoering.	31-12-2024
A161006 Boomziektes - Diedenweg Zuid	23-4-2020	36.540	36.540	31-12-2024	1	Vertraging vanwege werkzaamheden Parklaan. Naar verwachting afronding in 2025.	31-12-2025
A190202 H340 SFR Ede-Veenendaal	08-12-2016	4.009.540	1.331.885	31-12-2023	1	Laatste deel uitvoering pas mogelijk na pilot, verwacht najaar 2023 met uitloop naar begin 2024.	31-12-2024
A190239 DFR Ede-W Kierkamperw-Bovenw rotonde	14-07-2021	452.500	405.893	31-12-2023	0	Projectuitvoering wordt voorjaar/zomer 2024.	31-12-2024
A190242 DFR E-W Bennekom Oost	14-07-2021	172.000	172.000	31-12-2023	0	Projectuitvoering in 2024.	31-12-2024
A191083 IP 2021 Stationsweg (De Klomp)	28-04-2021	382.153	107.960	31-12-2023	0	Project is in uitvoering. Loopt door in 2024.	31-12-2024
A191085 IP 2022 Baron van WassenaerIn e.o	01-01-2022	155.081	155.081	31-12-2024	0	Vermoedelijke uitvoering 2025/2026 i.v.m. werkzaamheden Parklaan.	31-12-2026
A191090 IP 2023 Lindelaan - Ede	01-01-2023	135.884	135.884	31-12-2025	0	Vermoedelijke uitvoering in 2026.	31-12-2026
A194015 IP 2022 Engweg e.o. / O-N Lunteren	01-01-2022	278.014	277.670	31-12-2024	0	Integraal project. Uitvoering 2024/2025.	31-12-2025
A381114 Gymlok inventaris VP (Kazerne)	12-10-2020	48.021	48.021	31-12-2023	1	School nog niet gerealiseerd, dus gymlokaal ook nog niet.	31-12-2025
A384003 Gymlok. Kerkhofl Lunteren Invent.	08-05-2018	30.000	30.000	31-12-2023	1	Uitloop werkzaamheden naar 2024.	31-12-2024
A388001 MFA Otterlo - sport inrichting	20-09-2016	65.000	54.641	31-12-2023	1	Ophoging krediet wordt voorbereid.	31-12-2025
A590106 Stadsvisie - Groenbeleid	09-06-2021	310.000	257.180	31-12-2023	0	Door het gebrek aan zowel interne als externe capaciteit lukt het niet om de investering in 2023 af te ronden. Verwachte afronding is begin 2024.	31-12-2024
A590107 Stadsvisie - Projecten	30-06-2021	390.000	154.295	31-12-2023	0	In 2023 ligt de focus op de verdere ontwikkeling rondom Landgoed Kernhem. Er wordt ingezet op het uitzetten van routes en diverse andere groene elementen. De afronding hiervan wordt begin 2024 verwacht, dit vanwege eerdere vertragingen binnen het project.	31-12-2024

Bijlage 5 - Definities kengetallen paragraaf Weerstandsvermogen

Toelichting werkwijze systematiek risico's

In iedere programmabegroting en -rekening wordt een inventarisatie gedaan van de bestaande risico's. Dit gebeurt op basis van de risico's in de database van ons risicomangementpakket Naris. De risicoprofielen worden bij elk P&C instrument geactualiseerd.

Om wildgroei te voorkomen worden alleen risico's met een financieel impact groter dan € 100.000 meegenomen in het risicoprofiel. Op dit moment kent het profiel circa 230 risico's.

De kansinschatting van de risico's gebeurt op basis van onderstaande tabel. De kansklasse-indeling in deze tabel is opgesteld in overleg met adviseurs van Naris. Gekeken wordt hoe vaak een gebeurtenis zich naar verwachting voordoet, dit wordt gekoppeld aan het bijbehorende percentage. Als bijvoorbeeld een risico naar verwachting 1 keer per 2 jaar voorkomt, dan betekent dit dat de kans dat dit risico zich voordoet 50% is. Als een risico naar verwachting 1 keer per 5 jaar voorkomt, dan betekent dit dat de kans dat dit risico zich voordoet 30% is.

Klasse nummer	Minimaal	Maximaal	Omschrijving
1	0%	10%	< 1 keer per 10 jaar
2	10%	30%	1 keer per 5 - 10 jaar
3	30%	50%	1 keer per 2 - 5 jaar
4	50%	70%	1 keer per 1 - 2 jaar
5	70%	100%	> 1 keer per jaar

Nadat alle risico's zijn geactualiseerd en de database compleet is voert Naris een statistische toets uit (de Monte Carlo simulatie) om, met een zekerheidspercentage van 90%, tot de benodigde weerstandscapaciteit te komen.

Definities kengetallen

Netto schuldquote

Dit kengetal geeft de verhouding tussen het vreemd vermogen en het eigen vermogen weer en geeft daarmee inzicht in het niveau van de schuldenlast.

De VNG heeft richtlijnen aangegeven voor dit kengetal; als de schulden van de gemeenten lager zijn dan het eigen vermogen (schuldquote is minder dan 100%) dan wordt dit als voldoende beschouwd, is de schuldquote hoger dan 130% dan wordt dit als onvoldoende gezien. De netto gecorrigeerde schuldquote houdt rekening met de door de gemeente doorgeleende gelden aan derden.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio laat de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen zien en geeft daarmee aan of de gemeente aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De VNG heeft aangegeven dat een solvabiliteitsratio van minder dan 20% als onvoldoende wordt beschouwd, en een percentage van meer dan 30% als voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal structurele exploitatieruimte toont welke structurele ruimte de gemeente heeft om haar eigen lasten te dragen. Het is een maatstaf voor het verschil tussen de structurele baten en structurele lasten van de gemeente. De bepaling gebeurt door het saldo van de structurele baten en lasten te delen door de totale baten en dit uit te drukken in een percentage. Een negatieve waarde van dit kengetal geeft dat er meer structurele lasten dan baten zijn, vice versa voor een positieve waarde. In de begroting van de gemeente Ede wordt als streefwaarde een neutrale waarde van dit kengetal nagestreefd (exclusief reservemutaties).

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie (de boekwaarde van de grond) is ten opzichte van de totale jaarlijkse baten van de gemeente. Hoe lager deze ratio is hoe minder risico de gemeente loopt omtrent negatieve waardeontwikkeling van de grondpositie.

Deze boekwaarde van gronden in bezit zegt nog niets over de relatie tussen vraag en aanbod. Dit vraagt dan ook om meer uitleg dan naar voren komt uit een kengetal. Zie hiervoor de paragraaf Grondbeleid en het MPG.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk van deze gemeente zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Als deze ratio zich onder de 100% bevindt is de belastingdruk lager dan gemiddeld, ligt deze erboven dan is de belastingdruk hoger dan gemiddeld.

Het bestaande beleid ziet belastingcapaciteit niet als sturingsmechanisme. Met uitzondering van inflatiecorrectie kan deze niet worden aangepast binnen de huidige afspraken. In extreme gevallen kan hierop een uitzondering worden gemaakt. In het geval van een daling van het weerstandsvermogen onder de norm mag het college verhoging van de lokale lasten opnemen in zijn verbeterplan. Conform de uitgangspunten in de nota Lokale Heffingen gaat een verhoging van de OZB gepaard met vooraf een discussie 'oud voor nieuw' en kostendekkendheid van de tarieven.

Bijlage 6 - Berekening kostendekkendheid tarieven

Tarief AFVALSTOFFENHEFFING	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	€ 15.500.410
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	€ 1.875.089
Netto kosten taakveld	€ 13.625.321
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	€ 228.018
BTW	€ 1.097.342
Totale kosten	€ 14.950.681
Opbrengst heffingen	€ 13.833.627
Dekkingspercentage	-93%

Tarief RIOOLHEFFING	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	€ 12.803.891
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 12.803.891
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	€ 733.026
BTW	€ -
Totale kosten	€ 13.536.917
Opbrengst heffingen	€ 13.167.000
Dekkingspercentage	97%

Verdeling opbrengst rioolheffing naar belastingplicht/heffing	Baten verordening rioolheffing	Lasten verordening rioolheffing	Dekkingspercentage
Rioolheffing eigenaar	€ 6.291.000	€ 6.467.741	97%
Rioolheffing gebruik woningen	€ 2.870.000	€ 2.950.631	97%
Rioolheffing niet-woningen	€ 4.006.000	€ 4.118.546	97%
	€ 13.167.000	€ 13.536.917	97%

Tarief LEGES OMGEVINGSVERGUNNINGEN EN BESTEMMINGSPANNEN	
Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	€ 4.750.956
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 4.750.956
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	€ 979.036
BTW	€ 659.035
Totale kosten	€ 6.389.028
Opbrengst heffingen	€ 4.880.390
Dekkingspercentage	76%

De kostendekkenheid van de omgevingsvergunningen en bestemmingsplannen wordt later dit jaar herijkt in verband met onzekerheden door van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging bouwen.

Tarief LEGES Burger- en Bestuurszaken

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	€ 1.817.996
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 1.817.996
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	€ -
BTW	€ 97.897
Totale kosten	€ 1.915.893
Opbrengst heffingen	€ 1.127.940
Dekkingspercentage	59%

Tarief LEGES Begraafrechten

Kosten taakveld(en), inclusief (omslag)rente	€ 1.301.784
Inkomsten taakveld(en), exclusief heffingen	€ -
Netto kosten taakveld	€ 1.301.784
Toe te rekenen kosten:	
Overhead inclusief (omslag)rente	€ 194.275
BTW	€ -
Totale kosten	€ 1.496.059
Opbrengst heffingen	€ 1.421.408
Dekkingspercentage	95%

Bijlage 7 - Overzicht (Depla)beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Periode	Waarde	Waarde gemeenten 100.000 - 300.000 inwoners
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2022	7,5	
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2022	7,2	
Apparaatskosten	kosten per inwoner	2022	746	
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2022	17,4	
Overhead	% van totale lasten	2022	8,3	
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2023	765	857
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2023	790	936
Gemiddelde WOZ waarde	x €1.000	2023	387	geen data
Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2022	14,4	9,5
Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	2021	87	174
Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2021	17,1	geen data
Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	2022	1,8	3,4
Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	2022	1,8	1,5
Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2022	3,1	5,2
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2022	5,4	7
Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2022	4	10
Jongeren met een delict voor de rechter	%	2021	1	1
Demografische druk	%	2023	76	63,8
Niet-sporters	%	2020	50,6	47,7
Banen	per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	2022	818	909,5
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw.15 t/m 64jr	2022	168,9	163,5
Netto arbeidsparticipatie	%	2022	74,5	72,2
Funciemenging	%	2022	55	56,7
Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	289,1	492,9
Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	2022	183,1	162,3
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	per 10.000 inwoners	2022	680	geen data
Achterstand onder jeugd - Kinderen in uitkeringsgezin	%	2021	4	7

Indicator	Eenheid	Periode	Waarde	Waarde gemeenten 100.000 - 300.000 inwoners
Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2021	1	2
Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	1,5	2,2
Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2020	0,6	3,1
Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2022	22	23
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	11,5	13,9
Jongeren met jeugdreclassering	%	2022	0,2	0,4
Jongeren met jeugdbescherming	%	2022	0,8	1,3

www.waarstaatjegemeente.nl - 5 september 2023

Bijlage 8 - Kerngegevens

Omschrijving	Werkelijk 01-01-2023	Verwacht 01-01-2024
Aantal inwoners <i>Aantal 1-1-2024 is een voorlopig aantal.</i>	122.060	123.600
0 - 3 jaar <i>Aantal 1-1-2024 is een voorlopig aantal.</i>	5.900	5.975
4 - 16 jaar <i>Aantal 1-1-2024 is een voorlopig aantal.</i>	18.790	19.035
17 - 64 jaar <i>Aantal 1-1-2024 is een voorlopig aantal.</i>	74.150	75.090
65 jaar en ouder <i>Aantal 1-1-2024 is een voorlopig aantal.</i>	23.200	23.500
Aantal uitkeringsgerechtigden WWB/IOAW/IOAZ/BBZ	1.669	1.725
Aantal gerealiseerde WSW-plaatsen in arbeidsjaren	234,81	220,00

Omschrijving	Werkelijk 01-01-2023	Verwacht 01-01-2024
Oppervlakte gemeente <i>In ha.</i>	31.868	31.868
Aantal adressen	61.536	62.465
Aantal verblijfsobjecten met woonfunctie	53.377	54.215
Verblijfsobject gevormd <i>Uit een vergunningverlening ontstaat een adres met de status gevormd. Dit zal pas wijzigen als de bouw wordt gestart of is gereedgemeld.</i>	2.093	2.225
Verblijfsobject in gebruik <i>Een adres is actief.</i>	57.813	58.800
Verblijfsobject in gebruik (niet ingemeten) <i>Op een bestaand adres is een verbouwingsvergunning verleend of de gereedmelding van een nieuwbouw is gedaan. Het adres is actief.</i>	1.144	1.040
Verbouwing verblijfsobject <i>Op een bestaand adres is een verbouwingsvergunning verleend. Het adres is actief.</i>	485	400
Aantal m2 wegen: asfalt en beton <i>Aantal m2 verharde oppervlakten die in beheer en onderhoud van de gemeente Ede zijn. * Stand op 28 juni 2023.</i>	3.311.705	3.298.618*
Aantal m2 wegen: elementen <i>* Stand op 28 juni 2023.</i>	2.978.832	3.018.510*
Aantal m2 wegen: onverhard <i>Betreft zandwegen en half verharde wandelpaden (inclusief bospaden). * Stand op 28 juni 2023.</i>	1.280.174	1.279.634*
Aantal m2 wegen: halfverharding (en kunststof) <i>* Stand op 28 juni 2023.</i>	188.348	191.570*
Aantal bomen <i>* Stand op 1 juli 2023.</i>	68.891	66.312*
Aantal m2 gazon	558.785	452.764
Aantal m2 bermen	2.738.710	2.724.712
Aantal m2 cultureelrijke beplantingen <i>* Stand op 1 juli 2023.</i>	470.086	440.918*
Aantal m2 natuurlijke beplantingen <i>* Stand op 1 juli 2023.</i>	1.045.480	1.051.838*
Aantal speelplekken (exclusief trapveldjes)	231	233

Omschrijving	Werkelijk 01-01-2023	Verwacht 01-01-2024
Aantal trapveldjes	27	27
Lengte (km) vrijvervalriolering <i>Hiervan is 19 km vrijverval in het buitengebied.</i>	692	
Lengte (km) mechanische riolering	371	369
Aantal lichtmasten	19.884	20.000
Aantal verkeersregelininstallaties <i>Het aantal VRI's is iets afgenomen omdat sommige kruispunten een rotonde zijn geworden.</i>	28	26

Bijlage 9 - EMU saldo

Centraal Bureau voor de Statistiek
www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst
 Berekening EMU-saldo
 Gemeente Ede (0228)

Algemene gegevens:			
Overheidslaag:	Gemeente		
Berichtgevenaam:	Ede		
Berichtgevenummer:	0228		
Jaar:	2024		
Bestandsnaam:	EMU240060228.XLS		

Omschrijving	2023	2024	2025
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2023, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2024	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2025
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c. q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-5.584	-247	-10.168
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	27.815	52.003	117.913
3. Mutatie voorzieningen	-10.661	-16.351	-2.985
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	2.365	8.209	-9.333
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-46.425	-76.810	-121.733

Ruimte voor uw toelichting

Bijlage 10 - Begrotingssubsidies

Deze bijlage bevat een overzicht van subsidies die worden verstrekt op basis van de gemeentelijke begroting. Dit is een van de grondslagen voor het verstrekken van subsidie op basis van de Algemene wet bestuursrecht. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de instellingen en het (maximale) subsidiebedrag.

Ontvanger subsidie	Bedragen x € 1			
	Maximaal subsidiebedrag begroting 2023	Max. bedrag geactualiseerd 2023	Maximaal subsidiebedrag 2024	Verschil 2024 t.o.v. 2023*
Woonadviescommissie (WAC)	5.500		5.500	-
Huurdersbond Ede e.o.	5.000		5.000	-
Stichting Heideweek	45.000		45.000	-
Stichting Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen Veluwe	137.280	137.928	145.000	indexatie
Stichting Edese Schaapskudde	52.669		55.724	indexatie
Stichting Moviera	1.364.000		1.500.000	indexatie
Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden	2.070.000		2.322.839	indexatie
Stichting Sportservice Ede	1.959.303		2.072.943	indexatie
De Instap	12.000	103.200	109.701	indexatie
Taalhuis Ede (Cultura)	151.000		132.571	subsidie verlaagd
Voedselbank	14.500		16.586	indexatie
ValleiEnergie Advies en Projecten	400.000		400.000	-
Iriszorg			107.146	nieuw
Leger des Heils (next level)			314.000	nieuw
Akoesticum			88.107	nieuw

*Het indexatiepercentage varieert en is (mede) afhankelijk van het type kosten (organisaties met veel kosten voor personeel en/of huisvesting krijgen een hoger indexatiepercentage)

Nadere toelichting voor opgenomen subsidies:

Woonadviescommissie (WAC)

De Woonadviescommissie krijgt een subsidie voor het geven van adviezen over woningbouwprojecten.

Huurdersbond Ede e.o.

Deze organisatie ontvangt een begrotingssubsidie voor de behartiging van de belangen van alle huidige (en daar waar mogelijk ook toekomstige huurders) van Woonstede en is daarmee een van de partijen in het driepartijenoverleg rondom de jaarlijkse prestatieafspraken.

Stichting Heideweek

Deze organisatie ontvangt een subsidie voor de Heideweek en daarmee een gratis feestweek voor de inwoners van Ede.

Stichting Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen Veluwe

Met enkele Veluwse gemeenten zijn specifieke afspraken gemaakt over bekostiging en kostenverdeling van VisitVeluwe. Daarom is een subsidie op grond van de begroting het meest passend. De hoogte van de subsidie vanuit Ede is afhankelijk van het inwoneraantal.

Toelichting geactualiseerd bedrag 2023: Het inwoneraantal is iets harder gestegen dan begroot en daarom is er meer subsidie verleend.

Stichting Edese Schaapskudde

De organisatie krijgt een subsidie voor instandhouding van Het Veluwse Ongehoorde Heideschaap.

Stichting Moviera

Voor vrouwenopvang in Gelders verband werkt Ede samen met de centrumgemeenten Apeldoorn, Arnhem en Nijmegen. Er is sprake van gezamenlijk opdrachtgeverschap en er zijn met deze gemeenten en Moviera afspraken over bekostiging en kostenverdeling gemaakt met een looptijd t/m 2027.

Stichting Veilig Thuis Gelderland Midden

Deze stichting is door de vijftien gemeenten in Gelderland Midden opgericht om specifiek de wettelijke taken van advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling uit te voeren.

Stichting Sportservice Ede

Wij maken met SSE afspraken over het uitvoeren van sportactiviteiten en daarvoor ontvangen zij een subsidie op basis van de begroting.

De Instap

Deze organisatie voert specifieke activiteiten uit op het terrein van nazorg aan ex-gedetineerden. De gemeente Ede draagt bij aan de kosten van De Instap.

Toelichting geactualiseerd bedrag 2023: De Instap lijkt een forse verhoging van de subsidie te ontvangen. Gebleken is echter dat de bijdrage aan De Instap vanuit Wmo-gelden niet was meegenomen in de hoogte van het opgenomen bedrag in de bijlage Begrotingssubsidies. Daarin was alleen de bijdrage vanuit het Veiligheidshuis opgenomen. De aanpassing die nu wordt doorgevoerd is dus de juiste weergave van de subsidie die De Instap al jaren ontvangt.

Taalhuis Ede inclusief regioregisseur taal (Cultura)

Taalhuis Ede ontvangt een subsidie voor activiteiten omtrent non-formele volwasseneducatie. Door middel van deze begrotingssubsidie kunnen de activiteiten in het kader van non-formele volwasseneducatie worden samengevoegd met de deels overlappende opdrachten vanuit landelijke en provinciale subsidies. De regioregisseur taal zorgt voor de uitvoering van de activiteiten in regionaal verband. Het begrootte aantal uren (en dus de verleende subsidie) was hoger dan daadwerkelijk is gerealiseerd. Dit verschil is nu in de begroting voor 2024 verwerkt.

De Voedselbank

De Voedselbank Ede helpt mensen die onder het bestaansminimum leven middels een voedselpakket. Gezien de aard van de activiteiten en de aansluiting bij Voedselbank Nederland is een begrotingssubsidie het meest passend.

ValleiEnergie Advies en Projecten

ValleiEnergie organiseert het Energieloket waarbij inwoners en bewonersgroepen gratis informatie en advies kunnen inwinnen over energiebesparende maatregelen, opwek van duurzame energie en de transitie naar aardgasvrij. Naast onafhankelijke voorlichting en advies (en verwijzen naar geschikte diensten) kan ValleiEnergie op basis van deze subsidie ook de gemeente Ede adviseren over en ondersteunen bij mogelijk campagnes. Daarnaast begeleidt en adviseert ValleiEnergie inwoners en bewonersgroepen in de warmtetransitie.

Iriszorg

Iriszorg krijgt subsidie voor regionale verslavingspreventie. Verslavingspreventie richt zich op vroege opsporing van kwetsbare personen, door screening en vroegsignalering. De subsidie verlenen wij als centrumgemeente voor de Valleiregio. Daarom past deze subsidie niet binnen onze lokale subsidieregeling sociale basis en preventie.

Next Level (Leger des Heils)

Next Level (Nieuwe Stationsstraat 28 te Ede) huisvest 18 kwetsbare volwassenen. Next Level biedt een (nieuwe) meer ambulante vorm van een verblijf/zorgaanbod in de keten, waarbij verblijf en zorg wordt gescheiden. Kenmerkend is de tijdelijke verblijfsduur van de deelnemers. Deelnemers kunnen 6 – 12 maanden op deze locatie verblijven. Next Level heeft enkele jaren een incidentele subsidie gehad. Met het toevoegen van Next Level aan de begrotingssubsidies maken we een structurele grondslag voor subsidie.

Akoesticum

Het Akoesticum is een trainingscentrum voor muziek, dans en theater. Het biedt een mogelijkheid voor podiumkunstgezelschappen om te oefenen, het repertoire voor nieuwe producties instuderen, try-outs te geven en na- en bijscholing volgen. Voor opleidingen en organisaties in de culturele sector is het een perfecte locatie voor symposia, studiedagen en expertmeetings. Voor inwoners uit Ede en omgeving is het een podium waar aansprekende voorstellingen te beleven zijn. Het Akoesticum heeft enkele jaren een incidentele subsidie ontvangen. Met het toevoegen van het Akoesticum aan de begrotingssubsidies maken een structurele grondslag voor subsidie.

Bijlage 11 - Aanbevelingen Rekenkamercommissie

Onderzoek	Aanbeveling	Stand van zaken		Verwachte afronding
2020 - Doelgericht participeren	Verbeter de informatievoorziening aan de raad.	We hebben periodieke informatiebijeenkomsten voor de raad met Werkkracht. De eerste heeft in het voorjaar plaatsgevonden.		
2020 - Een onderzoek naar het risicomanagement van de gemeente Ede	Overweeg de huidige ondergrens (norm) van de weerstandsratio.	De aan de raads werkgroep gepresenteerde doorontwikkeling heeft als gevolg van eerst corona en daarna door prioritering als gevolg van forse personele krapte vertraging opgelopen. Op onderdelen zijn stappen gezet in de doorontwikkeling. Voor de meeste afdelingen binnen de gemeente hebben we de afgelopen periode sessies belegd en het "goede gesprek" daarover gevoerd. Nu een aantal vacatures na de zomer kon worden ingevuld willen we het traject nu doorzetten. Dit willen we laten landen in een aangepast kader. Hierbij ligt ook een relatie met de in 2023 in te voeren Rechtmatigheidsverantwoording door het college. In de voorbereiding daarvan is in 2022 en nu 2023 al volop ingezet, zodat we deze kunnen opnemen in de Programmarekening 2023. De ambitie op weg naar een In Control Statement blijft, maar zal nog de nodige tijd gaan vragen.		1e helft 2024
2020 - Een onderzoek naar het risicomanagement van de gemeente Ede	Verbeter de toegankelijkheid (leesbaarheid) van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.	De aan de raads werkgroep gepresenteerde doorontwikkeling heeft als gevolg van eerst corona en daarna door prioritering als gevolg van forse personele krapte vertraging opgelopen. Op onderdelen zijn stappen gezet in de doorontwikkeling. Voor de meeste afdelingen binnen de gemeente hebben we de afgelopen periode sessies belegd en het "goede gesprek" daarover gevoerd. Nu een aantal vacatures na de zomer kon worden ingevuld willen we het traject nu doorzetten. Dit willen we laten landen in een aangepast kader. Hierbij ligt ook een relatie met de in 2023 in te voeren Rechtmatigheidsverantwoording door het college. In de voorbereiding daarvan is in 2022 en nu 2023 al volop ingezet, zodat we deze kunnen opnemen in de Programmarekening 2023. De ambitie op weg naar een In Control Statement blijft, maar zal nog de nodige tijd gaan vragen.		1e kwartaal 2024
2020 - Een onderzoek naar het	Zorg dat de gemeenteraad inzicht krijgt, in de voor de raad,	De aan de raads werkgroep gepresenteerde doorontwikkeling heeft als		1e kwartaal 2024

Onderzoek	Aanbeveling	Stand van zaken	Verwachte afronding
risicomanagement van de gemeente Ede	relevante aspecten van het risicomanagementbeleid en pas hiervoor het huidige beleid aan.	gevolg van eerst corona en daarna door prioritering als gevolg van forse personele krapte vertraging opgelopen. Op onderdelen zijn stappen gezet in de doorontwikkeling. Voor de meeste afdelingen binnen de gemeente hebben we de afgelopen periode sessies belegd en het "goede gesprek" daarover gevoerd. Nu een aantal vacatures na de zomer kon worden ingevuld willen we het traject nu doorzetten. Dit willen we laten landen in een aangepast kader. Hierbij ligt ook een relatie met de in 2023 in te voeren Rechtmatigheidsverantwoording door het college. In de voorbereiding daarvan is in 2022 en nu 2023 al volop ingezet, zodat we deze kunnen opnemen in de Programmarekening 2023. De ambitie op weg naar een In Control Statement blijft, maar zal nog de nodige tijd gaan vragen.	
2020 - Een onderzoek naar het risicomanagement van de gemeente Ede	Bepaal aan de hand van enkele duidelijke criteria welke risico's wel en welke niet in het risicoregister moeten worden vastgelegd.	De aan de raads werkgroep gepresenteerde doorontwikkeling heeft als gevolg van eerst corona en daarna door prioritering als gevolg van forse personele krapte vertraging opgelopen. Op onderdelen zijn stappen gezet in de doorontwikkeling. Voor de meeste afdelingen binnen de gemeente hebben we de afgelopen periode sessies belegd en het "goede gesprek" daarover gevoerd. Nu een aantal vacatures na de zomer kon worden ingevuld willen we het traject nu doorzetten. Dit willen we laten landen in een aangepast kader. Hierbij ligt ook een relatie met de in 2023 in te voeren Rechtmatigheidsverantwoording door het college. In de voorbereiding daarvan is in 2022 en nu 2023 al volop ingezet, zodat we deze kunnen opnemen in de Programmarekening 2023. De ambitie op weg naar een In Control Statement blijft, maar zal nog de nodige tijd gaan vragen.	➔ 1e kwartaal 2024
2021 - Versterk de verandering	Verbeter de rechtmatigheid van de toegang door meldingen altijd vast te leggen zodat doorlooptijden gemeten kunnen worden en bepaald kan worden of wettelijke termijnen worden gehaald.	Melding worden altijd vastgelegd door het KCC. Middels een datawarehouse worden stappen gezet om deze dat ook te kunnen ontsluiten en termijnen te kunnen inzien.	➔ 01-062024
2021 - Versterk de verandering	Neem als raad meer politieke ruimte om de kaderstellende rol bij de Wmo in te vullen. Vraag daarbij om mogelijke keuzes en scenario's waardoor er ook een inhoudelijk debat mogelijk is. Een andere voorwaarde voor het nemen van meer politieke ruimte ontstaat als in het beleidsplan wettelijk verplichte criteria en prestatie-indicatoren vast worden gesteld die tenminste gaan over:• Het gebruik van voorzieningen en kosten• De transformatie van de uitvoeringspraktijk (bijvoorbeeld op- en afschaling)• Oordeel van inwoners over de uitvoering van de Wmo door de gemeente• Oordeel van inwoners over de uitvoering van de Wmo door de aanbieder• Te bereiken maatschappelijke effecten Zorg dat de gekozen indicatoren zeggingskracht hebben over de door de raad gewenste doelen en effecten.	De indicatoren voor de Wmo worden besproken in de RWG Begroting en Verantwoording en mede herzien in het kader van het beleidsplan sociaal domein dat in Q4 afgerond zal worden.	🟢 Q4
2021 - Versterk de verandering	Breng de voorwaarden van inkoop en bekostiging in lijn met de	De huidige contractering is passend bij de aanbevelingen zoals gedaan. Zie	🟢 01012023

Onderzoek	Aanbeveling	Stand van zaken		Verwachte afronding
2021 - Versterk de verandering	ambitie om met partnerships te werken en resultaatsturing centraal te stellen met behulp van meerjarige contracten en subsidierelaties met ervaren aanbieders met afspraken over op- en afschaling, kwaliteit en het evalueren daarvan. Neem de nog vast te stellen prestatie-indicatoren als uitgangspunt voor monitoring en evalueer aan de hand hiervan de resultaten van het beleid.	eerdere toelichting bij de aanbeveling.		
2021 - Versterk de verandering	Controleer vervolgens op het realiseren van de prestatie-indicatoren en op doelmatige inzet van Wmo-middelen.	De indicatoren moeten eerst worden vastgesteld (met het nieuwe beleidsplan, voorzien in Q4 2023), en vervolgens toegepast (vanaf 2024) voordat kan worden gecontroleerd (in de loop van 2024 en vooral vanaf 2025) of de prestaties worden behaald.		2025 en later
2022 - Grondig bekeken	Versterk de overdracht tussen opeenvolgende projectleiders door het actualiseren van het projectdocument met alle wijzigingen die door de kwartaalrapportages en MPG's daarin zijn aangebracht.			
2023 - Het bos achter de boomspiegels	Zorg dat ambities en middelen met elkaar overeenstemmen	Dit rapport is op 6 juli jl. vastgesteld door de gemeenteraad. Eerste voortgang aanbevelingen komt bij Programmarekening 2023.		
2023 - Het bos achter de boomspiegels	Verbeter de uitvoerbaarheid van het beleid voor de openbare ruimte			
2023 - Het bos achter de boomspiegels	Betrek langetermijneffecten bij de besluitvorming over de financiën voor de openbare ruimte.			
2023 - Het bos achter de boomspiegels	Verbeter de navolgbaarheid van het beleid voor de openbare ruimte			
2023 - Wonen is meer dan bouwen	Veranker als gemeenteraad de huidige ambities op het vlak van wonen in een nieuwe visie met SMART-geformuleerde	Wacht op wetgeving.		
2023 - Wonen is meer dan bouwen	Neem als gemeenteraad een brede kaderstellende en controlerende rol in het woondomein door in te zetten op vroegtijdige informatievoorziening in alle relevante stadia van de beleidscyclus.	Wacht op wetgeving.		
2023 - Wonen is meer dan bouwen	Stel als college gelijktijdig met de Woonvisie een actueel uitvoeringsprogramma op met SMART acties en afspraken.	Wacht op wetgeving.		
2023 - Wonen is meer dan bouwen	Zet als gemeenteraad in op de navolgbaarheid van het beleid en	Toegezegd door het college is dat het college eind 2023 in gesprek gaat		

Onderzoek	Aanbeveling	Stand van zaken	Verwachte afronding
	maak duidelijke afspraken over de monitoring en evaluatiemomenten met het college.	met de gemeenteraad over 'kwalitatieve' onderwerpen die in het door het Rijk verplichte woon/volkshuisvestingsprogramma (in plaats van de term Woonvisie) komen. Voorwaarde was wel dat de wet (Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting) dan moest zijn aangenomen door de Tweede Kamer. Op dit moment is door het vallen van het kabinet Rutte IV onduidelijk of besluitvorming hieromtrent op korte termijn gaat plaatsvinden of dat een en ander controversieel wordt verklaard. Om die reden is op dit moment onduidelijk of en zo ja wanneer er een verplicht volkshuisvestingsprogramma wordt gevraagd en aan welke (vorm-)vereisten dit programma moet voldoen. Inmiddels is een raads werkgroep wonen in het leven geroepen om de ontwikkelingen binnen het woondomein op de voet te kunnen volgen.	

Index

- Loopt
- Niet voldaan
- Nog niet gestart
- Gedeeltelijk voldaan
- Afgerond

Bijlage 12 - MPG Lite 2023

MPG Lite 2023

Inhoudsopgave

Samenvatting	226
1. Inleiding	229
2. Ontwikkelingen 2023	230
2.1 Ontwikkelingen	230
2.2 Voortgang programma	231
2.3 Voortgang financieel	232
3. Financiële resultaten	2333
3.1 Actualisatie 2023	2333
3.2 Autonome ontwikkelingen	2344
4. Risico's	2366
5. Voorziening en resultaat grondbedrijf	2377
5.1 Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties	2377
5.2 Resultaat 2023	2377
6. Bijlagen	239
Bijlage 1 - Realisatie kosten en opbrengsten eerste helft 2023	239
Bijlage 2 - Actualisatie risico's	24040
Bijlage 3 - Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties	2411

Samenvatting

Deze MPG lite rapportage geeft de verwachting weer van de grondexploitatieportefeuille en het bijbehorende resultaat ten opzichte van de prognose in het MPG 2023. Het MPG Lite rapporteert over de voortgang van de portefeuille maar is geen actualisatie waarbij alle projecten en parameters worden heroverwogen. Volledige actualisatie vindt plaats op basis van actualisatie van uitgangspunten en projecten bij het MPG 2024. Het doel van het MPG Lite is om inzicht te bieden in de voortgang van de portefeuille en een indicatie van het verwachte resultaat voor 2023 om waar nodig te kunnen bijsturen.

Ontwikkelingen

Sinds 2022 is de kentering in de economie zichtbaar waarbij de inflatie door de centrale banken wordt afgeremd met het verhogen van de rente. De oplopende rente waar ook de gemeente mee te maken heeft, heeft in het MPG 2023 gezorgd voor hogere rentelasten die aan de grondexploitaties worden toegerekend en daarmee een sterk negatief gevolg voor de projecten. De hogere rente leidt ook tot moeizame verkoop van woningen waardoor vertraging in de verkoop van grond ontstaat.

Naast de economische uitdagingen hebben ook de gevolgen van de stikstofproblematiek en de congestie op het stroomnetwerk een negatief effect op de voortgang van de uitgifte van grond voor woningbouw en bedrijven. De val van het kabinet in het najaar zorgt er naar verwachting voor dat op enkele grote dossiers voorlopig geen voortgang zal zijn.

Deze ontwikkelingen samen zorgen voor grote onzekerheid die in de projecten tot uitdrukking komt.

Woningbouw:

Voor 2023 is begroot om grond voor 425 woningen te verkopen. De huidige verwachting is dat einde jaar er grond geleverd is voor 270 woningen (-36%). De onzekerheden bij meerdere projecten is groot waardoor het aantal uiteindelijk zowel substantieel hoger als lager kan worden en uit zal komen binnen de bandbreedte van 173 tot 404 woningen. De grondverkoop voor de woningen zal in het lage scenario dan wel lager uitvallen dan begroot voor 2023, de verwachting is dat in het lage scenario de gronden kort na de jaarwisseling geleverd worden. Het is geen afstel maar vertraging. Ondanks alle onzekerheid blijft dus voorlopig de woningbouwproductie voortgaan.

Bedrijventerreinen:

Voor 2023 was in het MPG gerekend op de levering van 4,5 hectare bedrijfskavels. De eerste helft van dit jaar is slechts voor 0,1 hectare grond geleverd. De andere geplande grondleveringen hebben last van de netwerkcongestie op het stroomnetwerk. Het huidige inzicht is dat de percelen bedrijfsgrond niet meer in 2023 geleverd zullen worden. Ingezet wordt om de bedrijventerreinen ondanks de problemen op het netwerk toch snel tot ontwikkeling te laten komen.

WFC

De grondexploitatie WFC kent een gemengd programma van wonen, werken en de experience. De grondverkoop voor de experience zal niet meer in 2023 plaatsvinden. De werklocatie, het Food Innovation District (FID), heeft last van de economische omstandigheden, stikstof en de netwerkcongestie. Op korte termijn worden hier geen grondverkoop voorzien.

De woningbouw loopt wel door hoewel nu verwacht wordt dat de grond voor de 88 appartementen in bouwveld G pas net na de jaarwisseling wordt geleverd. Door de grote boekwaarde is de grondexploitatie zeer gevoelig voor externe invloeden zoals de economische conjunctuur.

Ontwikkeling Portefeuille

Begroot was voor 2023 dat de boekwaarde van de gemeentelijke projecten (woningbouw en bedrijfsterreinen) in 2023 met circa € 11,4 miljoen af zou nemen tot € 68,0 miljoen. Op basis van de geactualiseerde prognose van de kosten en opbrengsten verwachten we dat de boekwaarde van de dan actieve grondexploitaties in 2023 met ongeveer € 9,8 miljoen gaat stijgen naar € 89,2 miljoen. Deze kanteling wordt veroorzaakt doordat de levering van de gronden binnen de kazerneterreinen, WFC en BTA-12 De Klomp vertragen. Inkomsten komen later terwijl het merendeel van de kosten wel wordt gerealiseerd met als gevolg dat de boekwaarde oploopt.

Risico's

De eerder genoemde ontwikkelingen leiden tot een verhoging van de risico's. Het totaal van de risico's (kans maal effect) in het MPG 2023 bedraagt € 16,6 miljoen. Dit betreft het saldo tussen de geïdentificeerde risico's (€ 22,4 miljoen) en kansen (€ 5,8 miljoen). In bijlage 2 is een actualisatie gegeven van de risico's per 1 juli 2023. Daaruit blijkt dat de gewogen risico's stijgen met € 1,2 miljoen tot € 23,5 miljoen en de gewogen kansen stijgen met € 0,5 miljoen naar € 6,3 miljoen. Het saldo bedraagt € 17,2 miljoen, een stijging van € 0,6 mln. ten opzichte van het MPG 2023.

Resultaat Grondbedrijf 2023

In het MPG 2023 was voor 2023 uitgegaan van een positief resultaat van € 0,5 miljoen. Actueel wordt verwacht dat op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van het jaar, het jaar met een verlies van € 0,3 miljoen af te kunnen sluiten. Hierbij moet rekening gehouden worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023 als gevolg van een bijstelling van de grondexploitatie WFC die in het najaar gedaan zal worden.

	bedragen x € 1		
Ontwikkeling bedrijfsresultaat Grondbedrijf	MPG 2023	MPG 2023 lite	Vershil
Afsluiting plannen per 31.12			
G50200 Dorpsstraat-Tepelenburgweg	30.000	47.000	17.000
Actualisatie MPG 2023 lite			
Mutatie VVG	0	-1.495.500	-1.495.500
Exploitatiekosten MVA	-476.000	-381.400	94.600
Tussentijdse winstneming	1.293.167	1.794.000	500.833
Reguliere kosten en afdrachten			
Product- en beleidsontwikkeling	-207.500	-153.500	54.000
Vaste afdrachten	-100.000	-100.000	-
Stand 31 december	539.667	-289.400	-829.067

Samengevat wordt de verwachte verslechtering van het resultaat als volgt verklaard;

- Vertraging in de uitgiftes in de grondexploitatie WFC als gevolg van o.a. stikstof en netwerk congestie (€ 0,85 mln.). Daarnaast nadelige bijstellingen in meerdere grondexploitaties, onder andere vanwege vertraging in uitgifte en ingerekende kosten voor stikstofonderbouwingen (per saldo € 0,65 mln.). Deze nadelen zorgen voor verdere verhoging van de (verlies) Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties (VVG) met € 1,5 mln.
- De tussentijdse winstneming valt dit jaar met circa € 0,5 mln. hoger uit dan begroot. Dit voordeel is een gevolg van goede voortgang in Kernhem B West en Smachtenburg en daarnaast van het dalen van de risico's in Kernhem B West.

- Geringe meevallers op o.a. de exploitatiekosten van de reeds verworven strategische gronden en beleids- en productontwikkeling (voordeel circa € 0,2 mln.)

Per saldo is de huidige inschatting dat het jaarresultaat circa € 830.000,- lager uit valt dan begroot en uitkomst op circa € 290.000,- negatief. Bij dit bedrag moeten enkele stevige kanttekeningen gemaakt worden:

- Het jaarresultaat wordt beïnvloed door de voortgang in de projecten, in paragraaf 2.2 is toegelicht dat de voortgang in de projecten op onderdelen lastig te voorspellen is.
- Het berekenen van het moment van de winstneming een resultante is van de voortgang van de kosten en opbrengsten in een project gecorrigeerd met de resterende risico's. Deze drie variabelen maken het lastig om het exacte moment en bedrag van winstneming te begroten.
- Het risicoprofiel op de projectenportefeuille is aanzienlijk, de kans bestaat dat deze risico's zich in de tweede helft van het jaar voordoen en het resultaat beïnvloeden.
- De grondexploitatie van het WFC zal (zie paragraaf 3.2) worden herijkt. Rekening gehouden moet worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023.

1. Inleiding

De gemeente heeft een groot aantal ruimtelijke projecten in voorbereiding en uitvoering. Dit vraagt om effectieve sturing en beheersing, zowel door de (project)organisatie als door het gemeentebestuur. Actueel en betrouwbaar inzicht in de voortgang van projecten, in de financiële consequenties en in de risico's is daarvoor een onmisbare basis.

MPG

Op 25 mei 2023 heeft de gemeenteraad het Meerjarenperspectief Grondexploitaties (MPG) 2023 vastgesteld. Het MPG geeft een financiële analyse, een inschatting van de risico's en een doorkijk vanuit het verleden naar de toekomst de grondexploitaties. Peildatum voor de berekeningen hiervan is 1 januari 2023.

De volgende volledige actualisatie van de grondexploitaties vindt plaats bij het afsluiten van het huidige boekjaar, bij de jaarrekening 2023. De resultaten worden dan weer verwerkt in het MPG 2024 en de bijbehorende risicoanalyse.

MPG-lite

Projecten zijn echter continu in beweging. Daarom is met de gemeenteraad afgesproken om tussentijds te rapporteren over significante ontwikkelingen binnen de grondexploitaties. Zodoende wordt jaarlijks bij de programmabegroting het zogenoemde 'MPG lite' aangeboden.

Het MPG lite 2023 heeft een meer globaal karakter en geeft slechts wijzigingen weer die zich het afgelopen halfjaar ten opzichte van het vastgestelde MPG hebben voorgedaan, een update van actuele (markt)omstandigheden en geeft daarmee een voorlopige resultaatsverwachting voor 2023 weer.

2. Ontwikkelingen 2023

In dit hoofdstuk worden algemene trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de totale portefeuille van het grondbedrijf toegelicht. Ook worden de ontwikkelingen besproken die van invloed kunnen zijn op specifieke grondexploitaties.

2.1 Ontwikkelingen

Planbaarheid projecten lastig

In de tweede helft van 2022 werd duidelijk dat ook de gemeente Ede last ondervindt van de economische onzekere tijden. In 2023 is deze onzekerheid alleen nog maar toegenomen. De hoge rente, het stikstofdossier en de netwerkcongestie zorgen voor grote uitdagingen. De planbaarheid van projecten wordt steeds lastiger. Het Rijk is - na het aantreden van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening - bezig om regie te nemen in de Volkshuisvesting en de Ruimtelijke Ordening. We worden echter geconfronteerd met meerdere significante en belemmerende ontwikkelingen.

Economie

De rente is stevig gestegen. Op de site van de Nederlandse Bank is te vinden dat de Europese Centrale Bank de beleidsrente in de periode juli 2022 t/m augustus 2023 heeft verhoogd van -0,5% tot 3,75%. Met het verhogen van de rente probeert de ECB de inflatie af te remmen. Het gevolg is dat het voor kopers van woningen duurder is om geld te lenen. Het wordt daardoor lastiger om woningen te kopen. Het realiseren van kantoren is ook lastiger geworden. De stijgende rente zorgt er voor dat investeerders hogere rendementen moeten maken om de rente kosten terug te verdienen.

Ook de gemeente zelf heeft last van de hoge rente. De rentekosten over de leningenportefeuille van de gemeenten zal stijgen als gevolg van het beleid van de centrale banken. De daadwerkelijk betaalde rente moet aan de projecten worden toegerekend waardoor het resultaat van de projecten verslechtert.

Stikstof

De gevolgen van de stikstof problematiek worden steeds duidelijker. De inventarisatie van de stikstof gevolgen naar aanleiding van de Porthos uitspraak van de Raad van State uit november 2022 is dit voorjaar uitgevoerd. De Porthos uitspraak leidt er toe dat de aanlegfase van een project niet zonder meer een vrijstelling kent voor stikstof uitstoot. Inventarisatie toont aan dat meerdere projecten met een overschrijding in de aanlegfase te maken hebben. De koers van extern salderen wordt door de taskforce stikstof uitgewerkt. In dit MPG Lite is voor projecten die te maken hebben met stikstof een vertraging van 2 jaar ingerekend en daarnaast is een inschatting gemaakt van de kosten die gemoeid zijn met extern salderen.

Netwerkcongestie

In Ede West hebben we al langer te maken met de gevolgen van congestie op het stroomnetwerk. Nieuwe stroomaansluitingen zijn niet mogelijk op het bedrijventerrein De Klomp. Duidelijk is geworden dat ook in andere delen van Ede het stroomnetwerk zijn grenzen heeft bereikt. Grootverbruik aansluitingen die bedrijven nodig hebben worden ook in Ede Oost niet meer gerealiseerd. Concreet hebben we hier op het WFC mee te maken, het geplande Food Innovation District (FID) kan momenteel niet worden voorzien van een aansluiting op de stroomnetwerk. Dit leidt tot vertraging. Het perspectief is dat pas rond 2028 de geplande netwerkuitbreidingen gerealiseerd zijn die voorwaardelijk zijn voor de aansluiting van nieuwe bedrijven. Van de netwerkbeheerders krijgen we signalen dat ook de woningbouw te maken kan krijgen met gevolgen van de netwerkcongestie. De onzekerheid is groot.

De val van het kabinet

Op meerdere dossiers zijn keuzes van het Rijk nodig. De val van het kabinet zorgt er voor dat er tot de verkiezingen in november en daarna tijdens de formatie van een nieuw kabinet in de grote en complexe dossiers geen voortgang te verwachten is.

De paradox

De behoefte aan woningen is groot en omvangrijke nieuwe projecten zoals Kernhem Noord zijn in voorbereiding om op de middenlange termijn aan de vraag te kunnen voldoen. Voor de kortere termijn staan echter een hoop signalen op rood en is te verwachten dat de productie en ook het resultaat sterk terug loopt.

Betaalbaarheid van de opgave

Het Rijk heeft met de gelden voor versnelling en betaalbaarheid van de woningbouw (bijvoorbeeld de WoningBouw Impuls) een trendbreuk met de voorliggende periodes laten zien. Ook Ede en de regio Foodvalley staan bij het Rijk op de kaart als gebied waar urgentie is voor de woningbouw. Woondeals zijn gesloten en middelen zijn toegezegd voor de omvangrijke opgave waar we voor staan. Bij de toegezegde middelen wordt door het Rijk uitgegaan van Cofinanciering, dat wil zeggen dat de gemeente zelf ook zal moeten investeren in de grote opgave. Met de Programma Begroting 2024-2027 wordt een voorstel gedaan voor het reserveren van middelen om te voldoen aan de vereiste cofinanciering.

2.2 Voortgang programma

Woningbouwlocaties gemeente

De gemeente streeft in de Omgevingsvisie 2040 naar een productie van circa 750 nieuwbouwwoningen per jaar. De gemeente zelf zorgt voor ruim de helft van de bouwgrond voor deze woningbouw. De andere woningen worden door marktinitiatieven gerealiseerd. De productie is de laatste jaren aanzienlijk geweest doordat enkele omvangrijke locaties gelijktijdig in de fase zaten dat woningen gebouwd kunnen worden. Voor 2023 is de verkoop van 425 bouwrijpe kavels gepland op onder meer; de Elias Beeckman kazerne, het WFC terrein en op Kernhem B West.

Planning woningbouw MPG 2023		Gerealiseerd t/m Q2 2023	aantallen in stuks		
			MPG 2023 Lite	Prognose 2023 Laag	Prognose 2023 Hoog
G12920	Kazerneterreinen MN	1	0	1	1
G12930	Kazerneterreinen EBK	87	0	0	87
G12940	Kazerneterreinen SSK	6	3	4	4
G12900	Kazerneterreinen gebouwen	29	0	0	29
G12950	Kazerneterreinen Maurits WFC	158	26	26	118
G20218	Kernhem vlek B-west	122	6	122	143
G24830	Kop van de Parkweg	2	0	0	2
G50800	Harskamp - Smachtenburgerweg	20	20	20	20
Totaal woningbouw		425	55	173	404

Op basis van de actuele informatie wordt binnen de gemeentelijke projecten nu een productie van 270 kavels voor woningen verwacht (-36%), waarvan reeds 55 geleverd zijn in de eerste helft van 2023.

De onzekerheid is groot over de levering de gronden, zeker voor de appartementen gebouwen die een voorverkoop van 70% behoeven en waar de verkoop moeizaam verloopt. Om deze reden wordt in een bandbreedte gecommuniceerd. Voor de financiële doorrekening van de projecten is uitgegaan van 270 woningen in 2023. De onzekerheden bij meerdere projecten is groot waardoor het aantal uiteindelijk zowel substantieel hoger als lager kan worden en uit zal komen binnen de bandbreedte van 173 tot 404 woningen.

De levering van grond voor de appartementen op WFC en EBK zullen rond de jaarwisseling plaatsvinden. Door het grote aantal appartementen bij deze grondlevering hebben deze leveringen grote invloed op de productiecijfers voor 2023.

Bedrijfsterreinenlocaties gemeente

In het MPG 2023 is uitgegaan van verkoop en levering van 4,5 hectare bedrijfsterreinen in 2023. In het eerste half jaar is alleen grond verkocht ten behoeve van de uitbreiding van een supermarkt in Harskamp. Voor de tweede helft van dit jaar is de onzekerheid groot.

Op het WFC zou grond voor de Experience geleverd worden. In de tweede helft van 2023 zal besluitvorming plaatsvinden over het vervolg van de Experience. De grond zal dit jaar niet meer geleverd worden.

Op bedrijventerrein de Klomp zijn 2 kavels verkocht aan bedrijven maar nog niet geleverd. De bedrijven krijgen geen stroomaansluiting van de netwerkbeheerder in verband met de netwerkcongestie. Gezocht wordt naar mogelijkheden zodat de bedrijven zonder stroomaansluiting toch kunnen bouwen op de Klomp. Het exacte verloop is onduidelijk. We gaan er nu vanuit dat de zoektocht naar een oplossing om de bedrijven zonder groot verbruiks aansluiting voor stroom er voor zorgt dat de gronden pas in 2024 worden afgenomen. Wellicht wordt (een deel van) de 3,9 hectare nog geleverd. In de berekeningen gaan we voorlopig uit van vertraging.

in hectare

Planning bedrijventerreinen MPG 2023			Gerealiseerd	MPG 2023	Prognose 2023	Prognose 2023
			t/m Q2 2023	Lite	Laag	Hoog
G12950	Kazerneterreinen Maurits WFC	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
G13210	BT A12 - De Klomp	3,9	0,0	0,0	0,0	3,9
G52000	Dorpsstraat - Tepelenburgweg	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal bedrijfskavels		4,5	0,1	0,1	0,1	4,0

2.3 Voortgang financieel

Besteding kredieten

Bij de vaststelling van het MPG 2023 zijn voor de uitvoering van de plannen in 2023 middelen beschikbaar gesteld. Halverwege dit jaar kan geconstateerd worden dat zowel de besteding van de middelen als de opbrengsten achter liggen ten opzichte van de prognose.

In bijlage 1 is een overzicht gegeven van de uitgaven en inkomsten in de eerste helft van 2023. Hieruit blijkt dat van de geraamde kosten 25% is gerealiseerd, tegenover de realisatie van 18% van de geraamde opbrengsten. Voor de projecten Kop van der Parklaan, Het WFC en De Kazernes is dit jaar een afdracht begroot van €8,8 miljoen aan de Spoorzone en de Parklaan. Deze afdracht wordt pas aan het einde van het jaar geboekt en zal naar verwachting € 8,8 miljoen bedragen. Als we deze afdracht meenemen dan is de huidige besteding 36% van de begrootte kosten voor 2023.

Ontwikkeling boekwaarde

De boekwaarde van de actieve gemeentelijke projecten (woningbouw en bedrijfsterreinen) bedraagt per 1 januari van dit jaar € 79,4 miljoen. In het MPG 2023 is ervan uitgegaan dat de boekwaarde in 2023 met circa € 11,4 miljoen af zou nemen tot € 68,0 miljoen. De eerste helft van 2023 is de boekwaarde met € 0,9 miljoen gestegen tot € 80,3 miljoen. Op basis van de geactualiseerde prognose van de kosten en opbrengsten verwachten we dat de boekwaarde van de dan actieve grondexploitaties in 2023 met ongeveer € 9,8 miljoen gaat stijgen naar € 89,2 miljoen. Deze kanteling wordt veroorzaakt doordat de levering van de gronden binnen de kazerneterreinen, WFC en BTA-12 De Klomp vertragen. De inkomsten komen later terwijl het merendeel van de kosten wel wordt gerealiseerd.

Zoals ook in paragraaf 2.2 bij de voortgang van het programma beschreven is er onzekerheid over de exacte aantallen verkopen voor de rest van het jaar. Dit heeft logischerwijs ook invloed op de ontwikkeling van de boekwaarde.

3. Financiële resultaten

3.1 Actualisatie 2023

Bouwgrond in exploitatie (BIE)

In het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties 2023 (onderdeel jaarrekening 2022) zijn de verwachte planresultaten aangegeven van de lopende grondexploitaties. Daar waar de ontwikkelingen in de eerste helft van dit jaar daar aanleiding toe geeft vindt in dit MPG lite een bijstelling van de verwachte toekomstige resultaten plaats.

Projectresultaat	Resultaat MPG 2023	bedragen x € 1.000	
		Autonome ontwikkelingen	Resultaat MPG 2023 lite
Bedrijventereinen	-1.238	-134	-1.371
Woningbouw	-16.517	-749	-17.265
WFC	-22.378	-853	-23.231
Totaal	-40.133	-1.735	-41.868

In het MPG 2023 was de resultaatverwachting van alle gemeentelijke grondexploitaties € 40,1 miljoen negatief deze wordt na het verwerken van de autonome ontwikkelingen van -/- € 1,7 miljoen, € 41,9 miljoen negatief. Deze verslechtering is zo goed als geheel toe te rekenen aan vertragingen in de uitgifte van projecten.

Vorbereidingskredieten

Vorbereidingskredieten	Krediet	bedragen x € 1		
		Besteed t/m 2022	Besteed eerste helft 2023	Ruimte
Vorbereidingskrediet Kernhem Noord	3.350.000	1.253.197	659.731	1.437.071
Vorbereidingskrediet Noordplein	175.000	179.970	68.140	-73.110
Totaal	3.525.000	1.433.167	727.871	2.091.833

In de aanloop naar nieuwe projecten worden voorbereidingskosten gemaakt. Vooruitlopend op het administratief openen van een grondexploitatie worden deze kosten gedekt door voorbereidingskredieten. De voorbereidingskredieten zullen bij het openen van de grondexploitatie ten laste van het project gebracht worden. Het voorbereidingskrediet voor Noordplein dient te worden verruimd.

Kernhem Noord

De planvorming is gestart om een nieuwe wijk te realiseren aan de noordzijde van Ede. Voor de zomer is het ambitiedocument vastgesteld in de Raad en is het krediet opgehoogd met € 1,5 miljoen. Gestreefd wordt naar het openen van de grondexploitatie in 2024.

Noordplein

Op het Noordplein kan gebouwd worden als het station afgerond is. Planvorming is gestart.

3.2 Autonome ontwikkelingen

In onderstaande tabellen zijn de verschillen van de projectresultaten weergegeven voor werken, wonen en het WFC. Toekomstige financiële mutaties zijn contant gemaakt naar de huidige peildatum (contante waarde).

Bedragen x € 1.000

Projectresultaat bedrijventerrein	Saldo CW 2023 lite actualisatie	Saldo CW 2023	Vershil
Bedrijventerrein (programma 4 Economie, Arbeidsmarkt & Mobiliteit)			
G132xx BT-A12	-1.417	-1.267	-151
G50200 Dorpsstraat - Tepelenburgweg	46	29	17
Totaal projectresultaat bedrijventerrein	-1.371	-1.238	-134

De contante waarde van de grondexploitaties verslechtert naar verwachting met € 134.000 ten opzichte van het MPG 2023.

Bedrijventerrein A-12 De Klomp

Vertraging in de uitgifte van de resterende kavels leidt tot een verslechtering van het resultaat.

Bedragen x € 1.000

Projectresultaat woningbouw	Saldo CW 2023 lite actualisatie	Saldo CW 2023	Vershil
Woningbouw (programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling)			
G10900 Kraatsweg Ede	163	122	42
G129xx Kazerneterreinen MN/EBK/SSK	-12.647	-12.411	-236
G14170 Jan Voermanstraat - Poggenbeekstraat	-420	-70	-350
G20218 Kernhem Vlek B West	3.388	3.677	-289
G24430 Goudenstein	876	876	0
G24830 Kop van de Parkweg	-7.637	-7.637	0
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	1.150	1.159	-9
G70710 Wekerom Oost deelgebied J	-837	-850	12
G80700 Otterlo - Weversteeg	-1.302	-1.383	82
Totaal projectresultaat woningbouw	-17.265	-16.517	-749

Kraatsweg Ede: verbetering resultaat € 42.000

Op de Kraatsweg is een verkoopovereenkomst gesloten en er is meer inzicht in de kosten waardoor de ramingen bijgesteld konden worden. Samen leidt dit tot een verbetering van het resultaat.

Kazerneterreinen MN/EBK/SSK: verslechtering resultaat € 236.000

De Kazerneterreinen zullen komende jaren worden afgerond. Voorzien was om de grondexploitaties te sluiten eind 2024. Op basis van de huidige inzichten zal dit eind 2025 worden door grondleveringen die later plaatsvinden. Verslechtering van het resultaat wordt veroorzaakt door onder meer extra rentelasten als gevolg van de langere looptijd.

Jan Voermanstraat - Poggenbeekstraat: verslechtering resultaat € 350.000

Op de Jan Voermanstraat is gebleken dat dit project in de bouwfase te veel stikstof genereert. Saldering zal nodig zijn. In de grondexploitatie is rekening gehouden met vertraging en kosten voor saldering.

Kernhem Vlek B - West: verslechtering resultaat € 289.000

Kernhem B is een project dat in aantallen woningen momenteel goed bijdraagt aan de productie. Ook draagt Kernhem B West substantieel bij met een positief exploitatieresultaat en zijn er de afgelopen jaren winsten gerealiseerd. Herijking van de ramingen en de opbrengsten leiden tot een negatieve bijstelling. Op de grote omzet in dit project betreft dit een relatief kleine bijstelling.

Otterlo - Weversteeg: verbetering resultaat € 82.000

Duidelijkheid over het bestemmingsplan, uitwerking van het inrichtingsplan en detaillering van de ramingen leiden tot een positieve bijstelling van het resultaat.

Projectresultaat WFC		Saldo CW 2023 lite actualisatie	Saldo CW 2023	Vershil
WFC				
G12950	Kazerneterrein Maurits WFC	-23.231	-22.378	-853
Totaal projectresultaat WFC		-23.231	-22.378	-853

Bedragen x € 1.000

Kazerneterrein Maurits WFC: verslechtering resultaat € 853.000

Het resultaat van de grondexploitatie WFC verslechtert met € 853.000 voornamelijk als gevolg van vertraging. De uitgifte van (woning) bouwveld G zal na de jaarwisseling plaatsvinden. De uitgifte van grond ten behoeve van de Experience zal niet meer in 2023 plaats vinden. De uitgifte van grond in het FID loopt vertraging op als gevolg van stikstofproblematiek. Duidelijk is geworden dat het FID ook last ondervindt van de congestie op het stroomnetwerk.

De vertraging is ingerekend en leidt tot een verslechtering van het resultaat van € 853.000,-.

De stikstofproblematiek, netwerk congestie en ook de gewijzigde economische omstandigheden leiden er toe dat er een herbezinning moet plaatsvinden of onder de huidige omstandigheden het plan voor de gebiedsontwikkeling binnen de huidige kaders kan worden uitgevoerd. De in de grondexploitatie ingerekende grondprijs voor het FID staat sterk onder druk als gevolg van de bouwkostenstijging en de hogere rente.

Voor het FID zullen scenario's worden uitgewerkt over hoe en wanneer het gebied op een goede en voortvarende wijze kan worden ontwikkeld. Rekening gehouden moet worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023.

4. Risico's

De grondexploitaties bevinden zich in onzekere (markt)omstandigheden. In de risicoberekeningen maken we, naast het inschatten van projectspecifieke factoren, ook doorrekeningen van bijvoorbeeld netcongestie op de portefeuille.

Portefeuille: risico's € 23,5 miljoen en kansen € 6,3 miljoen

Binnen de plannen worden risicoanalyses opgesteld en afspraken gemaakt hoe op de risico's wordt gestuurd. De in beeld zijnde risico's worden vervolgens vertaald naar financiële gevolgen en kans van optreden. Deze gegevens worden in het risicoprogramma Naris gebruikt bij de bepaling van het benodigde weerstandsvermogen. In de programmabegroting wordt integraal over de gemeentelijke risico's (waar grondexploitatie risico's deel van uit maken) gerapporteerd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Het totaal van de risico's (kans maal effect) in het MPG 2023 bedraagt € 16,6 miljoen. Dit betreft het saldo tussen de geïdentificeerde risico's (€ 22,4 miljoen) en kansen (€ 5,8 miljoen). In bijlage 2 is een actualisatie gegeven van de risico's per 1 juli 2023. Daaruit blijkt dat de gewogen risico's stijgen met € 1,2 miljoen tot € 23,5 miljoen en de gewogen kansen stijgen met € 0,5 miljoen naar € 6,3 miljoen. Het saldo bedraagt € 17,2 miljoen, een stijging van € 0,6 mln. ten opzichte van het MPG 2023.

Stijging projectgebonden risico's € 2,2 miljoen

De projectgebonden risico's liggen over het algemeen in lijn met de voortgang in projecten. Naarmate de projecten verder zijn uitgewerkt nemen de onzekerheden en risico's af. Bijvoorbeeld in Kernhem B West is duidelijkheid gekomen over de uitwerking van de wateropvang en grondwaterstanden. Een substantieel risico is daarmee vervallen. De risico's in de huidige portefeuille zijn vooral rondom het WFC. Daarnaast ontstaan nieuwe risico's rondom nieuw op te starten gebiedsontwikkelingen. Het gewogen risico (risico's min kansen) neemt toe met € 2,2 miljoen toe van € 9,5 naar € 11,7 miljoen.

Stijging conjuncturele risico's € 261.500

Steeds meer geluiden horen we dat de netwerkcongestie zich niet alleen zal voordoen bij de grootverbruik aansluitingen die bedrijven nodig hebben. Er is een kans is dat ook woningbouwprojecten last gaan krijgen van de congestie. Dit risico is geschaard op portefeuille niveau onder de conjuncturele risico's waardoor hier een stijging van het risicoprofiel te zien is.

Dekkingsbehoefte risico's

Deze risico's binnen het grondbedrijf zijn in de programmabegroting vertaald naar een totaalbeeld van gemeentelijke risico's. Dit totaalbeeld van de gemeente is in de programmabegroting opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Voor de risico's van het Grondbedrijf is bij de programmarekening 2022 een benodigde dekking berekend van € 11,8 miljoen. Door de stijging van de risico's neemt de dekkingsbehoefte toe tot € 13,2 miljoen.

5. Voorziening en resultaat grondbedrijf

5.1 Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties

De voorziening verliesgevende grondexploitaties dient ter dekking van nadelige exploitatieresultaten. Deze voorziening is rentedragend. Dat betekent dat alle nadelige exploitatieresultaten van projecten in de plan- en realisatiefase hun volledige dekking in deze voorziening moeten vinden.

Een gedetailleerd overzicht van de berekening van de benodigde hoogte van de Voorziening Verliesgevende grondexploitaties is opgenomen in bijlage 3.

Per 1 januari 2023 bedraagt op basis van de MPG 2023 de hoogte van de Voorziening Verliesgevende grondexploitaties € 46,0 miljoen. Op basis van de actualisatie van de planresultaten stijgt de behoefte aan de Voorziening Verliesgevende grondexploitaties met € 1,5 miljoen naar € 47,5 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de grondexploitaties Kazerneterrein Maurits WFC, Jan Voermanstraat-Poggenbeekstraat, Kazerneterreinen MN/EBK/SSK en BTA-12. Zie hiervoor hoofdstuk 3.2 Autonome ontwikkelingen.

De actualisatie van de Voorziening Verliesgevende grondexploitaties vindt plaats in het MPG 2024 bij de Programmarekening 2023 als onderdeel van het resultaat grondbedrijf.

5.2 Resultaat 2023

Resultaatsverwachting 2023

Onderstaande tabel toont het verwacht resultaat voor het begrotingsjaar 2023.

	bedragen x € 1		
Ontwikkeling bedrijfsresultaat Grondbedrijf	MPG 2023	MPG 2023 lite	Verschil
Afsluiting plannen per 31.12			
G50200 Dorpsstraat-Tepelenburgweg	30.000	47.000	17.000
Actualisatie MPG 2023 lite			
Mutatie VVG	0	-1.495.500	-1.495.500
Exploitatiekosten MVA	-476.000	-381.400	94.600
Tussentijdse winstneming	1.293.167	1.794.000	500.833
Reguliere kosten en afdrachten			
Product- en beleidsontwikkeling	-207.500	-153.500	54.000
Vaste afdrachten	-100.000	-100.000	-
Stand 31 december	539.667	-289.400	-829.067

In het MPG 2023 was voor 2023 uitgegaan van een positief resultaat van € 0,54 miljoen. Actueel wordt verwacht dat op basis van de ontwikkelingen in de eerste helft van het jaar, het jaar met een negatief resultaat van € 0,29 miljoen af te kunnen sluiten.

- Het project Dorpsstraat in Harskamp kent een verbetering en omdat dit project in 2023 wordt afgesloten kan een € 17.000 meer dan voorzien aan het resultaat worden toegevoegd
- De Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties (VVG) moet op basis van de bijstellingen inde projecten van circa € 1,5 miljoen worden opgehoogd. Dit gaat ten laste van het jaarresultaat.
- De exploitatie kosten van de Materiële Vaste Activa (MVA), dat wil zeggen de gronden die strategisch bezit zijn, vallen naar verwachting circa € 95.000,- lager uit dan begroot.

- De tussentijdse Winstneming valt dit jaar met circa € 500.000,- hoger uit dan begroot. Dit is een gevolg van goede voortgang in Kernhem B West en Smachtenburg en daarnaast van het dalen van de risico's in Kernhem B West.
- De kostenpost voor product- en beleidsontwikkeling valt circa € 50.000,- lager uit dan begroot.

Per saldo is de huidige inschatting dat het jaarresultaat circa € 830.000,- lager uit valt dan begroot en uitkomst op circa € 290.000,- negatief. Bij dit bedrag moeten enkele stevige kanttekeningen gemaakt worden:

- Het jaarresultaat wordt beïnvloed door de voortgang in de projecten, in paragraaf 2.2 is toegelicht dat de voortgang in de projecten op onderdelen lastig te voorstellen is.
- Het berekenen van het moment van de winstneming een resultante is van de voortgang van de kosten en opbrengsten in een project gecorrigeerd met de resterende risico's. Deze drie variabelen maken het lastig om het exacte moment en bedrag van winstneming te begroten.
- Het risicoprofiel op de projectenportefeuille is aanzienlijk, de kans bestaat dat deze risico's zich in de tweede helft van het jaar voordoen en het resultaat beïnvloeden.
- De grondexploitatie van het WFC zal (zie paragraaf 3.2) worden herijkt. Rekening gehouden moet worden met een substantiële verdere verslechtering van het resultaat van € 5 tot € 10 miljoen in de jaarrekening van 2023.

6. Bijlagen

Bijlage 1 - Realisatie kosten en opbrengsten eerste helft 2023

bedragen x € 1.000

	Kosten			Opbrengsten		
	Begroot	Gerealiseerd	%	Begroot	Gerealiseerd	%
Bedrijventerreinen						
G13200 BT A12	1.511	315	21%	-8.538	13	0%
G50200 Dorpsstraat-Tepelenburgweg	72	48	66%	-230	-221	96%
Totaal bedrijventerreinen	1.584	362	23%	-8.768	-208	2%
WFC						
G12950 Kazerneterreinen Maurits WFC	8.206	1.636	20%	-6.194	-1.504	24%
Totaal WFC	8.206	1.636	20%	-6.194	-1.504	24%
Stedelijk						
G10900 Kraatsweg Ede	111	10	9%	0	0	80%
G12900 Kazerneterreinen MN/EBK/SSK	12.026	2.356	20%	-10.221	-1.030	10%
G14170 Jan Voermanstraat - Poggenbeekstraat	257	72	28%	3	-	0%
G20218 Kernhem vlek B-west	4.055	2.147	53%	-5.878	-623	11%
G24430 Goudenstein	114	35	31%	-	3	
G24830 Kop van de Parkweg	1.046	151	14%	-253	3	-1%
Totaal stedelijk	17.609	4.771	27%	-16.348	-1.647	10%
Dorpen						
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	816	157	19%	-2.916	-2.967	102%
G70710 Wekerom - Oost deelgebied J	175	141	81%	-	0	
G80700 Otterlo -Weversteeg	881	210	24%	7	15	207%
Totaal dorpen	1.872	508	27%	-2.909	-2.952	101%
Totaal Portefeuille	29.270	7.277	25%	-34.219	-6.312	18%

Bijlage 2 - Actualisatie risico's

bedragen x € 1.000

Overzicht alle GB-projecten Project risico's	MPG 2023		MPG lite 2023		Verschil	
	Risico's	Kansen	Risico's	Kansen	Risico's	Kansen
G10900 Kraatsweg Ede	76	-	13	-	-64	-
G129xx Kazerneterreinen MN/EBK/SSK	1.200	-	1.125	-	-75	-
G12950 Kazerneterreinen Maurits WFC	13.197	3.675	15.363	3.675	2.166	-
G132xx BT A12	2.177	1.867	2.368	2.404	191	537
G14170 Jan Voermanstraat - Poggenbeekstraat	95	188	78	125	-18	-63
G20218 Kernhem vlek B West	2.747	18	1.001	25	-1.746	8
G20220 Kernhem Noord	463	-	838	-	375	-
G24430 Goudenstein	63	-	63	-	-	-
G24810 Noordplein	44	-	138	-	94	-
G24830 Kop van de Parkweg	63	-	63	-	-	-
G50800 Harskamp - Smachtenburgerweg	65	-	65	-	-	-
G70710 Wekerom - Oost deelgebied J	684	25	676	25	-8	-
G80700 Otterlo -Weversteeg	491	-	493	35	2	35
Totaal risico's projecten	21.364	5.773	22.282	6.289	918	516
Conjuncturele risico's	Risico's	Kansen	Risico's	Kansen	Risico's	Kansen
Afwijkende opbrengstenstijging	163	-	163	-	-	-
Stagneren markt verkopen bouwgrond	130	-	130	-	-	-
Interne renteverhoging	36	-	36	-	-	-
Programma aanpak stikstof	323	-	-	-	-323	-
Netcongestie	-	-	552	-	552	-
Tussentijdse winstneming	102	-	135	-	33	-
VPB Grondbedrijf (wonen)	250	-	250	-	-	-
Totaal conjuncturele risico's	1.004	-	1.265	-	262	-
Totaal risico's	22.367	5.773	23.547	6.289	1.180	516

Bijlage 3 - Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties

bedragen x € 1

Mutaties Voorziening Verliesgevende Grondexploitaties (VVG)			
	Noodzakelijk	Gereserveerd	Toevoeging
Programma 4 E, A&M			
G12950 Kazerneterreinen Maurits WFC	-23.231.000	-22.378.000	853.000
G132xx BT A12	-1.417.000	-1.266.500	150.500
Totaal VVG programma 4 E, A&M	-24.648.000	-23.644.500	1.003.500
Programma 5 RO			
G129xx Kazerneterreinen MN/EBK/SSK	-12.647.000	-12.411.000	236.000
G14170 Jan Voermanstraat - Poggenbeekstraat	-420.000	-70.000	350.000
G24830 Kop van de Parkweg	-7.637.000	-7.637.000	0
G70710 Wekerom - Oost deelgebied J	-837.000	-850.000	-13.000
G80700 Otterlo - Weversteeg	-1.302.000	-1.383.000	-81.000
Totaal VVG programma 5 RO	-22.843.000	-22.351.000	492.000
Totaal VVG programma's 4 E, A&M en 5 RO	-47.491.000	-45.995.500	1.495.500

